FRED VARGAS

MĖLYNŲ SKRITULIŲ ŽMOGUS

baltos lankos
savaitgalio detektyvas

FRED VARGAS

MĖLYNŲ SKRITULIŲ ŽMOGUS

Iš prancūzų kalbos vertė
Valdas Papievis

baltos lankos

UDK 840-3
Va288

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication Oscar Milosz, bénéficie du soutien du Ministère des Affaires Etrangères, de l'Ambassade de France en Lituanie et du Centre Culturel Français.

Knygos leidimą remia Prancūzijos užsienio reikalų ministerija, Prancūzijos ambasada Lietuvoje, Prancūzų kultūros centras (O. Milašiaus programa knygų leidimui remti).

Ouvrage publié avec le concours du Ministère français chargé de la Culture – Centre National du Livre.

Knygos vertimą parėmė Prancūzijos kultūros ministerija ir Nacionalinis knygos centras.

Viršelio dailininkė
Dalia Šimavičiūtė

Versta iš: Fred Vargas, *L'Homme aux cercles bleus*, Viviane Hamy, 1996

Viršelio iliustracija: © istockphoto.com
IV viršelyje: Fred Vargas
(fotogr. © Louise Oligny, 2004 / Éditions Viviane Hamy)

Printed in Lithuania
ISSN 1822-6922
ISBN 978-9955-23-123-3

Matilda išsitraukė užrašų knygelę ir užrašė: „Tipas, sėdintis man iš kairės, iš manęs tyčiojasi."

Ji gurkštelėjo alaus ir vėl metė akį į savo kaimyną, milžinišką tipą, gal dešimt minučių barbenantį į stalą kaip į pianiną.

Ji pridūrė užrašų knygelėje: „Jis sėdi per daug arti manęs, lyg mes būtume pažįstami, nors jis man nematytas. Tikrai, aš jo niekada nemačiau. Nieko daugiau apie šį tipą su juodais akiniais papasakoti negaliu. Aš sėdžiu „Sen Žako" kavinės terasoje, užsisakiau pilstomo alaus. Aš jį geriu. Aš sutelkusi dėmesį į alų. Nežinau, ką dar veikti."

Matildos kaimynas tebebarbeno į stalą.

– Kas yra? – pasiteiravo ji.

Matildos balsas buvo žemas ir kimus. Vyras nusprendė, kad tai – moteris ir kad ji be galo daug rūko.

– Nieko. Kodėl klausiate? – pasiteiravo vyras.

– Mane nervina, kai matau jus barbenantį į stalą. Viskas šiandien mane erzina.

Matilda baigė alų. Jis buvo prėskas kaip sekmadienis. Matildai atrodė, kad ji kenčia daugiau nei kiti nuo to gana bendro visiems sunkumo, kurį ji vadino septintosios dienos sunkumu.

– Spėju, kad jums apie penkiasdešimt? – paklausė vyras, nepasislinkdamas nuo jos.

– Gali būti, – pasakė Matilda.

Ji irzo. Koks šito tipo reikalas? Ji ką tik pastebėjo, kaip priešais esančio fontano čiurkšlė, nupūsta vėjo, drėkina žemiau nulipdytą angelą, ir tai galbūt buvo amžinybės akimirksniai. Iš esmės šis tipas jai gadino vienintelį jos septintosios dienos amžinybės akimirksnį.

Be to, paprastai jai duodavo dešimčia metų mažiau. Ji tai jam pasakė.

– Na, ir kas? – tarė vyras. – Aš nemoku vertinti, kaip paprastai vertina kiti. Bet įsivaizduoju, kad jūs esate veikiau graži, ar aš klystu?

– Mano veide kas nors nedera? Neatrodo, kad būtumėt tikras, – pasakė Matilda.

– Taip, – tarė vyras, – įsivaizduoju, kad jūs esate veikiau graži, bet negaliu prisiekti.

– Darykit, kaip norit, – pasakė Matilda. – Kad ir kaip ten būtų, jūs esate gražus, ir aš galiu šitai prisiekti, jeigu jums reikia. Iš tiesų, šito visada reikia. O be to, aš jus palieku. Šiandien aš per daug suirzusi, kad turėčiau noro kalbėti su tokiais tipais kaip jūs.

– Aš irgi ne savam kaily. Buvau nuėjęs pažiūrėti buto nuomotis, bet jis jau užimtas. O jūs?

– Paleidau kai ką, kas man buvo svarbu.

– Draugę?

– Ne, moterį, kurią sekiau metro. Prisirašiau nemažai pastabų ir staiga ją pamečiau. Matote nors kiek?

– Ne. Nieko.

– Jūs nebandote, štai kur esmė.

– Akivaizdu, kad nebandau.

– Jūs nesat malonus žmogus.

– Taip, aš nemalonus. Ir dar aš aklas.

– Dieve mano, – tarė Matilda, – apgailestauju.

Vyras pasisuko į ją piktokai šypsodamasis.

– Kodėl apgailestaujate? Juk tai ne jūsų kaltė.

Matilda tarė sau, kad jai reikėtų liautis plepėti. Bet ji taip pat žinojo, kad nepavyks.

– O kieno kaltė? – pasiteiravo ji.

Gražuolis aklasis, kaip Matilda jį jau pavadino mintyse, vėl nusisuko trimis ketvirčiais nugaros.

– Liūtės, kurią skrodžiau, norėdamas perprasti katinių judėjimo sistemą. Kaip visiems nusispjaut į katinių judėjimo sistemą! Kartais sakydavau sau, kad tai nuostabu, o kartais galvodavau, po galais, liūtai – jie vaikšto, atsitraukia, šokinėja, ir tai viskas, ką gali apie juos žinoti. Vieną dieną – negrabus rėžis skalpeliu...

– Ir ištryško.

– Teisybė. Iš kur žinote?

– Vieną vaikiną, tą, kuris pastatė Luvro kolonadą, taip nužudė supuvęs kupranugaris, paklotas ant stalo. Tačiau tai buvo seniai ir tai buvo kupranugaris. Iš tiesų, skirtumas nemažas.

– Bet puvena lieka puvena. Puvena man šoko į akis. Aš buvau išsiųstas į tamsą. Baigta, nebeturiu kuo žiūrėti. Kad kur velniai.

– Tai buvo liūtės kiaulystė. Žinojau vieną tokį gyvį. Prieš kiek laiko tai atsitiko?

– Prieš vienuolika metų. Gali būti, dabar ta liūtė tikriausiai smagiai iš to juokiasi. Dabar net ir aš kartais juokiuosi. Bet tada – ne. Po mėnesio grįžau į

laboratoriją ir viską išdaužiau, išdrabsčiau visur puvenas, norėjau, kad jos tėkštųsi visiems į akis, ir paverčiau mėšlu visos grupės darbą apie katinių judėjimo sistemą. Savaime suprantama, pasitenkinimo dėl to nepajutau. Buvau nusivylęs.

– O kokios spalvos buvo jūsų akys?

– Juodos kaip čiurliai, juodos kaip dangaus pjautuvai.

– O dabar kokios?

– Niekas nedrįsta jų apibūdinti. Manau, juodos, raudonos ir baltos. Jas pamačius, žmonėms užkanda žadą. Manau, kad vaizdas šlykštus. Niekada nebenusiimu akinių.

– Norėčiau pamatyti, – tarė Matilda, – jeigu jūs tikrai norite sužinoti, kokios jos. Šlykštūs dalykai manęs netrikdo.

– Taip visi sako. O paskui verkia.

– Vieną dieną nardant man į koją įkando ryklys.

– Sutinku, neturėtų būti gražu.

– Ko labiausiai gaila, kad nebegalite matyti?

– Jūsų klausimai mane žudo. Nekalbėsime juk apie liūtus ir ryklius, ir bjaurius gyvius perdien.

– Ne, be abejonės, ne.

– Man gaila merginų. Tai – labai banalu.

– Merginos jus paliko po liūtės?

– Reikia manyti. O kodėl sekėte tą moterį?

– Dėl nieko. Žinote, aš seku tiek žmonių. Tai – stipriau už mane.

– Jūsų meilužis jus paliko po ryklio?

– Paliko, bet atsirado kitų.

– Jūs esate ypatinga moteris.

– Kodėl jūs šitai sakote? – tarė Matilda.

– Dėl jūsų balso.

– Ką jūs girdite iš balso?

– Na jau ne, aš negaliu jums šito pasakyti! Dieve mano, kas man liktų? Reikia ką nors palikti aklam, ponia, – šypsodamasis pasakė vyras.

Jis atsistojo eiti. Netgi nebuvo išgėręs taurės.

– Palaukite. Kuo jūs vardu? – tarė Matilda.

Vyriškis dvejojo.

– Šarlis Rejė, – pasakė jis.

– Ačiū. Aš – Matilda.

Gražuolis aklasis pasakė, kad tai – gana prabangus vardas, kad karalienė Matilda viešpatavo Anglijoje XII amžiuje, ir išėjo, vedamas išilgai sienos braukiamo piršto. Matildai buvo nusispjauti į XII amžių ir, suraukusi antakius, ji ištuštino aklojo taurę.

Ilgai, ištisomis savaitėmis, per savo šaligatvių ekskursijas Matilda akių krašteliu ieškojo ir gražuolio aklojo. Ir nerado. Ji jam davė trisdešimt penkerius metus.

•••

Jį paskyrė komisaru Paryžiuje, 5 rajone. Dvyliktą dieną pėsčiomis jis artinosi prie savo naujos darbovietės.

Laimė, tai buvo Paryžius.

Tai buvo vienintelis šalies miestas, kurį jis galėjo mylėti. Jis ilgai tikėjo, kad vieta, kur jis gyveno, jam buvo nesvarbi, nesvarbi kaip maistas, kurį jis valgo, nesvarbi kaip baldai, kurie jį supa, nesvarbi kaip dra-

bužiai, kuriuos jis dėvi – dovanotus, paveldėtus, rastus nežinia kur.

Tačiau dėl gyvenamosios vietos nebuvo taip paprasta. Žanas Batistas Adamsbergas basas išvaikščiojo visus akmeningus Žemųjų Pirėnų kalnus. Jis ten gyveno ir miegojo, o vėliau, tapęs faru, ten aiškinosi žmogžudystes, žmogžudystes kaimuose iš akmenų ir takuose iš mineralų. Jis puikiai žinojo, kokį triukšmą sukelia akmenėliai po kojomis, ir gerai pažinojo kalnus, kurie jus prie savęs spaudžia ir kurie jums grasina kaip senas raumeningas žmogus. Komisariate, kuriame jis pradėjo dirbti dvidešimt penkerių, jį vadino „miškiniu". Galbūt turėdami omeny laukiniškumą, vienišumą, – jis nežinojo kodėl. Ir jam tai neatrodė nei originalu, nei meilu.

Jis to paklausė vienos jaunos inspektorės, savo tiesioginės viršininkės. Jis norėjo ją pabučiuoti, bet ji buvo dešimčia metų vyresnė, ir jis nedrįso. Sutrikusi ji pasakė: „Išsiaiškinkite pats, pasižiūrėkite į veidrodį ir suprasite." Vakare jis su apmaudu apžiūrėjo savo mažą, tvirtą bruneto siluetą, nes jam patiko blondinai, ir kitą dieną tarė: „Aš atsistojau prieš veidrodį, pažiūrėjau, bet nelabai supratau, ką man sakėte." – „Adamsbergai, – tarė inspektorė, šiek tiek nuilsusi, šiek tiek sumišusi, – kam sakyti tokius dalykus? Kam uždavinėti klausimus? Aiškinamės laikrodžių vagystę, tai viskas, ką reikia žinoti, ir aš nesiruošiu kalbėti apie jūsų kūną." – „Gerai, – pasakė Žanas Batistas, – nesinervinkite šitaip."

Po valandos jis išgirdo nutylant spausdinimo mašinėlę ir inspektorė jį pašaukė. Ji buvo nepatenkinta.

„Baikime su tuo, – tarė ji, – sakykime, kad tai – miškų vaiko kūnas, ir tiek." Jis atsakė: „Ar jūs norite pasakyti, kad jis primityvus, negražus?" Ji atrodė dar labiau sumišusi. „Neverskite manęs pasakyti, kad esate gražus, Adamsbergai, bet jūsų žavumo užtektų tūkstančiui, ir sukitės su tuo gyvenime." Jos balse buvo ir nuovargio, ir švelnumo, jis buvo tuo įsitikinęs. Tad dar ir dabar jis šitai prisimindavo su virpuliu, juolab kad iš jos daugiau niekada to nepajuto. Besidaužančia širdimi jis laukė tęsinio. Galbūt ji jį pabučiuos, galbūt, tačiau ji liovėsi jį tujinti ir niekada daugiau nieko apie tai nebepasakė. Išskyrus štai šitai, tartum netekusi vilties: „Ir jums nėra ką veikti policijoje, Žanai Batistai. Policija – ne miškai."

Ji suklydo. Per kitus penkeris metus jis vieną po kitos atskleidė keturias žmogžudystes, kolegų nuomone, neįtikėtinu, tai yra neteisingu, įžūliu būdu. „Tu nepajudini nė piršto, Adamsbergai, – sakė jie, – būni čia, valkiojiesi, svajoji, spoksai į sienas ar ant kelių keverzoji eskizus, lyg viską iš anksto žinotum ir prieš tave būtų visas gyvenimas. Paskui vieną dieną grįžti – nerūpestingas, malonus – ir sakai: „Reikėtų sulaikyti poną kleboną, jis pasmaugė mažylį, kad šis nieko nepapasakotų."

Taip išaiškinęs keturias žmogžudystes miškų vaikas tapo inspektoriumi, po to komisaru, visąlaik ant beformių kelnių kelių valandų valandas keverzojančiu mažyčius piešinėlius. Prieš penkiolika dienų jam pasiūlė Paryžių. Niekada nepavargstantis nuo gyvenimo, jis paliko rašomąjį stalą, išmargintą grafičiais, kuriuos paišinėjo dvidešimt metų.

Ir vis dėlto kokį nuobodulį jam kartais galėjo sukelti žmonės! Tarsi per dažnai jis būtų žinojęs, ką išgirs. Ir kiekvieną sykį, kai pamanydavo: „Dabar šis žmogus pasakys tai", jis ant savęs pykdavo, sau atrodydavo nepakenčiamas dar labiau, kai tipas iš tikrųjų tai pasakydavo. Tuomet jis kankindavosi, melsdamas kokį nors dievą jam vieną dieną atsiųsti netikėtumą, o ne žinojimą.

Žanas Batistas Adamsbergas maišė kavą užeigoje prieš savo naująjį komisariatą. Ar dabar jis geriau žinojo, kodėl kitiems atrodė miškinis? Taip, dabar jis suprato kiek aiškiau, tačiau žmonės žodžius vartoja kaip papuola. Ypač jis. Tikra buvo tai, kad Paryžius vienintelis galėjo atstoti mineralinį pasaulį, kurio, jo suvokimu, jam reikėjo.

Paryžius, akmens miestas.

Taip, čia yra medžių, tai neišvengiama, bet nusispjaut, tereikia į juos nežiūrėti. Ir skverai – reikia jų vengti, ir viskas klostysis gerai. Iš augmenijos jis mėgo tik paliegusius krūmus ir gumbines daržoves. Aišku buvo ir tai, kad jis, be abejonės, daug nepasikeitė, nes jo naujųjų kolegų žvilgsniai jam priminė pirėniškių prieš dvidešimt metų: tas pats santūrus sumišimas, šnabždesiai jam už nugaros, galvų linkčiojimai, apmaudžiai sudėtos lūpos ir pirštai, kurie skečiasi iš bejėgiškumo. Visas šis pagyvėjimas tyloje, kuria klausiama: betgi kas šis tipas?

Adamsbergas lėtai nusišypsojo, lėtai spaudė rankas, aiškino ir klausėsi, nes jis visada viską darė lėtai. Bet ir vienuolikai dienų prabėgus kolegos artinosi prie jo su išraiška žmonių, kuriems įdomu, su kokia nauja gyvojo pasaulio rūšimi jie susidūrė, kaip ją maitinti

ir kaip su ja kalbėti, kaip ją pralinksminti ir sudominti. Vienuolika dienų 5-tasis komisariatas skendo šnabždesiuose, lyg jo įprastinį gyvenimą būtų laikinai pristabdžiusi kebli paslaptis.

Skirtumas nuo jo darbo pradžios Pirėnuose buvo tas, kad dabar dėl jo reputacijos buvo šiek tiek lengviau. Bet šitai vis dėlto neleido užmiršti, kad jis – atvykėlis. Vakar jis girdėjo seniausią komandos paryžietį tyliai sakant: „Jis atvyko iš Pirėnų, galima sakyti, iš kito pasaulio galo."

Adamsbergas turėjo būti kontoroje prieš pusvalandį, bet jis vis dar maišė kavą užeigoje priešais komisariatą.

Ne todėl, kad šiandien, būdamas keturiasdešimt penkerių metų, jis būtų nusipelnęs pagarbos, leidžiančios vėluoti. Jis vėluodavo ir būdamas dvidešimties. Net gimti jis pavėlavo šešiolika dienų. Adamsbergas neturėjo laikrodžio, tačiau negalėjo paaiškinti, kodėl, beje, prieš laikrodžius nusistatęs jis nebuvo. Prieš skėčius taip pat. Tiesą sakant, prieš nieką nebuvo nusistatęs. Negalima sakyti, kad jis norėjo daryti tik tai, ką užsimanydavo, bet jis nemokėjo prisiversti, jei tuo metu nebuvo tam nusiteikęs. Niekada nemokėjo, net kai tikėjosi patikti gražiajai inspektorei. Net dėl jos. Sakė, kad Adamsbergo atvejis beviltiškas, kartais jis irgi buvo tokios nuomonės. Bet ne visada.

Šiandien jis buvo nusiteikęs kavą maišyti lėtai. Prieš tris dienas savo paties audinių sandėly buvo nužudytas vienas tipas. Jis taip niekšingai tvarkė reikalus, kad trys inspektoriai tyrė jo klientų kartoteką būdami tikri, kad tarp jų ras žudiką.

Nuo to laiko, kai pamatė mirusiojo šeimą, Adamsbergas ne per daug jaudinosi dėl šios bylos. Jo inspektoriai ieškojo apgauto kliento, jie net buvo aptikę rimtų pėdsakų, o jis žiūrėjo į mirusiojo posūnį Patrisą Vernu, gražų dvidešimt trejų metų vaikiną, švelnų, romantišką. Žiūrėjo į jį, ir viskas. Įvairiais pretekstais buvo iškvietęs jį į komisariatą jau tris kartus ir klausinėjo apie bet ką: ką jis galvojo apie savo patėvio plikę, ar tai jam buvę bjauru, ar jis mėgo audinių fabrikus, kokį poveikį jam padarė elektros streikas, kaip jis paaiškintų, kad tiek žmonių aistringai mėgsta genealogiją?

Paskutinį kartą, vakar, apklausa vyko štai taip:

– Ar sau jūs atrodote gražus? – pasiteiravo Adamsbergas.

– Man sunku pasakyti, kad ne.

– Jūs teisus.

– Ar galėtumėte man pasakyti, kodėl esu čia?

– Taip. Dėl patėvio, savaime aišku. Vis dėlto, kaip sakėte, jus erzino, kad jis miega su jūsų motina?

Vaikinas trūktelėjo pečiais.

– Kad ir kaip būtų, aš nieko negalėjau padaryti, nebent jį užmušti, bet to nepadariau. Tačiau dėl to mane pykino. Mano patėvis buvo kaip šernas. Su gyvaplaukiais net ir ausyse, atvirai kalbant, man to per daug. O jums patiktų?

– Aš nieko apie tai nežinau. Vieną dieną pamačiau motiną, gulinčią su klasės draugu. O vargšelė buvo beveik ištikima. Aš uždariau duris ir, prisimenu, vienintelis dalykas, apie kurį galvojau, buvo tai, kad vaikinas turėjo žalią apgamą ant nugaros, bet motina jo galbūt nepamatė.

– Nelabai suprantu, kuo aš čia dėtas, – suinkštė nesmagiai pasijutęs vaikinas. – Jeigu jūs šaunesnis už mane, tai jūsų reikalas.

– Ne, bet nieko tokio. O jūsų motina neatrodo jums liūdna?

– Aišku.

– Gerai. Viskas puiku. Nelankykite jos per dažnai.

Ir po to jis vaikinui leido išeiti.

Adamsbergas įėjo į komisariatą. Jo mėgstamiausias iš komisarų šiuo metu buvo Adrianas Danglaras, ne itin išvaizdus vyras, labai gerai apsirengęs, pasmukusiu pilvu ir šlaunimis, neblogai išgeriantis, nekeliantis didelio pasitikėjimo ketvirtą valandą po pietų, kartais ir anksčiau. Bet jis buvo tikras, labai tikras, Adamsbergas dar nebuvo radęs kito žodžio jam apibūdinti. Danglaras jam ant stalo buvo paruošęs audinių pardavėjo klientų katalogo santrauką.

– Danglarai, aš norėčiau šiandien matyti posūnį, jaunąjį Patrisą Vernu.

– Vėl, pone komisare? Bet ko jūs iš to vargšelio norite?

– Kodėl jūs sakote „vargšelis"?

– Jis drovus, be perstojo šukuojasi, yra taikus, jis stengiasi jums padaryti malonumą, ir kai laukia, sėdėdamas koridoriuje, nežinodamas, ko dar jūs paklausite, jis atrodo labai sumišęs, šiek tiek net gaila darosi. Dėl to ir sakau – vargšelis.

– Daugiau nieko nepastebėjot, Danglarai?

Danglaras papurtė galvą.

– Aš jums nepasakojau istorijos apie didelį apsiseilėjusį šunį? – pasiteiravo Adamsbergas.

– Ne. Turiu jums pasakyti, kad ne.

– Po to jūs mane laikysite šlykščiausiu žemės faru. Reikia šiek tiek prisėsti, aš kalbu lėtai, man sunku apibendrinti, kartais visiškai susipainioju. Aš esu miglotas žmogus, Danglarai. Kartą, kai buvau vienuolikos, ankstų rytą išėjau iš kaimo visai dienai į kalnus. Aš nemyliu šunų, jų nemylėjau net kai buvau mažas. Tasai didelis apsiseilėjęs šuo į mane žvelgė nuo tako vidurio. Jis seilėjosi man ant kojų, seilėjo man rankas, tai buvo didelis, kvailas ir simpatiškas šuo. Aš jam tariau: „Klausyk, didelis šunie, aš keliauju toli, aš stengiuosi pasiklysti ir paskui surasti kelią, tu gali eiti su manimi, bet dėl Dievo meilės, liaukis mane seilėti, tai šlykštu." Didelis šuo suprato ir nusekė paskui mane.

Adamsbergas stabtelėjo, prisidegė cigaretę ir iš kišenės išsitraukė popieriaus skiautę. Jis užsimetė koją ant kojos, pasirėmė keverzoti piešinėlį ir, metęs akį į kolegą, tęsė:

– Man vis tiek, Danglarai, kad jums keliu nuobodulį, aš noriu papasakoti istoriją apie didelį šunį. Didelis šuo ir aš visą kelią kalbėjomės apie Mažuosius Grįžulo ratus ir apie veršio kaulus, paskui sustojome apleistoje avidėje. Ten buvo šeši vaikiščiai iš kito kaimo, aš juos labai gerai pažinojau. Mes dažnai mušdavomės. Jie paklausė: „Tai tavo smurgena?" – „Šiandienai", – atsakiau. Mažiausiasis sugriebė didelį šunį už ilgų gaurų, didelį šunį, kuris buvo baikštus ir suglebęs kaip kilimas, ir nutempė jį prie uolos krašto. „Man nepatinka tavo nusmurgėlis, – pasakė jis, – jis kvailas."

Didelis šuo inkštė nesipriešindamas – tiesa, kad jis buvo kvailas. Mažasis vaikiščias jam spyrė į užpakalį, ir šuo nukrito į tuštumą. Iš lėto padėjau krepšį ant žemės. Aš viską darau iš lėto. Aš lėtas žmogus, Danglarai.

„Taip, – norėjo pasakyti Danglaras, – aš tai pastebėjau." Miglotas žmogus, lėtas žmogus. Bet jis negalėjo to pasakyti: Adamsbergas buvo jo naujasis viršininkas. Be to, jis gerbė jį. Danglaras kaip visi buvo girdėjęs kalbant apie svarbiausius Adamsbergo tyrimus ir žavėjosi jo talentingomis atomazgomis, dalyku, kuris jam atrodė nesuderinamas su tuo, kaip šis žmogus jam atsiskleidė vos atvykęs. Dabar, kai jį matė, jis stebėjosi, bet ne tik judesių ir kalbos lėtumu. Iš pradžių jį nuvylė šis mažas, lieknas ir tvirtas, bet neįspūdingas kūnas, bendras nerūpestingumas personažo, sutartą valandą jiems netgi neprisistačiusio, kuris rišosi kaklaraištį ant suglamžytų ir bet kaip į kelnes sugrūstų marškinių. Bet paskui susižavėjimas augo kaip vandens lygis. Tai prasidėjo nuo Adamsbergo balso. Danglarui patiko jį girdėti, balsas jį ramino, beveik migdė. „Lyg glamonėtų", – tarė Florencija, bet tiek to, Florencija yra mergina, ir jai pačiai atsakyti už žodžius, kuriuos ji renkasi. Kastro šūktelėjo: „Nesakyk, kad jis gražus." Florencija, atrodo, neteko žado. „Palauk, reikia pagalvoti", – atsakė; ji visąlaik šitai sakydavo. Tai buvo skrupulinga mergina, prieš kalbėdama ji gerai pagalvodavo. Nepasitikėdama ji išmikčiojo: „Ne, bet tai susiję su žavesiu ar kažkuo panašiu. Aš pagalvosiu." Kadangi kolegos juokėsi iš Florencijos stropumo, Danglaras pasakė: „Florencija teisi, tai akivaizdu." Marželonas, jaunas policininkas,

nepraleido progos jį pavadint pederastu. Niekada Marželonas nepasakydavo nieko išmintingo, niekada. O Danglarui išminties reikėjo taip pat, kaip išgerti. Jis trūktelėjo pečiais, probėgšmiais pagalvodamas, jog jam, tarp kitko, gaila, kad Marželonas nėra teisus, nes buvo patyręs nemažai nusivylimų su moterimis ir manė, jog vyrai būtų mažiau reiklūs. Jis buvo girdėjęs sakant, jog vyrai esą niekšai, nes vos pergulėję su moterimi jie ją vertina, bet kalbant apie moteris, tai dar blogiau – jos atsisako gulėti su tavimi, jei tiksliai neatitinki jų lūkesčių. Taigi tu esi ne tik įvertintas ir pasvertas, bet ir su niekuo nepergulėjęs.

Liūdna.

Su merginomis sunku. O Danglaras pažinojo merginų, kurios jį įvertino ir nepanoro. Kitąsyk gali apsižliumbti. Kad ir kaip ten būtų, jis žinojo, kad rimtuolė Florencija dėl Adamsbergo buvo teisi, ir nuo tada Danglaras pasidavė žavesiui šio žmogaus, už kurį jis buvo aukštesnis dviem galvomis. Jis pradėjo šiek tiek suprasti, kad apimantis neaiškus noras jam ką nors papasakoti galėjo paaiškinti tai, kad tiek žmogžudžių jam išklojo žudynių detales, – lyg niekur nieko, sakytum, netyčia. Lyg niekur nieko, kad išsikalbėtų Adamsbergui.

Danglaras, kaip jam buvo sakoma, neblogai naudojosi pieštuku ir piešdavo kolegų karikatūras. Dėl to šiek tiek nusimanė apie veidus. Kastro snukis, pavyzdžiui, jam pavyko. Tačiau jis iš anksto žinojo, kad nesiims Adamsbergo veido, nes, atrodė, jį sudaro šešiasdešimt susimaišiusių veidų. Kadangi nosis buvo per didelė, burna kreiva, judri, be abejonės, geidulinga,

akys miglotos ir užkritusiais vokais, mažo žandikaulio kaulai buvo per daug išsikišę, atrodė, jog šis keistas, iš tikros šlamšto krūvos, visiškai nepaisant bent kiek klasikinės harmonijos, sulipdytas snukis yra duotas jį sukarikatūrinti. Galėjai įsivaizduoti, kad kai Dievas tvėrė Žaną Batistą Adamsbergą, jam išseko žaliavų atsargos ir jis turėjo išgramdyti stalčių dugnus, suklijuoti gabalus, kurie niekada nebūtų atsiradę kartu, jeigu Dievas tą dieną būtų turėjęs gerų medžiagų. Bet užtat atrodė, kad Dievas, suvokdamas problemą, savo ruožtu pasistengė, ir net labai pasistengė, ir kad jam stebuklingu būdu šis veidas nuostabiai pavyko. Ir Danglaras, kuris neprisiminė, kad kada nors būtų matęs tokį veidą, manė, kad trimis plunksnos brėžiais jį apibendrinti būtų išdavystė, kad jo greitos linijos ne atskleistų savitumą, o išblukintų jo šviesą.

Dėl to šiuo metu Danglaras ir galvojo apie tai, kas gi galėjo būti Dievo stalčių dugnuose.

– Jūs klausotės ar snaudžiate? – paklausė Adamsbergas. – Kadangi pastebėjau, jog kartais užmigdau žmones ir tikru miegu. Galbūt dėl to, kad kalbu nepakankamai garsiai ar nepakankamai greitai, nežinau. Ar prisimenate? Pasakojau apie šunį, kuris nukrito. Aš atsisegiau nuo diržo geležinę gertuvę ir stipriai trenkiau mažajam vaikiščiui į galvą.

Ir paskui iškeliavau ieškoti to didelio kvailo šuns. Man prireikė trijų valandų, kad iki jo nusigaučiau. Šiaip ar taip jis buvo nebegyvas. Svarbus dalykas šioje istorijoje, Danglarai, yra šio mažo vaikiščio akivaizdus žiaurumas. Seniai žinojau, kad su juo kažkas negerai, ir tai buvo jo žiaurumas.

Užtikrinu jus, jo veidas buvo normalus, jo nosis nebuvo plokščia. Priešingai, tai buvo gražus berniukas, bet iš jo sunkėsi žiaurumas. Neklauskite manęs daugiau, nieko daugiau nežinau, tik tai, kad po aštuonerių metų jis užmušė močiutę po laikrodžiu. Ir kad daugumai tyčinių žmogžudysčių be širdgėlos, be pažeminimo, be neurozės, be visko, ko tik norite, reikia žiaurumo, iš kito kančios, maldavimų ir agonijos pasisemiamo malonumo, malonumo sudraskyti. Tiesa, tai ne visada iškart matyti, bet tiesiog jauti, kad kažkas tam žmogui blogai, kad jame kažkas auga, navikas. Ir kartais tai yra žiaurumas, suprantate, ką noriu pasakyti? Navikas.

– Tai prieštarauja mano principams, – tarė Danglaras, šiek tiek užsimerkęs. – Nesiverčiu per galvą dėl principų, bet nemanau, kad būtų paženklintų būtybių, kaip karvės, kurios ausyse turi įrašus, ir kad štai taip – intuicija – nustatomi žmogžudžiai. Žinau, sakau banalius ir paprastus dalykus, bet orientuojamasi pagal požymius, o teisiama remiantis įrodymais. Navikų nuojautos mane gąsdina, tai – subjektyvumo ir teisinių klaidų diktatūros kelias.

– Jūs išpūtėte burbulą, Danglarai. Aš nesakiau, kad šitai matyti iš veido, aš sakiau, kad tai buvo kažkas baisaus, kas pūliavo iš būtybės gelmių. Tai pūliai, Danglarai, ir aš kartais matau juos sunkiantis. Mačiau ant vienos jaunos merginos burnos taip, lyg būčiau matęs šiuo stalu bėgant tarakoną. Negaliu nežinoti, kai su kuo nors darosi kas nors negerai. Tai gali būti ne tik nusikaltimo malonumas, bet ir kiti, ne tokie sunkūs dalykai. Yra ir tokių, kurie teišskiria savo nuobodulį

ar savo sielvartą dėl meilės, ir tai taip pat atpažįstama, Danglarai, ir užuodi, ar tai viena, ar kita. Bet kai tas dalykas susijęs su nusikaltimu, man atrodo, kad aš tai irgi žinau.

Danglaras pakėlė galvą, ir jo kūnas buvo mažiau glebus nei įprasta.

– Kad ir kaip ten būtų, jūs tikite, kad metęs akį galite pasakyti, kas ir kaip su žmogumi, tikite, kad regit tarakonus ant lūpų, kad jūsų įspūdžiai yra apreiškimai, nes jie jūsų, jūs tikite, kad žmonės pūliuoja, bet tai – nėteisybė. Kad ir kokia būtų paprasta ir banali, tiesa yra tai, kad kaip žmonės turi plaukus, taip jie yra kerštingi, ir kad jie visi gali suklupti ir nužudyti. Aš tuo įsitikinęs. Bet kuris vyras gali išprievartauti ir nužudyti ir bet kuri moteris gali nupjauti kojas kaip toji iš Gei-Liusako gatvės praėjusį mėnesį. Tai priklauso nuo to, ką išgyvenai, nuo troškimo nuskęsti pilkuose dumbluose ir iš paskos dar ką nors nusitempti. Nebūtina nuo prigimties pūliuoti, kad savo šleikštuliui išpirkti norėtum sutraiškyti visą žemę.

– Aš sakiau, Danglarai, – tarė Adamsbergas, suraukitais antakiais atsitraukdamas nuo piešinio, – kad po didelio šuns istorijos pasirodysiu jums nepakenčiamas.

– Sakykime, pavojingas, – burbtelėjo Danglaras. – Nereikia įsivaizduoti, kad esate toks stiprus.

– Anokia čia stiprybė matyti lakstančius tarakonus. Su tuo, ką jums pasakoju, aš nieko negaliu padaryti. Man tai tikra nelaimė. Nė karto nė dėl vieno neapsirikau: ar jis stovi, ar guli, ar linksmas, ar protingas, ar netikras, ar kenčiantis, ar abejingas, ar pavojingas,

ar drovus, dėl viso to, suprantate – nė karto! Ar jūs įsivaizduojate, kaip tai gali būti skausminga? Kai nuo pradžių matau pabaigą, kartais maldauju, kad žmonės mane nustebintų. Taip sakant, visada beviltiškai tikėdamasis, aš per savo gyvenimą pažinau tik pradžias. Ir tučtuojau prieš mano akis vėrėsi pabaiga, kaip niūriam filme, kur jūs atspėjate, kas ką įsimylės ir ką ištiks nelaimingas atsitikimas. Jūs vis tiek žiūrite filmą, bet per vėlu – jums nuobodu.

– Sakykime, jūsų puiki intuicija, – tarė Danglaras. – Faro uoslė yra viskas, ką jums galiu pripažinti. Bet nė tuo neturi teisės naudotis, tai per daug rizikinga, per daug įžūlu. Net ir po dvidešimties metų kitų nepažįsti.

Adamsbergas delnu pasirėmė smakrą. Nuo cigaretės dūmų jo akys blizgėjo.

– Atimkite iš manęs šitą žinojimą, Danglarai. Padėkite man jo atsikratyti, tai viskas, ko aš tikiuosi.

– Žmonės – ne gyvuliai, – tęsė Danglaras.

– Ne. Aš juos myliu, o į gyvulius man nusispjaut, į tai, ką jie mąsto ir ko nori. Vis dėlto gyvuliai irgi kažko nori, kodėl turėtų nenorėti.

– Teisybė, – sutiko Danglaras.

– Ar jūs kada nors padarėte teisinę klaidą, Danglarai?

– Jūs skaitėte mano bylą? – tarė Danglaras, skersuodamas į Adamsbergą, kuris rūkė ir piešė.

– Jei pasakysiu, kad ne, priekaištausite, kad vaidinu burtininką. Ir vis dėlto aš jos neskaičiau. Kas atsitiko?

– Viena jauna mergina. Juvelyrinių dirbinių krautuvėje, kur ji dirbo, buvo trūkumas. Buvau visiškai įsitikinęs ir įrodinėjau, kad ji bendrininkė. Tai buvo akivaizdu. Jos manieros, jos dviveidiškumas, jos niekšybės, galiausiai mano faro uoslė. Ji gavo trejetą metų ir po dviejų mėnesių gana baisiu būdu nusižudė kameroje. Bet ji buvo niekuo dėta dėl trūkumo, tai sužinojome po kelių dienų. Taigi dabar aš baigiau su sušikta intuicija ir jūsų sušiktais tarakonais ant jaunų merginų burnų. Nuo to laiko subtilybes ir asmeninius įsitikinimus aš iškeičiau į abejones ir visuotines banalybes.

Danglaras atsistojo.

– Palaukite, – tarė Adamsbergas. – Nepamirškite pakviesti posūnio Vernu.

Adamsbergas nutilo. Jis jautėsi nesmagiai. Toks pokalbis jo sprendimui buvo nepalankus. Jis tęsė tyliau:

– Ir paskui jį uždarykite į areštinę.

– Jūs juokaujate, komisare? – tarė Danglaras.

Adamsbergas prikando apatinę lūpą.

– Jo meilužė jį saugo. Esu tikras, kad žmogžudystės vakarą jie nebuvo kartu restorane, net jei jų abiejų versijos sutampa. Patardykite juos darsyk atskirai: kiek laiko praėjo tarp pirmojo ir antrojo patiekalų? Ar į salę buvo atėjęs gitaristas ko nors pagroti? Kur buvo pastatytas vyno butelis – dešinėje ar kairėje? Koks vynas? Kokios formos buvo taurės? Kokios spalvos staltiesė? Ir taip toliau iki begalybės detalių. Pamatysite, jie užsikirs. Paskui sudarykite vaikino batų inventorių. Pasiteiraukite namų tvarkytojos, kuriai moka jo

motina. Turi trūkti vienos poros, tos, kurią jis avėjo žmogžudystės vakarą, nes dėl viešųjų darbų aplink sandėlį žemė klampi, pilna kaip glaistas limpančio molio. Jaunuolis nekvailas, jis turėjo jos atsikratyti. Liepkite apieškoti kanalizaciją netoli jo namų, jis galėjo paskutinius metrus tarp kanalizacijos angos ir savo durų parbėgti vienomis kojinėmis.

– Jei gerai suprantu, – tarė Danglaras, – jūsų nuomone, vargšas žmogelis pūliuoja?

– Bijau, kad taip, – tyliai pasakė Adamsbergas.

– Ir kuo jis pūliuoja?

– Žiaurumu.

– Ir tai jums atrodo akivaizdu?

– Taip, Danglarai.

Bet šie žodžiai buvo beveik negirdimi.

...

Išėjus inspektoriui, Adamsbergas paėmė jam paruoštą laikraščių pluoštą. Trijuose rado tai, ko ieškojo. Įvykis dar neužėmė daug vietos spaudoje, bet jis buvo įsitikinęs, kad tam ateis laikas. Jis nerūpestingai iškirpo mažą skiltį ir pasidėjo priešais save. Skaityti jam visada reikėjo labai susikaupus, blogiausia, kai reikėdavo tai daryti garsiai. Adamsbergas buvo blogas mokinys, jis niekada nesuprasdavo, dėl ko jam reikia eiti į mokyklą, bet prisiversdavo apsimesti dirbąs, kiek įstengė – su malonumu, kad neliūdintų tėvų ir ypač kad jie niekada nesuprastų, kad jam buvo į tai nusispjaut. Jis skaitė:

„Pokštas ar nevykusio filosofo manija? Kad ir kaip būtų, mėlynos kreidos skrituliai naktimis tebedygsta kaip piktžolės ant sostinės šaligatvių, žadindami paryžiečių intelektualų smalsumą. Ir dygsta vis dažniau. Jau rasti šešiasdešimt trys skrituliai nuo to laiko, kai pirmieji buvo pastebėti prieš keturis mėnesius 12-ame rajone. Ši nauja pramoga, panaši į orientacinius žaidimus, tampa originalia pokalbių tema tiems, kurie nieko kita neturi vieni kitiems pasakyti kavinėse. Kadangi tokių daug, apie tai kalbama visur..."

Adamsbergas liovėsi, kad akimis nuslystų tiesiai prie straipsnio autoriaus parašo. „Iš šito kvailio stebuklų nelauk", – sumurmėjo jis.

„...Netrukus taps garbė rytą išeinant į darbą prieš savo duris rasti skritulį. Ciniškas juokdarys ar prietranka, jeigu mėlynų skritulių autorius siekia garbės, jis pasiekia tikslą. Tai turėtų kelti pasibjaurėjimą tiems, kurie visą gyvenimą vargsta, kad pagarsėtų, o pastarasis mums įrodo, kad tereikia kreidos gabaliuko ir kelių naktinių žygių, kad pretenduotum tapti žymiausiu 1990 metų Paryžiaus žmogumi. Jokios abejonės, kad televizija jį pasikviestų į „Antrojo tūkstantmečio pabaigos kultūros fenomenus", jeigu jį pavyktų nutverti. Bet, deja, tai tikras vaiduoklis. Niekas dar jo neužklupo ant asfalto brėžiančio savo plačius mėlynus apskritimus. Jis tai daro ne kiekvieną naktį ir pasirenka bet kurį Paryžiaus kvartalą. Būkime tikri, kad daug nakvišų jo tyko dėl paprasčiausio malonumo. Geros medžioklės!"

Išsamesnis straipsnis buvo išspausdintas viename provincijos laikraštyje.

„Paryžiaus akistata su nepavojingu maniaku.

Visus tai smagina, bet faktas vis dėlto keistas. Keturis mėnesius Paryžiuje naktimis kažkas, manoma, vyras, braižo didelius, beveik dviejų metrų skersmens skritulius aplink radinius ant šaligatvio. Vienintelės šio keisto apsėdimo „aukos" yra daiktai, kuriuos šis personažas uždaro į savo apskritimus, visada po vieną. Iš šešiasdešimt atvejų, kuriuos jis jau pateikė, galima sudaryti keistą sąrašą: dvylika alaus kamštelių, dėžė daržovėms, keturios sąvaržėlės, du batai, žurnalas, odinis krepšys, keturi žiebtuvėliai, nosinė, balandžio koja, akinių stiklas, penkios užrašų knygelės, ėriuko pjausnio kaulas, tušinuko širdelė, auskaras, šuns išmatas, automobilio žibinto šukė, galvaninis elementas, kokakolos skardinė, viela, vilnos kamuoliukas, raktų pakabukas, apelsinas, „Carbophoso" tūtelė, sudžiūvę vėmalai, skrybėlė, automobilio peleninės turinys, dvi knygos („Tikrovės metafizika" ir „Ruošti valgį nieko nedarant"), minerologinė plokštelė, sudaužytas kiaušinis, ženkliukas su užrašu „Aš myliu Elvį", pincetas, lėlės galva, medžio šaka, triko, fotojuosta, vanilinis jogurtas, žvakė ir maudymosi kepuraitė. Nuobodus vardijimas, bet jis atskleidžia, kokių netikėtų lobių gali rasti ant miesto šaligatvių tas, kuris jų ieško. Kadangi psichiatras Renė Verkor-Lori iškart susidomėjo šiuo atveju, bandydamas jį paaiškinti, dabar kalbama „apie revizuotą objektą", o visoje sostinėje skritulių žmogus tampa aukštuomenės reikalu, nustumdamas

į užmarštį tagerius, kurie turėtų būti nutaisę liūdnas minas, matydami, kad jų grafičiai susidūrė su tokia aršia konkurencija. Visi ieško ir neranda, koks impulsas įkvėpia mėlynų skritulių žmogų. Labiausiai intriguoja tai, kad aplink kiekvieną skritulį, atrodo, mokyto žmogaus ranka gražia pasvirusia rašysena išvedžioja sakinį, kuris panardina psichologus į klausimų bedugnę: „Viktorai, piktas likimas, ką tu veiki lauke?"

Straipsnį iliustravo nenusisekusi nuotrauka.

Pagaliau trečiasis straipsnis buvo mažiau tikslus ir labai trumpas, bet jis skelbė apie paskutinį atradimą praėjusią naktį Kolenkuro gatvėje: dideliame mėlyname skritulyje buvo nustipusi pelė, o aplink skritulį buvo užrašyta kaip įprasta: „Viktorai, piktas likimas, ką tu veiki lauke?"

Adamsbergas nutaisė grimasą. Tai buvo lygiai tai, ką jis nujautė.

Jis pakišo straipsnius po lempa ir nusprendė, kad yra išalkęs, nors nežinojo kelinta valanda. Jis išėjo, ilgai vaikščiojo dar mažai pažįstamomis gatvėmis, nusipirko duonos su kažkuo, atsigerti, cigarečių ir neskubėdamas grįžo į komisariatą. Su kiekvienu žingsniu jis jautė, kaip kelnių kišenėje glamžosi šiandien iš Kristianos gautas laiškas. Ji rašė ant standaus ir prašmatnaus popieriaus, kuris kišenėse labai kliudė. Adamsbergas nemėgo šio popieriaus.

Reikėjo, kad jis jai praneštų savo naująjį adresą. Jai nesunku bus dažnai atvažiuoti, nes ji dirba Orleane. Bet ji savo laiške užsiminė, kad ieško vietos Paryžiuje. Dėl jo. Jis papurtė galvą. Apie tai pamąstys vėliau.

Nuo tada, kai ją pažįsta, gal kokius šešis mėnesius, visada būdavo tas pats, – jis išsisukdavo sau pasakydamas, kad apie tai pamąstys vėliau. Kaip mergina ji nekvaila, netgi gudri, bet šiek tiek prisirišusi prie kai kurių nuvalkiotų tiesų. Gaila, savaime aišku, bet ne itin baisu, nes trūkumas menkas, o ir svajoti apie tai, kas neįmanoma, nėra reikalo. Be to, tai, kas neįmanoma, – puikumą, nenuspėjamumą, labai švelnią odą, nuolatinį svyravimą tarp rimtumo ir lengvabūdiškumo, – visa tai jis vieną kartą pažino prieš aštuoneris metus su Kamile ir jos kvaila beždžionėle Ričardu III, kurį šlapintis ji vesdavo į gatvę, besiskundžiantiems kaimynams sakydama: „Reikia, kad Ričardas III šlapintųsi lauke."

Dažnai maža beždžionė, nežinia kodėl atsiduodanti apelsinais, nors niekada jų nevalgė, įsitaisydavo ant jų ir susikaupusiu snukiu, stropiais ir tiksliais judesiais vaidindavo utėlinėjanti jų rankas. Kamilė, jis ir Ričardas III, krapštantis nuo savo riešų nematomą laimikį. Tačiau ji, jo brangutė, paspruko. Ir jam, farui, per visą laiką, kol ieškojo, ištisus ilgus metus nepavyko jos rasti, o po to jo sesuo jam pasakė: „Tu neturi teisės, palik ją ramybėj." Brangutė, pakartojo sau Adamsbergas. „Tu norėtum ją darkart pamatyti?" – pasiteiravo sesuo. Tik paskutinioji iš jo penkių seserų drįso kalbėti apie brangutę. Jis nusišypsojo, kad pasakytų: „Iš visų sielos gelmių taip, bent jau valandą prieš nustimpant."

Adrianas Danglaras su vienkartine stikline baltojo vyno rankoje ir veide atsispindinčiu sutrikimu jo laukė kabinete.

– Trūksta jaunuolio Vernu aulinukų. Žemų aulinukų su sagtimis.

Adamsbergas nieko nepasakė. Jis stengėsi gerbti Danglaro nepasitenkinimą.

– Aš nenorėjau jums pateikti argumentų šį rytą, – tarė jam jis, – ką aš galiu padaryti, jei nužudė Vernu sūnus. Ar ieškojote aulinukų?

Danglaras ant stalo padėjo plastmasinį maišą.

– Štai jie, – atsiduso jis. – Laboratorija jau pradėjo, bet ir vien pažiūrėjus, ant padų tikrai statybvietės molis, toks lipnus, kad nė kanalizacijos vanduo jo nenuplovė. Labai gražūs batai. Gaila.

– Jie tikrai buvo kanalizacijoje?

– Taip, per dvidešimt penkis metrus pasroviui nuo artimiausios angos prie jo namų.

– Jūs dirbate sparčiai, Danglarai.

Du vyrai nutilo. Adamsbergas kandžiojo lūpas, vėl paėmė cigaretę, iš kišenės išsitraukė pieštuko galą ir ant kelių prispaudė mažą popierėlį. Jis galvojo: „Šis tipas man išrėš pamokslą, jis įsižeidęs, šokiruotas, neturėjau jam pasakoti istorijos apie šunį, kuris seilėjosi, neturėjau sakyti, kad Patrisas Vernu pūliavo žiaurumu kaip ir mažasis kalnų vaikiščias."

Iš tikrųjų ne. Adamsbergas pažvelgė į savo kolegą. Ištįsęs suglebęs Danglaro kūnas, ant kėdės panėšėjantis į besilydantį butelį, buvo taikus. Jis susikišo stambias rankas į savo gražaus kostiumo kišenes, pastatė ant grindų savo stiklinę, jo žvilgsnis buvo tuščias, bet net ir dabar Adamsbergas matė, jog jis pasiutiškai protingas. Danglaras tarė:

– Aš jus sveikinu, komisare.

Paskui jis atsistojo, kaip ką tik, iš pradžių į priekį palenkė kūną, paskui pakėlė sėdmenis, galiausiai išsitiesė.

– Turiu jums pasakyti, – pridūrė jis, pusiau nusisukęs, – atrodo, kad ketvirtą valandą popiet aš nelabai ko vertas, kaip jūs žinote. Jeigu norite manęs ko nors paprašyti, padarykite tai rytą. O kalbant apie vaikymąsi, šaudymą, persekiojimą ir kitus niekus, tai ir iš viso neverta, mano ranka dreba, o keliai išklerę. Dėl kitų dalykų galima pasinaudoti mano kojomis ir mano galva. Manau, kad mano galva ne taip blogai nudrėbta, nors ji man ir atrodo visai kitokia nei jūsų. Šleikščiai saldus kolega man vieną dieną pasakė, kad jeigu aš, išmaukęs tiek baltojo vyno, dar esu inspektorius, tai dėl trumparegio kai kurių viršininkų geranoriškumo ir dėl žygdarbio du kartus padaryti dvynukus. Paskaičiavus išeina keturi vaikai, kuriuos auginu vienas, nes mano žmona pabėgo su meilužiu tyrinėti Velykų salos statulų. O aš, kai buvau kūdikis, tai yra, kai man buvo dvidešimt penkeri metai, norėjau parašyti „Prisiminimus iš anapus kapo" arba nieko. Jūsų nenustebinsiu pasakydamas, jog visa pakrypo kitaip. Gerai. Pasiimu aulinukus ir einu pas Patrisą Vernu ir jo meilužę, jie manęs laukia netoli.

– Jūs man patinkate, Danglarai, – tarė Adamsbergas, vis tebekeverzodamas.

– Manau, kad žinau, – pasakė Danglaras, pakeldamas stiklinę.

– Paprašykite fotografo, kad rytoj rytą būtų laisvas, ir palydėkite jį. Aš noriu tikslaus aprašymo ir

negatyvų to skritulio mėlyna kreida, kuris Paryžiuje galbūt bus nubrėžtas ateinančią naktį.

– Skritulio? Jūs kalbate apie šitą apskritimų aplink alaus kamštelius istoriją? „Viktorai, piktas likimas, kodėl tu lauke"?

– Kalbu būtent apie tai, Danglarai. Tikrai apie tai.

– Bet tai kvaila... Ką tai...

Adamsbergas nekantriai papurtė galvą.

– Žinau, Danglarai, žinau. Bet padarykite tai. Prašau jūsų. Ir kol kas niekam apie tai nepasakokite.

Paskui Adamsbergas baigė eskizą, kurį piešė ant kelių. Jis girdėjo šūksnius gretimame kabinete. Patriso Vernu meilužė palūžo. Akivaizdu, kad ji nebuvo susijusi su seno prekeivio nužudymu. Vienintelė, tačiau galinti toli nuvesti, jos klaida buvo ta, kad ji pakankamai mylėjo Vernu arba buvo pakankamai paklusni, kad slėptų jo melagystę. Blogiausia jai buvo ne tai, kad ateityje reikės stoti prieš teismą, o tai, koks žiaurus šią akimirką pasirodė jos meilužis.

Ką jis galėjo praryti per pietus, kad jam taip skaudėjo pilvą? Neįmanoma prisiminti. Jis pakėlė ragelį susitarti dėl pasimatymo su Renė Verkor-Lori. Sekretorė pasiūlė rytoj vienuoliktą valandą. Jis prisistatė Žanas Batistas Adamsbergas, ir durys atsivėrė. Jis dar nebuvo pratęs būti garsus. O juk tai tęsėsi nemažai laiko. Tačiau Adamsbergui atrodė, kad jis niekaip nesusijęs su savo viešuoju įvaizdžiu, ir tai jį sudvejino. Bet kadangi nuo vaikystės jis jautėsi esąs du, – viena vertus, Žanas Batistas, kita vertus, Adamsbergas, kuris žiūrėjo, ką veikia Žanas Batistas, jį visur sekiojo, – dabar jų buvo trys: Žanas Batistas, Adamsbergas ir

Žanas Batistas Adamsbergas, visuomenės žmogus. Išskaidyta Šventoji Trejybė. Jis pasuko išgerti kavos į kambarį šalia, kur buvo automatas, dažnai su priešais stovinčiu Marželonu. Bet tuo metu jame buvo beveik visi su moterimi, kuri, atrodė, kėlė pasiutišką sumaištį ir kuriai Kastro kantriai kartojo: „Išeikite, ponia."

...

Adamsbergas pasiėmė kavos ir pažvelgė: moteris kalbėjo kimiu balsu, buvo susinervinusi ir liūdna. Buvo akivaizdu, kad farai ją siutina. Ji buvo apsirengusi juodai. Adamsbergui pasirodė, kad jos galva panaši į egiptietės ar į bet ko, kas primena tuos nuostabius išlenktus tamsius veidus, kurių niekada nepamiršti, kuriuos visada prisimeni, panašiai kaip brangutę.

Kastro jai sakė:

– Čia ne informacijos tarnyba, ponia, būkite maloni, išeikite, klausykite, dabar jau eikite iš čia.

Ji nebebuvo jauna, Adamsbergas jai davė nuo keturiasdešimt penkerių iki šešiasdešimties. Jos rankos buvo rudos, stiprios, trumpais nagais, rankos moters, kuri savo gyvenimą turėjo praleisti kitur, kažko jomis ieškodama.

– Kam tada reikalingi farai? – klausė moteris, purtydama juodus, iki pečių kirptus plaukus. – Tereikia truputį pasistengti, šiek tiek patarti, jūs dėl to juk nenustipsite? Man prireiks dešimt metų jam surasti, jums užtektų vienos dienos!

Šįkart Kastro kantrybė trūko.

– Ne mano kiaulės, ne mano pupos! – suriko jis. – Tas jūsų tipas juk neįrašytas į dingusių asmenų sąrašą?

Gerai, tada palikite mane ramybėje, mes neįpareigoti skaityti skelbimų! Ir jei jūs toliau kelsite triukšmą, aš pakviesiu viršininką!

Adamsbergas stovėjo atsirėmęs į galinę sieną.

– Aš esu viršininkas, – tarė jis nekrustelėdamas.

Matilda atsisuko. Ji pamatė šį vyrą su apsunkusiais akių vokais, jis žvelgė į ją su neįprastu švelnumu, vienoj pusėj jo marškiniai buvo sukišti į juodas kelnes, o kitoj – išsitaršę, ji pamatė, kad prie šio lieso veido nedera rankos, tarsi paimtos iš Rodeno statulos, ir suprato, kad gyventi darosi lengviau.

Šiek tiek atsiplėšdamas nuo sienos, Adamsbergas pastūmė savo kabineto duris ir parodė jai, kad įeitų.

– Teisybė, – sutiko atsisėsdama Matilda, – jūs nesate informacijos tarnyba. – Man ši diena prasidėjo blogai. Vakar, užvakar – ne ką geriau. Tai viena suknista savaitės atkarpa. Linkiu, kad jums ši atkarpa būtų buvusi geresnė.

– Atkarpa?

– Mano galva, pirmadienis, antradienis, trečiadienis sudaro vieną savaitės atkarpą, pirmą atkarpą. Tai, kas atsitinka per pirmą atkarpą, gerokai skiriasi nuo to, kas atsitinka per antrą.

– Ketvirtadienį, penktadienį, šeštadienį?

– Taip. Gerai pažiūrėjus, daugiau rimtų netikėtumų pasitaiko pirmoje atkarpoje, apskritai paėmus, sakau, apskritai paėmus, ir daugiau skubėjimo bei smagumų antroje atkarpoje. Ritmo klausimas. Ir tai keičiasi nereguliariai, kitaip nei mašinų stovėjimas kai kuriose gatvėse, kur penkiolika dienų turi teisę

pasistatyti, o kitas penkiolika nebeturi. Kodėl? Kad gatvė pailsėtų? Kad papūdymuotų? Paslaptis. Kad ir kaip būtų, su savaitės atkarpomis šitai niekada nesikeičia. Pirma atkarpa: susidomi, kažkuo tiki, ką nors randi. Antra atkarpa: visiškai nieko nerandi, nieko neišmoksti, nereikšmingi gyvenimo dalykėliai ir kompanijos. Antroje atkarpoje yra daug bet ko su bet kuo, ir išgeriama nemažai, o pirma atkarpa yra svarbesnė, tai akivaizdu. Iš esmės antra atkarpa negali nepasisekti, arba, tarkime, ji neturi jokių pasekmių. Bet kai sudirbi pirmą atkarpą, kaip kad nutiko šią savaitę, sunku atsigauti. Be viso to, kavinės meniu buvo mėsos išpjova su lęšiais. Kiaulienos išpjova su lęšiais mane užknisa. Tai beviltiška. Ir tai pačioj pirmos atkarpos pabaigoj. Su ta prakeikta išpjova tikrai nepasisekė.

– O sekmadienis?

– Taip, sekmadienis – tai trečia atkarpa. Jis vienas prilygsta ištisai atkarpai, toks jis sunkus. Trečia atkarpa – visiškas sąmyšis. Jei prie kiaulienos sprandinės pridėsite trečią atkarpą, tiesą sakant, liks tik numirti.

– Apie ką mes šnekėjome? – paklausė Adamsbergas, kuriam staiga kilo įspūdis, beje, visai malonus, kad jis šioje moteryje pasiklysta dar labiau nei savyje.

– Apie nieką.

– A taip, tiesa, apie nieką.

– Prisimenu, – tarė Matilda. – Kadangi mano pirma atkarpa buvo maždaug suknista, eidama pro jūsų nuovadą pamaniau, kad suknista, tai suknista, aš vis tiek galiu bandyti laimę. Bet matote, mėginti išgelbėti

pirmą atkarpą jai baigiantis atrodo viliojamai, bet tai nieko gera neduoda. O jūs, jums gerai klostėsi?

– Neblogai, – pripažino Adamsbergas.

– Jeigu jūs būtumėt matęs, mano praėjusios savaitės pirma atkarpa buvo nuostabi.

– Kas įvyko?

– Negaliu taip imti ir trumpai pasakyti, reikėtų pasižiūrėti į užrašų knygeles. Galiausiai rytoj jau antra atkarpa, galima bus kiek atleisti vadžias.

– Rytoj susitinku su psichiatru. Ar tai gera antros atkarpos pradžia?

– Dieve mano, dėl savo reikalų? – tarė Matilda. – Ne, aš kvaila, tai neįmanoma. Įsivaizduoju, kad net jeigu būtumėte maniakas, kuris šlapinasi ant visų kairiojo šaligatvio žibintų, jūs sau sakytumėte: „Bus, kas bus, ir teišsaugo Dievas žibintus ir kairiuosius šaligatvius", bet jūs neitumėte pas psichiatrą. Be to, po galais, aš per daug plepu. Man jau lenda per gerklę. Aš pavargstu nuo savęs.

Matilda iš jo paėmė cigaretę, sakydama „Galiu?", ir nulaužė filtrą.

– Turbūt jūs eisite pasimatyti su psichiatru dėl mėlynų skritulių žmogaus, – pridūrė ji. – Nežiūrėkite į mane šitaip, žinote, aš nieko nešnipinėjau: laikraščių iškarpos čia, po lempa, tad neišvengiamai savęs klausiu...

– Tiesa, – tarė Adamsbergas, – dėl jo. Kodėl jūs atėjote į komisariatą?

– Ieškau žmogaus, kurio nepažįstu.

– Tai kodėl jo ieškote?

– Kadangi jo nepažįstu, koks klausimas!

– Savaime suprantama, – tarė Adamsbergas.

– Gatvėje sekiau moterį ir paskui ją pamečiau. Tad šiek tiek užsisėdėjau kavinėj ir taip susipažinau su gražuoliu akluoju. Neįtikėtina, kiek gali būti žmonių ant šaligatvių. Nebežinai, ko griebtis, kad gerai padarytum darbą, reikėtų sekti visus. Mudu šiek tiek pasišnekėjom, gražuolis aklasis ir aš, apie ką – nebežinau, reikėtų pasižiūrėti į užrašų knygutes, ir galiausiai tas vyras man patiko. Paprastai kai kas nors man patinka, dėl to nekvaršinu sau galvos, esu tikra, kad vėl jį susitiksiu. O čia nieko. Praėjusį mėnesį sekiau dvidešimt aštuonis kartus ir surengiau devynias pasalas. Pripildžiau dvi su puse užrašų knygutės. Užtektinai, kad šiek tiek susipažintum su šalimi, ar ne? O aklojo – nė gyvos dvasios. Tokios nesėkmės sunkiai nuryjamos. Jis vadinasi Šarlis Rejė, ir tai viskas, ką apie jį žinau. Sakykite, jūs visą laiką piešiate, ar ką?

– Visą laiką.

– Turbūt pažiūrėti negalima.

– Tikrai. Negalima.

– Įdomu, kai jūs pasisukate ant kėdės, jūsų profilis iš kairės atšiaurus, o iš dešinės – švelnus. Dėl to jeigu norite sukelti nerimą įtariamajam, jūs pasisukate štai taip, o jeigu norite jį sujaudinti, pasisukate į kitą pusę.

Adamsbergas nusišypsojo.

– O jeigu aš visąlaik sukinėjuosi iš vienos pusės į kitą?

– Tada jau nebežinai, kur esi. Pragaras ir rojus.

Matilda pratrūko juoku. Ir paskui susigriebė.

– Ne, – ji vėl pakartojo, – aš per daug plepu. Man gėda. „Matilda, tu kalbi nei į tvorą, nei į mietą“, – man

sako draugas filosofas. „Taip, – atsakau jam, – bet kaip kalbėti į tvorą ir į mietą?“

– Jei pabandytumėme? – tarė Adamsbergas. – Jūs dirbate?

– Jūs manimi nepatikėsite. Aš vardu Matilda Forestjė.

Adamsbergas įsidėjo pieštuką į kišenę.

– Matilda Forestjė, – pakartojo jis. – Vadinasi, jūs esate toji garsioji okeanografė... Tiesa?

– Tiesa, bet nereikia, kad šitai jums trukdytų paišinėti. Aš taip pat žinau, kas jūs esate, perskaičiau jūsų pavardę ant durų, o jūsų pavardę visi žino. Bet tai man netrukdo kalbėti nei į tvorą, nei į mietą, ir dar pačioj pirmos atkarpos pabaigoj.

– Jeigu surasiu gražuolį akląjį, jums pasakysiu.

– Kodėl? Kam jūs norite padaryti malonumą? – paklausė Matilda įtarioji. – Man ar garsiajai okeanografei, kurios pavardė mirga laikraščiuose?

– Nei vienai, nei kitai. Moteriai, kurią pakviečiau įeiti į savo kabinetą.

– Tada gerai, – tarė Matilda.

Kurį laiką ji nieko nesakė, lyg abejotų, kokį sprendimą priimti. Adamsbergas vėl išsitraukė cigaretę ir popierių. Ne, jis neužmirš šios moters, šio grožio trupinėlio pasaulyje, kuris buvo ant sudužimo ribos. Jis nepajėgė iš anksto nuspėti, ką ji pasakys.

– Žinote, – Matilda staiga vėl prabilo, – ir vandenyne, ir mieste viskas įvyksta temstant. Visa tada prabunda: tie, kurie alkani, ir tie, kuriems skauda. Ir tie, kurie kaip jūs, Žanai Batistai Adamsbergai, ieško, irgi prabunda.

– Manote, kad aš ieškau?

– Be jokios abejonės, ir dar ne vieno dalyko tuo pat metu. Tad mėlynų skritulių žmogus išeina, kai išalksta. Jis klaidžioja, tyko, brėžia. Aš jį pažįstu. Nuo pat pradžių jo ieškojau, ir jį užtikau žiebtuvėlio vakarą, plastmasinės lėlės galvos vakarą. Ir dar vakar, Kolenkuro gatvėje.

– Kaip jums tai pavyko?

– Aš jums pasakysiu, tai nesvarbu, tai – mano gudrybės. Ir keista, galėtum beveik sakyti, kad skritulių žmogus šiek tiek tai leidžia, tarsi iš tolo save jaukintųsi. Jeigu jį norite pamatyti kurį vakarą, susiraskite mane. Tik pažiūrėti iš tolo, bet nesiartinti, jam netrukdyti. Ne garsiam farui aš siūlau savo paslaptį, bet žmogui, kuris mane pakvietė įeiti į savo kabinetą.

– Tada gerai, – tarė Adamsbergas.

– Bet kurių galų mėlynų skritulių žmogus? Jis nieko bloga nepadarė. Kodėl jis jus domina?

Adamsbergas pakėlė veidą į Matildą.

– Kadangi vieną gražią dieną tai išaugs. Dalykas skritulyje pamažu išaugs. Ir maldauju, neklauskite manęs, iš kur tai žinau, nes aš nieko apie tai nežinau, bet tai neišvengiama.

Jis papurtė galvą ir nubraukė nuo akių plaukus.

– Taip tas dalykas išaugs.

Adamsbergas nusikėlė koją nuo kojos ir ėmėsi nelabai atidžiai tvarkyti popierius ant darbo stalo.

– Negaliu jums uždrausti jo sekti, – pridūrė jis. – Bet nepatariu. Saugokitės, būkite atsargi. Neužmirškite.

Atrodė, kad jis jautėsi nejaukiai, lyg jį pykintų nuo savo paties įsitikinimo. Matilda nusišypsojo ir jį paliko.

Šiek tiek vėliau išeidamas Adamsbergas paėmė Danglarą už peties ir jam tyliai pasakė:

– Nuo pat rytojaus ryto pasistenkite sužinoti, ar naktį atsirado naujas skritulys. Ir jį nuodugniai ištirkite, aš jumis pasitikiu. Šitai moteriai pasakiau saugotis: dalykas išaugs, Danglarai. Jau mėnuo, kai skritulių daugėja. Su pagreičiu. Čia slypi kažkas šlykštaus, nejaučiate?

Danglaras pamąstė. Atsakė dvejodamas:

– Galbūt tik liguista... Bet gal tai tik didelis farsas...

– Ne, Danglarai, ne. Iš šių skritulių sunkiasi žiaurumas.

•••

Šarlis Rejė taip pat išėjo iš savo kabineto. Jam lindo per gerklę dirbti akliesiems, tikrinti visų tų šlykščių knygų Brailio raštu spaudus ir perforavimus, tie tūkstančiai mažyčių skylučių, kalbėjusių jo pirštų odai. Jam ypač lindo per gerklę beviltiškai vaidinti originalą tik dėl to, kad neteko regėjimo ir kad norėjo tapti išskirtinis, kad šitai užmirštų. Žiūrėk, kaip anąkart su ta nuoširdžia moterimi, jį užkalbinusia „Sen Žako“ kavinėje. Ji buvo protinga, be abejonės, šiek tiek pavažiavusiu stogu, nors dėl to jis dar abejojo, bet meili, gyva, tai buvo akivaizdu. O jis ką darė? Kaip visada stengėsi pasirodyti originalus. Išlaužti nekasdienes

frazes, pasakyti neįprastų dalykų vien tam, kad ji manytų, žiūrėk, šis tipas aklas, bet neeilinis.

Ir ta moteris pasidavė. Ji bandė žaisti žaidimą, kiek įmanoma greičiau atsakyti į jo apsimestinį atvirumą ir storžievybes. Bet ji buvo nuoširdi, lyg niekur nieko papasakojo ryklio istoriją, buvo atvira, jautri, paslaugi, kai norėjo pažiūrėti į jo akis, kad pasakytų, kokios jos. Tačiau jam rūpėjo tik sukelti seansacingą poveikį, jis daužė visus širdies polėkius, vaidindamas aiškiaregį ciniškąmąstytoją. „Ne, tikrai, Šarli, – mąstė jis, – tu blogai pradėjai. Visos šios mistifikacijos – netgi nebegali suprasti, ar ką nors tikra turi galvoje."

Ir kokia čia maniera gatvėje eiti šalia žmonių, kad jiems sukeltum baimę, kad paveiktum juos savo apgailėtina galia, arba su balta lazdele prisiartinti prie jų priešais šviesoforą ir klausti: „Ar norite, kad jums padėčiau pereiti?", savaime suprantama, kad juos sutrikdytum ir dar pasinaudotum savo neliečiamojo statusu. Vargšai žmonės, jie nieko nedrįsta sakyti, jie lieka ant šaligatvio krašto, jie nelaimingi, kaip žemę pardavę. Tu keršiji, štai ką tu darai, Šarli. Ir šita moteris, Karalienė Matilda, ji neapsimetinėja, ir netgi sako, kad esu gražus. O aš, kai dėl to pasijuntu bent kiek laimingas, nesugebu nė to parodyti, jai padėkoti.

Baksnodamas lazdele, Šarlis sustojo ant šaligatvio krašto. Kas nors greta jo galėjo matyti audinių gniutulus, kuriuos įmeta į nutekamuosius griovelius vandeniui nukreipti, nė nesusimąstydamas, kaip tai nuostabu. Liūtės kiaulystė. Jam kilo noras ištraukti savo baltą lazdelę ir bjauriai šypsantis paklausti: „Norite,

kad jums padėčiau pereiti?“ Jis prisiminė Matildos, be pykčio jam sakančios „Jūs nesat malonus žmogus“, balsą. Ir nusisuko.

•••

Danglaras pabandė priešintis. Bet kitos dienos rytą jis puolė prie laikraščių, nežiūrėdamas į politines, ekonomines, socialines antraštes ir visą šlamštą, kuris jį paprastai domindavo.

Nieko. Apie skritulių žmogų nieko. Nebuvo nieko, dėl ko šis reikalas kasdien būtų traukęs nors vieno žurnalisto dėmesį.

Bet jis buvo įtrauktas.

Vakar vakare jo dukra, pirmoji iš antrųjų dvynukų, labiausiai domėjusis tuo, ką jai pasakoja tėvas, jam pasakė: „Tėte, baik gerti, tavo užpakalis ir taip jau didelis“, o paskui tarė: „Tavo naujas viršininkas turi keistą vardą. Šventas Jonas Krikštytojas iš Adomo kalno, jei išverstum. Keista programa. Bet galiausiai, jei jis tau patinka, man irgi patinka. Tu man vieną dieną jį parodysi?“ Iš tikro Danglaras taip mylėjo savo keturis dvynukus, kad labiau norėjo juos, savo vaikus, parodyti Adamsbergui, ir kad šis pasakytų: „Tikri angelai.“ Bet jis nebuvo tikras, kad Adamsbergui būtų įdomūs jo vaikiukai. „Mano vaikiukai, mano vaikiukai, mano vaikiukai, - tarė sau Danglaras. - Mano stebuklai.“

Iš kabineto jis paskambino į visus rajono komisariatus sužinoti, ar kuris nors iš budėjusių policininkų nepastebėjo skritulio, taip sau, dėl viso pikto,

nes visiems tai buvo įdomu. Jo klausimai sukeldavo nuostabą, ir jis aiškino, kad to reikia vienam iš jo draugų psichiatrų, maža paslauga, kurią jis prabėgšmiui norėjo padaryti. O taip, farai žino tas mažas paslaugas, kurių jūsų nuolatos prašo.

Ir šiąnakt Paryžiuje buvo atsiradę du skrituliai. Pirmasis buvo nubrėžtas Mulen Vero gatvėje, jį aptikęs 14 rajono policininkas nesitvėrė džiaugsmu dėl savo apskritimo. Apie antrąjį tame pačiame kvartale, Fruadevo gatvėje, pranešė moteris, atėjusi skųstis, nes jai atrodė, kad to jau darosi per daug.

Susinervinęs, nekantraudamas Danglaras palypėjo aukštu ir įžengė pas Konti, fotografą. Kaip kareivis lagaminėliais ir perpetėmis apsikarstęs Konti jau rengėsi išeiti. Konti buvo gležnas, ir Danglaras galvojo, kad visas šis aparatynas, pilnas pagarbą keliančių mygtukų ir sudėtingų dalykų, turėjo jam teikti pasitikėjimo, bet iš tikrųjų jis žinojo, kad Konti nebuvo toks jau kvailas tipas, netgi visiškai nekvailas. Iš pradžių jie nulėkė į Mulen Vero gatvę, kur skleidėsi platus mėlynas apskritimas, gražiai aprašytas aplinkui. Beveik vidury buvo laikrodžio apyrankės gabaliukas. Kurių galų tokie dideli skrituliai tokiems mažiems daikčiukams? – pasidarė įdomu Danglarui. Ligi šiol jis nebuvo atkreipęs dėmesio į šią disproporciją.

– Neliesk! – suriko jis Konti, žengusiam į skritulį pasižiūrėti.

– Ką? – tarė Konti. – Juk niekas neužmušė šitos laikrodžio apyrankės! Kad jau taip, iškviesk teismo gydytoją.

Konti gūžtelėjo pečiais ir išėjo iš skritulio.

– Nesuk sau galvos, – tarė Danglaras. – Jis liepė nufotografuoti tiksliai taip, kaip yra, tad būk malonus, padaryk šitai.

Kol Konti fotografavo, Danglaras galvojo apie tai, kad Adamsbergas jį pastatė į apykvailę padėtį. Jeigu koks sektoriaus faras per nelaimę praeitų prošal, jis turėtų teisę sakyti, kad 5 rajonas visiškai kraustos iš proto, fotografuodamas laikrodžių apyrankes. Ir Danglaras manė, kad 5 komisariatas iš tiesų visiškai kraustos iš proto, o kartu su juo kraustos iš proto ir jis. Tuo metu jis netgi dar nebuvo baigęs reikalų su Patrisu Vernu, nors tai turėjo padaryti pirmiausia. Jo kolegai Kastro turėjo kilti klausimų.

Emilio Rišaro gatvėje, šiame tiesiame niūriame pasaže pačiam Montparnaso kapinių vidury, Danglaras suprato, kodėl moteris atėjo skųstis, ir jam beveik palengvėjo, kai šitai suprato.

Dalykas išaugo.

– Matei? – tarė jis Konti.

Prieš juos mėlynas skritulys juosė sutraiškytos katės palaikus. Nubėgusio kraujo nebuvo, jau keletą valandų negyva katė turėjo būti ištraukta iš nutekamojo griovio. Dabar tai atrodė iškrypėliška: purvinų šerių gniutulas niūrioj gatvėj ir apskritimas, ir tas: „Viktorai, blogas likimas, ką tu veiki lauke?“ Sakytum, pantomiminės raganų patyčios.

– Aš baigiau, – tarė Konti.

Kvaila, bet Danglarui pasirodė, jog tai Konti padarė šiokį tokį įspūdį.

– Aš taip pat, – tarė Danglaras, – aš irgi baigiau.

Eikš, nešdinamės, nėra reikalo, kad mus čia sutiktų sektoriaus tipai.

– Tiesa, – tarė Konti. – Kaip mes atrodytume?

Leisdamas lūpose rūkti cigaretei, prisimerkęs, kad dūmai negraužtų akių, Adamsbergas tingiai išklausė Danglaro raportą. Tik nagą nusikando, ir tai buvo vienintelis dalykas, kurį jis padarė. O kadangi Danglaras jau pradėjo perprasti personažą, jis suprato, kad įsidėmėdamas Emilio Rišaro gatvės atradimą Adamsbergas jį įvertino teisingai.

Bet kaip įvertino? Dėl šito Danglaras dar neturėjo nuomonės. Būdas, kaip veikė Adamsbergo protas, jam tebebuvo mįslingas ir jį baugino. Kartais, bet šitai netrukdavo ilgiau nei sekundę, jis sakydavo sau: „Bėk nuo jo."

Tačiau jis suvokė, kad kai komisariate ims sklisti žinia, jog viršininkas eikvoja savo ir savo inspektorių jėgas skritulių žmogui, reikės, kad jisai jį gintų. Ir jis stengėsi tam pasiruošti.

– Vakar pelė, – tarė Danglaras, lyg šnekėtų pats su savimi, repetuodamas kalbą, kuria ginsis nuo kolegų, – o šią naktį katė. Bjauroka. Bet buvo ir laikrodžio apyrankė. Ir Konti teisus, laikrodžio apyrankė nėra mirusi.

– Betgi taip, ji mirusi, – tarė Adamsbergas. – Žinoma, kad ji mirusi! Rytoj rytą vėl pradedame tą patį, Danglarai. Aš susitiksiu Verkor-Lori, psichiatrą, iškėlusį šį reikalą. Man įdomi jo nuomonė. Tik venkite apie tai kalbėti. Kuo vėliau iš manęs pradės šaipytis, tuo geriau.

Prieš išeidamas Adamsbergas parašė Matildai Forestjė. Šį rytą jam neprireikė nė valandos, kad paskambinęs į pagrindines Paryžiuje akluosius įdarbinančias įstaigas – derintojų įmones, leidyklas, konservatorijas, – surastų jos Šarlį Rejė. Rejė mieste atsirado prieš keletą mėnesių, gyveno viešbučio „Les Grands Hommes“ kambaryje prie Panteono. Adamsbergas šias žinias nusiuntė Matildai, po to jas pamiršo.

•••

Renė Verkor-Lori – ne stebuklas, štai ką Adamsbergas tučtuojau sau pasakė. Jis jautėsi apviltas, nes visada tikėdavosi daug, ir dėl to staiga vėl būti nutupdytam ant žemės jam būdavo labai skausminga.

Ne, netgi visai ne stebuklas. Ir dar erzinantis. Kalbėdamas jis įterpdavo tokių dalykų kaip: „Jūs mane suprantate? Jūs mane gerai suprantate?“, arba tokių pareiškimų kaip: „Jūs sutiksite su manimi, jog sokratiška savižudybė yra tik modelis“, nelaukdamas Adamsbergo atsakymo, nes visa tai tebuvo pagražinimai. Verkor-Lori pagražinimams eikvojo daug laiko bei neįsivaizduojamą daugybę frazių. Apkūnus gydytojas atsilošdavo fotelyje, rankomis įsikibęs į diržą, atrodydavo, kad jis intensyviai mąsto, paskui visu kūnu mesdavosi priekin, kad pradėtų sakinį: „Komisare, šis klientas nėra įprastas...“

Išskyrus tai, savaime suprantama, jis visai nebuvo kvailas. Pasikalbėjus 15 minučių, viskas ėmė klostytis netgi geriau, ne stebuklas, bet geriau.

– Šis klientas, – karštai ėmėsi Verkor-Lori, – nepriklauso „normaliai“ maniakų kategorijai, jeigu jūs tikrai laukiate mano klinikinės nuomonės. Pagal apibrėžimą maniakai yra maniakai, ir šito negalima pamiršti, suprantate?

Verkor-Lori buvo patenkintas savo apibrėžimu. Jis tęsė:

– Maniakai, maniakai yra tikslūs, niūrūs, šventai laikosi ritualų. Jūs mane gerai suprantate? Betgi ką galime pasakyt apie mūsų klientą? Jokio ritualo, pasirenkant objektą, jokio ritualo, pasirenkant kvartalą, jokio ritualo, pasirenkant laiką, jokio ritualo, pasirenkant netgi per naktį nubrėžiamų skritulių skaičių... Ak! Suvokiate, koks milžiniškas trūkumas? Visi į jo veiksmą įeinantys parametrai: objektas, vieta, valanda, kiekis – įvairuoja, tarsi tai šiek tiek priklausytų nuo ko nors. Betgi komisare Adamsbergai, kai veikia maniakas, niekas nuo „ko nors“ nepriklauso. Ar jūs mane gerai suprantate? Tai netgi būdinga maniako savybė. Maniakas veikiau privers tą „ką nors“ paklusti jo valiai nei paklus pats. Joks eventualumas negali būti pakankamai stiprus, kad varžytųsi su vis stiprėjančia jo manija. Nežinau, ar suprantate mane?

– Vadinasi, šis maniakas nėra įprastas? Galėtum netgi sakyti, kad jis – ne maniakas?

– Tiesa, komisare, beveik galėtum šitaip sakyti. Ir tai kelia daug klausimų: jeigu kalba eina ne apie maniaką patologine sąvokos reikšme, vadinasi, apskritimais siekiama tikslo, kurį jų autorius išsamiai apgalvojęs, tai mūsų klientas jam ypatingu būdu domisi ne tik objektais, kuriuos nurodo, bet siekia

dėmesio, lyg norėtų mums ką nors pademonstruoti. Jūs gerai suprantate? Pavyzdžiui, nori mums pasakyti: žmogiškosios būtybės negerbia objektų, kuriuos palieka. Kai tik baigiasi šių objektų veiksmingumo, funkcionavimo laikas, mūsų akys jų netgi nebesuvokia kaip medžiagos. Aš jums rodau į šaligatvį ir sakau: kas yra ant žemės? Ir jūs man atsakote: nieko. Kai iš tikrųjų (jis pabrėžė šį žodį) yra daugybė daiktų. Jūs gerai suprantate? Šis žmogus, atrodo, susidūręs su daugybe klausimų, metafizinių, filosofinių, o gal ir poetinių, apie tai, kaip žmogiškoji būtybė nusprendžia, kada prasideda ir baigiasi daiktų realybė, kurios teisėju ji dedasi, nors jo akimis daiktų esatis galbūt tęsiasi anapus mūsų. Susidomėdamas šiuo žmogumi aš norėjau pasakyti tik tiek: atsargiai, nejuokaukite su šia manija, žmogus galbūt yra sveiko proto, bet nemoka išsireikšti kitaip, tik tokiomis priemonėmis, kurios, aišku, yra sutrikusio, bet labai organizuoto proto įrodymas, ar jūs gerai suprantate? Kad ir kaip būtų, tai kažkas labai stiprus, patikėkite.

– Bet seka turi spragų: pelė, katė nėra daiktai.

– Aš jums sakiau, čia daug mažiau logikos, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio, o jos turėtų būti, jei kalba eitų apie tikrą maniją. Kaip tik šitai ir išmuša iš vėžių. Bet mūsų kliento požiūriu, jis įrodo, jog mirtis gyvą būtybę paverčia daiktu, kas yra tiesa, vos tik tai, kas žadina jausmus, nebeplūsta į kūną be gyvybės. Vos tik kamštukas nebeužkemša butelio, jis tampa niekuo, vos tik draugo kūnas nebejuda... kuo jis tampa? Štai tokio pobūdžio klausimas kankina mūsų žmogaus protą... Tiesiai įvardijant: mirtis.

Verkor-Lori pritilo, atsilošdamas fotelyje. Jis žiūrėjo Adamsbergui tiesiai į akis, lyg sakytų, – dabar ištempkite ausis, aš jums paskelbsiu seansaciją. Adamsbergas netikėjo, kad kas nors tokio gali atsitikti.

– Jūs, komisare, kaip policininkas savęs klausiate, ar gresia pavojus žmonių gyvybėms, ar ne? Jums pasakyčiau taip: fenomenas gali likti nekintamas ir savaime išsekti, tačiau, kita vertus, teoriškai aš nematau jokios priežasties, kad šitas žmogus, taip sakant, save kontroliuojantis pamišėlis, jeigu mane gerai supratote, ir dar graužiamas poreikio viešai demonstruoti savo idėjas, sustotų pusiaukelėj. Pabrėžiu: teoriškai.

Pėsčiomis grįždamas į darbą, Adamsbergas kažką neaiškaus mąstė. Niekada jis nemąstė iš esmės. Niekada jis nesuprasdavo, kas vyksta, kai žmonės rankomis susiima už galvos ir taria: „Gerai, pagalvokim." Tai, kas rezgėsi tuo metu jų smegenyse, kaip jie surikiuodavo tikslias idėjas, įvesti, išvesti, padaryti išvadą jam buvo paslapčių paslaptis. Jis konstatavo, kad tai duoda nepaneigiamus rezultatus, kad po šių seansų žmonės apsispręsdavo, ir jis tuo žavėjosi, sakydamas, kad jam kažko trūksta. Bet kai jis pats tai darydavo, kai atsisėsdavo ir sakydavo: „Pagalvokim", jo galvoje nieko nevykdavo. Tais akimirksniais jis netgi patirdavo, kas yra nebūtis. Adamsbergas niekada nesusivokdavo mąstąs, o jei susiprasdavo, tuoj pat liaudavosi. Dėl to jis niekada nežinojo, kaip jam kilo kokia nors idėja, koks nors ketinimas ar sprendimas.

Kad ir kaip būtų, jam atrodė, kad tai, ką pasakė Verkor-Lori, jo nenustebino ir kad jis visada žinojo,

jog skritulių žmogus – neįprastas maniakas. Žinojo, kad kažkoks žiaurus įkvėpimas gaivina šią beprotybę, kad ši daiktų seka gali baigtis tik viena griausminga apoteoze: žmogaus mirtimi. Matilda Forestjė būtų pasakiusi, jog normalu, kad jis nieko iš esmės nesužinojo, nes jis buvo antroje atkarpoje, bet jis manė, kad tai buvo veikiau dėl to, kad Verkor-Lori buvo geras, tačiau ne stebuklas.

•••

Kitą rytą didelis skritulys buvo rastas Kiunen-Grideno gatvėje, trečiajame rajone. Jo centre tebuvo plaukų suktukas.

Konti jį nufotografavo.

Kita naktis atnešė vieną skritulį Lakretelio gatvėje ir dar vieną Kondaminės gatvėje, septynioliktajame rajone, vienas juosė seną moterišką rankinę, kitas – ausų krapštuko kotelį.

Nieko nesakydamas, bet aiškiai suirzęs Konti nufotografavo seną rankinę, po to ausų krapštuko kotelį. Danglaras neprasižiojo.

Kitos trys naktys pateikė vieno franko monetą, elektros lemputę, atsuktuvą ir, kas šiek tiek pakėlė Danglaro ūpą, jei taip galima pasakyti, negyvą balandį su nutrauktu sparnu Žofroji Sen Ilero gatvėje.

Ramus, besišypsantis Adamsbergas trikdė inspektorių. Jis ir toliau iš spaudos puslapių išsikirpdavo straipsnius, susijusius su mėlynų skritulių žmogumi, ir juos be jokios tvarkos grūdo į stalčius kartu su nuotraukomis, kurias jam duodavo Konti. Dabar

apie visa tai buvo žinoma komisariate, ir Danglaras šiek tiek jaudinosi. Bet Patriso Vernu visiškas prisipažinimas Adamsbergui bent trumpam suteikė neliečiamybę.

– Kiek dar truks šita istorija, komisare? – paklausė Danglaras.

– Kokia istorija?

– Taigi skritulių, Dieve mano! Po velnių, neisime juk kiekvieną savo gyvenimo rytą pamaldžiai pamedituoti prieš plaukų suktuką!

– A, skrituliai. Taip, tai gali tęstis ilgai, Danglarai. Net labai ilgai. Bet kas čia tokio? Negi svarbu, darai viena ar kita? Įdomu, plaukų suktukas.

– Tai baigiam?

Adamsbergas staigiai pakėlė galvą.

– Jokių kalbų, Danglarai, jokių kalbų.

– Jūs rimtai?

– Tiek, kiek galiu. Tai išaugs, Danglarai, juk sakiau.

Danglaras gūžtelėjo pečiais.

– Prireiks visų šitų dokumentų, – vėl prabilo Adamsbergas, rodydamas į savo stalčių. – Vėliau gal jie bus būtini.

– Bet kas turi nutikti, Dieve mano?

– Būkite kantrus, Danglarai, jūs gi neimsite laukti žmogaus mirties, ar ne?

Kitą dieną buvo rastas ledų ragelis Dokter Bruardelio aveniu, septintame rajone.

•••

Matilda atėjo į viešbutį „Grands Hommes" ieškoti gražiojo aklojo. „Per mažas viešbutis tokiam skambiam pavadinimui", – pamanė ji. O galgi buvo norima pasakyti, kad didiems žmonėms apgyvendinti nereikia daug kambarių.

Priėmėja, paskambinusi, kad praneštų, jog ji čia, pasakė, kad ponas Rejė negali nulipti, kad jam kažkas trukdo. Matilda užlipo iki jo kambario.

– Kas yra? – šūktelėjo Matilda per duris. – Jūs nuogas su kuo nors?

– Ne, – atsakė Šarlis.

– Kas nors rimtesnio?

– Bjauriai atrodau, nerandu skustuvo.

Matilda kurį laiką pamąstė.

– Jūsų akis už jo neužkliūva, ne taip?

– Tiesa, – tarė Šarlis. – Visur apgraibiau. Nesuprantu.

Jis atidarė duris.

– Suprantate, Karaliene Matilda, daiktai naudojasi mano silpnumu. Aš nekenčiu daiktų. Jie slapstosi, jie įslysta tarp lovos ir čiužinio, apverčia šiukšliadėžę, įsprūsta tarp parketo lentelių. Per gerklę lenda. Manau, sunaikinsiu daiktus.

– Jūs negabesnis už žuvį, – tarė Matilda. – Kadangi labai giliai, visiškoje tamsoje kaip jūs gyvenančios žuvys vis dėlto įsigudrina rasti maisto.

– Žuvys nesiskuta, – tarė jis. – O galiausiai, po velnių, žuvys man akių neveria.

– Akys, akys! Jūs tyčia, ar kaip?

– Taip, tyčia. Turiu visą katalogą tokių pasakymų: gavau į akį, dėjau į akį, akių nesumerkiau, per akis lenda, nenuleidžiu akių, svetimo aky ir šapą pamato, akis į akį, į akį kristi, akis užmerkti ir taip toliau. Jų yra tūkstančiai. Aš mėgstu juos vartoti. Čia kaip tie, kurie atrajoja savo prisiminimus. Bet tiesa, kad žuvys man akių neveria.

– Tai būdinga daugeliui žmonių. Tiesa, kad žmonėms į žuvis nusispjauti. Ar galiu prisėsti ant šitos kėdės?

– Prašom. O kuo jus traukia žuvys?

– Mes vienos kitas suprantame, žuvys ir aš. Be to, turime trisdešimt bendro gyvenimo metų, taigi nebedrįstame išsiskirti. Jei mane paliktų kokia žuvis, visiškai pasimesčiau. Be to, aš su jomis dirbu ir iš jų užsidirbu, galima sakyti, jos mane išlaiko.

– Tai todėl, kad aš panašus į vieną iš jūsų prakeiktų žuvų tamsoje, jūs atėjote pas mane?

Matilda pagalvojo.

– Šitaip jūs nieko nepasieksite, – ji priėjo prie išvados. – Jūs turėtumėt būti kaip tik šiek tiek labiau žuviškas, šiek tiek lankstesnis, aptakesnis. Galiausiai tai jūsų reikalas, jei jūs norite priversti dėl to seilėtis visą kosmosą. Atėjau, kadangi jūs ieškojote buto ir, atrodo, vis tebeieškote. Galbūt jūs neturite daug pinigų. Bet šis viešbutis vis dėlto brangus.

– Jo vaiduokliai man lygiai taip pat brangūs. Tačiau žinote, Karaliene Matilda, svarbiausia, žmonės nenori nuomoti aklajam. Žmonės bijo, kad aklasis visur pridarys eibių, kad jis padės lėkštę šalia stalo ir kad jis šlapinsis ant kilimo, manydamas, kad yra vonioje.

– Man šitai tinka, aklasis. Mano darbai apie trispyglę dyglę, sparnuotę ir spygliuotą jūrų angelą man apmokėjo tris butus, vieną virš kito. Didelė šeima, kuri buvo pirmame ir trečiame aukštuose, tai yra Jūrų angele ir Dyglėje, išsikraustė. Aš gyvenu antrame, Sparnuotėje. Dyglę išnuomojau keistai poniai ir galvojau jus apgyvendinti Spygliuotame jūrų angele, gerai, pirmame aukšte, jei jums labiau patinka. Brangiai jums nenuomosiu.

– Kodėl nebrangiai?

Šarlis girdėjo Matildą juokiantis ir prisidegant cigaretę. Jis ranka surado peleninę ir ją ištiesė.

– Jūs siūlote peleninę langui, – tarė Matilda. – Aš sėdžiu per gerą metrą kairiau, nei jūs manote.

– A, atleiskite. Vis dėlto jūs esate šiurkštoka. Tokiais atvejais žmonės išsisuka, pakeldami užpakalį ir paimdami peleninę, ir nekomentuoja.

– Atrodysiu dar šiurkštesnė, kai sužinosite, kad butas gražus, bet niekas nenori jame gyventi, nes jis labai tamsus. Taigi tariau sau: Šarlis Rejė man patinka. Kadangi jis aklas, puiku – jam bus vis tiek gyventi tamsioje patalpoje.

– Jums visada taip trūksta takto? – pasiteiravo Šarlis.

– Manau, – pasakė Matilda labai rimtai. – Tai kaipgi, ar jus traukia šitas Spygliuotas jūrų angelas?

– Norėčiau užmesti akį, – tarė šypsodamasis Šarlis, kilstelėdamas ranką link juodų akinių. – Manau, man tai labai tinka, itin tamsus spygliuotas jūrų angelas. Bet jeigu aš turiu jame gyventi, noriu žinoti šitos žuvies įpročius, kitaip mano paties butas mane palaikys kvailiu.

– Tai paprasta. *Squatina aculeata*, žuvis keliauninkė, gyvenanti smėlėtose Viduržemio jūros gelmėse. Mėsa prėska, įvairiai vertinama. Plaukia kaip rykliai, vairuoja uodega. Snukis bukas, šnervės iš šonų, šiek tiek su pūkeliais. Žiaunos didelės, pusmėnulio formos, burnoje vienacuspidiniai dantys ant išplatėjančio pagrindo, o visa kita palikime. Rudos spalvos su tamsiomis marmuro gyslomis ir šviesiomis dėmėmis, maždaug kaip prieškambario kilimas, jeigu norite.

– Gyvis galėtų man patikti, Karaliene Matilda.

•••

Buvo septynios valandos. Klėmansa Valmon dirbo pas Matildą. Ji rūšiavo diapozityvus ir alpo nuo karščio. Ji būtų norėjusi nusiimti juodą beretę, būtų norėjusi nebūti septyniasdešimtmetė ir neturėti nuo viršugalvio slenkančių plaukų. Dabar ji niekada nebenusiimdavo beretės. Šįvakar ji parodys Matildai du gana įdomius šios dienos skelbimus, į kuriuos jai knietėjo atsakyti.

„Vyr. 66 m., išsilaikęs, aukšto ūgio su maža pensija, laukia moters, neblogai atrodančios, žemo ūgio, su didele pensija, nori prieš mirtį ne vienas nueiti paskutiniuosius gyvenimo žingsnius."

Viskas atvirai. Ir dar buvo šis, kuriam gana sunku atsispirti:

„Didysis Mediumas Aiškiaregys tiesiogiai Su savo tėvo Dovana nuo pat ryšių pradžios jis pasako visą tiesą kurios ieškote globa ilgalaikė meilė susigrąžinta galimybė palikę vyras arba žmona darbas trauka sustiprina laimę ir pritraukia jausmus dirba neakivaizdžiai atsiųsti nuotrauką voką su pašto ženklu atsakyti pasitenkinimas šiose srityse."

„Kuo aš rizikuoju?" – tarė sau Klėmansa.

Spygliuotojo jūrų angelo butas Šarliui Rejė patiko. Teisybę sakant, jis apsisprendė dar tada, kai Matilda apie jį kalbėjo viešbutyje, bet jis dvejojo, kad paslėptų savo skubotumą sutikti. Kadangi Šarlis susivokė, kad kas mėnesį darosi vis bjauresnis, jis pradėjo bijoti. Ir jam atrodė, kad Matilda, pati to nežinodama, galėtų iš jo smegenų išrauti liguistą neapykantą, į kurią jis klimpo. Tuo pat metu jis nematė kitos išeities, tik laikytis neapykantos, mintis, kad taps aklas ir geras, jį išmušdavo iš pusiausvyros. Rankomis liesdamas sienas, jis žingsnis po žingsnio apėjo butą, o Matilda jam parodė, kur durys, čiaupai ir elektros mygtukai.

– Kuriems galams elektros mygtukai? – tarė Šarlis. – Kuriems galams šviesa? Jūs esate kvaila, Karaliene Matilda.

Matilda gūžtelėjo pečiais. Ji suprato, kad Šarlis Rejė tampa piktas maždaug kas dešimt minučių.

– O kiti? – atsakė Matilda. – Jei pas jus ateis žmonių, negi neuždegsite šviesos, negi jūs juos paliksite tamsoje?

– Noriu užmušti visus žmones, – pasakė Šarlis pro dantis, lyg atsiprašydamas.

Jis ieškojo fotelio, kliuvinėjo už visų baldų, kurių dar nepažino, o Matilda jam nepadėjo. Tad jis liko stovėti ir pasisuko į ją.

– Ar aš esu maždaug prieš jus, čia?

– Maždaug.

– Uždekite šviesą, Matilda.

– Ji uždegta.

Šarlis nusiėmė akinius, ir Matilda pažvelgė jam į akis.

– Savaime suprantama, – tarė ji po akimirksnio. – Nesitikėkite, kad pasakysiu, jog jūsų akims viskas gerai, nes jos yra baisios. Atvirai, prie jūsų išblyškusios odos jos kelia gyvo miruolio įspūdį. Su akiniais jūs nuostabus, be jų esate panašus į skrajoklę. Jei būčiau chirurgas, mano mažasis Šarli, aš pabandyčiau jums tai pataisyti, kad būtų bent kiek švariau. Nėra jokio reikalo likti skrajokle, jei gali būti kitaip. Turiu draugą, kuris šitai gerai daro, jis sutvarkė vaikinuką, kuris po avarijos buvo panašus į saulažuvę. Saulažuvė irgi nėra graži.

– O jeigu man patinka būti panašiam į skrajoklę? – tarė Šarlis.

– Po paraliais, – pasakė Matilda. – Jūs nevarginsite manęs visą gyvenimą su savo aklojo istorija, velniai griebtų! Norite būti bjaurus? Labai gerai, būkite bjaurus. Jūs norite būti pikčiurna, išdarinėti pasaulį, iš jo pripjaustyti siauručių dirželių? Labai gerai, padarykite tai, mano mažasis Šarli, man vis tiek. Jūs dar nežinote, bet jums nepasisekė, nes šiandien ketvirtadienis, pati

antros atkarpos pradžia, taigi iki sekmadienio imtinai aš neturiu moralės pojūčio. Su užuojauta, kantria paguoda, aiškiaregiais padrąsinimais ir kitomis humanitarinėmis vertybėmis šią savaitę baigta. Mes gimstam ir stimpam, o vidury varomės nuo kojų prarasdami laiką, tačiau dedamės, kad jį laimim, ir tai yra viskas, ką noriu pasakyti apie žmones. Kitą pirmadienį jie visi man atrodys nuostabūs su menkiausiais iš savo svyravimų ir visame savo tūkstantmečio kelyje, bet šiandien tai neįmanoma. Šiandien cinizmas, pakrikimas, tuštybė ir neatidėliojami malonumai. Taigi galite norėti būti skrajokliškas, miureniškas, chimeriškas, kaip hidra su dviem galvomis, gorgoniškas ir teratomorfiškas, tai – jūsų reikalas, nesitikėkite manęs sugluminti. Aš myliu visas žuvis, tarp jų ir bjaurias. Taigi šitai – ne ketvirtadienio pokalbiui. Jūs man gadinate mano savaitę su savo isteriškais revanšo priepuoliais. Priešingai, pradedant antrąją atkarpą būtų buvę gerai nueiti išgerti į Sparnuotę, ir aš jums būčiau pristačiusi seną ponią, kuri gyvena viršuj. Bet šiandien negali būti nė kalbos, jūs būtumėt su ja per daug piktas. Su Klėmensa reikia elgtis delikačiai. Būdama septyniasdešimties, ji teturi vieną troškimą – susirasti meilę ir vyrą, jei įmanoma, abu dalykus kartu, o tai – retenybė, ką ir kalbėti. Suprantate, Šarli, kiekvienam – savo didieji vargai. Meilės ji turi, kad nors parduok, būna, kad ji įsimyli vien iš skelbimų. Ji skaito visus skelbimus, juos įsimyli, atsako, eina, ją pažemina, ji grįžta ir pradeda iš naujo. Ji atrodo truputį kvailoka, truputį beviltiška dėl savo meilumo ir varginančio paslaugumo, visąlaik iš plačių kelnių kišenių betraukianti kortų kalades ir

burianti iš pasiansų. Be to, apsakysiu, kaip ji atrodo, nes jūs įsikalęs kvailą mintį, kad nieko nematote: veidas nemalonus, liesas ir vyriškas, su smailais kirstuko dantukais, *Crocidura russula*, būtų baisoka tarp jų įkišti ranką. Ji dažosi per daug. Aš ją įdarbinau savo biure dviem kartams per savaitę, kad pertvarkytų visus mano dokumentus. Ji tiksli ir kantri, lyg nesiruoštų niekada mirti, kartais tai mane ramina. Ji dirba, mintimis skrajodama kitur, murmėdama savo troškimus ir nusivylimus, apžvelgdama spėjamus pasimatymus, kartodama išankstinius prisipažinimus, tačiau tvarko stropiai, nepaisant to, kad kaip ir jums, jai nusispjaut į žuvis. Tai turbūt vienintelis jūsų bendras bruožas.

– Manote, mes galėtumėme sutarti? – pasiteiravo Šarlis.

– Nesijaudinkite, jūs jos, taip sakant, niekada nematysite. Visada išėjusi, visada klaidžioja, ieškodama vyro. Be to, jūs gi nieko nemylite, tad kaip sakydavo mano motina, koks skirtumas?

– Tai tiesa, – tarė Šarlis.

•••

Po penkių dienų, ketvirtadienio rytą, buvo rastas vyno butelio kamštis Abato l'Epė gatvėje ir Pjero ir Mari Kiuri gatvėje, penktajame rajone, – papjauta, akis į dangų įbedusi moteris.

Nepaisant sukrėtimo, Adamsbergas negalėjo susilaikyti nepaskaičiavęs, kad ji atrasta antros, nereikšmingosios atkarpos pradžioje, bet kad žmogžudystė įvykdyta pirmos, rimtosios atkarpos pabaigoje.

Adamsbergas slankiojo po kambarį mažiau ūkanu nei paprastai veidu, smakras atkištas, lūpos pusiau pračiauptos, lyg dustų. Danglaras matė, kad jis susirūpinęs, bet vis dėlto neatrodė, kad jis būtų susikaupęs. Ankstesnis komisaras buvo visai kitoks. Jis be perstojo buvo paskendęs savo mintyse. Ankstesnis komisaras buvo nuolatinis gromuliavimas. O Adamsbergas buvo atviras visiems vėjams kaip trobelė iš lentų, mintys į visas puses, – galvojo Danglaras. Tikrai galėjai manyti, jog viskas, kas į jį patenka pro ausis, akis arba nosį: dūmai, spalvos, popieriaus šiugždėjimas, – jo mintyse sukeldavo skersvėjį ir dėl to jos neįstengdavo įsikūnyti. Šis žmogus, – sakė sau Danglaras, – atidus viskam ir dėl to į nieką nekreipia dėmesio. Keturi komisarai net įprato vis užsukti į jo kabinetą, nebijodami nutraukti „kokį nors" siūlą. Ir Danglaras pastebėjo, kad kartais Adamsbergas nuklysdavo toliau nei paprastai. Kai jis paišydavo ne ant dešiniojo persimestos kojos kelio, o laikydamas mažą popierėlį ant pilvo, Danglaras sakydavo sau: jeigu aš jam dabar praneščiau, kad grybelis ryja planetą, ir ji tuoj pasidarys greipfruto dydžio, jam į tai būtų visiškai nusišvilpti. O juk šitai būtų baisu, nes daug žmonių ant greipfruto neišsilaikytų. Nereikia būti itin protingam, kad šitai suprastum.

Florencija irgi stebėjo komisarą. Po pokalbio su Kastro ji darsyk pamąstė ir paskelbė, kad naujasis komisaras jai primena Florencijos kunigaikštį kiek nuniokotu veidu, kurį ji matė paveiksle vienoje knygoje, bet kokioje knygoje, jau buvo klausimas. Kad ir kaip būtų, jai būtų smagu atsisėsti priešais ant suolo ir

kaip kokioje parodoje žiūrėti į jį, kai per gerklę lįsdavo gyvenimas, kai jai per gerklę lįsdavo, kad nubėgo kojinės akys ir taip pat kai per gerklę lįsdavo, kad Danglaras jai visąlaik sako, jog jis nežino, kur baigiasi visata ir ypač kur ji yra.

Ji žiūrėjo, kaip jie dviem automobiliais išvažiuoja į Pjero ir Mari Kiuri gatvę.

Automobilyje Danglaras sumurmėjo:

– Butelio kamštis ir papjauta moteris – nematau jokio ryšio, mano galva šito neišneša. Negaliu suprasti, kas to žmogaus smegeninėj.

– Kai žiūri į vandenį kibire, – tarė Adamsbergas, – matai dugną. Įkiši ranką, kažką užčiuopi. Net ir statinėje šitai pavyksta. O su šuliniu tai neišdegs. Net ir akmenėlius mėtyti, stengiantis suprasti, beprasmiška. Drama, kad vis tiek mėgini. Žmogui visada reikia „suprasti“. Ir šitai jam atneša tik nemalonumus. Neįsivaizduojate, kiek akmenėlių šulinio dugne. Žmonės juos mėto ne tam, kad išgirstų, kaip jie krinta į vandenį. Kad suprastų. Bet šulinys yra baisus dalykas. Kai numiršta tie, kurie jį iškasė, daugiau niekas apie jį nieko nebežino. Jis išsisuka nuo mūsų, jis iš mūsų šaiposi – iš savo nepažįstamo, vandens pilno cilindriško pilvo dugno. Štai kaip yra su šuliniu, mano galva. Kiek vandens? Iki kur vanduo? Reikėtų pasilenkti, pasilenkti, kad sužinotum, mesti virves...

– Pavojus, kad nuskęsi, – tarė Kastro.

– Savaime aišku.

– Bet aš nematau ryšio su žmogžudyste, – tarė Danglaras.

– Aš ir nesakiau, kad jis yra, – pasakė Adamsbergas.

– Tai kam pasakojate mums šulinio istoriją?

– Kodėl ne? Negali visą laiką kalbėti tik tam, kad būtų naudos. Tačiau Danglaras teisus. Nesuprasi, koks ryšys tarp butelio kamščio ir moters. Šitai ir yra svarbu.

Papjautos moters akys buvo atmerktos ir pilnos siaubo, burna pražiota, beveik išnertu žandikauliu. Atrodė, kad ji klykia tai, kas išrašyta aplinkui ją: „Viktorai, piktas likimas, ką tu veiki lauke?“

Tai kurtino, norėjosi užsikimšti ausis, nors tarp visos grupės policininkų, šmirinėjusių aplink skritulį, tvyrojo tyla.

Danglaras žiūrėjo į pigų moters paltą, užsagstytą iki pat viršaus, jos perrėžtą kaklą ir kraują, nutekėjusį iki pat vieno pastato durų. Jam norėjosi vemti. Nebuvo nė karto, kad žvelgdamas į lavoną jis nenorėtų vemti, bet šitai jam netrukdė. Jam nebuvo nemalonu norėti vemti, tai leido užmiršti kitus rūpesčius, dvasios rūpesčius, – su pašaipa mąstė jis.

– Ją nužudė žiurkė, žmogus-žiurkė, – pasakė Adamsbergas. – Lygiai taip ant kaklo šoksta žiurkės.

Paskui pridūrė:

– Kas ši ponia?

Brangutė visada sakydavo: „Ponia“, „Ponas“, „Ponia graži“, „Ponas nori miegoti su manimi“, ir Adamsbergas nebuvo atsikratęs šio įpročio.

Inspektorius Delilis atsakė:

– Ji su savimi turi dokumentus, žudikas iš jos nieko nepaėmė. Ji – Madlena Šatlen, jai penkiasdešimt vieneri metai.

– Ar žiūrėjote, kas jos krepšyje?

– Užmetėm akį, bet nepastebėjom nieko įdomaus.

– Norėčiau žinoti.

– Na, gerai, bendrais bruožais, mezgimo modelių laikraštis, mažutis peiliukas, muiliukai, kuriuos duoda viešbučiuos, piniginė ir raktai, rožinis plastmasinis trintukas ir maža užrašų knygelė.

– Ar vakar dienos puslapyje ji ką nors pasižymėjusi?

– Taip, bet ne pasimatymą, jei jūs to tikitės. Ji užsirašiusi: „Nemanau, kad būtų puiku dirbti siūlų krautuvėje."

– Yra daugiau kaip šis?

– Taip, ir ne tiek mažai. Pavyzdžiui, užrašas prieš tris dienas: „Įdomu, kuo mamai gali taip patikti Martini", o prieš savaitę: „Nė už ką pasaulyje nelipčiau į Eifelio bokšto viršų."

Adamsbergas šypsojosi. Teismo gydytojas murmėjo, kad kai lavonai randami taip vėlai, nereikia tikėtis stebuklų, kad jis mano, jog ją nužudė tarp pusės vienuoliktos ir vidurnakčio, bet kad jis norėtų prieš patvirtindamas pamatyti jos skrandžio turinį. Kad žaizda padaryta peiliu vidutinio dydžio ašmenimis po stipraus smūgio, suduoto į pakaušį.

Adamsbergas liovėsi galvojęs apie įrašus knygelėje ir pažvelgė į Danglarą. Inspektorius buvo išblyškęs, išskydęs, o rankos tabalavo palei glebų kūną. Jo antakiai buvo suraukti.

– Pastebėjote ką nors negero, Danglarai? – pasiteiravo Adamsbergas.

– Nežinau. Mane glumina, kad bėgdamas kraujas uždengė, beveik ištrynė visą kreidos skritulio dalį.

– Tiesa, Danglarai. O ponios ranka siekia skritulio kraštą. Jeigu jis apibrėžė skritulį ją papjovęs, kreida gal būtų palikusi žymę kraujyje. Ir dar – jeigu būčiau žudikas, kad apibrėžčiau skritulį, būčiau sukęs ratą aplink auką, bet nemanau, kad taip arti rankos.

– Sakytum, skritulys buvo nubrėžtas prieš tai? Ir kad vėliau žudikas paguldė kūną į vidų?

– Panašu. Ir tai atrodo kvaila, ar ne? Danglarai, jūs tuo užsiimsite su kolegomis iš laboratorijos ir su Mionjė, grafologu, jeigu gerai prisimenu jo pavardę. Kaip tik dabar mums pravers ir Konti nuotraukos, ir visų ankstesnių skritulių dydžiai su kreidos pavyzdžiais, kuriuos jūs paėmėte. Visa tai reikia palyginti su šiuo nauju skrituliu, Danglarai. Reikia sužinoti, ar jį nubrėžė tas pats, ar ne tas pats žmogus, ir ar jis buvo nubrėžtas prieš ar po žmogžudystės. Jūs, Delili, užsiimsite gyvenamąja vieta, kaimynais, ponios ryšiais, draugais. Kastro, jūsų pareiga – darbovietė, jeigu ji ją turėjo, bendradarbiai ir pajamos. O jūs, Niveli, išnagrinėsite šeimą, meiles ir nesantaikas, palikimus.

Adamsbergas kalbėjo neskubėdamas. Danglaras jį pirmą kartą matė duodantį įsakymus. Neatrodė, kad tai darydamas jis susireikšmintų, bet ir neatrodė, kad atsiprašinėtų. Buvo keista, visi inspektoriai tapo sakytum „pralaidūs“ Adamsbergo elgesiui. Pralaidūs – kaip kad lyjant tu nieko negali padaryti, kad tavo švarkas nesušlaptų. Inspektoriai sudrėko ir, patys to nesuvokdami, pradėjo elgtis kaip Adamsbergas, jų judesiai sulėtėjo, atsirado šypsenų, išsiblaškymo. Labiausiai šitai

pakeitė Kastro, mėgusį vyriškus niurnėjimus, kurių iš jų reikalavo buvęs komisaras, kariškus įsakymus, iškapotus be nereikalingų komentarų, draudimą alpėti, trinksinčias automobilių duris, suspaustus kumščius striukių kišenėse. Šiandien Danglaras vos atpažino Kastro. Kastro vartė ponios užrašų knygutę, tyliai skaitinėjo ten parašytas frazes, mėtė atidžius žvilgsnius į Adamsbergą, atrodė, kad jis griebiasi kiekvienos frazės, ir Danglaras tarė, kad jis gali Kastro išpažinti savąją lavonų problemą.

– Jei aš į ją pasižiūriu, man norisi vemti, – tarė jam Danglaras.

– Mane kitaip veikia. Jaučiu tai keliuose. Ypač kai tai moterys, net ir negražios moterys kaip ji, – atsakė Kastro.

– Ką perskaitei užrašų knygutėje?

– Klausyk: „Ką tik susigarbanojau plaukus, tačiau vis tiek nesu graži. Tėvas buvo negražus ir mama buvo negraži. Taigi nėra ko svajoti. Viena klientė paprašė mėlynos mocherinės vilnos, bet aš jos nebeturėjau. Pasitaiko blogų dienų."

Adamsbergas žiūrėjo į keturis inspektorius, sėdančius į automobilį. Jis galvojo apie brangutę, apie Ričardą III ir apie ponios užrašų knygutę. Vieną dieną brangutė paklausė: „Ar žmogžudystė – kaip sulipusių makaronų maišelis? Ar pakanka juos panardinti į verdantį vandenį, kad atskirtum? O priežastis – verdantis vanduo, ar ne?" Jis atsakė: „Atskiria veikiau žinojimas, reikia atsiduoti žinojimui." Ji pasakė: „Nesu tikra, kad supratau tavo atsakymą", ir tai buvo normalu, nes jis ir pats jo labai gerai nesuprato.

Jis laukė, kol vis tebeniurnantis teismo gydytojas baigs preliminarų kūno tyrimą. Fotografas ir laboratorijos grupė buvo jau išvažiavę. Jis liko vienas žiūrėti į ponią kartu su policininkais, kurie laukė prie furgonėlio. Jis tikėjosi, kad jame atsivers bent kiek žinojimo. Bet jis suprato, kad tol, kol nesusidurs su mėlynų skritulių žmogumi, neverta stengtis. Reikėjo tik rinkti informaciją, o informacija jam neturėjo nieko bendra su žinojimu.

...

Atrodė, kad Šarliui buvo geriau, tad Matilda manė, kad gali tikėtis penkiolikos ramių minučių, per kurias jis nesistengs sumalti į miltus visatos, ir ji galės šį vakarą jį pristatyti senajai Klėmansai. Ji paprašė Klėmansos šia proga likti namie ir jau buvo užbėgusi už akių blogiausiam, primygtinai ją įspėdama, kad naujasis nuomininkas aklas ir kad nereikia nei šaukti „Jėzau, kokia kančia“, nei apsimesti nieko apie tai nežinančia.

Šarlis pasiklausė, kaip Matilda jį pristato, o paskui – ir Klėmansos balso. Iš šito balso jis niekada nebūtų įsivaizdavęs tokios naivios moters, kaip Karalienė Matilda ją apibūdino. Jam atrodė, jog šiame balse jis girdi veikiau įnirtingo žmogaus pasiryžimą ir keistą, bet didelę išmintį. Aišku, jos kalbos buvo kvailos, bet už jų – skambėjime, intonacijose – slypėjo kažkoks slaptas žinojimas, uždarytas narve ir girdimas kvėpuojant, kaip liūtas kaimo cirke. Girdi jo riaumojimą naktį ir sakai sau, kad šis cirkas galbūt ir ne toks,

koks manei, galbūt ne toks apgailėtinas, kaip galėjai suprast iš programos. Ir šį riaumojimą, šiek tiek keliantį nerimą, nes galbūt užslėptą, Šarlis, triukšmo ir garsų žinovas, labai aiškiai girdėjo.

Matilda jam įpylė viskio, Klėmansa šiek tiek papasakojo apie savo gyvenimą. Šarlis nejaukiai jautėsi dėl Klėmansos ir buvo laimingas dėl Matildos. Dieviška moteris, kuriai jo piktumas vis tiek.

– ...ir šitas vyras, – tęsė Klėmansa, – būtumėte sakęs, kad jis tikrai šaunus. Aš jam atrodžiau įdomi, tai – jo žodžiai. Jis neprieidavo iki to, kad mane paliestų, bet aš tikėjausi, kad tam ateis laikas. Juk jis norėjo mane pasiimti į didelę kelionę į Okeaniją, norėjo vesti. Jėzau, kokia laimė. Jis mane prikalbino parduoti namą Neji ir visus baldus. Tai, kas liko, tilpo į du lagaminus. „Tau nieko nereikės“, – jis pasakė. Ir aš atvažiavau į pasimatymą Paryžiun, tokia linksma, kad būčiau turėjusi suabejoti, jog čia kažkas negerai. Sakiau sau, Klėmansa, mano senute Klėmansa, tau prireikė laiko, bet žiūrėk, viskas gerai, Jėzau, štai susižadėjai su išsimokslinusiu vyru ir pamatysi Okeaniją. Tiesą pasakius, iš Okeanijos aš aštuonias valandas ir penkiolika minučių mačiau Sensjė Dobentoną. Pralaukiau visą dieną, ir štai čia, metro stotyje, Matilda mane ir rado vakare, lygiai tokią, kokią jau buvo pastebėjusi rytą. Ji turėjo sau pasakyti: Jėzau, šiai senai moterėlei kažkas negerai.

– Klėmansa sau leidžia prisigalvoti daugybę dalykų, – įsiterpė Matilda, – ji perkuria viską, kas jai netinka. Iš tikrųjų savo vienišų sužadėtuvių Sensjė Dobentone vakarą ji leidosi ieškoti viešbučio ir,

eidama mano gatve, pamatė skelbimuką „Išnuomojama“. Ir ji prisistatė pas mane.

– Galbūt, – tarė Klėmansa, – labai galimas daiktas, kad viskas įvyko taip. Nuo to laiko aš nebegaliu sėsti į metro Sensjė Dobentono stotyje, jos nemaišydama su Ramiojo vandenyno salomis. Bet taip aš vis tiek keliauju. Sakykit, Matilda, vienas vyriškis skambino jums du kartus, balsas švelnus, Jėzau, maniau, kad nualpsiu, bet pamiršau jo pavardę. Man atrodo, tai buvo skubu. Kažkas negerai.

Klėmansa visąlaik buvo ties nualpimo riba, bet dėl balso telefone galėjo sakyti ir teisybę. Matilda pamanė, kad galbūt tai bus tas pusiau keistas, pusiau apžavintis faras, kurį ji sutiko prieš dešimt dienų. Bet ji nematė jokios priežasties, dėl ko Žanas Batistas Adamsbergas būtų jai skubiai skambinęs. Nebent būtų prisiminęs jos pasiūlymą parodyti mėlynų skritulių žmogų. Ji šitai jam pasiūlė ir impulsyviai, ir todėl, kad negalėjo pagalvoti, jog daugiau nebebus progos susidurti su tuo faru, kuris buvo tikras dienos atradimas ir jai *in extremis* išgelbėjo pirmą atkarpą. Ji žinojo, kad lengvai jo nepamirš, kad jis apsigyveno jos atminties kamputyje ir dar kelias savaites skleis savo atsainumo šviesą. Matilda surado telefono numerį, kurį Klėmansa buvo pakeverzojusi savo kirstukiška rašysena.

Adamsbergas grįžo namo laukti Matildos Forestjė skambučio. Diena buvo kaip ir visos kitos dienos po žmogžudystės, su tylia ir prakaitą sunkiančia veikla, apsėdančia laboratorijos darbuotojus, su dvokiančiais kabinetais, su vienkartinėmis stiklinėmis ant stalų, su

grafologu, kuris puolė prie Konti negatyvų, ir be to, dar su kažin kokiu drebuliu, galbūt baime, į kurią ši neįprasta byla, atrodė, įstūmė penktojo rajono komisariatą. Baimė, kad nepasiseks, ar šiek tiek išsigimėliško žudiko baimė, Adamsbergas nesistengė atsakyti į šį klausimą. Kad viso to nematytų, jis išėjo ir visą popietę vaikščiojo gatvėmis. Danglaras jį pagavo prie durų. Dar nebuvo vidurdienis, o Danglaras jau buvo per daug išgėręs. Jis pasakė, kad lengvabūdiška štai šitaip imti ir išeiti žmogžudystės dieną. Bet Adamsbergas negalėjo jam prisipažinti, kad niekas jam taip neužspausdavo mąstymo kaip dešimties galvojančių žmonių vaizdas. Kad sugaudytų savo mintis, jam reikėjo, kad komisariate nurimtų liguistas įkarštis ir kad niekas iš jo nieko nelauktų. O šiuo metu kunkuliavimas komisariate jas buvo išvaikęs kaip įsibauginusius kareivius sunkiausią mūšio akimirksnį. Adamsbergas jau seniai pripažino akivaizdžią tiesą, kad nelikus kareivių, kova liaujasi, tad jis liaudavosi dirbti ir nebebandė jų ištraukti iš plyšių, į kuriuos jos įsisprausdavo, nes visada tai pasirodydavo veltui.

Kristiana jo laukė prie durų.

Nepasisekė, šį vakarą jis norėjo likti vienas. Arba praleisti naktį su jauna kaimyne iš apačios, kurią jis jau penkis kartus sutiko laiptinėje ir kartą pašte ir kuri labai suminkštino jo širdį.

Kristiana pasakė, kad atvažiavo iš Orleano su juo praleisti savaitgalio.

Jam buvo įdomu, ką mergina, žiūrėdama į jį pašte, norėjo pasakyti: „Aš norėčiau jus mylėti“ ar tik „aš nuobodžiauju, norėčiau su jumis paplepėti.“

Adamsbergas buvo paklusnus, jis buvo linkęs miegoti su visomis merginomis, kurios to norėjo, ir kartais jam atrodydavo, jog tai tikrai geras dalykas, visiems teikiantis malonumą, o kartais tai jam atrodydavo tuščia. Kad ir kaip būtų, jau nebesužinosi, ką jam norėjo leisti suprasti jaunoji kaimynė iš apačios. Jis bandė apie tai pagalvoti, bet paskui atidėjo vėlesniam laikui. Kokią išvadą būtų padariusi jo jaunesnioji sesuo? Jo jaunesnioji sesuo buvo mąstymo mašina, ir tai jį žudė. Ji išsakydavo savo nuomonę apie visas jo drauges, kurias tik susitikdavo. Apie Kristianą ji pasakė: „Pažymys patenkinamas, kūnas nepriekaištingas, smagu valandą, smegenų atsišakojimai nuo vidutinių iki sunkių, protas įcentrinis ir mintys koncentrinės, trys pagrindinės idėjos, po poros valandų, apsukui, gulkis į lovą, vergiškas atsidavimas meilei, rytoj tas pats. Diagnozė: nepiktnaudžiauti, pakeisti, jei yra geriau."

Tačiau ne dėl to šį vakarą Adamsbergas stengėsi išvengti Kristianos. Galbūt dėl jaunos merginos žvilgsnio pašte. Galbūt dėl to, kad rado Kristianą, jo laukiančią, tikrą, kad jis šypsosis, kad atvers savo duris, o paskui savo marškinius, paskui savo lovą, tikrą, kad ji išvirs kavos kitą dieną. Tikrą. Bet tikrumas, kurį jam primesdavo kiti, Adamsbergą žudė. Tai jam sukeldavo nenumaldomą norą apvilti. Be to, pastaruoju laiku jis per daug galvojo apie brangutę, dėl menkiausių niekų. O dar, vaikštinėdamas šią popietę, jis susizgribo, kad jos nematė jau devynetą metų. Dieve mano, devynetas metų! Staiga jam tai pasirodė nenormalu. Ir jis išsigando.

Iki šiol Adamsbergas visąlaik įsivaizdavo, kad ji maišo pasaulį olandų jūrininko laivu, po to – ant berbero kupranugario, po to – kad treniruojasi mėtyti ietį, patarinėjama afrikiečių genties kario, po to – valgančią tris kruasanus Belvilio „Sporto ir artistų kavinėje", po to – vaikančią tarakonus Kairo viešbučio lovoje.

O šiandien jis ją įsivaizdavo mirusią.

Jį šitai taip pribloškė, kad jis stabtelėjo išgerti kavos, degančia kakta ir išprakaitavusiais smilkiniais. Jis ją matė mirusią, jau gana seniai, suirusiu kūnu po antkapio plokšte, o prie jos kape – Ričardo III palaikų paketėlis. Jis šaukėsi į pagalbą kupranugarių varovą, afrikiečių genties ietininką, olandą jūreivį, Belvilio kavinės savininką. Jis juos meldė grįžti ir kaip paprastai atgyti jam prieš akis, suvaidinti marionetes ir nustumti tą antkapio plokštę. Bet šie keturi niekšingi tipeliai dingo. Ir jie paliko laisvą lauką baimei. Mirusi, mirusi, mirusi. Kamilė mirusi. Žinoma, mirusi. Kol jis ją įsivaizdavo gyvą, net jį apgaudinėjančią taip pat, kaip jis ją, net išstūmusią jį iš visų savo minčių, net glostančią tarakonų atėjusio išvaikyti šveicoriaus pečius Kairo viešbučio lovoje, net fotografuojančią Kanados debesis (Kamilė kolekcionavo žmogaus profilio debesis, o jų pasitaikydavo retai), kai užmiršdavo jo veidą ir net vardą, net ir tada, jei Kamilė kur nors vaikščiojo žemėje, viskas buvo gerai. Bet jei Kamilė ar čia, ar kitur pasaulyje mirusi, tada gyvenimas baigėsi. Tada gal ir nevertėjo tiek blaškytis rytą ir lakstyti dieną, jeigu ji buvo mirusi, Kamilė – neįtikima graikų dievo ir egiptietės prostitutės atžala, taip jis įsivaizdavo jos kilmę.

Tuomet gal ir nevertėjo tiek nervintis, ieškant žudikų, žinoti, kiek nori cukraus į kavą, miegoti su Kristiana, žvalgyti visų gatvių visus akmenis, jei kur nors aplink save nebeskleidė gyvenimo Kamilė su savo rimtumu ir lengvabūdiškumu: viena ant kaktos, kita ant lūpų – susisukančiais į aštuoniukę, virstančią begalybės ženklu. Tad jei Kamilė mirusi, Adamsbergas prarado vienintelę moterį, kuri vieną rytą jam tyliai pasakė: „Žanai Batistai, aš keliauju į Uaižują. Tai – prie baltosios Voltos ištakų." Ji atsitraukė nuo jo, ji pasakė: „Aš tave myliu", apsirengė ir išėjo. „Nupirkti duonos", – pamanė jis. Tačiau brangutė negrįžo. Devynetą metų. Jis nebūtų labai melavęs, jei būtų pasakęs: „Aš gerai žinau Uaižują, aš ten netgi šiek tiek gyvenau."

Be viso to, Kristiana buvo čia, tikra, kad rytoj išvirs kavos, kai brangutė kažkur išleido kvapą, o jo ten nebuvo, kad ką nors padarytų. Tad ir jis vieną dieną išleis paskutinį kvapą, nebepamatęs brangutės. Jis įsivaizdavo, kad Matilda Forestjė galėtų išsklaidyti šią niūrią nuotaiką, nors ir ne dėl to jos ieškojo. Bet jis tikėjosi, kad kai ją pamatys, filmas vėl ims suktis nuo ten, kur sustojo, nuo šveicoriaus Kairo viešbuty.

Ir Matilda paskambino.

Nusivylusiai Kristianai jis patarė eiti miegoti, nes jis grįš vėlai, ir po pusvalandžio atsidūrė pas Matildą Forestjė.

•••

Ir ji sutiko jį su malonumu, pralaisvinusiu kilpą, kuria jau keletą valandų smaugėsi pasaulis. Ji netgi

paskubomis jį pabučiavo, nei į skruostą, nei tikrai į lūpas. Ji nusijuokė, pasakė, kad buvo nuostabu, kad ji, turinti akį vietai, kur reikia bučiuoti, kad tokiems dalykams ji labai pastabi, kad nereikia bijoti, nes ji meilužius pasirenka tik to paties amžiaus vyrus kaip ji, tai absoliutus principas, tai leido išvengti visokių istorijų ir lyginimų. Paskui ji už peties jį nuvedė prie stalo, kur sena moteris dėliojo pasiansą ir skaitė skelbimus tuo pat metu, o milžiniškas aklasis, atrodė, jai patarinėja abiem klausimais. Stalas buvo ovalus, permatomas, su vandeniu ir žuvimis viduje.

– Tai stalas-akvariumas, – paaiškino Matilda. – Sumaniau tai vieną vakarą. Kiek per daug blizgantis, kiek lengvabūdiškas... kaip aš. Žuvys nemėgsta, kai Klėmansa dėlioja pasiansus. Kaskart, kai ji pliaukšteli kortą į stiklą, jos išsilaksto, matote?

– Nepavyko, – atsiduso Klėmansa, vėl sudėdama kortas. – Tai ženklas, kad neturėčiau atsakyti į šešiasdešimt šešerių metų išsilaikiusio vyro skelbimą. Ir vis dėlto mane traukia. Aš gerai jaučiu šitą skelbimą.

– Jūs daug perskaitėte skelbimų? – pasiteiravo Šarlis.

– Du tūkstančius tris šimtus penkiasdešimt keturis. Ir niekada neradau savo antrosios pusės. Reikia tikėti, tokia mano dalia. Aš sau sakau, Klėmansa, tau niekada nepavyks.

– Pavyks, – tarė Matilda, kad ją padrąsintų. – Ypač jei Šarlis jums maloniai padės parašyti atsakymus. Jis – vyras ir žino, kas patinka.

– Tačiau neatrodo, kad prekė būtų lengvai parduodama, – pasakė Šarlis.

– Vis tiek tikiuosi, kad jūs rasite būdą, – atsakė Klėmansa. Neatrodė, kad ji būtų dėl ko nors supykusi.

Matilda nusitempė Adamsbergą į savo kabinetą.

– Įsitaisysime prie mano kosminio stalo, jeigu jūs nieko prieš. Čia aš pailsiu.

Adamsbergas atidžiai apžvelgė didelį juodo stiklo stalą, išakytą šimtų iš apačios apšviestų taškelių, vaizduojančių dangaus žvaigždynus. Buvo truputį net per gražu.

– Mano stalų visai nesiseka parduoti, – pasakė Matilda ir, bakstelėjusi pirštu į stalą, tęsė: – prieš jus – Skorpionas, čia Gyvatė, paskui Lyra, Heraklis, Karūna. Jums patinka? Aš taisausi čia, alkūnėmis atsiremsiu į pietinį Žuvies žvaigždyną. Bet gal mes klystam. Galbūt tūkstančiai žvaigždžių, kurias mes dar matome spindint, jau išnykusios, ir dėl to dangus išėjęs iš mados. Suprantate, Adamsbergai? Dangus išėjęs iš mados? Ir kas dėl to gali pasikeisti, jei jį vis tiek matome?

– Ponia Forestjė, – tarė Adamsbergas, – norėčiau, kad šį vakarą mane nuvestumėte prie skritulių žmogaus. Jūs šiandien neklausėte radijo?

– Ne, – pasakė Matilda.

– Šį rytą viename iš jo skritulių rasta papjauta moteris – du žingsniai nuo čia, Pjero ir Mari Kiuri gatvėje. Stambi moteris, nepadariusi nieko bjauraus, kas būtų galėję paskatinti jos žudiką. Skritulių žmogus įjungė greitesnę pavarą.

Matilda kumščiais parėmė savo tamsų veidą, paskui staiga atsistojo, išėmė skočo butelį, dvi taures ir padėjo viską tarp jųdviejų ant Erelio žvaigždyno.

– Šiandien aš nesijaučiu itin gerai, – pasakė Adamsbergas. – Man iš galvos neišeina mirtis.

– Matyti. Reikia išgerti, – tarė Matilda. – Iš pradžių papasakokite man apie tą papjautą moterį, apie kitą mirtį pakalbėsime paskui.

– Kokią kitą mirtį? – paklausė Adamsbergas.

– Neišvengiamai yra ir kita, – pasakė Matilda. – Jeigu jūs tokiu veidu reaguotumėte į kiekvieną žmogžudystę, jau seniai būtumėte pakeitęs profesiją. Taigi yra kita mirtis, kuri jūsų smegenis perkerta į dvi dalis. Norite, kad jus nuvesčiau prie skritulių žmogaus, jog jį sulaikytumėt?

– Per anksti. Aš norėčiau jį susekti, pamatyti, pažinti.

– Man nesmagu, Adamsbergai, nes šis žmogus ir aš tapome šiek tiek sąmokslininkai. Tarp mūsų užsimezgė šis tas daugiau, nei jums pasakojau aną kartą. Iš tikrųjų jį mačiau jau mažiausiai dvylika kartų, o nuo trečio karto jis pastebėjo mano slapukavimus. Jis išlaikė nuotolį, bet kartu leidosi sekamas, jis žvilgčiojo į mane, galbūt šypsojosi, aš nežinau, jis visada laikosi nuo manęs per toli arba būna nuleidęs galvą. O paskutinį sykį prieš nueidamas jis man netgi ranka mostelėjo, tuo esu įsitikinusi. Nenorėjau viso to jums pasakoti aną dieną, nes nenorėjau, kad mane priskirtumėte prie maniakų. Galiausiai farams negali uždrausti skirstyti. Bet dabar kitaip, nes policija jo ieškos dėl žmogžudystės. Šis žmogus, Adamsbergai, man atrodo nepavojingas. Aš pakankamai valkiojausi gatvėmis naktimis, kad išmokčiau pajausti pavojų. Dėl jo ne. Jis mažas vyras, beveik nykštukas, labai

liesas, tvarkingas, gyvų, nepastovių, neaiškių bruožų, jis nėra gražus. Jam galbūt šešiasdešimt penkeri metai. Prieš atsiklaupdamas rašyti savo frazės jis pasikelia lietpalčio skvernus, kad nesusiteptų.

– Kaip jis brėžia skritulius, stovėdamas viduje, išorėje?

– Išorėje. Jis stabteli prieš mažmožį ir tučtuojau išsitraukia kreidą, lyg nedvejodamas žinotų, kad tai – šiam vakarui tinkamas mažmožis. Jis apsidairo, palaukia, kol gatvė bus tuščia, jis nenori, kad jį kas pamatytų, išskyrus mane. Atrodo, mane jis toleruoja, nežinau kodėl. Galbūt numano, kad galiu jį suprasti. Veiksmas jam užima maždaug dvidešimt sekundžių. Sukdamasis aplink daiktą, jis nubrėžia didelį skritulį, paskui atsiklaupia rašyti, visą laiką žvalgydamasis aplinkui. Paskui dingsta šviesos greičiu. Jis gyvas kaip lapė ir, atrodo, pažįsta savo maršrutus. Vos nubrėžęs skritulį, jis visada manimi atsikrato. Man niekada nepavyko susekti, kur jis gyvena. Šiaip ar taip, bijau, kad padarysite kvailystę, jei suimsite šį žmogų.

– Aš nežinau, – tarė Adamsbergas. – Pirma reikia pamatyti. Kaip jūs jį susekėte?

– Jokių stebuklų, ieškojau. Pirmiausia paskambinau keliems draugams žurnalistams, kurie iš pradžių domėjosi jo atveju. Jie man davė pavardes tų, kurie pranešė apie skritulius. Aš paskambinau tiems liudytojams. Gal jums pasirodys keista, kad aš rūpinuosi dėl to, kas su manim nesusiję, bet taip yra todėl, kad jūs nedirbate su žuvimis. Kai praleidi tiek laiko, akimis skverbdamas žuvis, sakai sau: kažkas negerai, vis dėlto mažų mažiausiai reikėtų tiek pat dėmesio

skirti ir žmonėms, pažiūrėti, kaip jie elgiasi. Pagaliau tai jums paaiškinsiu kitą kartą. Ir beveik visi šie liudytojai skritulius pastebėjo vidurnaktį pusę pirmos, niekada ne vėliau. Kadangi skritulių žmogus maišo visą Paryžių, pamaniau, gerai, šis tipas važinėja metro ir nenori pavėluoti persėsti į paskutinį traukinį, šią hipotezę reikia išbandyti. Tai kvaila, ar ne? Bet du skrituliai buvo rasti apie antrą valandą nakties tose pačiose Notr Dam de Loretės ir Tur d'Overno gatvėse. Kadangi šiose gatvėse daug praeivių, įsivaizdavau, kad skrituliai turėjo būti nubrėžti gana vėlai, po paskutinio metro. Gal todėl, kad jis galėjo grįžti pėsčiomis, nes gyveno visai netoli. Ar iki čia viskas aišku?

Adamsbergas iš lėto papurtė galvą. Jis žavėjosi.

– Tad pamaniau, kad jeigu nuskils, jo metro – Pigalio arba Sen Žoržo. Keturis vakarus iš eilės pasislėpus išstyrojau Pigalyje: nieko. O tomis naktimis vis dėlto buvo du skrituliai 17-ame ir 2-ame rajone, bet aš nemačiau jokio panašaus žmogaus įeinant ar išeinant iš metro tarp dešimtos valandos ir vartų uždarymo. Tada pabandžiau Sen Žorže. Čia aš pastebėjau mažą vienišių, rankas susigrūdusį į kišenes, nudelbtu į žemę žvilgsniu, kuris sėdo į traukinį apie be penkiolikos vienuoliktą. Mačiau ir kitų, kurie galėjo atitikti tai, ko ieškojau. Bet mažasis vienišius po keturių dienų vėl pasirodė maždaug penkiolika po vidurnakčio ir iš naujo pradėjo tas pačias vaikštynes pirmyn atgal. Kitą pirmadienį, pirmos atkarpos, naujos eros pradžioje, grįžau į Sen Žoržą. Jis atėjo, aš jį sekiau. Tai buvo tušinuko širdelės vakaras. Kadangi tai buvo tikrai jis, Adamsbergai. Kitais kartais aš jo palaukdavau prie

metro išėjimo, kad pasekčiau iki namų. Bet kaip tik čia jis nuo manęs visąlaik ir pasprukdavo. Nelėkiau iš paskos, aš ne policininkė.

– Aš jums nesakysiu, kad pasakiškai pasidarbavote, būtų per daug fariška, bet vis tiek pasakiškai pasidarbavote.

Žodį „pasakiškai" Adamsbergas vartodavo dažnai.

– Tikrai, – Matilda pasakė, – neblogai susitvarkiau, kad ir kaip būtų, geriau nei su Šarliu Rejė.

– Tikrai, jis jums patinka?

– Jis piktas kaip kandis, bjaurus tipas, bet man tai netrukdo. Kartu su Klėmansa, sena ponia, kurią jūs matėte ir kuri stulbina gerumu, susidarys pusiausvyra. Kartais galėtum sakyti, kad ji tai daro tyčia. Priversti ją reaguoti į Šarlį pavyks ne labiau nei mane. Jam tai bus į gera – atšipins dantis.

– Tarp kitko, Klėmansa turi keistus dantis.

– Jūs pastebėjote? Kaip *Crocidura russula*, kaip ne žmogaus. Be to, šitai turėtų baidyti pretendentus. Reikėtų perdaryti Šarlio akis ir Klėmansos dantis, reikėtų perdaryti visą pasaulį. Ir paskui kaip nuobodu pasidarytų. Paskubėję Sen Žoržo metro galėtume būti dešimtą, jei kaip tik to jūs norite, bet sakiau, Adamsbergai, netikiu, kad tai būtų jis. Aš manau, kad po visko kažkas kitas pasinaudojo jo skrituliais. Ar tai neįmanoma?

– Reikėtų, kad kažkas velniškai gerai pažintų jo įpročius.

– Aš labai gerai pažįstu.

– Taip, bet labai nesiskelbkite, nes jus įtars tą vakarą sekus skritulių žmogų, paskui savo automobiliu

atvežus priblokštą auką į Pjero ir Mari Kiuri gatvę, galiausiai ją papjovus vietoje, skritulio centre, skrupulingai saugantis, kad kūnas nekliudytų linijos. Bet tai atrodo nieko verta, ar ne?

– Priešingai. Manau, jog net labai verta, jei visa tai daroma norint, kad apkaltintų kitą. Šitas maniakas net labai masina, jis pateikia teisingumui save tarsi ant padėklo ir dar paruošia dviejų metrų skersmens skritulius, kaip tik tokio dydžio, kad tilptų kūnas. Iš tikro, dėl to gali nemažai žmonių kilti noras nužudyti.

– O kaip teismas ras nusikaltimo priežastį, jeigu bus įrodyta, kad skritulių žmogus visiškai nepažinojo aukos?

– Teismas nuspręs, kad tai – nusikaltimas be priežasties, kurį padarė maniakas.

– Jis nerodo jokių klasikinių požymių. Tad kaipgi „tikrasis" žudikas, anot jūsų hipotezės, galėtų būti garantuotas, kad skritulių žmogus bus nuteistas vietoj jo?

– O jums kaip atrodo, Adamsbergai?

– Aš neturiu jokios nuomonės, ponia, tiesą sakant, jokios. Paprasčiausiai nuo pat pradžių jaučiu, kad šie skrituliai turi kažin ką liguista. Aš dabar nežinau, ar jų autorius nužudė tą moterį, ir gali būti, kad jūs teisi. Galbūt skritulių žmogus – tik auka. Atrodo, kad jūs mąstote ir darote išvadas geriau negu aš, jūs mokslininkė. Aš neinu etapais, nemoku dedukuoti. Bet viskas, ką šiuo metu jaučiu, yra tai, kad skritulių žmogus nėra švelnus kaip vilna, net jeigu jis ir jūsų globotinis.

– Tačiau jūs neturite jokių įrodymų?

– Jokių. Bet jau savaičių savaites noriu apie jį viską žinoti. Man jis atrodė pavojingas jau tada, kai braižė rutulius aplink ausų krapštukus ir suktuką plaukams. Taigi toks lieka ir šiandien.

– Bet, Dieve mano, jūs dirbate visiškai ne nuo to galo, Adamsbergai. Tas pats būtų, jeigu sakytumėt, jog patiekalas sugedęs jau vien dėl to, kad jus pykino prieš sėdant už stalo.

– Žinau.

Adamsbergas atrodė susierzinęs pats dėl savęs, jo akys krypo į sapnus ar košmarus, kur Matilda nebegalėjo jo pasiekti.

– Eime, – tarė ji, – lekiam į Sen Žoržą. Jei pasiseks jį pamatyti, jūs suprasite, kodėl jį ginu.

– Ir kodėl? – paklausė Adamsbergas, stodamasis su liūdna šypsena. – Kadangi žmogus, kuris jums mostelėjo ranka, negali būti tikrai blogas?

Jis žiūrėjo į ją palenkęs galvą, nežinia kaip sučiaupęs lūpas, ir šitoks jis buvo toks gražus, kad Matilda vėl pajuto, jog su šiuo žmogumi gyventi pasidarys truputį lengviau. Šarliui reikėjo perdaryti akis, Klėmansai – dantis, jam – visą veidą. Arba dėl to, kad kreiva, arba dėl to, kad per smulku, arba dėl to, kad per stambu. Bet Matilda būtų uždraudusi prisilytėti prie bet ko.

– Jūs per daug gražus, Adamsbergai, – tarė ji. – Jei nebūtumėt policininkas, būtumėt turėjęs būti kekše.

– Bet aš taip pat esu ir kekšė, ponia Forestjė. Kaip jūs.

– Štai dėl ko jūs man ir patinkat. Tai man nesutrukdys jums įrodyti, kad mano intuicija dėl skritulių žmogaus verta jūsiškės. Atsargiai, Adamsbergai, jūs

šį vakarą prie jo neprisiliesite, ne prie manęs, turiu jūsų garbės žodį.

– Pažadėta, prie nieko neprisiliesiu, – pasakė Adamsbergas.

Tuo pat metu jis pagalvojo, kad neprisiliesti jis pabandys ir prie Kristianos, kuri nuoga laukė lovoje. O juk nuoga mergina nėra atstumiama. Kaip sakė Klėmansa, kažkas šį vakarą buvo negerai. Dėl Klėmansos irgi buvo kažkas negerai. Kalbant apie Šarlį Rejė, – jam buvo daugiau nei negerai, jis drebėjo, jis buvo ant vidinio riksmo ribos, ant didelio posūkio ribos.

Kai jis paskui Matildą, kuri ėjo pasiimti palto, vėl užsuko į didįjį kambarį su akvariumu, Šarlis tebekalbėjo Klėmansai, kuri jo klausėsi švelniai ir atidžiai, it pradžiamokslė traukdama cigaretę. Ir Šarlis sakė:

– Mano senelė mirė vieną vakarą persivalgiusi pyragaičių. Bet tikroji šeimos drama įvyko kitą dieną, kai pamatėme tėvą prie stalo, baigiantį tuos pačius pyragaičius.

– Gerai, – tarė Klėmansa, – bet ką rašome laiške šešiasdešimt šešerių metų ponui?

– Labanaktis, mano paukšteliai, – pasakė praeidama Matilda.

Matilda jau buvo panirusi į veiksmą, ji bėgo į laiptinę, ji skuodė į Sen Žoržo – Švento Jurgio stotelę. Bet Adamsbergas niekada nemokėjo skubėti.

– Ar ne šventasis Jurgis, – jam riktelėjo Matilda, dairydamasi taksi, – nukovė slibiną?

– Aš nežinau, – pasakė Adamsbergas.

Taksi juos atvežė į Sen Žoržą penkios minutės po dešimtos valandos.

– Viskas gerai, – tarė Matilda, – nepavėlavom.

Pusę dvylikos mėlynų skritulių žmogus dar nebuvo pasirodęs. Matildai ir Adamsbergui po kojomis buvo visas kalnas nuorūkų.

– Blogas ženklas, – tarė Matilda. – Jis nebeateis.

– Jam kilo įtarimų, – pasakė Adamsbergas.

– Įtarimų dėl ko? Kad bus apkaltintas žmogžudyste? Absurdas. Neturim įrodymų, kad jis klausėsi radijo, neturim įrodymų, kad jis žino. Jūs gi žinote, kad jis išeina ne kiekvieną naktį, viskas daug paprasčiau.

– Tai tiesa, jis galbūt dar nežino. Arba žino ir turi įtarimų. Dabar, žinodamas, kad yra ieškomas, jis pakeis savo maršrutus. Tikrai. Akyse pažaliuos, kol jį surasim.

– Kadangi jis yra tas, kuris nužudė, ar ne taip, Adamsbergai?

– Nežinau.

– Kiek kartų per dieną jūs pasakote „nežinau“ ir „galbūt“?

– Nežinau.

– Aš žinau viską, ką jums ligi šiolei pavyko padaryti, ir velniškai pavyko. Bet vis dėlto jus matant darosi įdomu. Jūs esate įsitikinęs, kad jūsų vieta tikrai policijoje?

– Žinoma. Be to, užsiimu ne tik tuo.

– Pavyzdžiui?

– Pavyzdžiui, paišinėju.

– Ką paišinėjat?

– Medžių lapus.

– Ir tai įdomu? Nes man tai atrodo mirtinai nuobodu.

– Jūs domitės žuvimis, ne ką geriau.

– Kodėl niekam nepatinka žuvys? Bet kodėl nepaišote veidų? Juk įdomiau.

– Vėliau. Arba daug vėliau, arba niekada. Iš pradžių reikia pradėti nuo medžių lapų. Kiekvienas kinas jums tai pasakys.

– Vėliau... Bet jums jau keturiasdešimt penkeri, ar ne?

– Taip, bet aš tuo netikiu.

– Žiūrėk, kaip ir aš.

Kadangi Matilda palte turėjo gertuvėlę konjako ir dar žiauriai atvėso, ji pasakė: tai – antra atkarpa, niekas nesiseka, galima išgerti.

Kai metro vartai užsidarė, skritulių žmogus dar nebuvo pasirodęs. Tačiau Adamsbergas spėjo papasakoti Matildai, kad brangutė kažkur pasaulyje pakratė kojas, o jo ten netgi nebuvo, kad ką nors padarytų. Atrodė, kad Matildą ši istorija labai sujaudino. Ji pasakė, kad buvo gėda palikti brangutę pakratyti kojas, kad pasaulį jinai pažįsta kaip savo kišenę, kad ji sugalvotų, kaip sužinoti, ar brangutė buvo palaidota su savo beždžionėle, ar ne. O Adamsbergas pirmiausia jautėsi girtas kaip pėdas, nes nelabai buvo pratęs gerti. Jis nebegalėjo ištarti: „Uaižuja“.

...

Maždaug tuo metu Danglaro būsena buvo labai panaši. Keturi dvynukai norėjo, kad jis išgertų didelę

stiklinę vandens: „kad praskiestų“, – sakė vaikai. Be keturių dvynukų buvo dar mažas penkerių metų berniukas, kuris susirietęs miegojo ant Danglaro kelių, ir apie šį jis nedrįso papasakoti Adamsbergui. Šį jo žmona padarė su mėlynakiu vyriškiu, tai buvo akivaizdu, ir vieną dieną paliko Danglarui, sakydama, kad bus geriau, jei visi mažyliai bus kartu. Du kartus dvynukai ir dar vienas neporinis, visąlaik susirietęs ant jo kelių, taigi iš viso penki. Danglaras baiminosi, kad jeigu atskleistų visa tai, jį palaikytų kvailiu.

– Jūs man įkyrėjote, visąlaik norit mane praskiesti, – pasakė Danglaras. – Ir tu, – tarė jis pirmajam pirmųjų dvynukų berniukui, – man neatrodo gerai, kad tu pilstai vyną į vienkartines stiklines dėl to, kad nori būti man atlaidus, dėl to, kad tai šaunu, dėl to, kad nori parodyti, jog tau nebjauru baltas vynas vienkartinėse stiklinėse. Į ką pasidarys panašūs namai, jei visur mėtysis vienkartinės stiklinės? Tu apie tai pagalvojai, Eduardai?

– Visai ne dėl to, – tarė berniukas, – o dėl skonio, paskui – dėl suglebimo.

– Nenoriu šito žinoti, – pasakė Danglaras. – O suglebimas tau parūps, jei ponas vikontas Šatobrianas ir devyniasdešimt merginų tave išvarys ir jei tu tapsi faru, iš išorės gražiai apsirengusiu, bet viduje gendančiu. Nustebčiau, jei tau šitai pavyktų. O jei šį vakarą surengtume slaptą sueigą?

Kai Danglaras ir jo vaikiai rengdavo slaptas sueigas, tai reikšdavo, kad jie kalba aktualiomis policijos temomis. Tai tęsdavosi valandas, vaikiai šitai dievino.

– Įsivaizduokite, – tarė Danglaras, – Krikštytojas išsidangino visai dienai, ant mūsų galvos palikdamas visą šitą jovalą. Tai mane taip įsiutino, kad trečią valandą buvau visiškai girtas. Galiausiai nėra jokios abejonės, kad aplink ankstesnius skritulius ir tą, kuriame buvo mirusioji, rašė tas pats žmogus.

– „Viktorai, piktas likimas, ką tu veiki lauke?“ – padeklamavo Eduardas, – arba: „Eduardai, šiame bare, ką tu veiki šitaip vėlai?“, arba: „Gyvenime, bjauri skruzde, kodėl tu man varai nuobodulį?“, arba: „Smurte, tu išpera, ir toliau sukis šokio ritmu“, arba...

– Dieve mano, užteks, – tarė Danglaras. – Taip, „Viktorai, piktas likimas...“, su tuo ateina mirties blogumas ir nelaimė, ir grėsmė, ir viskas, kas tik nori. Suprantama, Adamsbergas pirmasis šitai pajuto. Bet ar to pakanka žmogui apkaltinti? Grafologas kategoriškas: jis ne pamišėlis, jis netgi nėra pakrikęs, jis išsilavinęs, rūpinasi savo išvaizda bei savo sėkme, bet kartu yra nevykėlis, agresyvus, bet slapukas, tai – jo žodžiai. Jis taip pat sako: „Žmogus yra pagyvenęs, jį ištiko krizė, bet jis valdosi; jis pesimistas, apsėstas minčių apie savo mirtį, taigi savo amžinumą. Arba tai nevykėlis ties sėkmės riba, arba vykėlis ties nesėkmės riba.“ Grafologas visada toks, mano brangieji, jis varto visas savo frazes kaip pirštines, jis jas pakreipia vienaip, paskui kitaip. Pavyzdžiui, jis negalėtų kalbėti apie troškimą viltis, tučtuojau nepradėdamas kalbėti apie viltį trokšti, ir taip toliau. Iškart tai sukelia išminties įspūdį, bet po to susigriebi, kad po tuo ne kažin kas slypi. Išskyrus, kad tai – tas pats tipas, kuris ligi šiol nubrėžė visus skritulius, sveiko proto ir

aiškiai mąstantis, ties sėkmės arba nesėkmės riba. Bet to, ar mirusioji po visko buvo atgabenta ir paguldyta į jau nubrėžtą skritulį, laboratorija sako, neįmanoma nustatyti. Gali būti, taip, gali būti ir ne. Jūs manote, jog tai chemiko vertas atsakymas? Be to, negali pasakyti, kad ir lavonas labai stengtųsi padėti: tai lavonas, kurio gyvenimas buvo tarsi lėlės, lygus kaip vonios kriauklė, be meilės intrigų, be šeimos patologijų, be neurozių dėl pinigų, be abejotinų polinkių: nieko. Nieko daugiau, tik nesibaigiantys vilnos kamuoliai, atostogos Turenėje, sijonai iki blauzdų ir stiprūs batai, mažytė užrašų knygelė pasižymėti mintims, daug džiūvėsių su razinomis sieninėj virtuvės spintoj. Beje, apie juos jinai kalba viename savo knygelės puslapyje: „Neįmanoma džiūvėsių valgyti darbe, nes visur pritrupa, ir šeimininkė šitai pastebi", ir taip toliau. Jūs man pasakysite: jeigu taip, ko ji šlaistėsi lauke vakar vakare? Ji grįžo iš savo pusseserės, kuri dirba Liuksemburgo metro kasose. Ji ten nueidavo dažnai, įsitaisydavo mažoje kasoje, valgydavo traškučius, megzdama „inkų" pirštines, kurias parduodavo krautuvėje, ir paskui grįždavo pėsčiomis, be abejonės, Pjero ir Mari Kiuri gatve.

– Tai buvo jos vienintelė giminaitė?

– Taip, ir paveldėtoja. Bet paveldėti džiūvėsius su razinomis ir dėžutę nuo cukraus su banknotais, – nemanau, kad pusseserė ar jos vyras Madleną Šatlen dėl to papjautų.

– Bet jeigu kas nors norėtų pasinaudoti skrituliu, kaip jis galėtų iš anksto žinoti, kur jis Paryžiuje atsiras tą naktį?

– Tai ir yra klausimas, mano brangieji. Bet mums turi pavykti.

Danglaras atsistojo atsargiai paguldyti penktojo, mažojo Renė, į lovą.

– Pavyzdžiui, – tęsė jis, – naujoji komisaro draugė Matilda Forestjė, atrodo, matė skritulių žmogų. Adamsbergas man šitai pasakė. Žiūrėkit, man vėl pavyko ištarti jo pavardę. Atrodo, kad šita sueiga man į gerą.

– Kol kas tai veikiau vieneiga, – tarė Eduardas.

– Ir ši moteris, pažįstanti skritulių žmogų, man kelia nerimą, – pridūrė Danglaras.

– Anądien sakei, – tarė pirmoji iš antrųjų dvynukų, – kad ji yra graži ir tragiška, ir palaužta, ir užkimusi kaip nepaprastoji puolusi faraonė, bet kad ji tau nekėlė nerimo.

– Prieš kalbėdama pagalvok, mano dukrele. Anądien dar niekas nebuvo nužudytas. Dabar ją iš naujo matau, įeinančią į komisariatą iš piršto laužtu pretekstu, vaidinančią pamišėlę, prisiskverbiančią iki Adamsbergo, kalbančią apie šį bei tą, kad galiausiai praneštų, jog pažįsta skritulių žmogų. Kokių dešimt dienų prieš žmogžudystę, per daug didelis sutapimas.

– Nori pasakyti, kad rengdamasi nužudyti Madleną, ji būtų atėjusi pas Adamsbergą, kad pasirodytų nekalta? – tarė Liza. – Kaip toji moteris, kuri nukankino savo senelį, prieš mėnesį atėjo pas tave išpažinti savo „nuojautų"? Prisimeni?

– Galvoje turi tą bjaurią moterį? Tarp kitko, visai ne faraoniška ir stingli kaip reptilija. Jai vos nepavyko išsisukti. Tai klasikinis triukas žudikų, skambinančių

pranešti apie rastą kūną, tik daug geriau parengtas. Taigi Matildos Forestjė įsiveržimas verčia apie tai galvoti. Jau girdi ją protestuojant: „Komisare, juk nebūčiau atėjusi pati jums papasakoti, kad sekiau skritulių žmogų, jeigu būčiau ketinusi juo pasinaudoti, kad nužudyčiau!“ Pavojingas, bet aukščiausio lygio manevras, kuris tiktų jos tipui. Kadangi, kaip turbūt supratote, ji priklauso aukštesniam žmonių tipui.

– Ir ji būtų norėjusi nužudyti storulę Madleną?

– Ne, – tarė Arletė, – Madlena būtų vargšė moterėlė, kuriai krito burtas pradėti seriją, kurią būtų galima užkrauti skritulių maniakui ant sprando. Tikrajai žmogžudystei laikas ateis vėliau. Štai ką jis mano, tėte.

– Galbūt šitai jis mano, – tarė Danglaras.

•••

Rytojaus dieną Matilda sutiko Šarlį Rejė laiptinės apačioj palinkusį prie durų. Jai buvo įdomu, ar tik jis nelaukė jos, dėdamasis, kad neranda rakto skylutės. Tačiau jis nieko nepasakė, kai ji ėjo prošal.

– Šarli, jūs žiūrite pro rakto skylutes?

Šarlis atsitiesė, laiptinės prieblandoje atsukdamas niūrų veidą.

– Tai jūs, Karaliene Matilda, taip žiauriai žodžiais žaidžiate?

– Tai aš, Šarli. Aš jus lenkiu. Žinote seną principą: „Jei nori taikos, ruoškis karui.“

Šarlis atsiduso.

– Gerai, Matilda. Tai padėkite vargšui aklajam įkišti raktą į spyną. Aš dar neįpratau.

– Ji čia, – tarė Matilda, vesdama jo ranką. – Štai, užrakinta. Šarli, ką manote apie farą, kuris buvo atėjęs vakar?

– Nieko. Man nepavyko įsiklausyti į jūsų pokalbį, be to, aš linksminau Klėmansą. Man Klėmansa patinka tuo, kad ji trenkta, o trenkto buvimas man duoda daug gero.

– Šiandien aš ketinu sekti trenktą vyruką, kuris domisi mitiniu saulėgrąžų stiebų sukimusi, norėčiau sužinoti, kuriems galams. Tai man gali užimti visą dieną ir visą vakarą. Tad jeigu nesunku, paprašyčiau jūsų vietoj manęs nueiti pas tą farą. Jums pakeliui.

– Ką jūs rengiate, Matilda? Jūs jau pasiekėte savo tikslą – tiktai kokį? – mane atsivesdama gyventi pas save. Jūs norite man perdirbti akis, jūs man visam vakarui ant sprando užkraunate savo Klėmansą, o dabar spraudžiate į šito policininko glėbį... Bet kam jūs mane susiradote? Kad iš manęs ką nors padarytumėt?

Matilda trūktelėjo pečiais.

– Ieškote, ko nepametęs, Šarli. Mes susitikome, štai ir viskas. Jeigu tai ne povandeninės biomasės klausimas, mano impulsai paprastai neturi pagrindo. Ir kai jūsų klausausi, apgailestauju, kad kartais to pagrindo neturiu šiek tiek daugiau. Tada neužstrigčiau čia, laiptinėje ant laiptelio, blogos nuotaikos aklajam gadinant man rytą.

– Atleiskite, Matilda. Ką jūs norite, kad aš pasakyčiau Adamsbergui?

Šarlis paskambino į darbą įspėti, kad vėluos. Pirmiausia jis norėjo padaryti tą mažą žygį į komisariatą

dėl Karalienės Matildos, norėjo jai pasitarnauti, norėjo jai padaryti malonumą. Pabandyti šįvakar būti jai švelnus, jai prisipažinti, o iš jos tikisi, jai maloniai pasakyti, kad paslaugą jai jis padarė su malonumu. Jis nenorėjo užgauti Matildos, tai buvo paskutinis dalykas pasauly, ko jis tikėjosi. Šiuo metu jis norėjo laikytis Matildos, pabandyti iš rankų neišleisti laimikio, pabandyti neatsisukti, kad jai trenktų. Toliau klausytis tauškiančios apie bet ką, jos kimaus balso, stebėti jos akrobato gyvenimą ties susikūlimo riba, reikėtų jai šį vakarą atnešti papuošalą, kad jai būtų malonu, aukso sagę, ne, ne aukso sagę, vištą su peletrūnais, žinoma, jai labiau patiktų višta su peletrūnais, klausytis jos, kalbančios bet ką, šlovingos, ir užmigti vakare su drungnu šampanu pižamos kišenėse, jeigu turi kišenių, jei turi pižamą, nereikėtų jai išdraskyti akių, nereikėtų jos užgauti, reikėtų jai nupirkti gerą vištą su peletrūnais.

Dabar jis turėjo būti atėjęs iki komisariato, bet jis tuo, savaime aišku, tikras nebuvo. Jis nebuvo tarp pastatų, kurių vietą buvo įsidėmėjęs. Reikėjo pasiteirauti. Dvejodamas jis prieš save braukė lazdos galu per šaligatvį, eidamas lėtu žingsniu. Jis pasiklydo šioje gatvėje, tai buvo akivaizdu. Kodėl Matilda jį čia pasiuntė? Jis pradėjo jaustis labai pavargęs. O kai jausdavosi pavargęs, netrukus galėdavo pajusti ir mirtiną įniršį, besiveržiantį iš pilvo apačios iki gerklės, o paskui užliejantį smegenis.

Leisgyvis, plyštančia galva, Danglaras ėjo į darbą. Jis pamatė šį milžiną akląjį su pasipūtėliška neviltimi veide, sustingusį netoli komisariato durų.

– Galiu jums padėti? – paklausė jo Danglaras. – Jūs pasiklydote?

– O jūs? – atsakė Šarlis.

Danglaras perbraukė ranka per plaukus.

Šlykštus klausimas. Ar jis buvo pasiklydęs?

– Ne, – tarė Danglaras.

– Netiesa, – tarė Šarlis.

– Ko jūs kišatės? – tarė Danglaras.

– O jūs? – tarė Šarlis.

– Velniai griebtų, – tarė Danglaras. – Sukitės, kaip išmanote.

– Aš ieškau komisariato.

– Jums pasisekė, aš iš jo. Nuvesiu jus ten. Ko jums tame komisariate reikia?

– Skritulių žmogus, – tarė Šarlis. – Aš einu pasimatyti su Žanu Batistu Adamsbergu. Jis – jūsų viršininkas, ar ne?

– Taip, – tarė Danglaras. – Bet nežinau, ar jis jau atėjęs. Gal jis kur nors klaidžioja. Jūs turite jam ką nors pranešti ar norite su juo pasitarti? Kadangi viršininkas, kaip žinote, niekada neduoda aiškių žinių, klausiate jo ar neklausiate. Tad jeigu jūs žurnalistas, geriau eikite ten, prie savo kolegų. Jų jau visas būrys.

Jie atėjo prie vartų. Šarlis užkliuvo už laiptelio, ir Danglaras turėjo jį sugauti už rankos. Už akinių, savo mirusiose akyse Šarlis pajuto plykstelint pyktį. Jis tarė labai skubiai:

– Aš nesu žurnalistas.

Danglaras suraukė antakius ir pirštu perbraukė per kaktą, nors ir žinojo, kad paspausdamas pirštu galvos skausmo nenumalšins.

Adamsbergas jau buvo vietoje. Danglaras nebūtų galėjęs pasakyti, kad jis būtų įsikūręs prie darbo stalo, netgi kad atsisėdęs. Jis buvo čia, per lengvas dideliam foteliui, per daug sunkus prie baltos ir žalios spalvų aplinkos.

– Ponas Rejė nori su jumis pasikalbėti, – pasakė Danglaras.

Adamsbergas pakėlė akis. Jį dar labiau nei vakar nustebino Šarlio veidas. Matilda teisi, aklojo grožis įspūdingas. Nebegeisdamas sau pačiam, jis žavėjosi kitų grožiu. Tarp kitko, jis neprisiminė, kad kada nors būtų troškęs būti kito vietoje.

– Likite ir jūs, Danglarai, – tarė jis, – jau seniai nesimatėme.

Šarlis ieškojo fotelio ir radęs atsisėdo.

– Matilda Forestjė negalės jūsų šį vakarą lydėti į Sen Žoržo metro, kaip buvo žadėjusi. Toks pranešimas. Aš užsukau tik jį perduoti.

– Ir kaip ji tikisi, kad aš be jos galėsiu atskirti skritulių žmogų? – paklausė Adamsbergas.

– Ji apie tai pagalvojo, – šypsodamasis atsakė Šarlis. – Ji mano, kad jį atpažinti galiu aš, nes žmogus įkandin savęs palieka lyg ir supuvusių obuolių kvapą. Ji sako, kad man tereikia iškėlus galvą laukti ir giliai kvėpuoti, kad būsiu nepralenkiamas supuvusių obuolių seklys.

Šarlis trūktelėjo pečiais.

– Apie tai negali būti nė kalbos. Kartais ji labai nemaloni.

Adamsbergas atrodė susirūpinęs. Jis buvo pasisukęs šonu, kojas užsikėlęs ant plastmasinės šiukšliadėžės ir ant šlaunies pasidėjęs popieriaus. Rodėsi, kad

jis nori imtis piešti, lyg nieko nebūtų, bet Danglaras galvojo, kad viskas buvo kitaip. Jis matė rudesnį nei paprastai Adamsbergo veidą, labiau atsikišusią nosį, dantis, tai daugiau, tai mažiau sukąstus.

– Taip, Danglarai, – gana tyliai ištarė jis, – nieko nebus, jei ponia Forestjė nevadovaus patruliavimui. Sakysite, kad tai keista, ar ne?

Šarlis krustelėjo, norėdamas išeiti.

– Ne, pone Rejė, likite, – tęsė Adamsbergas tuo pačiu tonu. – Nemalonu, šiandien man paskambino anonimas. Balsas man pasakė: „Ar žinote straipsnį, prieš du mėnesius pasirodžiusį laikraštyje „Viskas apie 5-ąjį penkiuose puslapiuose“? Tai kodėl, komisare, neapklausiate tų, kurie žino? Ir padėjo ragelį. Štai šis laikraštis, ką tik gavau. Tai šiukšlė, bet turi gana nemažai skaitytojų. Imkite, Danglarai, paskaitykite mums šitai, antro puslapio viršuje. Žinote, kad garsiai aš skaitau blogai.

– „Viena žinovė...

Viena dalis spaudos smaginasi, nenuleisdama akių nuo faktų ir elgesio vargšo pamišėlio, kurio tuščias užsiėmimas yra apibrėžti kreida senus alaus butelių kamščius, ką gali padaryti bet kuris vaikas, tik išduoda apgailėtiną savo profesijos supratimą, kurį, deja, liudija per daug mūsų kolegų. Bet kad mokslininkai į tai įsikiša, irgi nieko gera nepranašauja prancūzų moksliniams tyrimams. Vakar įžymus psichiatras Verkor-Lori paskyrė visą skiltį šiam menkaverčiam įvairenybių įvykiui. Bet tai dar ne viskas. Iš mūsų kvartalo aukštesniosios visuomenės gandų aišku, kad ir Matilda Forestjė, visame pasaulyje garsi savo darbais apie povandeninį pa-

saulį, susidomėjo šiuo apgailėtinu visuomenės klounu. Atrodo, ji pasistengė tiek, kad jį gerai pažįsta ir netgi jį lydėjo per jo groteskiškus naktinius patruliavimus, dėl ko ji būtų tapusi vieninteliu žmogumi, „įspėjusiu skritulių žmogaus mįslę". Puikiai pasidarbuota. Regis, ji pati atskleidė šią paslaptį per vienas išgertuves „Doden Bufane", kur buvo švenčiamas jos paskutinio veikalo pasirodymas. Žinoma, mūsų rajonas visada didžiavosi, kad čia jau ilgą laiką gyvena ši garsenybė, bet ar poniai Forestjė neverčiau būtų leisti valstybės pinigus jos brangiosioms žuvims, nei gaudyti galbūt piktadarį kvailį, sutrikusios pusiausvyros maniaką, kurį mūsų iškilios ponios vaikiškas neatsargumas būtų galėjęs įvilioti į mūsų kvartalą, kuriame ligi šiol skritulių nebuvo? Yra žuvų, prie kurių vien prisilietęs mirsi. Ponia Forestjė apie tai daug žino, ir mes jos nemokysime jos darbo. Bet ką ji išmano apie miestų žuvis ir jų pavojus? Ar nerizikuoja ji, pataikaudama tokiam elgesiui, pažadinti snaudžiančius vandenis? Ir kurių galų žaisti, traukiant šią auką savo tinklais į mūsų rajono širdį, sukeliant teisėtą mūsų pasipiktinimą?"

Tai reiškia, tarė Danglaras, padėdamas laikraštį ant stalo, kad asmuo, kuris jums paskambino šį rytą, apie žmogžudystę sužinojo vakar arba šį rytą ir iš karto jums paskambino. Galėtum sakyti, tikrai greitas ir ne itin meilus poniai Forestjė.

– O toliau? – paklausė Adamsbergas, dar vis pasisukęs šonu, vis judindamas žandikauliais.

– Toliau reiškia, kad šio straipsnio dėka krūva žmonių jau seniai žino, kad ponia Forestjė turi keletą paslapčių. Ir savo ruožtu galėjo norėti jas sužinoti.

– Kam?

– Jeigu spėsi geranoriškai, – kad parašytų straipsnį į laikraštį. Jeigu spėsi piktai, kad atsikratytų uošvės, kad sugrūstų ją į skritulį ir bėdą suverstų naujajam Paryžiaus maniakui. Ši mintis turėjo apsisukti keletoje paprastų apviltų galvų, per bailių užsikrauti nusikaltimo po atviru dangumi pavojų. Pasitaikiusi proga buvo puiki, tik dar reikėjo sužinoti keletą skritulių žmogaus įpročių. Keletą stiklų susivertusi Matilda Forestjė buvo pirštu parodytas šaltinis.

– O paskui?

– Paskui, pavyzdžiui, galima savęs paklausti, per kokį atsitiktinumą Šarlis Rejė įsikūrė pas Matildą kelios dienos prieš žmogžudystę.

Toks jau buvo Danglaras. Jis nesivaržė burbėti kaltinimų kaltinamųjų akivaizdoje. Adamsbergas žinojo negalįs būti toks tiesus, ir jam atrodė naudinga, jog Danglaras nesuvokia įžeidžiąs kitus. Nesuvokia to, kas jį dažnai versdavo sakyti bet ką, išskyrus tai, ką galvoja. Ir kaip faras dėl to susilaukdavo nelauktų ir ne visada gerų rezultatų.

Po to kabinete stojo ilga tyla. Danglaras vis tebelaikė prie kaktos prispaudęs pirštą.

Šarlis tikėjosi spąstų, bet jis negalėjo padaryti nieko kitka, tik pašokti. Tamsoje įsivaizdavo į jį nukrypstančius Adamsbergo ir Danglaro žvilgsnius.

– Labai gerai, – po kiek laiko tarė Šarlis. – Pas Matildą aš nuomojuosi penkias dienas. Taigi jūs žinote tiek pat, kiek aš. Nenoriu nieko jums atsakyti, nenoriu gintis. Jūsų šlykščioje byloje aš nieko nesuprantu.

– Aš irgi ne, – tarė Adamsbergas.

Danglaras pasijuto nejaukiai. Jis labiau būtų norėjęs, kad Adamsbergas neprisipažintų Rejė apie savo nežinojimą. Komisaras pradėjo piešti ant kelio. Jam nepatiko, kad Adamsbergas taip ir lieka šioje migloje, pasyvus ir nerūpestingas, neužduodantis nė vieno klausimo, kad kas nors paaiškėtų.

– Ir vis dėlto, – primygtinai klausė Danglaras, – kodėl norėjote apsigyventi pas ją?

– Po perkūnais! – susinervino Šarlis. – Matilda pati atėjo ir mane susirado viešbutyje, kad pasiūlytų šį butą!

– Betgi jūs prisėdote greta jos kavinėje, ar ne? Ir jūs pats jai papasakojote, nežinia kodėl, kad ieškote buto išsinuomoti?

– Jei būtumėt aklas, žinotumėt, kad ne mano jėgoms ką nors atpažinti kavinės terasoje.

– Man atrodo, kad jūs sugebate padaryti daugybę dalykų, kurie ne pagal jūsų jėgas.

– Užtenka, – tarė Adamsbergas. – Kur yra Matilda Forestjė?

– Ji seka tipą, tikintį saulėgrąžų rotacija.

– Kadangi nieko negalime padaryti, net ir suprasti, – pasakė Adamsbergas, – pamirškime.

Šis argumentas Danglarą nuvylė. Jis pasiūlė ieškoti Matildos, kad tučtuojau kas nors paaiškėtų, pastatyti sargybinį prie jos namų, kuris jos lauktų, nueiti į Okeanografijos institutą.

– Ne, Danglarai, nieko mes nedarysime. Ji sugrįš. Bet šį vakarą reikia pastatyti žmones Sen Žoržo, Pigalio ir Notr Dam de Loretės metro su skritulių žmogaus aprašymais. Sąžinei nuraminti. O paskui

laukti. Supuvusiais obuoliais atsiduodantis žmogus vėl imsis skritulių, tai neišvengiama. Taigi lauksime. Nors neturime jokio šanso jo pastebėti. Jis pakeis savo maršrutus.

– Bet kas mums darbo šitie skrituliai, jeigu ne jis žudo? – pasakė Danglaras, stodamasis ir plačiai mosuodamas glebiomis rankomis. – Jis! Jis! Iš esmės nusispjaut į šitą vargšą žmogelį! Mus domina tas, kuris juo naudojasi!

– Ne mane, – tarė Adamsbergas. – Todėl ir toliau ieškome skritulių žmogaus.

Gana prislėgtas Danglaras atsistojo. Jam prireiks daug laiko įprasti prie Adamsbergo.

Šarlis jautė visą šitą kambaryje tvyrančią painiavą. Jis jautė neapibrėžtą Danglaro sutrikimą ir Adamsbergo abejones.

– Iš jūsų ir manęs, komisare, – paklausė Šarlis, – kuris einame aklomis?

Adamsbergas nusišypsojo.

– Aš nežinau, – pasakė jis.

– Po šitos anoniminio telefono skambučio istorijos, įtariu, turiu likti, kaip sakoma, jūsų dispozicijoje? – tęsė Šarlis.

– Aš nelabai žinau, – pasakė Adamsbergas. – Kad ir kaip būtų, ligi šiol nėra nieko, kas jums neleistų dirbti. Nesirūpinkite.

– Mano darbas man rūpesčių nekelia, komisare.

– Žinau. Pasakiau šiaip sau.

Šarlis girdėjo, kaip popieriaus lapu slysta pieštukas. Jis spėjo, kad komisaras kalbėdamas piešia.

– Nežinau, kaip aklasis galėtų įsigudrinti nužudyti. Bet esu įtariamasis, ar ne?

Adamsbergas nepastebimai krustelėjo.

– Sakykime, kad blogu laiku apsigyvenote pas Matildą Forestjė. Sakykime, kad dėl vienos ar kitos priežasties neseniai buvo galima susidomėti ja ir tuo, ką ji žino, jeigu jau tikrai ji mums viską pasakė. Danglaras jums tai paaiškins. Danglaras pasiutusiai protingas, jūs pamatysite. Su juo dirbti vienas malonumas. Taip pat, sakykime, jūs piktesnis nei kiti, ir tai irgi nieko nepadeda.

– Kodėl taip manote? – šypsodamasis, Adamsbergui pasirodė, pikta šypsena, pasiteiravo Šarlis.

– Ponia Forestjė šitai pasakė.

Pirmą kartą Šarlis sutriko.

– Taip, jinai šitai pasakė, – pakartojo Adamsbergas. – „Piktas kaip kandis, bet man jis patinka". Ir jums taip pat ji patinka. Kadangi sugauti Matildą, pone Rejė, būtų gerai, jūsų akių juoduma sušvytėtų kaip išblizginta oda. Ir nemažai žmonių nuo to būtų gerai. Danglaras jos nemėgsta, taip Danglarai, tai – tiesa. Jis ant jos pyksta dėl priežasčių, kurias vėlgi jums jis labai gerai paaiškins pats. Jis netgi mėgino jai pakišti koją. Jam turėtų atrodyti keista jau vien tai, kad Matilda atėjo į komisariatą man papasakoti apie skritulių ir supuvusių obuolių žmogų kelios dienos prieš žmogžudystę. Ir jis teisus, šitai labai keista. Bet viskas keista. Net supuvę obuoliai. Kad ir kaip būtų, telieka laukti.

Adamsbergas vėl ėmėsi piešti.

– Tai jau taip, – tarė Danglaras. – Laukime.

Jis nebuvo labai gero ūpo. Jis palydėjo Šarlį iki gatvės.

Jis grįžo į koridorių kažką murmėdamas, pirštu tebespausdamas kaktą. Taip, kadangi jo stambus kūnas buvo kėglio pavidalo, jis pyko ant Matildos, kuri buvo iš moterų, kurios neguli su kėglio pavidalo kūnais. Taigi jam būtų norėjęsi, kad dėl ko nors ji būtų kalta. Ir toji straipsnio istorija ją murkdė į apgailėtiną padėtį. Be abejonės, šitai sudomins vaikiščius. Bet nuo tada, kai apsiriko dėl papuošalų krautuvėlės merginos, jis prisiekė visada dirbti remdamasis tik faktais bei įrodymais ir jokiomis kiaulystėmis, kurios ateina į galvą. Taigi dėl Matildos reikėjo būti atsargiam.

...

Šarlis nervinosi visą rytmetį. Per knygų skylutes ir iškilimus jo pirštai bėgo truputį drebėdami.

Matilda taip pat nervinosi. Ji pametė saulėgrąžų žmogų. Kvaila, jis įšoko į taksi. Vidury Operos aikštės ji jautėsi nusivylusi ir pasimetusi. Pirmoje atkarpoje ji iškart būtų užsisakiusi pilstomo alaus. Bet antroje atkarpoje nereikėjo dėl to per daug jaudintis. Sekti ką nors kitą, atsitiktinai pasirinktą? Kodėl gi ne? Kita vertus, dabar beveik vidurdienis, o ji netoli Šarlio darbo. Ji galėtų užsukti ir jį pasikviesti papietauti. Šį rytą, teisindamasi, kad antroje atkarpoje gali sakyti viską, kas ateina į galvą, ji buvo kiek šiurkšti su juo ir jai buvo negera taip viską palikti.

Ji sugriebė Šarlį už peties kaip tik tada, kai jis ėjo iš pastato Sen Marko gatvėje.

– Aš alkana, – tarė Matilda.

– Jūs pasirodote laiku, – tarė Šarlis. – Visi žemės farai galvoja apie jus. Šį rytą jus kaip ir įskundė.

Matilda įsitaisė ant suolo restorano gale, ir iš jos balso Šarliui neatrodė, kad ši naujiena ją sutrikdė.

– Vis dėlto, – primygtinai teigė Šarlis, – nedaug trūksta, kad farai manytų, jog jūs turėjote daugiausia galimybių padėti žudikui. Jūs, be abejonės, buvote vienintelė, galinti nurodyti laiką ir vietą, kur rasti žmogžudystei tinkamą skritulį. Dar blogiau, yra labai daug požymių, rodančių, kad jūs pati įvykdėte žmogžudystę. Dėl jūsų bjaurių manijų, Matilda, kils bjaurių rūpesčių.

Matilda nusijuokė. Ji užsisakė krūvą patiekalų. Ji buvo tikrai alkana.

– Nuostabu, – tarė Matilda, – man visąlaik atsitinka nepaprastų dalykų. Tokia jau mano dalia. Tad vienu daugiau ar mažiau... „Doden Bufano“ vakarą, žinoma, buvome antroje atkarpoje, aš turėjau daug išgerti ir prišnekėti nemažai kvailysčių. Beje, tą vakarėlį prastokai prisimenu. Pamatysite, Adamsbergas tai puikiai supras ir nesikankins, keliaudamas į pasaulio galą, kad rastų neįmanoma.

– Manau, kad jūs jį nepakankamai vertinate, Matilda.

– Aš nemanau, – pasakė Matilda.

– Taip. Daugybė žmonių jį nepakankamai vertina, tik, be abejonės, ne Danglaras, ir kad ir kaip ten būtų, ne aš. Aš žinau, Matilda, Adamsbergo balsas kaip sapnas, jis liūliuoja, apžavi ir užmigdo, bet jis pats

neužmiega. Jo balsas kelia tolimų pasaulių vaizdus ir miglotas mintis, bet jis plaukia neišvengiamo išsipildymo, apie kurį jis pats galbūt mažiausiai nutuokia, link.

– Ar aš jau galiu valgyti? – pasiteiravo Matilda.

– Žinoma. Įsidėmėkite, Adamsbergas nepuola, bet jis jus pakeičia, jus apeina, grįžta iš už nugaros, jis išmontuoja sprogdiklį ir galiausiai jus nuginkluoja. Niekas, net ir jūs, Karaliene Matilda, negalėtų nei jo sekti, nei sučiupti. Jis iš jūsų išsprūs tuo savo lėtumu ar staiga užeinančiu abejingumu. Taigi jums, man, bet kam jis gali atnešti ir laimę, ir pražūtį – kaip pavasario saulė. Viskas priklauso nuo padėties. Ir, kaip jūs žinote, žudikui jis yra pasiutęs varžovas. Jei būčiau nužudęs, labiau norėčiau faro, kurį galėčiau tikėtis priversti reaguoti, faro, kuris neteka kaip vanduo, kad paskui staiga pasipriešintų kaip uola. Jis teka ir jis priešinasi, jis srūva tikslo link, prie žiočių. Taigi žudikas, aišku, gali ir paskęsti.

– Tikslo? Nėra prasmės turėti tikslą. Tai – vaikų pasakos, – tarė Matilda.

– Galbūt tas sušiktas svertas, kuris pakelia pasaulį, yra akis – dar kartą akis, Matilda, sušikta ciklono akis, ten, kur kiti dalykai, kur galbūt slypi pažinimas, trapi amžinybė. Niekada apie tai nepagalvojote, Matilda?

Matilda net liovėsi valgiusi.

– Jūs mane stulbinate, Šarli, tikrai. Jūs visa tai sakote su kunigo užtikrintumu ir metaforomis, bet šį rytą visą valandą jūs nieko nedarėte, tik klausėtės jo kalbų.

– Aš pasidariau kaip šuva, Matilda, – suinkštė Šarlis. – Šuva, kuris girdi daugiau negu žmonės ir jaučia

daugiau negu žmonės. Bjaurus šuva, kuris gali tiesiai bėgti tūkstantį kilometrų, kad grįžtų namo. Taigi aš irgi, tik kitais būdais nei Adamsbergas, žinau tam tikrus dalykus. Daugiau tarp mūsų nieko bendro nėra. Aš manausi esąs pats protingiausias žemėje, mano balsas geležinis, jis girgžda. Jis pjauna ir laužia, o mano smegenys veikia kaip bjauri mašina duomenims rūšiuoti ir viską žinoti apie viską. Ir man nebeaišku, nei kur žiotys, nei koks mano tikslas. Nebesu patiklus, nebeturiu jėgų įsivaizduoti, kad ciklonai turi akis. Aš atsižadėjau visų šitų niekų, per daug traukia niekšybės ir revanšas, kurie kasdien siūlosi numalšinti mano bejėgystę. O Adamsbergui nereikia prasiblaškyti, kad galėtų gyventi, jūs mane suprantate? Taigi jis gyvena viską maišydamas, maišydamas dideles ir mažas detales, maišydamas įspūdžius ir tikrovę, maišydamas veiksmažodžius ir mintis. Painiodamas vaikų tikėjimus ir senių filosofiją. Bet jis tikras ir pavojingas.

– Jūs mane stulbinate, – pakartojo Matilda. – Negaliu sakyti, kad svajočiau apie sūnų kaip jūs, nes varytumėt mane iš proto, bet jūs mane stulbinate. Pradedu suprasti, kodėl jums nusispjaut į žuvis.

– Be abejonės, jūs teisi, Matilda, rasdama, ką mylėti, šituose gleivėtuose gyvūnėliuose apvaliomis akimis, kurie netgi žmogui pamaitinti netinka. O man būtų vis tiek, jeigu visos žuvys išgaištų.

– Jūs nuostabiai mokate kimšti man į galvą mintis, neįmanomas antrai atkarpai. Net ir jums pačiam tai ne į gerą, jūs visas išprakaitavęs. Tad nesirūpinkite taip dėl Adamsbergo. Kad ir kaip būtų, jis malonus, ar ne?

– Aišku, – tarė Šarlis, – jis malonus. Adamsbergas pasako daug malonių dalykų. Ir aš nesuprantu, kaip jums tai nekelia nerimo.

– Jūs mane stulbinate, – darsyk pakartojo Matilda.

•••

Iškart po pietų Adamsbergas nusprendė pabandyti vieną dalyką.

Įkvėptas prie mirusiosios rastos užrašų knygelės pavyzdžio, jis nusipirko knygutę, kurią galėjai įsikišti į užpakalinę kelnių kišenę. Kad, kilus įdomiai minčiai, galėtų ją užsirašyti. Ne, nepaprastų nesitikėjo. Bet jis sakė sau, kad užbaigus knygelę, visuma gali jam ką nors pasakyti apie jį patį.

Jam atrodė, kad jis niekada diena po dienos tiek neišgyveno kaip šiuo metu. Šitai jis jau pastebėjo daug sykių: kuo daugiau jis turėjo neatidėliotinų rūpesčių, jį spaudžiančių savo svarba ir skubumu, tuo labiau apmirdavo jo galva. Tada jis imdavo gyventi mažmožiais, svetimas ir atsainus, atsikratęs bet kokių minčių ir savybių, dyka siela, tuščia širdimi, protą sutelkęs į pačias trumpiausias bangas. Šią būseną, šitas abejingumo platumas, kurios pakirsdavo ryžtą aplinkiniams, jis gerai pažino, bet nemokėjo valdyti. Kadangi nerūpestingas, atsikratęs planetos problemų, jis nusiramindavo, jausdavosi veikiau laimingas. Bet ilgainiui abejingumas nepastebimai taip viską nusiaubdavo, kad jame visa išblukdavo. Žmonės jam tapdavo permatomi, vienodi, nes visi atrodydavo tolimi. Tiek, kad pasiekęs tam

tikrą savo neapibrėžto pasišlykštėjimo ribą, pats nebejausdavo jokio tvarumo, jokios svarbos ir leisdavosi nešamas kitų žmonių kasdienybės tėkmės, dar labiau pasiruošęs jiems padaryti tokią daugybę mažų paslaugėlių, kad jiems pasidarydavo visiškai svetimas. Jo kūno ir jo automatiškų kalbų mechanika užtikrindavo dienų bėgsmą, bet jo čia nebebuvo nė vienam žmogui. Taip netekęs didelės dalies savęs paties, Adamsbergas nebesijaudindavo ir sau nieko nebesiaiškindavo. Šis nesidomėjimas niekuo netgi neturėjo nemalonaus panikos dėl tuštumos prieskonio, ši sielos apatija netgi nekankino nuoboduliu.

Tačiau, Dieve mano, kaip greitai šitai atėjo.

Jis puikiai prisiminė visas tas jausmų audras, kurios jį dar vakar krėtė, kai jis pagalvojo, kad Kamilė mirusi. O dabar netgi posakis „jausmų audra“ jam atrodė netekęs prasmės. Kas galėtų būti tos jausmų audros? Kamilė mirusi? Gerai, o kas toliau? Madlena Šatlen papjauta, skritulių žmogus laisvas, Kristiana, kuri įkyriai prie jo kimba, liūdnas Danglaras - suktis su visu tuo, bet kuriems galams?

Tad jis atsisėdo kavinėje, išsitraukė užrašų knygutę ir laukė. Jis sekė mintis, kurios skriejo jo galvoje. Jam atrodė, kad jos tikrai turi vidurį, bet nei pradžios, nei galo. Tai kaip jas užrašyti? Pasibjaurėjęs, bet išlaikęs ramybę, po valandos jis užrašė:

Nesuradau, apie ką galvoti.

Ir paskui iš kavinės jis paskambino Matildai Forestjė. Atsiliepė Klėmansa Valmont. Iškleręs senės balsas jam grąžino tikrovės jausmą, privertė pagalvoti, kad reikėtų ką nors padaryti, kol dar nepasidarė

visiškai nusispjaut, kad nustipsi. Matilda buvo parėjusi. Jis norėjo ją pamatyti, bet ne pas ją. Jis jai paskyrė pasimatymą penktą valandą savo kabinete.

Netikėtai Matilda atėjo laiku. Net pati dėl to nustebo.

– Nesuprantu, – tarė ji. – Manau, tai bus „policininko efektas“.

Ir paskui pasižiūrėjo į Adamsbergą, kuris nepaišinėjo ir, ištiesęs prieš save kojas, viena ranka kišenėje, kita su cigarete, smilkstančia tarp pirštų galų, atrodė nugrimzdęs į neaiškų abejingumą – nebūtum galėjęs žinoti, kaip jį sučiupti. Bet Matilda jautė, kad ir toks arba ypač toks jis gebėjo dirbti savo darbą.

– Man susidarė įspūdis, kad nebus taip smagu kaip paskutinį sykį, – tarė Matilda.

– Galbūt, – atsakė Adamsbergas.

– Ši iškvietimo į kabinetą ceremonija – kvailystė. Geriau būtumėt atėjęs į Sparnuotę, būtume išgėrę, o paskui pavakarieniavę. Klėmansa paruoše kažkokį bjaurų savo krašto patiekalą.

– Iš kur ji?

– Iš Neji.

– A, nieko egzotiško. Bet aš priimu be ceremonijų. Man reikia su jumis pasikalbėti, bet netrokštu įsijungti į Sparnuotės draugiją ar dar kur nors.

– Kadangi policininkui negalima vakarieniauti su įtariamaisiais?

– Kaip tik priešingai, – tarė Adamsbergas pailsusiu balsu. – Rekomenduojama būti artimam su įtariamaisiais. Bet ten, pas jus, nesibaigiantis paradas,

tai akivaizdu. Aklieji, pamišusios senės, studentai, filosofai, kaimynai iš viršaus, kaimynai iš apačios, esi Karalienės Matildos dvariškis arba visiškai niekas, jums taip neatrodo? O man nepatinka būti nei dvariškiu, nei visiškai nieku. Ir dar nežinau, kodėl jums šitai sakau, iš tikro tai visiškai nesvarbu.

Matilda nusijuokė.

– Supratau, – tarė ji. – Ateityje mes susitikinėsime, pavyzdžiui, kavinėse arba ant Paryžiaus tiltų, neutraliose vietose, kur nusistoja lygybė. Kaip du šaunūs respublikonai. Dabar galima parūkyti?

– Galima. Ar žinote apie šį 5-ojo rajono laikraščio straipsnį, ponia Forestjė?

– Niekada nebuvau girdėjusi kalbant apie šitą šlykštynę, kol vidurdienį Šarlis man jo iš atminties nepapasakojo. Ir nėra reikalo bandyti prisiminti, kuo galėjau prisigirti „Doden Bufane“. Galiu patvirtinti tik tai, kad kai išgeriu, mano vaizduotė trisdešimt kartų pralenkia tikrovę. Įmanoma net tai, kad būčiau galėjusi pripasakoti, jog skritulių žmogus su manimi dalijosi vakariene, dar mano vonia ir lova, ir kad mes kartu rengėme tuos naktinius paikiojimus. Viskas įmanoma, kai reikia suvilioti. Taigi įsivaizduokite. Kartais elgiuosi kaip tikra gamtos katastrofa, pasak mano draugo filosofo.

Adamsbergas patempė lūpą.

– Man, – tarė jis, – sunku užmiršti, kad esate mokslininkė. Netikiu, kad jūs tokia nenuspėjama, kaip norėtumėt būti.

– Tad aš perpjoviau Madlenai Šatlen gerklę, Adamsbergai? Tikra teisybė, anam vakarui neturiu jokio

patikimo alibi. Niekas neseka, kada išeinu, kada pareinu. Šiuo metu mano lovoje jokio vyro, jokio sargo prie durų. Laisva kaip vėjas, lengva kaip pelė. Pasakykite, ką man padarė ši vargšė moteris?

– Kiekvienam savo paslaptys. Danglaras pasakytų, jog dėl to, kad sekate tūkstančius žmonių, Madlena Šatlen tikrai turėtų būti kur nors jūsų užrašuose.

– Galimas dalykas.

– Jis pridurtų, kad savo povandeniniame gyvenime jūs peiliu išskrodėte du mėlynuosius ryklius. Pasiryžimas, drąsa, jėga.

– Klausykite, jūs neimsite slapstytis už kitų žmonių argumentų, kad pultumėt? Danglaras tą, Danglaras aną. O jūs pats?

– Danglaras yra mąstytojas. O man svarbus tik vienas dalykas: skritulių žmogus ir jo prakeiktos užmačios. Daugiau niekas manęs neintriguoja. O Šarlis Rejė, ar jūs ką nors apie jį žinote? Neįmanoma suprasti, kuris iš jųdviejų vienas kito ieškojote. Sakytum, jūs, bet jis galėjo jus priversti.

Stojo tyla. Ir Matilda pasakė:

– Ar jūs tikrai manote, jog galėčiau leisti, kad mane taip suktų aplink pirštą?

Pasikeitus Matildos tonui, Adamsbergas atidėjo piešinį, kurio vėl buvo ėmęsis. Šypsodamasi ji laikė įbedusi į jį akis, nuostabi ir maloni, bet tikra savimi, karališka, lyg viena paprasta patyčia galėtų sugriauti ir atkurti jo kabinetą ir visą pasaulį. Tad jis kalbėjo lėtai, rizikuodamas išsakyti naujas mintis, kurias jam įkvėpė Matildos žvilgsnis. Ranka parėmęs skruostą, jis klausė:

– Pirmą kartą į komisariatą jūs atėjote ne Šarlio Rejė ieškoti, ar ne?

Matilda juokėsi.

– Taip. Aš jo ieškojau! Bet žinote, kur jis yra, būčiau galėjusi nustatyti ir be jūsų pagalbos.

– Žinoma. Aš buvau kvailas. Bet jūs nuostabiai meluojate. Taigi? Ką mes žaidžiame? Ko jūs ieškojote, ateidama šičia? Manęs?

– Jūsų.

– Paprasčiausias smalsumas, nes laikraščiai paskelbė apie mano paskyrimą? Norėjote mane įtraukti į savo užrašus? Ne, ne dėl šito, ne.

– Ne, žinoma, kad ne, – pasakė Matilda.

– Kad su manimi pasikalbėtumėte apie skritulių žmogų, kaip sako Danglaras?

– Netgi ne tai. Jei ne straipsniai, pakišti po lempa, man nebūtų atėję į galvą. Dabar, kai žinote, kad esu melų malūnas, galite manimi netikėti.

Adamsbergas papurtė galvą. Jis jautėsi sutrikęs.

– Paprasčiausiai gavau laišką, – vėl prabilo Matilda, – „Sužinojau, kad Žanas Batistas paskirtas į Paryžių. Būk gera, pasimatyk su juo.“ Taigi aš atėjau pasimatyti, tai visiškai paprasta. Gyvenime nebūna sutapimų, jūs tai gerai žinote.

Matilda šypsodamasi traukė cigaretę. Ji iš tiesų smaginosi, linksminosi kaip reikiant.

– Tęskite iki galo, ponia Forestjė. Laišką nuo ko? Apie ką kalbam?

Matilda atsistojo vis tebesijuokdama.

– Nuo mūsų gražiosios klajoklės. Švelnesnė negu aš, labiau pašėlusi, mažiau ištvirkusi ir mažiau pairusi.

Mano dukra. Kamilė. Bet dėl vieno jūs buvote teisus, Adamsbergai: Ričardas III miręs.

Paskui Adamsbergas negalėjo pasakyti, ar Matilda išėjo tučtuojau, ar praėjus mažumėlei laiko. Nors šiuo metu ir neturėjo jokių iliuzijų, vienintelė mintis aidėjo jo galvoje: gyva. Kamilė gyva. Brangutė – bet kur, mylima – bet ko, tačiau kvėpuojanti, užsispyrėliška kakta, lenkta nosimi, švelniomis lūpomis, jos išmintis, jos tuštybė, jos siluetas – gyvi.

Ir tik vėliau, grįždamas gatve į namus, – išstatęs žmones šį vakarą Sen Žoržo ir Pigalio metro, nors nujautė, kad tai veltui, – jis susivokė, ką sužinojo. Kamilė buvo Matildos Forestjė duktė. Žinoma. Tokia pati mistifikatorė kaip Matilda, nebuvo reikalo tikrinti. Tokie panašūs profiliai neštampuojami tūkstančiais egzempliorių.

Jokių atsitiktinumų. Kažkur žemėje brangutė perskaitė prancūzų spaudoje, kad jis paskirtas, ir parašė savo motinai. Galbūt ji jai rašė dažnai. Ir galbūt jos netgi dažnai matėsi. Gali būti, kad Matilda įsigudrindavo, kad jos mokslinių ekspedicijų kryptys sutaptų su vietomis, kur gyvendavo jos dukra. Tikrai. Jam tereikėjo sužinoti, prie kokių pakrančių Matilda pastaraisiais metais buvo priplaukusi, kad sužinotų, kur vaikštinėjo Kamilė. Taigi jis buvo teisus. Ji vaikštinėjo – prarasta, nesugaunama. Nesugaunama. Jis šitai įsisąmonino. Jis jos niekada nebesugaus. Bet ji panoro sužinoti, kaip jis gyvena. Jis neištirpo kaip vaškas Kamilės sieloje. Bet dėl šito jis niekada per daug neabejojo. Ne dėl to, kad būtų tikėjęs esąs neužmirštamas. Tačiau jis jautė, kad jo gabalėlis kaip mažas akmenukas užstrigo

Kamilės esybėj ir kad dėl to ji turėjo nors truputėlį jausti sunkumą. Tai privalu. Reikėjo, kad taip būtų. Kad ir kokia tuščia jo akyse būtų atrodžiusi žmonių meilė ir kad ir kokia nemaloni būtų iki šios dienos jo nuotaika, jis negalėjo įsivaizduoti, kad Kamilės kūne nebūtų likusio kerinčio šios meilės luistelio. Lygiai taip pat jis žinojo, nors ir retai apie tai pagalvodavo, kad niekada neleido savyje visiškai ištirpti Kamilės esačiai, nors nebūtų galėjęs pasakyti kodėl, nes apie tai niekada nebuvo mąstęs.

Jam kėlė nerimą, netgi atplėšė nuo tolimų kraštų, kur jį per visą šią dieną skraidino abejingumas, tai, kad dabar užtektų pakamantinėti Matildą, kad sužinotum. Gerai, vien tam, kad sužinotum. Kad sužinotum, pavyzdžiui, ar Kamilė mylėjo ką kitą. Bet geriau buvo nieko nežinoti ir laikytis Kairo viešbučio šveicoriaus, prie kurio jis liko paskutinį kartą. Tas šveicorius buvo labai šaunus, brunetas, ilgomis blakstienomis ir tik vienai ar dviem naktims, nes iš vonios vaikė tarakonus. Be to, kad ir kaip būtų, Matilda nieko nepasakys. Jie apie tai nebesišnekės. Daugiau nė žodžio apie šią merginą, kuri juos abu patampė iš Egipto į Pantiną, o paskui baigta. Galimas dalykas, kad ji dabar Pantine. Ji buvo gyva, štai ką jam norėjo pasakyti Matilda. Taip ji ištęsėjo aną naktį Sen Žoržo metro duotą pažadą – išmušti jam iš galvos antrą žmogžudystę.

Tačiau galbūt Matilda, jausdama, kad jai gręsia nemalonumai su policija, tokiu būdu siekė įgyti neliečiamybę? Duoti jam žinoti, kad darydamas nemalonumus motinai, sukels sielvartą dukrai? Ne. Matilda

nebuvo iš tokių. Nebereikia apie tai kalbėti, ir tiek. Palikti Kamilę, kur ji yra, tęsti ponios Forestjė tyrimą, nekeičiant maršruto. Štai ką jam pasakė tardytojas šiandien popiet: „Nekeičiant maršruto, Adamsbergai." Kokio maršruto? Maršrutas reiškia, kad yra planas, ateities numanymas, o per šį tyrimą Adamsbergas viso to turėjo dar mažiau negu kitais kartais. Jis laukė skritulių žmogaus. Neatrodė, kad šis žmogus daug kam keltų rūpestį. Bet jam skritulių žmogus buvo būtybė, kuri šaipėsi naktį ir veidmainiavo dieną. Žmogus, kurį sunku užspeisti, dviveidis, papuvęs, pūkuotas kaip naktinis drugelis ir kurio mintys jam, Adamsbergui, buvo baisios ir vertė drebėti. Kaip Matilda galėjo sakyti, kad jis „nepavojingas" ir smagintis, beprotiškai jį sekdama paskui jo mirtį nešančius skritulius? Kad ir ką jis sakytų, kaip tik čia slypėjo įnoringas Matildos neįžvalgumas. Ir kaip Danglaras, išmintingas ir įžvalgus Danglaras, galėjo taip pat jį teisinti, jį guiti iš savo galvos, kai šis buvo prikibęs prie jo minčių kaip piktas voras? Arba tada jis, Adamsbergas, klydo. Bet nieko nepadarysi. Jis visada plaukdavo pasroviui. Ir kad ir kas būtų, jis ir toliau eis to mirtinai pavojingo žmogaus link. Taigi jis jį pamatys, nes to reikėjo. Galbūt jį matydamas pakeis nuomonę. Galbūt. Jis lauks. Jis buvo tikras, kad skritulių žmogus ateis pas jį. Poryt. Poryt galbūt bus naujas skritulys.

•••

Jam teko palaukti dvi dienas ilgiau, galėtum manyti, jog skritulių žmogus rūpestingai laikėsi taisyklės

nedirbti savaitgalį. Kad ir kaip būtų, tik naktį į pirmadienį jis vėl paėmė kreidą.

Patruliuojantis policininkas aptiko mėlyną skritulį šeštą valandą ryto La Krua Nivero gatvėje.

Šį sykį Adamsbergas palydėjo Danglarą ir Konti.

Tai buvo nykščio dydžio plastmasinė lėlytė. Šis kūdikio, pamesto didžiulio skritulio vidury, vaizdas kėlė tikrą nerimą. „Na štai“, – pamanė Adamsbergas. Tuo pat metu Danglaras irgi apie tai galvojo.

– Šitas idiotas mus provokuoja, – tarė jis. – Skrituliu apibrėžti žmogaus figūrėlę po anos dienos žmogžudystės... Jam prireikė daug laiko rasti šią lėlę arba jis pats ją atsinešė. Tai būtų apgaulė, tarp kitko.

– Ne todėl, kad jis būtų idiotas, bet dėl to, kad jo puikybė nebetelpa savyje. Todėl jis pradeda pokalbį.

– Pokalbį?

– Bendrauti su mumis, jeigu jums labiau patinka. Jis ištvėrė penkias dienas po žmogžudystės, ilgiau, nei maniau. Jis pakeitė maršrutus ir tampa nepagaunamas. Bet dabar jis pradeda kalbėti, sakyti: „Žinau, kad įvykdyta žmogžudystė, aš nieko nebijau, štai įrodymas.“ Ir taip toliau. Nėra jokios priežasties, kad dabar jis liautųsi kalbėjęs. Dabar jis slysta nuokalne. Žodžių nuokalne. Nuokalne, kur jam savęs paties jau nepakanka.

– Šis skritulys kažkuo neįprastas, – tarė Danglaras. – Jis nupieštas ne taip, kaip ankstesnieji. Ir vis dėlto rašysena ta pati, nėra jokios abejonės. Bet jis brėžė kitaip, ar ne, Konti?

Konti linktelėjo galvą.

– Anksčiau, – tęsė Danglaras, – jis piešė skritulį neatitraukdamas rankos, sakytum eidamas ratu ir tuo pat metu be sustojimo brėždamas. Šią naktį jis nubrėžė du susijungiančius pusrutulius, tarsi iš pradžių vieną būtų nupiešęs iš vienos, paskui kitą iš kitos pusės. Per penkias dienas jis gi neprarado įgūdžių?

– Tikra tiesa, – tarė šypsodamasis Adamsbergas, – iš jo pusės tai – aplaidumas. Verkor-Lori tuo labai susidomėtų, ir jis būtų teisus.

Kitą rytą Adamsbergas paskambino į darbą vos atsikėlęs. Žmogus nubrėžė skritulį 5-ame rajone, Sen Žako gatvėje, taip sakant, per du žingsnius nuo Pjero ir Mari Kiuri gatvės, kur buvo papjauta Madlena Šatlen.

Pokalbio tęsinys, pagalvojo Adamsbergas. Kažkas panašaus į: „Niekas man nesutrukdys nubrėžti skritulio prie žmogžudystės vietos.“ Pjero ir Mari Kiuri gatvėje skritulio jis nenupiešė dėl paprasčiausio mandagumo, gero skonio. Žmogus buvo rafinuotas.

– Kas yra skritulyje? – telefonu pasiteiravo Adamsbergas.

– Išsivyniojusios magnetinės juostos raizginys.

Klausydamasis Marželono raporto, Adamsbergas žiūrėjo gautą paštą. Prieš jo akis buvo aistringas Kristianos laiškas, kurio turinys buvo senas kaip šimtmečiai. Tave palieku. Egoistas. Daugiau niekada akyse. Išdidumas. Ir taip toliau per šešis puslapius.

Labai gerai, pažiūrėsim šį vakarą, tarė jis sau, įsitikinęs, kad yra egoistas, bet iš patirties tikras, jog žmonės, kurie jus iš tiesų palieka, niekada nesivargina

apie tai įspėti šešių puslapių laišku. Jie dingsta be žodžių, kaip padarė brangutė. Ir tie, kurie vaikštinėja su iš kišenės išlindusia revolverio rankena, niekada nenusišauna, maždaug taip pasakė vienas poetas, kurio pavardės jis nežinojo. Taigi Kristiana sugrįš su daug reikalavimų. Dėl to reikėjo numatyti komplikacijas. Po dušu Adamsbergas apsisprendė nebūti per didelis niekšas ir apie tai pagalvoti šį vakarą, jeigu pagalvos apie tai pagalvoti.

Jis paskyrė pasimatymą Danglarui ir Konti Sen Žako gatvėje. Magnetinės juostos raizgalynė dryksojo saulėje nelyg žarnos vidury didelio skritulio, šįkart nubrėžto vienu ypu. Danglaras, milžiniškas, pavargęs, gana šviesiais, atgal atmestais plaukais, žiūrėjo, kaip jis artinasi. Nežinia kodėl, gal dėl to, kad atrodė pavargęs, gal dėl to, kad atrodė panašus į palaužtą mąstytoją, atkakliai savęs tebeklausinėjantį apie likimą, ar dėl to, kaip lankstėsi pirmyn atgal savo didžiuliu kūnu, nenumaldomu ir nuolankiu, Danglaras šį rytą sujaudino jo širdį. Jis vėl norėjo jam pasakyti, kad jį mėgo, tikrai. Kartais Adamsbergui būdavo neįprastai lengva pasakyti ką nors jausmingo, o kitiems žmonėms pasidarydavo nejauku dėl jo pareiškimo paprastumo, neįprasto bendraujant suaugusiems. Neretai jis, nepaisydamas net ilgai išgyvenamo abejingumo, kam nors pasakydavo, kad jis esąs gražus, net jei tai būdavo netiesa.

Kol kas Danglaras, nepriekaištingu švarku ir dėl kažin ko susirūpinęs, ramstėsi į automobilį. Pirštų galais kišenėje jis skimbčiojo monetomis. Susirūpinęs dėl pinigų, pamanė Adamsbergas. Danglaras jam

prisipažino turįs keturis vaikus, bet iš kalbų darbe Adamsbergas jau žinojo, kad jų buvo penki ir kad visi jie gyveno trijuose kambariuose vien iš šio ribų nejaučiančio tėvo algos. Bet niekas nesigraudino dėl Danglaro, o Adamsbergas – ne daugiau nei kiti. Susigraudinti dėl tokio tipo buvo neįmanoma. Kadangi jo akivaizdus protingumas aplink jį dviejų metrų spinduliu brėžė apsaugos zoną, į kurią vos įžengęs imi kreipti dėmesį į tai, ką sakai, Danglarą kiti veikiau atsargiai stebėjo, o ne kaip nors jam padėjo. Adamsbergui pasidarė įdomu, ar „draugas filosofas", kurį be perstojo cituodavo Matilda, kai norėdavo apibūdinti pati save, skleidė aplink save panašią zoną ir kokio masto. Atrodė, kad draugas filosofas apie Matildą žinojo daug. Galbūt jis dalyvavo „Doden Bufano" vakarėly. Sužinoti jo pavardę, adresą, nueiti pasimatyti su juo, apklausti, – maža policininko suktybė, kurią atlikti reikia šiek tiek prisidengiant. Apskritai tokie dalykai Adamsbergo netraukė, bet šįkart jam norėjosi pačiam tai padaryti.

– Yra vienas liudytojas, – pasakė Danglaras. – Kai išėjau, jis jau buvo komisariate. Jis manęs laukia, kad duotų parodymus.

– Ką jis matė?

– Maždaug be dešimt minučių vidurnaktį jis matė mažą liesą žmogelį, kuris jį pralenkė bėgte. Šį rytą, išgirdęs per radiją, jis susiejo abu dalykus. Jis man sakė, kad tai buvo pagyvenęs, silpnas, greitas ir plikas vyrukas su krepšiu po pažastimi.

– Ir viskas?

– Ir kad jis po savęs paliko, jam atrodo, silpną acto kvapą.

– Acto? Ne supuvusių obuolių?

– Ne. Acto.

Danglaro nuotaika buvo pakilesnė.

– Kiek liudytojų, tiek nosių, – pridūrė jis šypsodamasis ir išskleisdamas savo ilgas rankas. – O kiek nosių, tiek diagnozių. O kiek diagnozių, tiek vaikystės prisiminimų. Vienam – supuvę obuoliai, kitam – actas, o rytoj kitiems – muskato riešutai, batų tepalas, virtos braškės, talkas, užuolaidų dulkės, antpilas gerklei, marinuoti agurkėliai... Skritulių žmogus turi skleisti vaikystės kvapą.

– Arba sieninės spintos kvapą, – pasakė Adamsbergas.

– Kodėl sieninės spintos?

– Nežinau. Vaikystės kvapai sieninėse spintose, ar ne? Sieninės spintos nesikeičia. Ir visi kvapai jose susimaišo ir susilieja į visumą, tai – universalu.

– Mes nuklystam, – tarė Danglaras.

– Ne taip jau labai.

Danglaras suprato, kad Adamsbergas vėl pradėjo plaukioti, nors ką tiksliai gaudyti jis nežinojo, kad ir kaip ten būtų, jis pradėjo atitrūkti nuo savo ir taip jau miglotų logikos struktūrų, tad jis pasiūlė sugrįžti.

– Aš jūsų nepalydėsiu, Danglarai. Užrašykite acto liudytojo parodymus be manęs, aš noriu išgirsti kalbant Matildos Forestjė „draugą filosofą“.

– Maniau, kad jūsų nedomina Matildos Forestjė atvejis.

– Jis mane domina, Danglarai. Sutinku su jumis, kad jinai mums skersai kelio. Bet ji man nekelia didelio rūpesčio.

Šiaip ar taip, Danglaras manė, jog komisarui didelį rūpestį kėlė tiek mažai dalykų, kad jis nepradėjo sukti galvos apie šį skirtumą. Taip. Kvailo, didelio, apsiseilėjusio šuns istorija su visu jos tęsiniu jam ir toliau turėjo kelti didelį rūpestį. Ir kiti panašūs dalykai, apie kuriuos jis galbūt vieną gražią dieną sužinos. Tikrai, šitai jį nervino. Kuo labiau jis pažino Adamsbergą, tuo jis darėsi neapčiuopiamesnis, toks pat nenuspėjamas kaip naktinis drugys, kurio lėtas, beprotiškas, bet nesulaikomas skrydis vargina tą, kuris jį norėtų pagauti. Bet jam būtų patikę iš Adamsbergo šitai perimti – tą netikslumą, tą apytikrumą ir tuos proveržius, kai jo žvilgsnis atrodė tai gęstantis, tai liepsnojantis, sukeliantis norą nuo jo pasitraukti arba prie jo priartėti. Jis manė, jog Adamsbergo akimis jis galėtų matyti daiktus virpančius, netekusius tvarių ribų, kokie pasidaro medžiai, kai įkaista oras. Ir kad tada pasaulis jam taptų mažiau negailestingas, kad jis liautųsi norėjęs jį perprasti iki jo toliausių tolybių ir ribų, kurių danguje net nesimato. Kad jis jaustųsi mažiau pavargęs. Bet vien baltas vynas jam sukeldavo tokį atsiribojimo poveikį, trumpą ir, jis žinojo, netikrą.

•••

Kaip ir manė Adamsbergas, Matildos namie nebuvo. Jis rado senąją Klėmansą, palinkusią prie stalo, nukrauto diapozityvais. Ant kėdės greta jos buvo laikraščiai ir žurnalai su atverstais skelbimų puslapiais.

Klėmansa buvo per daug plepi, kad turėtų laiko varžytis. Ji rengėsi, it svogūno lukštus vieną ant ki-

tos užtempdama nailonines palaidinukes. Ant galvos juoda beretė, burnoje cigaretė, kokias rūko kareiviai. Kalbėjo ji vos pračiaupdama lūpas, tad tie visi dantys, kurie leido Matildai smagintis, darant zoologinius palyginimus, mažai matėsi. Nei drovi, nei įžeidi, nei valdinga, nei simpatiška, Klėmansa buvo toks trikdantis personažas, kad negalėjai susilaikyti nepanoręs jos bent kiek paklausyti, kad sužinotum, kas anapus visų banalybių, kurias ji krovė viena ant kitos kaip barikadas, teikė jai energijos.

– Šįryt buvo gerų skelbimų? – pasiteiravo Adamsbergas.

Iš Klėmansos judesio galėjai suprasti, kad ji abejoja.

– Visada gali ko nors tikėtis iš: *Ramus vyras pensininkas, gyvenantis namuke, ieško draugės iki 55 metų, mėgstančios XVIII a. graviūrų kolekcijas,* bet man nusispjaut į graviūras, arba: *Pardavėjas pensininkas norėtų su dar gražia moterimi dalintis aistra gamtai ir domėjimusi gyvūnais bei dar kai kuo, jei artimumas,* bet man nusispjaut į gamtą. Kad ir kaip ten būtų, negali susigaudyti. Jie visi rašo tą patį ir niekada nerašo teisybės: *Senas blogai išsilaikęs vyras su pilvu, besidomintis tik pačiu savimi, ieško jaunos moters permiegoti.* Tikrai, nelaimė, kad žmonės niekada nerašo teisybės, neįtikėtina, kiek prarandi laiko. Vakar susitikau su trimis ir susisėmiau gyvenimo nevykėlių nuosėdas. Bet viską žlugdo tai, kad jiems nepatinku fiziškai. O čia jau akligatvis. Gal pasakytumėt, ką daryti?

– Šito klausiate manęs? Bet kodėl jūs norite bet kokia kaina ištekėti?

– Tai klausimas, kurio sau neužduodu. Galėtum sakyti, šita vargšė nusenusi Klėmansa neišlaiko, kad sužadėtinis pabėgo, palikęs trumpą raštelį. Betgi ne. Jėzau, man tada buvo pasiutiškai nusispjaut, tada turėjau dvidešimt metų, man ir dabar nusispjaut. Aš per daug myliu vyrus, reikia jums pasakyti. Ne, viskas dėl to, kad turėtum ką veikti gyvenime. Ir niekas kitas man neateina į galvą. Man atrodo, kad šitaip su visomis moterėlėmis. Apskritai aš nelabai mėgstu ir moterėlių. Jos, kaip ir aš, mano, kad ištekės ir viskas išsispręs, jos iš savo gyvenimo kažką padarys. Įsivaizduokite, aš taip pat vaikštau į mišias. Jei viso to neprisiversčiau, kuo tapčiau? Vogčiau, grobčiau, spjaudyčiausi. O Matilda sako, kad esu maloni. Geriau likti maloniai, mažiau rūpesčių, ar ne tiesa?

– O Matilda?

– Be jos aš tebelaukčiau Mesijo Sensjė Dobentone. Su ja gerai. Daug padaryčiau, kad įtikčiau Matildai.

Adamsbergas nesistengė susigaudyti tose prieštaringose intonacijose. Matilda sakė, kad Klėmansa ištisą valandą galėjo tvirtinti, kad tai – mėlyna, o kitą valandą – kad tai raudona, ir perkurti savo gyvenimą, nelygu jos įgeidžiai ir klausytojas. Reikėjo ko nors, kas pasiryžtų klausytis Klėmansos mėnesių mėnesius, kad ką nors šiek tiek suprastum. Velniškai pasiryžtų. Psichiatro, kiti pasakytų. Bet ir tai būtų per vėlu. Viskas atrodė per vėlu Klėmansai, tai buvo akivaizdu, bet Adamsbergui dėl to nepavyko pajusti nė menkiausio skausmo. Klėmansa buvo galbūt ir maloni, galbūt, bet taip mažai kėlė graudulį, kad jam buvo įdomu, kaip

Matildai kilo noras ją apgyvendinti Sparnuotėje ir priimti pas save dirbti. Jeigu kas buvo gera tiesiogine žodžio prasme, tai – Matilda. Nepriklausoma ir kandi, bet kilni ir geranorė. Matildai tai pasireiškė brutaliai, švelniai – Kamilei. Atrodė, kad Danglaro nuomonė apie Matildą buvo kitokia.

– Ar Matilda turi vaikų?

– Vieną dukrą, pone. Tikras grožis. Norite pamatyti jos nuotrauką?

Staiga Klėmansa tapo poniška ir pagarbi. Galbūt atėjo laikas bandyti pasiekti tai, ko atėjo, kol ji vėl nepasikeitė?

– Tiktai ne nuotrauką, – pasakė Adamsbergas. – O jos draugą filosofą jūs pažįstate?

– Jūs užduodate krūvas klausimų, pone. Ar šitai bent jau nepakenks Matildai?

– Jai nė plaukas nuo galvos nenukris, net priešingai, jeigu tai liks tarp mūsų.

Tokias policininko suktybes Adamsbergas ne itin mėgo, bet kaip išvengti panašių kalbų? Tad jis bėrė jas iš atminties kaip daugybos lentelę, kad būtų greičiau.

– Aš jį mačiau jau du kartus, – truputį didžiuodamasi pasakė Klėmansa, įtraukdama cigaretės dūmą. – Tai jis parašė šitai...

Ji išspjovė keletą tabako kruopelių, paieškojo knygų lentynoje ir ištiesė Adamsbergui storą tomą: „Subjektyvios sąmonės zonos“, Rėalis Luvenelis. Rėalis – kanadietiškas vardas. Adamsbergas kurį laiką leido iš atminties kilti atsiminimų nuotrupoms, kurios jam siejosi su šiuo vardu. Nė viena nebuvo aiški.

– Jis pradėjo kaip gydytojas, – patikslino Klėmansa, išspausdama pro dantis. – Atrodo, kad tai galvų galva, trumpai tariant. Nežinau, ar jūsų jėgoms. Nenoriu jūsų įžeisti, bet reikia pastangų, norint suprasti. Matilda, atrodo, supranta. Be to, žinau, kad jis gyvena su dvylika labradorų. Pas jį namie turėtų smirdėti. Jėzau.

Klėmansa liovėsi elgtis pagarbiai. Tai truko neilgai. Dabar ji vėl vaidino kaimo kvaišelę. Ir staiga tarė:

– O jums ar įdomus skritulių žmogus? Ar jūs ką nors darote su savo gyvenimu? Ar jūs jį stumiate kaip visi?

Šita senė baigs tuo, kad jis pasijus blogai, o tai atsitikdavo nedažnai. Ne dėl to, kad jos klausimai jį stūmė į nejaukią padėtį. Iš esmės tai buvo banalūs klausimai. Bet tie drabužiai, tos neprasičiaupiančios lūpos, pirštinėtos rankos, kad nesuteptų diapozityvų, jos nesibaigiančios kalbos jam neteikė jokio malonumo. Tegul geraširdė Matilda pasirūpina Klėmansą ištraukti iš jos vėžių. Jis neturėjo noro dar labiau įsivelti į šituos reikalus. Jis sužinojo, ko jam reikėjo, ir pakaks. Ir jis atbulomis išėjo, tardamas keletą malonių frazių, kad neįskaudintų.

Neskubėdamas Adamsbergas susirado Rėalio Luvenelio adresą ir telefono numerį. Nemalonus ypač nervingo vyro balsas atsakė, kad sutinka su juo susitikti šią popietę.

Tikra tiesa, pas Rėalį Luvenelį smirdėjo šuniu. Jis blaškėsi į visas puses ir taip neįstengė nusėdėti vietoje, kad Adamsbergui pasidarė įdomu, kaip jis gali rašyti. Vėliau sužinojo, kad savo knygas jis diktavo.

Geranoriškai atsakinėdamas į Adamsbergo klausimus, Luvenelis tuo pat metu darė dar dešimt darbų: tuštino peleninę, kimšo popierius į šiukšlinę, šluostėsi nosį, švilpė šuniui, barškino pianinu, per vieną skylutę atlaisvino diržą, sėdosi, stojosi, uždarė langą, glostė fotelį. Jokia musė nebūtų galėjusi jo suvaikyti. Adamsbergas – juo labiau. Prisitaikydamas, kiek įstengė, prie šito varginančio judėjimo, Adamsbergas bandė įsidėmėti tai, kas tryško itin sudėtingais Luvenalio pasakymais, stengdamasis neišsiblaškyti matydamas žmogų, besiblaškantį tarp kambario sienų, ir šimtus prie sienų prisegtų labradorų vadų bei apsinuoginusių berniukų nuotraukų. Jis girdėjo Luvenelį sakant, kad Matilda būtų dar iškilesnė ir dar gilesnė, jei jos impulsai jos visąlaik neatitolintų nuo pirminių planų, kad jie susipažino universitete. Paskui jis pasakė, kad „Doden Bufane" ji buvo visiškai nusitašiusi, kad subūrusi visus lankytojus norėdama papasakoti, jog skritulių žmogus ir ji buvo pasiutiški draugai, kad niekas, išskyrus juodu, nieko nesuprato apie šį „metaforinį šaligatvių renesansą kaip naują mokslo lauką". Ji taip pat sakė, kad vynas buvęs geras ir kad jai norėjosi jo daugiau, kad ji dedikavusi savo naujausią knygą skritulių žmogui, kad jo tapatybė jai – ne paslaptis, bet kad skausminga šio žmogaus būtis liksianti jos paslaptis, jos „matildizmas". Kaip sakoma „ezoterizmas". „Matildizmas" esąs kažkas, ko ji nepatiki niekam, ir kas, tarp kitko, neturi jokio objektyvaus intereso.

– Kadangi man nepavyko nutraukti šito žodžių srauto, aš išėjau, ir nieko daugiau nežinau, – padėjo tašką Luvenelis. – Išgėrusi Matilda mane trikdo. Ji

ištirpsta, tampa įprasta, triukšminga, nieko daugiau nebenori, tik būti mylima bet kokia kaina. Nereikia niekada girdyti Matildos, niekada. Jūs mane suprantate?

– Ar atrodė, kad kas nors salėje domisi visomis šitomis jos šnekomis?

– Prisimenu, kad žmonės juokėsi.

– Kaip manote, kodėl Matilda gatvėse seka žmones?

– Galėtum sakyti, kad ji kuriasi savąjį įdomybių kampelį, – pasakė Luvenelis, patempdamas kelnių kantą, paskui puskojines. – Galėtum sakyti, kad su aukomis, atsitiktinai pasirinktomis gatvėje, ji elgiasi kaip su žuvimis, kad ji jas gaudo, jas aprašinėja. Bet ne, viskas priešingai. Matildos drama yra ta, kad ji galėtų iškeliauti gyventi viena į jūros dugną. Gerai, tai – jos profesija, ji – nepailstanti tyrinėtoja, aukšto lygio mokslininkė; tačiau šitai jai beveik neturi prasmės. Ją traukia tie milžiniški plotai, kuriuos ji susirado po vandeniu. Matilda vienintelė nardytoja, kurią aš pažįstu, atsisakanti palydos, o tai labai pavojinga. „Aš noriu patirti visko baimę, viską suprasti viena ir paskęsti, kada panorėsiu, Rėali, – tarė ji, – giluminėj prarajoj, pasaulio įsčiose." Taip jau yra. Matilda yra visatos dalelė. Negalėdama išsilieti, kad ten ištirptų, ji pasiryžo ją tyrinėti, kad suvoktų pačias didžiausias fizines jos dimensijas. Bet ji žino, kad šitai ją per daug nutolina nuo žmonių. Kadangi Matilda labai gera arba pasiaukojanti, kaip jums geriau sakyti, tie žmonės tada būna nepatenkinti. Dėl to periodiškai Matilda iškyla paviršiun ir atsiduoda tai kitai pagundai, kuri ją veda

į žmones, pabrėžiu, į žmones, bet ne į žmoniją. Tada ji susitaiko su milijonais tuščių žingsnių, kuriuos žengia tie žmonės, vaikščiodami žeme. Ji eina iki paties galo, ir kiekviena elgesio nuotrupa, kurią ji tai čia, tai ten gali pačiupti, jai atrodo stebuklas. Ji jas įsimena, užsirašo, „matildizuoja“. Ji atsigriebia, kai atsiranda meilužių, nes Matilda taip pat yra įsimylėjėlė. Ir kai ji prisisotina viso šito, kai nusprendžia pakankamai pamylėjusi savo brolius, ji vėl neria. Štai kodėl ji seka žmones gatvėje. Kad prisipildytų plakimųsi ir sukinių, plakimų blakstienomis, sukinių alkūnėmis, prieš mesdama savosios vienatvės iššūkį begalybei.

– O ką jūs manote apie skritulių žmogų?

– Nemanykite, kad aš žiūriu su panieka, bet man nerūpi tokie infantilizmai. Net ir žmogžudystė man atrodo infantilizmas. Suaugusieji-vaikai man nuobodūs, jie kanibalai. Jie tesugeba misti kitų gyvybėmis. Jie savęs nejaučia. Ir kadangi savęs nejaučia, jie negali gyventi, tik gviešiasi kelių kitų žmonių žvilgsnių ir kraujo. Kadangi jie savęs nejaučia, jie man nuobodūs. Jūs galbūt žinote, kad mane labiau domina, kokią žmogus turi savęs paties percepciją – pabrėžiu, percepciją, pojūtį, o ne supratimą arba analizę, – nei visi kiti žmonių sprendimai, nors aš ir gyvenu kaip kiti banalų kasdienį gyvenimą. Štai ir viskas, ką man reiškia skritulių žmogus ir jo žmogžudystė, apie ką aš, tarp kitko, beveik daugiau iš niekur nežinau, tik iš Matildos, kuri apie tai kalba gerokai per daug.

Rėalis iš naujo rišosi batų raištelius.

Adamsbergas jautė, kad Rėalis Luvenelis stengėsi pritaikyti savo kalbą prie pašnekovo, ir dėl to nepyko.

Net ir dabar jis nebuvo tikras, kad tiksliai suprato, ką šis nervingas žmogus norėjo pasakyti, kalbėdamas apie „savęs percepciją“, akivaizdu, kad tai buvo jo pagrindinė sąvoka. Bet jo klausydamasis, jis galvojo apie save patį, tai buvo neišvengiama, visiems tai turėjo daryti tokį pat poveikį. Ir jis pajuto, kad nors savęs nestebi, jis turi savęs „percepciją“, galbūt ta prasme, kaip suprato Luvenelis, ir vienintelis to įrodymas, – kad jam kartais buvo sunku „suvokti“. Jis žinojo, kad kartais ši būties percepcija nuvingiuoja speleologiniais keliais, kur auliniai klimsta į purvą, kur negali rasti jokio atsakymo, ir kad reikia fizinės stiprybės, kad viso to nenustumtum kuo toliau. Bet kai šitai atsitikdavo, jis to nestumdavo, nes buvo įsitikinęs, kad taip padaręs jis taptų niekuo.

Šiaip ar taip, tas žmogus su mėlyna kreida niekam nekėlė rūpesčių. Bet Adamsbergui buvo nesvarbu, parems kas nors jo būgštavimus ar ne. Tai buvo jo reikalas. Jis paliko spurdėti Rėalį Luvenelį, labai apsiraminusį po to, kai išgėrė mažą ovalinę geltoną tabletę. Adamsbergas buvo baisiai įtarus vaistų atžvilgiu ir buvo linkęs geriau visą dieną būti krečiamas karščio nei praryti nors kruopelytę. Jo jaunesnioji sesuo jam pasakė, kad pasipūtėliška visada tikėtis išsikapanoti savo jėgomis ir kad aspirino tūtelės dugne savęs tikrai nepaskandinsi. Sunku patikėti, kaip jo jaunesnioji sesuo jam galėjo knisti gyvenimą.

•••

Komisariate Adamsbergas rado Danglarą gerokai palaužtą. Atsirado kompanija išgerti popiečio balto

vyno, ir tai jo kasdienį ritualą stipriai stumtelėjo į priekį. Alkūnėmis pasirėmę į jo stalą kaip į užeigos staliuką, Matilda Forestjė ir gražuolis aklasis iš vienkartinių stiklinių jau buvo kaip reikiant truktelėję. Jie buvo triukšmingi.

Gražus Matildos balsas aidėjo garsiausiai, o Rejė nenusuko veido nuo Karalienės ir atrodė patenkintas. Adamsbergas darsyk mintyse pasveikino nuostabų aklojo profilio grožį, bet jį erzino, kad jis nenuleidžia žvilgsnio, jei taip galima pasakyti, nuo Matildos. Kas jį iš tikrųjų erzino? Įspūdis, kad Matilda akląjį apgaus? Ne. Matilda nėra tokia banali ir nepaspęs apgailėtinų spąstų, kad užvaldytų ir prarytų silpnąjį. Tačiau dabar, kai ranka paliesdavo Matildą, buvo sunku tuo pat metu nematyti rankos, liečiančios Kamilę. Tačiau ne. Jis to nesuplakė. Ir visi turi teisę paliesti Kamilę, jau nuo seniai šis principas jį gelbėjo. Arba jį erzino įspūdis, jog Danglaras irgi to ėmėsi, – jis, kuris buvo toks kategoriškas dėl Matildos. Aplink šį stalą tarp dviejų vyrų vyko kaip ir lenktynės, tai atsidavė tūkstančius sykių kartotais vilionių žaidimais, ir reikėjo pripažinti, kad Matilda po tiek balto vyno, kiek jo jau turėjo išgerti, nebuvo nejautri aplinkai. Galiausiai ji turėjo tam teisę. Ir Danglaras su Rejė taip pat turėjo teisę vaidinti paauglius, jei jiems tai patiko. Kas jam leido imtis cenzoriaus vaidmens ir nustatinėti menų taisykles? Ar jis buvo meniškas su kaimyne iš apačios, su kuria permiegojo? Ne, visiškai nemeniškas. Nors sujaudintas galimybės, jis svėrė žodžius pagal taisykles, kurios, žinojo, yra tikros, ir suvokė savo metodus nuo pradžios iki galo. Ar jis buvo meniškas su Kristiana? Dar

blogiau. Šitai jį privertė pagalvoti, kad jis nepagalvojo apie tai pagalvoti. Verčiau išgerti su jais. Ir pasidomėti, ką jie čia veikia. Gerai įsižiūrėjus, Danglarą ne taip jau labai išmušė iš vėžių šių dviejų įtariamųjų, su juo sėdinčių prie stalo, vilionės. Dar geriau įsižiūrėjus, mąstytojas Danglaras, kad ir koks girtas būtų buvęs, budėjo, sekė, klausėsi ir valdė padėtį. Net ir įkaušusio Danglaro aštriam protui Matilda ir Rejė liko personažai, per daug artimai susiję su žmogžudyste. Adamsbergas nusišypsojo ir priėjo prie stalo.

– Žinau, – tarė Danglaras, parodydamas į stiklines, – kad tai draudžia taisyklės. Bet šie žmonės nėra mano klientai. Jie pas mane tik užsuko. Jie atėjo, nes nori pasimatyti su jumis.

– Ir dar kaip, – pasakė Matilda.

Iš Matildos žvilgsnio Adamsbergas suprato, kaip pasiutusiai jinai ant jo pyksta. Verčiau išvengti sprogimo visų akivaizdoj. Jis atsisakė stiklinės ir nusivedė juodu į kabinetą, mostelėjęs Danglarui. Dėl visa pikta. Kad neįsižeistų. Bet Danglarui buvo nusispjaut, jis jau vėl buvo paniręs į savo popierius.

– Tai Klėmansa nelaiko liežuvio už dantų? – tyliai paklausė Matilda, atsisėsdama skersai kėdės.

Palenkęs galvą į šoną, Adamsbergas šypsojosi.

– Ji neturėjo to daryti, – pasakė Matilda. – Atrodo, jūs įkyriai kibote, klausinėdamas apie jos gyvenimą, paskui apie Rėalį. Kokios čia manieros, Adamsbergai?

– Manau, mano faro manieros, – tarė Adamsbergas. – Aš prie jos nesikabinėjau. Švilpdama pro dantis

Klėmansa kalba pati. Ir aš norėjau susipažinti su Rėaliu Luveneliu. Aš pareinu iš jo.

– Žinau, – pasakė Matilda, – ir dėl to nirštu.

– Normalu, – tarė Adamsbergas.

– Ko jūs iš jo norėjote?

– Sužinoti, ką jūs pasakėte „Doden Bufane“.

– Betgi Dieve brangiausias, ar tai svarbu?

– Kartais, bet tiktai kartais man knieti sužinoti, ką kiti nuo manęs slepia. O be to, po straipsnio 5-ojo rajono laikraštyje jūs traukiat kaip medus visus tuos, kurie norėtų prisiartinti prie skritulių žmogaus. Taigi reikia, kad tuo užsiimčiau. Manau, kad nedaug trūksta ir jūs sužinosite, kas jis yra. Tikėjausi, kad aną vakarą jūs būsite pasakiusi apie tai daugiau ir kad Luvenelis man apie tai papasakos.

– Neįsivaizdavau, kad jūs griebsitės tokių aplinkinių kelių.

Adamsbergas trūktelėjo pečiais.

– O jūs, ponia Forestjė? Jūsų pirmasis apsilankymas komisariate? Ar tai buvo tiesus kelias?

– Neturėjau pasirinkimo, – tarė Matilda. – Bet apie jus manoma, kad jūs esate tyruolis. Ir staiga vinguriuojate.

– Irgi neturėjau pasirinkimo. Be to, aš nepastovus. Visada nepastovus.

Adamsbergas ranka laikė galvą, vis dar palenktą į šalį. Matilda žvelgė į jį.

– Kaip tik tą aš ir sakiau, – vėl prabilo Matilda. – Jūs amoralus, jums būtų reikėję būti kekše.

– Tiksliai tai ir darau, kad išgaučiau žinių.

– Apie ką?

– Apie skritulių žmogų.

– Jums teks nusivilti. Remdamasi keletu prisiminimų, aš išgalvojau skritulių žmogaus tapatybę. Neturiu jokių įrodymų. Gryna vaizduotė.

– Pamažu, – sumurmėjo Adamsbergas, – man pavyksta iš jūsų išpešti tiesos kruopeles. Bet šitai trunka taip ilgai. Galėtumėte man pasakyti, kas jis yra? Net jeigu jūs jį išgalvojate, mane tai domina.

– Tai neturi jokio pagrindo. Skritulių žmogus man primena vyrą, kurį aš seniai, mažiausiai prieš aštuoneris metus, sekiau kaip tik Pigalio kvartale. Jį stebėdavau mažame apytamsiame restorane, kur jis pietaudavo vienas. Valgydamas jis dirbdavo, niekada nenusivilkdavo lietpalčio, o stalą nukraudavo krūvomis knygų ir popierių. Ir kai kas nors nukrisdavo, o tai nutikdavo nuolatos, jis pasilenkdavo pakelti, laikydamas lietpalčio skvernus, lyg tai būtų vestuvinė suknelė. Kartais jo žmona ateidavo kartu su meilužiu išgerti kavos. Jis tada atrodydavo panašus į nelaimėlį, pasiryžusį ištverti visus pažeminimus, kad kažką dar išsaugotų. Bet kai žmona ir meilužis išeidavo, jį sugriebdavo pagieža, jis peiliu mėsai rūpestingai supjaustydavo popierinę staltiesę, ir būdavo akivaizdu, kad jam nesiseka. Aš jam būčiau pasiūliusi išgerti, bet jis gėrė saikingai. Anuomet knygelėje užsirašiau: „Mažas žmogelis, trokštantis galios ir jos neturintis. Kaip jis susitvarkys?“ Matote, mano svarstymai visada labai glausti. Rėalis sako: „Matilda, jūs labai glausta.“ Ir paskui mečiau jį. Dėl jo dariausi nervinga ir liūdna. Žmones seku, kad man būtų gerai, ne tam, kad murkdyčiausi jų skausmuose. Bet kai pamačiau

skritulių žmogų ir kaip jis klaupiasi, prilaikydamas paltą, prieš akis man iškilo pažįstamas vaizdas. Vieną vakarą pasirausiau užrašų knygelėse, iš jų iškasiau mažo, godaus, bet neturinčio galios žmogelio prisiminimą ir sau pasakiau: „Kodėl ne? Ar tai nebus būdas, kurį jis sugalvojo galiai įgyti?" Visada glausta, tuo ir apsiribojau. Matote, Adamsbergai, jūs nusivylėte. Nebuvo reikalo tiek slapukauti su manimi ir su Rėaliu dėl tokių niekingų žinelių.

Matilda nebejautė pykčio.

– Kodėl man iškart šito nepasakėte?

– Nesu tikra dėl šito fakto, neįsitikinusi. O paskui jūs gi žinote, aš šiek tiek globoju skritulių žmogų. Galima būtų sakyti, gyvenime jis tik mane ir teturi. Tai priklauso toms pareigoms, nuo kurių neišsisukinėjama. Ir paskui, velniai griebtų, aš visada priešinausi, kad mano asmeniniai užrašai taptų pagrindu įskundimams.

– Suprantama, – tarė Adamsbergas. – Kodėl jūs, kalbėdama apie jį, sakote „godus"? Keista, Luvenelis pavartojo tą patį žodį. Kad ir kaip ten būtų, visomis tomis šnekomis „Doden Bufane" jūs sau pasidarėte pasiutišką reklamą. Kad daugiau sužinotum, tereikėjo kreiptis į jus.

– Kuriems galams?

– Aš jums jau sakiau. Skritulių žmogaus manijos yra padrąsinimas nužudyti.

Tuo pat metu, kai sakė „manija", kad būtų greičiau, jis prisiminė, ką aiškino Verkor-Lori, – kad žmogui, apskritai imant, nebuvo būdingi maniako požymiai. Ir tai jį tenkino.

– Ar jūs nesulaukėte jokio ypatingesnio apsilankymo po „Doden Bufano“ nakties ir straipsnio laikraštyje? – vėl prabilo Adamsbergas.

– Ne, – tarė Matilda. – Arba visi apsilankymai, kurių aš sulaukiu, yra ypatingi.

– Po to vakarėlio jūs dar sekėte skritulių žmogų?

– Žinoma, ir ne kartą.

– Aplink nebuvo jokio žmogaus?

– Aš nieko nepastebėjau. Tiesą sakant, man tai nerūpėjo.

– O jūs? – pasiteiravo jis, pasisukdamas į Šarlį Rejė, – ką jūs čia veikiate?

– Aš lydžiu ponią, pone komisare.

– Dėl ko?

– Dėl pramogos.

– Arba kad daugiau sužinotumėt. O man sakė, kad kai Matilda Forestjė nardo, ji nardo viena, nusižengdama profesijos įstatymams. Ne jos būdui rūpintis palydovais ir apsauga.

Aklasis nusišypsojo.

– Ponia Forestjė buvo supykusi. Ji manęs paklausė, ar norėčiau ateiti ir tai pamatyti. Aš sutikau. Tokie dalykai sutrumpina dienų pabaigas. Bet aš irgi nusivylęs. Jūs šiek tiek per greitai išmušėte iš vėžių Matildą.

– Netikėkite tuo, – nusišypsojo Adamsbergas. – Ji atsargoje turi dar daug melagysčių. Bet, pavyzdžiui, ar jūs žinojote apie straipsnį 5-ojo laikraštyje?

– Tai neišspausdinta brailiu, – suurzgė Šarlis. – Ir vis dėlto aš žinojau. Jūs šokinėjat iš džiaugsmo? O jus, Matilda, ar tai jus stebina? Jums tai kelia baimę?

– Man nusispjaut, – tarė Matilda.

Šarlis trūktelėjo pečiais ir perbraukė pirštais po savo juodais akiniais.

– Kažkas apie tai kalbėjo viešbutyje, – tęsė jis. – Vienas klientas hole.

– Matote, – tarė Adamsbergas, pasisukdamas į Matildą, – naujienos sklinda greitai, net ir tarp tų, kurie negali jų perskaityti. Ką sakė tasai klientas hole?

– Kažką panašaus į: „Ir vėl didžioji jūrų dama krečia kvailystes! Ji susiuostė su mėlynų skritulių bepročiu!" Tai ir viskas, ką apie tai sužinojau. Nelabai tikslu.

– Kodėl taip geranoriškai man prisipažįstate, kad žinojote? Tai jus stato į keblią padėtį. Jūs žinote, kad ji ir taip nelabai užtikrinta. Jūs atsikraustėte pas Matildą per stebuklą ir jūs neturite alibi žmogžudystės nakčiai.

– Jūs ir tai žinote?

– Aišku. Danglaras dirba.

– Jei nebūčiau prisipažinęs pats, jūs būtumėt stengęsis išsiaiškinti ir būtumėt išsiaiškinęs. Tad verčiau išvengti blogo melagystės efekto, ar ne?

Rejė šypsojosi ta pačia pikta šypsena, su kuria jis norėdavo sukapoti kosmosą.

– Bet aš nežinojau, – pridūrė jis, – kad Sen Žako gatvės kavinėje aš kalbėjau kaip tik su ponia Forestjė. Tai susiejau vėliau.

– Taip, – tarė Adamsbergas. – Jūs šitai jau sakėte.

– Jūs irgi kartojatės.

– Tam tikrais tyrimo momentais visada taip: kartojamasi. Žurnalistai tai vadina „trypčiojimu vietoje".

– Antra ir trečia fazė, – atsiduso Matilda.

– Ir paskui staiga, – tęsė Adamsbergas, – viskas paspartėja, nebeturi laiko nė pakalbėti.

– Pirma fazė, – pridūrė Matilda.

– Jūs teisi, Matilda, – tarė Adamsbergas, žvelgdamas į ją, – ir gyvenime tas pats. Viską sudaro potvyniai ir atoslūgiai.

– Tai banali mintis, – sumurmėjo Šarlis.

– Aš dažnai sakau banalius dalykus, – tarė Adamsbergas. – Kartojuosi, išsakau tai, kas akivaizdžiausia, trumpai tariant, aš nuviliu. Tai jums niekada nenutinka, pone Rejė?

– Stengiuosi išvengti, – tarė aklasis. – Nekenčiu banalių pokalbių.

– O aš ne, – pasakė Adamsbergas. – Man vis tiek.

– Užteks, – tarė Matilda. – Man nepatinka, kai komisaras pradeda tokias šnekas. Įklimpsim. Man labiau patiks jus išgirsti per jūsų „potvynį", komisare, kai jums vėl nušvis akys.

– Tai banali mintis, – tarė Adamsbergas nusišypsodamas.

– Teisingai, kai imasi tokių poetinių ir sentimentalių metaforų, Matilda gali peržengti visas ribas, – pasakė Rejė. – Jos kitokio pobūdžio nei jūsiškės.

– Ar baigta? Ar jau galima eiti? – pasiteiravo Matilda. – Jūs mane nervinate, ir vienas, ir kitas. Kiekvienas savaip.

Mostelėjęs ranka ir nusišypsojęs, Adamsbergas liko vienas.

Kodėl Šarlis nusprendė, kad būtina patikslinti: „Tai viskas, ką aš sužinojau?"

Kadangi jis sužinojo daugiau. Kodėl jis prisipažino šią tiesos dalelę? Kad užkirstų kelią bet kokiam papildomam tyrimui.

Tad Adamsbergas paskambino į „Grands Hommes" viešbutį. Priėmėjas hole prisiminė 5-ojo laikraštį ir tai, ką apie jį pasakė klientas. Žinoma, ir apie akląjį. Kaip jis būtų galėjęs užmiršti tokį akląjį?

– Ar Rejė dar klausė ko nors apie straipsnį?

– Iš tikrųjų, pone komisare. Jis manęs paprašė perskaityti visą laikraščio straipsnį. Kitaip apie tai nebūčiau prisiminęs.

– Ir kaip jis reagavo?

– Sunku pasakyti, pone komisare. Jis šypsodavosi kraują stingdančiomis šypsenomis, nuo kurių jauteisi kaip kvailys. Tądien jis irgi taip nusišypsojo, bet aš niekada nesupratau, ką tai reiškia.

Adamsbergas padėkojo ir padėjo ragelį. Šarlis Rejė norėjo apie tai sužinoti daugiau. Ir jis atlydėjo Matildą į komisariatą. O kalbant apie Matildą, – jinai apie skritulių žmogų žinojo daugiau negu pasakė. Aišku, visa tai galėjo neturėti nė menkiausios reikšmės. Jį erzino, kad reikėjo mąstyti apie tokias naujienas. Jis jų nusikratė, jas perkeldamas ant Danglaro pečių. Jeigu būtina, Danglaras tai, ką reikia, padarys geriau negu jis. Taip jis galėjo toliau mąstyti apie skritulių žmogų, apie jį vienintelį. Matilda teisi, jis laukė proveržio. Jis taip pat žinojo, ką ji norėjo pasakyti nuvalkiotu „nušvis akys" vaizdiniu. Tegul tai būna iškreipta, bet akių šviesa vis tiek egzistuoja. Jos turi arba jos neturi. Kalbant apie jį, šitai priklausė nuo laiko. Ir šiuo metu

jis labai gerai žinojo, kad jo žvilgsnis pasiklydęs jūroje nežinia kur.

...

Naktį jis susapnavo bjaurų sapną, malonų ir tuo pat metu groteskišką. Jis matė, kaip Kamilė, apsivilkusi šveicoriaus uniforma, įeina į jo kambarį. Rimta, ji nusirengė ir atsigulė prie jo. Net ir sapne nujausdamas, kad išgyvena blogą laikotarpį, jis neatsispyrė. Ir Kairo šveicorius nusijuokė, jam parodydamas savo dešimt pirštų, kas reiškė: „Aš ją vedžiau dešimt kartų“. Paskui atėjo Matilda, sakydama: „Jis nori tave įkalinti“, ir trūktelėjo iš jo glėbio savo dukrą. O jis laikė. Geriau nustipti, nei ją atiduoti Matildai. Ir susizgribo, kad sapnas išsigimsta, kad šiaip ar taip, pirminis malonumas išgaravęs ir kad geriau jau jį baigti prabundant. Buvo ketvirta valanda ryto.

Adamsbergas keiksnodamasis atsikėlė.

Jis vaikščiojo po kambarį. Taip, jis išgyveno blogą laikotarpį. Jei Matilda bent jau nieko nebūtų pasakiusi apie savo dukrą, Kamilė nebūtų atgavusi šito tikrumo, be didelių pastangų laikyto metų metus per atstumą.

Ne. Tai prasidėjo anksčiau, kai jis pamanė, kad jinai mirusi. Kaip tik tada ji vėl išniro iš tolimų horizontų, kur jis su švelnumu iš tolo stebėjo jos gyvenimą. Tada jis jau buvo susipažinęs su Matilda, ir jos egiptietiškas veidas turėjo atgaivinti Kamilę dar skausmingiau nei anksčiau, štai kaip viskas prasidėjo. Štai kaip prasidėjo šitie pavojingi jausmai, nuo

kurių braška galva, ir prisiminimai, kylantys kaip vėjo per audrą nuplėšti šiferio gabalai, tai čia, tai ten pražiodydami stogą, iki šiol rūpestingai prižiūrėtą. Po paraliais. Velniškai blogas laikotarpis. Adamsbergas niekada daug nesivylė ir nelaukė iš meilės, ir ne dėl to, kad jis būtų priešinęsis jausmams, kas būtų nieko nereiškę, bet todėl, kad šitai jam negrindė gyvenimo esmės. Taip jau yra, stoka, – kartais manydavo jis, laimė, – manydavo kitais sykiais. Ir dėl šio tikėjimo stygiaus jis niekada nesuko sau galvos. Šią naktį ne daugiau nei bet kurią kitą. Bet dideliais žingsniais vaikščiodamas po kambarį, jis pripažino, kad būtų norėjęs kokią valandą palaikyti Kamilę prie savęs. Kadangi negalėjo to padaryti, jautėsi apviltas ir užsimerkė, kad įsivaizduotų, bet tai nieko gera nedavė. Kur buvo Kamilė? Kodėl jos nebuvo čia, kad prisiglaustų prie jo iki rytojaus? Supratimas, kad jį apėmęs šis troškimas, neįvykdomas nei dabar, nei niekada, jį gramzdino į neviltį. Ne šis troškimas jį trikdė. Adamsbergas niekada neįsipainios į svarstymus apie išdidumą. Bet jam buvo susidaręs įspūdis, kad vis atgimstančiam fantazmui be jokios naudos jis eikvoja laiką ir svajones, nors žino, kad gyvenimas jau seniai jam būtų lengvesnis, jei būtų sugebėjęs to atsikratyti. Tačiau jis nebuvo atsikratęs. Sutikti Matildą buvo tikra kvailystė.

Adamsbergas nebeužmigo ir pravėrė savo kabineto duris penkios minutės po šešių ryto. Jis ir atsakė į 6-ojo rajono komisariato skambutį po dešimties minučių. Buvo rastas skritulys Sen Mišelio bulvaro ir ilgos tuščios Val de Graso gatvės kampe. Centre

gulėjo miniatiūrinis anglų–ispanų kalbų žodynėlis. Iškankintas nakties Adamsbergas nepraleido progos išeiti ir pasivaikščioti. Vienas policininkas jau buvo vietoje, jis sergėjo mėlyną skritulį kaip šventą drobulę. Policininkas prie žodynėlio buvo labai įsitempęs. Vaizdas buvo idiotiškas.

„Ar aš neklystu?" – suabejojo Adamsbergas.

Už dvidešimties metrų einant bulvaru jau buvo atidaryta kavinė. Buvo septynios valandos. Jis įsitaisė terasoje ir pasiteiravo padavėjo, ar kavinę uždaro vėlai ir kas patarnavo tarp vienuolikos vakaro ir pusės pirmos. Jis manė, jog norėdamas pasiekti Liuksemburgo stotelę skritulių žmogus galėjo praeiti pro šią užeigėlę, jeigu jis vis dar naudojasi metro. Pats šeimininkas atėjo jam atsakyti. Jis buvo gana agresyvus, ir Adamsbergas jam parodė savo pažymėjimą.

– Jūsų vardą aš žinau, – pasakė šeimininkas. – Savo profesijoje jūs pagarsėjęs.

Adamsbergas nuleido negirdomis nepaneigdamas. Bus lengviau susišnekėti.

– Taip, – patvirtino šeimininkas, išklausęs Adamsbergą. – Taip, mačiau tipą nekataliką, kuris galėtų būti tas, kurio jūs ieškote. Penkios po vidurnakčio jis prarisnojo labai greitu žingsniu, man terasoje tvarkant stalus prieš uždarymą. Žinote, kaip būna su plastmasinėmis kėdėmis, – jos susikabina, apvirsta, už visur kliūva. Trumpai tariant, viena kėdė nugriuvo, ir jis už jos užkliuvo. Aš prie jo priėjau padėti jam atsikelti, bet jis, netardamas nė žodžio, mane atstūmė ir vėl pasileido taip pat greitai su po alkūne paspaustu krepšiu, kurio nepaleido.

– Tai tikrai jis, – tarė Adamsbergas.

Saulė apšvietė terasą, jis maišė kavą, jautėsi geriau. Kamilė pagaliau vėl grįžo į savąsias tolumas.

– Jūs ką nors pamanėte? – pasiteiravo jis.

– Nieko. Taip. Pamaniau, štai dar vienas vargšas vyrukas, sakau, vargšas vyrukas, nes jis buvo visiškai liesas, galiausiai vyrukas, praleidęs laiką išgertuvių vakarėly, o dabar skubantis namo, nes bus išplūstas žmonelės.

– Vyriškas solidarumas, – sumurmėjo Adamsbergas, pajutęs švelnų pasidygėjimą žmogumi. – O kodėl išgertuvių vakarėlis? Jis nelabai laikėsi ant kojų?

– Ne, pagalvojus, jis buvo veikiau vikrus. Sakykime, nuo jo trenkė alkoholiu, nors tučtuojau man buvo sunku šitai pajusti. Prisimenu, nes jūs verčiate apie tai kalbėti. Man tai antroji prigimtis – užuosti alkoholio kvapą. Suprantate, mano profesija... Parodykite man bet kokį vyruką, ir aš tiksliai pasakysiu, kokia jo stadija. Ir tasai vyrukas, vakar vakaro nervingasis, buvo išmaukęs keletą stiklinėlių. Tai galėjai užuosti, taip, tai galėjai užuosti.

– Ko? Viskio? Vyno?

– Ne, – šeimininkas sudvejojo, – nei vieno, nei kito. Kažką saldesnio. Gal likerio kelias taureles, taip geria senberniai, lošdami kortomis, sakytum, iš antpirščių, kurie nepastebimai vis tiek pasiekia tikslą.

– Kalvadosą? Kriaušių degtinę?

– O, jūs iš manęs reikalaujate per daug, paskui imsiu fantazuoti. Pagaliau nebuvo dėl ko šito vyruko uostyti.

– Sakykime, vaisių degtinę...

– Tai jums ką nors duoda?

– Daug, – tarė Adamsbergas. – Būkite malonus, užeikite šiandien į komisariatą, kad užrašytų jūsų parodymus. Aš jums palieku adresą. Ir jokiu būdu neužmirškite mano kolegai užsiminti apie šitą vaisių kvapą.

– Aš sakiau alkoholio, nesakiau vaisių.

– Gerai, kaip panorėsite. Tai nesvarbu.

Adamsbergas patenkintas šypsojosi. Jis vėl pagalvojo apie brangutę, norėdamas pažiūrėti, ką pajus. Tai jam beveik nieko nesukėlė, tik švelnų geismą, slystelintį kaip paukštis tolumoje, bet ne daugiau. Nusiraminęs jis paliko užeigą. Šiandien jis pasiųs pas Matildą Danglarą, kad pabandytų iš jos išpešti adresą restorano, kuriame ji sekė tą liūdną darbštų vyrą su lietpalčiu. Niekada negali žinoti.

Jis pats buvo linkęs su Matilda šiandien nesusitikti.

O skritulių žmogus toliau suko kreidą netoli Pjero ir Mari Kiuri gatvės. Jis ir toliau veikė, ir toliau kalbėjo.

O jis, Adamsbergas, jo laukė.

•••

Danglaras išpešė iš Matildos adresą Pigalyje, bet restoranas buvo uždarytas jau prieš dvejus metus.

Visą dieną Danglaras akylai stebėjo klajūnišką Adamsbergo nuotaiką. Danglarui atrodė, kad tyrimas užsitęsė. Bet jis pripažino, kad nedaug ką galėjai padaryti. Savo ruožtu jis išsijojo visą Madlenos

Šatlen gyvenimą ir nerado nė menkiausios dėmelės. Jis taip pat buvo nuėjęs pas Šarlį Rejė paprašyti paaiškinti, kodėl jam tokį smalsumą sukėlė laikraščio straipsnis. Rejė pasijuto užkluptas iš netyčių, gana nepatenkintas ir labai įsižeidęs, be abejonės, dėl to, kad taip nevykusiai kai ką nuslėpė nuo Adamsbergo. Bet Rejė jautė tam tikrą draugiškumą Danglarui, ir šio pavargusio žmogaus, kurį jis įsivaizdavo aukštą, balso skambesys, duslus ir ištęstas, jam kėlė nerimą mažiau nei pernelyg švelnus Adamsbergo balso tembras. Jo atsakymas Danglarui buvo paprastas. Dar studijuodamas gyvūnų anatomiją, jis turėjo progos dalyvauti seminaruose, kuriuos vedė ponia Forestjė. Tai patikrinama. Tada jis neturėjo dėl ko ant ko nors pykti, ir jis vertino ponią Forestjė tokią, kokia jinai buvo – protinga ir žavi, niekada neužmiršdavo nė žodžio iš paskaitų, kurias jinai jiems skaitė. Paskui jam norėjosi iš anų laikų gyvenimo viską ištrinti. Bet kai tas žmogus viešbučio hole užsiminė apie „didžią jūrų damą“, prisiminimų aidas galiausiai buvo gana malonus, kad jam parūpo sužinoti, ar kalba ėjo apie ją ir dėl ko jai buvo galima priekaištauti. Rejė suprato, kad Danglaras atrodė įtikintas. Tačiau Danglaras jo vis dėlto paklausė, kodėl jis vakar šito nepaaiškino Adamsbergui ir kodėl Matildai nepasisakė, kad jis ją jau pažinojo dar prieš jų „atsitiktinį“ susitikimą Sen Žako gatvėje. Į pirmą klausimą Rejė atsakė, jog nenorėjęs, kad Adamsbergas per daug jam komplikuotų gyvenimą, o į antrąjį – jog netroško, kad Matilda jį suplaktų su tais amžinais studentais, kurie sendami tampa damos liokajais. To jis netroško.

Apskritai tariant, nieko iš to per daug neišpeši, sakė sau Danglaras. Įprastinė krūva pusiau tiesų be jokios tvarkos, dėl kurių viskas išsitęsia. Vaikiščiai nusivils. Ir jis priekaištavo Adamsbergui dėl šitų ilgų dienų, kurias ženklino tik rytais vėl pasirodantys skrituliai.

Jam be jokio pagrindo atrodė, kad kaip tik Adamsbergas darė blogą įtaką laiko tėkmei. Visą komisariatą galiausiai persmelkė komisaro elgesio ypatybės. Įsiūčiai dėl nieko pamažu apleido Kastro, o kvailystės iš Marželono lūpų darėsi vis retesnės, ir ne dėl to, kad pirmasis pasidarė mažiau brutalus, o antrasis mažiau kvailas, bet dėl to, kad atrodė nebeverta laužyti galvos, kad be perstogės kalbėtum. Apskritai, bet gal tai tebuvo iš jo asmeninių rūpesčių kylantis įspūdis, šurmulys ir bereikšmiai įvairaus pobūdžio kraštutinumai buvo mažiau pastebimi, mažiau reikalingi, juos pakeitė nerūpestingas fatalizmas, kuris jam atrodė pavojingesnis. Atrodė, kad visi šie žmonės kuo ramiausiai tempia laivo bures, nepamesdami galvos dėl laikino stabčiojimo, kai vėjas nurimsta, palikdamas bures nejudrias. Kasdieniai reikalai keitė vieni kitus, trys užpuolimai toje pačioje gatvėje vakar. Adamsbergas ateidavo ir išeidavo, pradingdavo ir grįždavo, ir niekas dėl to jo nei kritikavo, nei nerimavo.

•••

Žanas Batistas atsigulė anksti. Jis netgi išprašė, jos neįžeisdamas, manė jis, kaimynę iš apačios. O dar šį rytą jam norėjosi ją kuo skubiau pamatyti, kad kitur

nukreiptų mintis ir imtų svajoti apie kitą kūną. Bet atėjus vakarui, jis galvojo tik apie tai, kaip kuo greičiau užmigti be merginos, be knygos, be minties.

Kai naktį suskambo telefonas, jis žinojo, kad tai įvyko, galas trypčiojimui vietoje, proveržis, ir jis žinojo, kad kažkas buvo negyvas. Jam paskambino Marželonas. Vyras, žiauriai papjautas Raspajo bulvare, jo tuščioje, į Denfero aikštę vedančioje dalyje. Marželonas buvo vietoje su 14-ojo rajono sektoriaus grupe.

– Skritulys? Kaip atrodo skritulys? – pasiteiravo Adamsbergas.

– Skritulys yra čia, komisare. Gražiai nubrėžtas, lyg tipas būtų turėjęs marias laiko. Užrašas aplink irgi visas. Visąlaik tas pats: „Viktorai, piktas likimas, ką tu veiki lauke?“ Nieko daugiau kol kas nežinau. Aš laukiu jūsų.

– Aš atvykstu. Pažadinkite Danglarą. Pasakykite, kad prisistatytų kuo greičiau.

– Galbūt nebūtina visų sukelti ant kojų?

– Aš to noriu, – pasakė Adamsbergas. – Jūs irgi likite.

Jis tai pridūrė, kad neįžeistų.

Adamsbergas įšoko į pirmas pasitaikiusias kelnes ir užsimetė pirmus pasitaikiusius marškinius, pastebėjo Danglaras, į aikštę atskubėjęs keliomis minutėmis anksčiau. Kalbant apie marškinius, Adamsbergas susegė „šeštadienį su sekmadieniu“, kaip sakydavo jo tėvas, ir tai pamatė. Žiūrėdamas į lavoną, Adamsbergas tuo pat metu stropiai persiseginėjo sagas, iš pradžių visas jas atsegė, visiškai nesusivokdamas, kad

nederėtų nusirenginėti Raspajo bulvare prieš sektoriaus komisariato žmones. Jie į jį žvelgė nieko nesakydami, buvo pusė ketvirtos ryto. Kaip ir visada, kai Danglaras jautė, kad komisaras taps apkalbų taikiniu, jis norėjo bet kokia kaina jį apginti. Bet šį kartą jis nieko negalėjo padaryti.

Tad Adamsbergas ramiai baigė segtis marškinius, žiūrėdamas į kūną, dar labiau sumaitotą nei Madlenos Šatlen, kaip atrodė prožektorių šviesoje. Gerklė buvo taip giliai perpjauta, kad žmogaus galva buvo beveik nusisukusi.

Danglaras, kuris jautė tokį pat silpnumą kaip prie Madlenos Šatlen lavono, vengė per daug žiūrėti. Gerklė buvo jo jautrioji vieta. Vien mintis užsirišti šaliką jam kėlė nerimą, lyg nuo to būtų galėjęs uždusti. Skustis po smakru jis irgi nemėgo. Tad jis žvelgė kiton pusėn, į mirusiojo pėdas, vieną nukreiptą į „Viktorai", kitą – į „likimas". Batai labai rūpestingai prižiūrėti, labai klasikiniai. Danglaras žvilgsnį vedė per ištįsusį kūną, patyrinėjo pilko kostiumo kirpimą, pastebėjo ceremoningai atrodančią liemenę. Senas gydytojas – nusprendė jis.

Adamsbergas apžiūrinėjo kūną iš kitos, seno vyro gerklės, pusės. Jo lūpos susidėjo į pasišlykštėjimo grimasą, pasišlykštėjimo ranka, kuri perrėžė šį kaklą. Jis mąstė apie didelį kvailą apsiseilėjusį šunį, ir tai buvo viskas. Jo kolega iš 14-ojo prisiartino ir ištiesė jam ranką.

– Komisaras Luvjė. Dar neturėjau progos su jumis susitikti, Adamsbergai. Aplinkybės nelinksmos.

– Taip.

– Nusprendžiau, kad iškart reikia įspėti jūsų sektorių, – pabrėžė jis.

– Dėkoju. Kas šitas ponas? – paklausė Adamsbergas.

– Spėju, gydytojas pensininkas. Bent jau tai rodo greitosios pagalbos krepšys, kurį jis turėjo su savimi. Jam buvo septyniasdešimt dveji metai. Jis vadinasi Žeraras Pontjė, gimęs Indro departamente, jo ūgis metras septyniasdešimt devyni, trumpai tariant, kol kas nieko daugiau negalim pasakyti, tik tai, kas parašyta jo tapatybės kortelėje.

– Negalėjai šitam užkirsti kelio, – tarė Adamsbergas, papurtydamas galvą. – Negalėjai. Antroji žmogžudystė buvo nuspėjama, bet neišvengiama. Visų Paryžiaus policininkų nebūtų pakakę jai sukliudyti.

– Žinau, apie ką jūs galvojate, – tarė Luvjė. – Tyrimas buvo jūsų rankose nuo Šatlen nužudymo, ir kaltasis nebuvo sučiuptas. Jis recidyvuoja, o tai visada nemalonu.

Tai buvo tiesa, maždaug apie tai ir mąstė Adamsbergas. Jis žinojo, kad įvyks nauja žmogžudystė. Bet nė akimirksnį nesitikėjo galįs ką nors padaryti. Yra tyrimo stadijų, kai gali tik laukti, kol įvyks tai, kas neišvengiama, jog bandytum iš to išpešti ką nors nauja. Adamsbergo sąžinė negraužė. Bet jam buvo gaila šio seno, prašmatnaus ir mielo vargšo ant žemės, kuris užmokėjo už jo bejėgystę.

Auštant kūnas buvo įkeltas į furgonėlį. Kolegą iš 14-ojo pakeitęs Konti jį nufotografavo nušviestą pirmųjų saulės spindulių. Adamsbergas, Danglaras, Luvjė ir Marželonas sėdėjo prie ką tik atsidariusios „Riuteno“ kavinės staliuko.

Adamsbergas liko tylus, stebindamas savo stambų kolegą iš 14-ojo, kuriam jo akys atrodė blausios, burna iškreipta, plaukai suvelti.

– Šį kartą neverta klausinėti kavinių savininkų, – tarė Danglaras. – „Menų kavinę“ ir „Riuteną“ uždaro per daug anksti, prieš dešimt. Skritulių žmogus žino, kur lankosi mažai žmonių. Jis jau netoli nuo čia veikė, padėdamas nustipusią katę Fruadevo gatvėje palei kapines.

– Tai pas mus, – padarė pastabą Luvjė. – Jūs mūsų neįspėjote.

– Nebuvo žmogžudystės, netgi jokio incidento, – atsakė Danglaras. – Mes ten nuvykome iš paprasčiausio smalsumo. Tarp kitko, jūs netikslus, nes man apie tai pranešė vienas iš jūsų vyrukų.

– A, taip, – tarė Luvjė. – Vis dėlto gerai, kad sužinojau.

– Kaip ir ankstesnis lavonas, – iš stalo galo įsiterpė Adamsbergas, – šis irgi neguli ant skritulio linijos. Tad neįmanoma išsiaiškinti, ar skritulių žmogus kaltas, ar juo pasinaudojo. Visąlaik dviprasmybė. Labai apsukru.

– Tad? – paklausė Luvjė.

– Tad nieko. Teismo gydytojas teigia, kad mirtis ištiko apie pirmą valandą nakties. Man atrodo, kiek vėliau, – vėl truputį patylėjęs, baigė jis.

– Tai yra? – neatlyžo Luvjė.

– Tai yra po to, kai užsidarė metro vartai.

Luvjė liko be žado. Danglaras iš jo veido išskaitė, kad jis nebenori tęsti pokalbio. Adamsbergas paklausė, kelinta valanda.

– Beveik pusė devynių, – pasakė Marželonas.

– Paskambinkite Kastro. Apie pusę penkių paprašiau, kad jis kai ką patikrintų. Dabar jis jau turi būti pasistūmėjęs. Paskubėkite, kol neatsigulė. Kastro su miegu nejuokauja.

Grįžęs Marželonas pasakė, kad patikrinimai nedaug ką davė.

– Tuo beveik neabejoju, – tarė Adamsbergas, – bet vis dėlto sakykite.

Marželonas perskaitė užrašus.

– Gydytojas Pontjė neturėjo reikalų su teismais. Jau nuspręsta, kad jo sesuo, tebegyvenanti šeimos name Indre, niekuo dėta. Atrodo, kad ji vienintelė jo giminaitė. Jai – apie aštuoniasdešimt metų. Ūkininkų sūnus, gydytojas Pontjė pakilo socialiniais laiptais, ir tai, regis, išsiurbė visą jo energiją. Tai Kastro pasakymas, – patikslino Marželonas. – Trumpai tariant, jis liko nevedęs. Anot namsargės, beveik jokių reikalų su moterimis ar ko nors kitko, ką būtų galima iškelti į dienos šviesą. Čia irgi Kastro žodžiai. Jis ten gyveno mažiausiai trisdešimt metų, turėjo kabinetą trečiame aukšte ir butą antrame, sargė jį visąlaik pažinojo. Jis buvęs paslaugus ir geras kaip švelni vilna, ir ji labai verkia. Išvada – jokio debesėlio, blausus žmogus. Ramybė, monotonija. Tai...

– Tai priduria Kastro, – nutraukė Danglaras.

– Sargė žino, ko gydytojas vakar išėjo iš namų?

– Jis buvo iškviestas pas karščiuojantį vaiką. Jis nebedirbo, bet buvę klientai mėgo su juo pasitarti. Ji mano, kad jis nusprendė grįžti pėsčiomis. Jis mėgo vaikščioti, dėl sveikatos, aišku.

– Nebūtinai aišku, – pasakė Adamsbergas.

– Dar kas nors? – paklausė Danglaras.

– Daugiau nieko, – ir Marželonas užvertė užrašus.

– Nekaltas kvartalo gydytojas, – padarė išvadą Luvjė, – toks pat švarus it sniegas kaip jūsų ankstesnioji auka. Galėtum sakyti, scenarijus tas pats.

– Ir vis dėlto yra didelis skirtumas, – pasakė Adamsbergas. – Milžiniškas skirtumas.

Trys vyrai į jį žvelgė tylėdami. Adamsbergas nudegintu degtuku keverzinėjo ant popierinės staltiesės kampo.

– Jūs jo nematote? – paklausė Adamsbergas, žiūrėdamas į juos ir nesiruošdamas su jais varžytis.

– Reikia manyti, kad tai nekrinta į akis, – tarė Marželonas. – Koks milžiniškas skirtumas?

– Šį kartą nužudytas vyras, – pasakė Adamsbergas.

•••

Teismo gydytojas visą raportą pateikė baigiantis popiečiui. Jo teigimu, mirtis ištiko apie pusę antros. Kaip ir Madlenai Šatlen, prieš papjaunamas gydytojas Žeraras Pontjė buvo sumuštas. Žudikas įsisiautėjo, gerklę perpjovė mažiausiai šešis kartus iki pat slankstelių. Adamsbergas susiraukė. Visos dienos tyrimas beveik nepapildė duomenų, kuriuos jie turėjo iš ryto. Dabar jie nemažai žinojo apie seną gydytoją, bet tai tebuvo banalūs dalykai. Jo butas, jo kabinetas, jo privatūs dokumentai bylojo apie gyvenimą be slaptų durų. Gydytojas ruošėsi išnuomoti savo butą, kad grįžtų į Indrą, kur jis ką tik buvo nusipirkęs mažą namuką irgi

nepriekaištingomis sąlygomis. Savo seseriai jis paliko mažą sumelę, nė katės už tiek nežudytum.

Danglaras grįžo apie penktą. Su trimis vyrais jis iššukavo visas žmogžudystės apylinkes. Adamsbergas matė, kad jis atrodo patenkintas, bet kartu nori įsipilti baltojo vyno.

– Štai kas buvo nutekamajame griovyje, – tarė Danglaras, jam parodydamas plastmasinį maišelį. – Netoli nuo kūno, maždaug už dvidešimt metrų. Žudikas net nepasivargino paslėpti. Jis veikia lyg būtų neliečiamas, tikras, kad liks nenubaustas. Pirmą kartą šitai matau.

Adamsbergas praskleidė maišelį. Viduje buvo dvi guminės rožinės virtuvinės pirštinės, sulipusios nuo kraujo. Tai buvo gana šlykštu.

– Žudikas į gyvenimą žiūri paprastai, ar ne? – tarė Danglaras. – Jis papjauna užsimovęs virtuvines pirštines, paskui jomis šiek tiek toliau nusikrato, išmesdamas jas į nutekamąjį griovį, lyg tai būtų paprastas popieriaus gniužulas. Bet atspaudų nebus. Štai kuo geros guminės pirštinės: jomis gali nusikratyti, leisdamas joms nuslysti, jų nepaliesdamas, be to, tų pirštinių gali rasti bet kur. Ką jūs galite su šituo padaryti, nebent prieiti prie išvados, kad žudikas beprotiškai pasitiki savimi. Kiek jis dar štai taip žudys?

– Šiandien penktadienis. Beveik esu tikras, kad šį savaitgalį nieko neatsitiks. Man susidaro įspūdis, kad skritulių žmogus nedirba nei šeštadienį, nei sekmadienį. Tvarkaraštis labai reguliarus. Jei žudikas yra ne jis, o kitas žmogus, jam reikės palaukti naujų skritulių. Dėl formalumų, koks Rejė šios nakties alibi?

– Visąlaik tas pats. Jis miegojo. Jokio liudytojo. Visi name miegojo. Ir nėra namsargio, kuris stebėtų, kas ateina ir kas išeina. Vis mažiau namsargių, mums tai pražūtinga.

– Man ką tik paskambino Matilda Forestjė. Apie mirtį ji sužinojo iš radijo, atrodė sukrėsta.

– Dar pažiūrėsim, – tarė Danglaras.

•••

Keletą dienų nieko neatsitiko. Adamsbergas į lovą vėl pasikvietė kaimynę iš apačios, Danglaras popietei einant į pabaigą vėl pasiduodavo birželio nuovargiui. Tik žiniasklaida nerimo. Dabar gal dešimt žurnalistų keitė vieni kitus ant šaligatvio.

Trečiadienį Danglaras pirmasis neteko kantrybės.

– Jis mus laiko savo rankose, – sumurmėjo jis. – Mes negalime nieko daryti, ką nors rasti ir įrodyti. Mes esame bejėgiai ir laukiam, kad jis mums ką nors iškrėstų. Nesugebam nieko kita daryti, tik laukti naujo skritulio. Tai nepakenčiama. Man tai nepakenčiama, – patikslino jis, mestelėjęs žvilgsnį į Adamsbergą.

– Rytoj, – tarė Adamsbergas.

– Kas rytoj?

– Rytoj rytą bus naujas skritulys, Danglarai.

– Gal jūs pranašas?

– Nebegrįšim, mudu jau šnekėjomės apie tai. Skritulių žmogus turi planą. Ir kaip sako Verkor-Lori, jam reikia iškelti aikštėn savo mintis. Jis nepraleis ištisos savaitės nepasirodęs. Juo labiau, kad spauda tik apie jį

ir kalba. Jeigu jis nubrėš skritulį šią naktį, reikia bijoti naujos žmogžudystės kitą naktį, iš ketvirtadienio į penktadienį. Šį kartą reikės sustiprinti visas patrulių pajėgas, bent jau 5-ame, 6-ame ir 14-ame rajone.

– Kodėl? Žudikui nereikia skubėti. Iki šiol jis neskubėjo.

– Dabar viskas pasikeitė. Supraskite mane, Danglarai: jei skritulių žmogus yra žudikas ir jeigu jis ir vėl pradės braižyti skritulius, jis ketina vėl nužudyti. Bet jis žino, kad dabar turi veikti greitai. Be Matildos Forestjė, jį apibūdino jau trys liudytojai. Tuoj galėsime nupiešti jo portretą. Jis viską žino iš laikraščių. Jis puikiai supranta, kad šitai ilgai tęstis negali. Jo metodai per daug rizikingi. Tad jeigu jis nori baigti ką pradėjęs, jis nebegali delsti.

– O jeigu žudikas ne skritulių žmogus?

– Tai nieko nekeičia. Jį irgi spaudžia laikas. Jo skritulių žmogus, išgąsdintas dviejų nusikaltimų, gali baigti savo žaidimus anksčiau, nei numatė. Jis turės paskubėti, kol maniakas dar nesiliovė.

– Galimas dalykas, – tarė Danglaras.

– Labai galimas dalykas, mano seni.

Danglaras nerimo visą naktį. Kaip Adamsbergas gali taip atsainiai laukti ir kaip jis leidžia sau numatyti? Niekada neatrodė, kad jis remtųsi faktais. Jis skaitė visas bylas, kurias jam surašydavo apie aukas ir įtariamuosius, bet jeigu jas ir komentuodavo, tai vos ne vos. Nežinia, koks vėjas jį nešė. Kodėl jam atrodė svarbu, kad antroji auka – vyras? Kadangi tai leido atmesti lytinių nusikaltimų hipotezę?

Danglarui tai nebuvo netikėta. Jau seniai jis manė, kad kažkas naudojasi skritulių žmogumi savo apibrėžtam tikslui pasiekti. Bet neatrodė, kad Šatlen ar Pontjė žmogžudystės būtų kam nors naudingos. Atrodė, kad jos pasitarnauja tik „maniakiškos serijos" minčiai patvirtinti. Ar dėl to reikėjo laukti naujų žudynių? Bet kodėl Adamsbergas tebegalvojo vien apie skritulių žmogų? Ir kodėl jis jį pavadino „mano seniu"? Pavargęs be perstojo vartytis lovoje, alpdamas nuo troškulio, Danglaras nusprendė atsikelti ir nueiti į virtuvę atsigaivinti tuo, kas liko butely. Vaikų akivaizdoje jis būdavo atsargus ir dažnai palikdavo ant butelio dugno. Bet rytojaus dieną Arletė pastebėdavo, kad per naktį likučiai išseko. Tiek to, tai nebus pirmas kartas. Patempusi lūpą ji pasakys: „Adrianai (ji dažnai jį pavadindavo Adrianu), tu esi nenaudėlis." Bet jis dvejojo ypač dėl to, kad jeigu išgerdavo naktį, atsikėlus jam velniškai skeldavo galvą, raudavo plaukus, sukdavo sąnarius, o rytoj rytą jis turėjo būti aukštumoj. Jeigu atsiras naujas skritulys. Ir suorganizuoti patruliavimą kitą – nusikaltimo – naktį. Buvo atgrasu šitaip pasiduoti padūmavusiems Adamsbergo įsitikinimams, bet vis dėlto maloniau nei prieš juos kovoti.

Ir apskritimas buvo nubrėžtas. Kitame Paryžiaus gale, mažoje Marietos Marten gatvelėje, 16-ame rajone. Komisariatui prireikė laiko juos įspėti. Jie nelabai ką žinojo, nes sektoriuje mėlynų skritulių iki šiol nebuvo pasitaikę.

– Kodėl naujas kvartalas? – paklausė Danglaras.

– Nusiaubus Panteono apylinkes, mums parodyti, jog jis ne toks ribotas, kad turėtų *a priori,* ir kad žmogžudystė ar nežmogžudystė, jis laisvę ir galią turi visoje sostinės teritorijoje. Kažkas panašaus, – sumurmėjo Adamsbergas.

– Taigi klaidžiojam, – tarė Danglaras, spausdamas prie kaktos pirštą.

Šią naktį jis neišlaikė ir baigęs butelį netgi pradėjo kitą. Dėl švino strypo, skėlusio kaktą, jis beveik nieko nematė. Bet labiausiai jį neramino tai, kad Arletė nieko nepasakė per pusryčius. Tačiau Arletė žinojo, kad šiuo metu jis turi rūpesčių, užspeistas tarp beveik tuščios sąskaitos banke, šito neįmanomo tyrimo ir iš vėžių išmušančio naujojo komisaro elgesio. Galbūt ji nenorėjo dar labiau jo nervinti. Ji nesuprato, kad Danglaras mėgo, kai ji sakydavo: „Adrianai, tu esi nenaudėlis." Kadangi tuo metu jis buvo tikras, jog yra mylimas. Tai buvo paprastas, tačiau vis dėlto tikras jausmas.

Vienu ypu nubrėžto apskritimo viduryje buvo raudona plastmasinė laistytuvo galvutė.

– Ji turėjo nukristi nuo balkono iš viršaus, – tarė Danglaras, pakeldamas nosį. – Ji iš antikinių laikų, šita galvutė. Ir kodėl apibrėžti ją, o ne pakelį nuo cigarečių, kuris mėtosi už dviejų metrų?

– Jūs žinote sąrašą, Danglarai. Jam rūpi, kad visi apibrėžti daiktai nebūtų tokie, kurie gali nuskristi. Niekada nebus apibrėžtas metro bilietas, lapas ar popierinė nosinė, arba kas nors, ką gali nupūsti vėjas. Jis nori būti tikras, kad daiktas skritulyje bus ir rytą. O tai verčia manyti, jog jam labiau rūpi sukurti savo paties įvaizdį nei „atgaivinti daiktą savyje", kaip pasakytų

Verkor-Lori. Kitaip jis nevengtų lengvų daiktų, kurie tokie pat svarbūs kaip ir kiti „metaforinio šaligatvių renesanso“ požiūriu... Bet skritulių žmogaus požiūriu apskritimas, rastas tuščias iš ryto, būtų įžeidimas jo kūrybai.

– Ir šįsyk nebus liudytojų, – tarė Danglaras. – Tai dar vienas užkampis be kino ir užeigos netoliese, atidarytos vakare. Ir užkampis, kur žmonės paprastai gulasi anksti. Skritulių žmogus veikia atsargiai.

Prie kaktos prispaustą pirštą Danglaras laikė iki vidurdienio. Pavalgius pietus šiek tiek pagerėjo. Su Adamsbergu visą popietę jis rūpinosi papildomomis pajėgomis, kurios šią naktį turėjo šukuoti Paryžių. Danglaras purtė galvą, klausdamas savęs, kokia iš viso to nauda. Bet jis pripažino, jog Adamsbergas teisingai numatė skritulį šį rytą.

Apie aštuntą vakaro viskas buvo parengta. Bet miesto teritorija buvo tokia didelė, kad budėjimo tinklas, aišku savaime, buvo per retas.

– Jeigu jis sumanus, – tarė Adamsbergas, – jis išsisuks, tai akivaizdu. Žinoma, kad jis sumanus.

– Jeigu jau taip, reikėtų sekti ir Matildos Forestjė namus, ar ne? – paklausė Danglaras.

– Taip, – atsakė Adamsbergas. – Bet dėl Dievo meilės, kad tik jų nepastebėtų.

Jis palaukė, kol Danglaras išeis, kad paskambintų Matildai. Jis jos paprasčiausiai paprašė šį vakarą būti atsargios ir nebandyti išeiti ar sekti.

– Tai paslauga man, – patikslino jis. – Nesistenkite suprasti. Tiesa, Rejė namie?

– Be abejonės, – pasakė Matilda. – Bet jis man nepriklauso, aš jo neprižiūriu.

– O Klėmansa su jumis?

– Ne. Kaip visada krizendama į alkūnę Klėmansa išėjo į daug žadantį pasimatymą. Visada tas pats. Arba ji beviltiškai laukia kavinėje ir nieko nesulaukia iki pat vėlumos, arba tipas parodo kulnus, vos ją pamato. Ir vienu, ir kitu atveju ji grįžta sugniužusi. Jokios perspektyvos. Ji neturėtų šito daryti vakare, tai ją prislegia.

– Gerai. Iki rytojaus pabūkite ramiai, ponia Forestjė.

– Jūs ko nors bijote?

– Aš nežinau, – atsakė Adamsbergas.

– Kaip visada, – tarė Matilda.

...

Šią naktį Adamsbergas nesiryžo palikti komisariato. Danglaras nusprendė būti su juo. Ištiesęs ir užsikrovęs kojas ant popierių šiukšliadėžės, komisaras ant kelių tylomis paišė. Kad nepradėtų gerti, Danglaras čiaumojo senas karameles, kurias rado Florencijos stalčiuje.

Budintis policininkas vaikščiojo Port Rojalio bulvaru tarp mažos stoties ir Bertolė gatvės kampo. Jo kolega tą patį darė, pradėdamas Gobelenų gatve.

Nuo dešimtos vakaro jam pakako laiko nueiti pirmyn atgal vienuolika kartų, ir jis širdo ant savęs, kad neįstengia susilaikyti skaičiavęs. Bet ką dar veikti? Jau

valanda, kai bulvare jis sutinka vis mažiau žmonių. Buvo liepos pradžia, Paryžius iš dalies ištuštėjęs.

Dabar pro jį nelygiu žingsniu ėjo jauna moteris odine striuke. Ji buvo graži, galbūt ji grįžo namo. Artėjo pirma valanda nakties, ir policininkui parūpo jai pasakyti, kad paskubintų žingsnį. Ji atrodė silpna, ir jis dėl jos pajuto baimę. Pabėgėjęs jis ją pasivijo.

– Panele, ar jums toli?

– Ne, – atsakė jauna moteris. – Iki Raspajo metro.

– Raspajo? Tai man ne itin patinka, – tarė policininkas. – Man norisi jus trupučiuką palydėti. Kitas mano kolega budi tik Vaveno sektoriuje.

Merginos plaukai buvo nukirpti ties pakaušiu. Žandikaulio linija aiški ir jaudinanti. Ne, jis nenorėjo, kad ją sužalotų. Tačiau neatrodė, kad naktis šiai merginai keltų nerimą. Atrodė, kad miesto naktį ji pažįsta.

Mergina prisidegė cigaretę. Su juo ji nesijautė labai jaukiai.

– Bet kas yra? Kas nors vyksta?

– Atrodo, kad naktį nesaugu. Aš jus palydėsiu penkiasdešimt metrų.

– Kaip norite, – tarė mergina.

Bet buvo aišku, kad jai labiau patiktų eiti vienai, ir jie žingsniavo tylėdami.

Po kelių minučių policininkas ją paliko prie gatvės posūkio ir grįžo mažos Port Rojalio stoties kryptimi. Dar kartą perėjo per bulvarą iki Bertolė gatvės. Dvyliktą kartą. Kalbėdamas su ta moterimi ir ją lydėdamas, savo maršrute jis nebuvo dešimt minučių. Bet jam atrodė, kad tai irgi yra jo darbo dalis.

Dešimt minučių. Ir jų pakako. Metęs akį į Bertolė gatvę, ilgą ir tiesią, jis ant šaligatvio pamatė kažką neaiškaus.

„Jau, – nusmelktas nevilties pamanė jis. – Tai teko man."

Jis pribėgo. O, kad tai būtų buvęs tik susuktas kilimas. Bet kraujas tekėjo ligi pat jo. Jis pridėjo delną prie rankos, ištiestos ant žemės. Ji buvo šilta, tai įvyko ką tik. Tai buvo moteris.

Ragelyje traškėjo. Jis paskambino kolegoms, budintiems Gobelenų, Vaveno, Sen Žako, Košeno, Raspajo ir Denfero gatvėse, paprašė perduoti naujieną, nepalikti savo postų ir sulaikyti visus praeivius, kuriuos sutiks. Bet jeigu žudikas, tarkime, išvažiavo mašina, aišku, kad jis paspruks. Jis nesijautė kaltas palikęs maršrutą, kad palydėtų tą jauną moterį. Jis galbūt išgelbėjo tą jauną moterį su gražiu žandikauliu.

Bet jis neišgelbėjo šios. Ant ko laikosi tas gyvenimas? Iš mirusios žandikaulio, tarp kitko, nebuvo nieko likę. Vienas pasišlykštėjęs policininkas nusuko lempą, sukėlė ant kojų viršininkus ir laukė, ranką laikydamas ant pistoleto. Jau seniai naktis jam nebuvo sukėlusi tokių jausmų.

Suskambus telefonui, Adamsbergas pakėlė veidą į Danglarą, bet nepašoko.

– Tai įvyko, – tarė jis.

Ir paskui, kandžiodamas lūpą, pakėlė ragelį.

– Kur? Pakartokite kur, – po minutės tarė jis. – Bertolė? Betgi visas 5-asis turėjo būti prikimštas mūsų žmonių! Vien išilgai Port Rojalio turėjo būti keturi! Dieve mano, kas atsitiko?

Adamsbergas pakėlė balsą. Jis įjungė mikrofoną, kad Danglaras girdėtų policininko atsakymus.

– Port Rojalyje mes buvome tik dviese, komisare. Apie penkiolika po vienuolikos Bon Nuvelės metro įvyko avarija, susidūrė du traukiniai. Sunkiai sužeistų nėra, tačiau ten turėjo išvykti daug žmonių.

– Betgi reikėjo palikti šalutinius sektorius ir nusiųsti žmonių į 5-ąjį! Aš gi sakiau susitelkti 5-ojo gatvėse! Aš gi sakiau!

– Aš nieko negaliu, komisare. Aš neturėjau nurodymų.

Danglaras pirmą kartą matė Adamsbergą beveik nebesivaldantį. Tikrai, juos įspėjo dėl nelaimingo atsitikimo Bon Nuvelėje, bet jie abu manė, kad 5-ojo ir 14-ojo žmonių jis nepalies. Turėjo būti prieštaringų įsakymų arba tinklas, kurio tikėjosi Adamsbergas, viršuje neatrodė toks būtinas.

– Šiaip ar taip, – tarė Adamsbergas, purtydamas galvą, – jis vis tiek tai būtų padaręs. Šioje gatvėje ar kitoje, šią valandą ar kitą jam galiausiai būtų pavykę. Tai monstras. Neverta nervintis, mes nieko negalėjome. Eikš, Danglarai, lekiame ten.

Ten trečią kartą aplink papjautą ir apibrėžtam mėlynam apskritime išsitenkantį kūną – besisukančios sirenos, prožektoriai, neštuvai, teismo gydytojas.

– Viktorai, piktas likimas, ką tu veiki lauke? – sumurmėjo Adamsbergas.

Jis žiūrėjo į naują auką.

– Papjauta taip pat baisiai kaip ir anoji, – pasakė teismo gydytojas. – Įnirtingai peiliu įsikibta į kaklo

slankstelius. Įrankis nebuvo pakankamai geras, kad juos atskirtų, bet šito norėta, aš jums laiduoju.

– Gerai, gydytojau, jūs visa tai aprašysite, – tarė Adamsbergas, matydamas, kaip prakaituoja Danglaras. – Nusikaltimas įvykdytas ką tik, tiesa?

– Taip, tarp penkių po pirmos ir be dvidešimt penkių dvi, jei policininkas tikslus.

– Jūsų maršrutas, – pasakė Adamsbergas, pasisukdamas į policininką, – buvo nuo čia iki Port Rojalio aikštės?

– Taip, komisare.

– Kas jums atsitiko? Pirmyn atgal nueiti jums negalėjo prireikti daugiau dvidešimties minučių.

– Taip, tiesa. Bet kai vienuoliktą kartą atsidūriau prie mažos stoties, ėjo viena mergina. Nežinau, pavadinkite šitai nuojauta, bet man parūpo ją palydėti iki jos gatvės kampo. Tai nebuvo toli. Per visą kelią aš galėjau matyti Port Rojalį. Aš nesiteisinu, komisare, dėl šio nutolimo prisiimu atsakomybę.

– Pamirškime, – pasakė Adamsbergas. – Jis vis tiek šitai būtų padaręs. Nepastebėjote jokio žmogaus, panašaus į tą, kurio ieškome?

– Ne.

– O kiti iš sektoriaus?

– Nieko nepranešė.

Adamsbergas atsiduso.

– Pastebėjote skritulį, komisare? – paklausė Danglaras. – Jis neapskritas. Neįtikėtina, jis neapskritas. Šioje gatvėje šaligatvis per siauras, jis turėjo jį nubrėžti ovalų.

– Taip, ir šitai jam neturėjo patikti.

– Bet kodėl šito nepadaryti bulvare, kur vietos kiek nori?

– Vis dėlto per daug farų, Danglarai. Kas ponia?

Silpnoje lempų šviesoje vėl buvo skaitomi popieriai, rausiamas rankinukas.

– Delfina Le Nermor, mergautinė pavardė Vitriuel, jai buvo penkiasdešimt ketveri metai. O čia, man regis, jos nuotrauka, – tarė Danglaras, ant plastikinio patiesalo rūpestingai tuštindamas krepšį. – Ji atrodo graži, truputį per daug išsidažiusi. Žmogus, ją laikantis už peties, turi būti jos vyras.

– Ne, – tarė Adamsbergas, – neįmanoma. Ant jo piršto nematyti žiedo, o ant jos yra. Galbūt jis jos meilužis, jis jaunesnis. Tai paaiškintų, kodėl ji su savimi turi šią nuotrauką.

– Taip, turėjau pastebėti.

– Tamsu. Eime, Danglarai, į furgonėlį.

Adamsbergas žinojo, kad Danglaras nebegalėjo tverti perpjautų kaklų.

Jie vienas prieš kitą susėdo ant suoliukų furgonėlio gale. Adamsbergas vartė madų žurnalą, kurį rado ponios Le Nermor krepšyje.

– Man kažką sako šita Le Nermoro pavardė, – tarė jis. – Bet nebepamenu. Paieškokite jos adresų knygelėje vyro vardo ir jų adreso.

Danglaras iš jos ištraukė sutrintą vizitinę kortelę.

– Ogiustenas Luji Le Nermoras. Du adresai, vienas Prancūzijos kolegijos, kitas – Omalio gatvės, 9-ame rajone.

– Tai man kažką sako, bet niekaip neprisimenu.

– O aš prisimenu, – tarė Danglaras. – Apie tą Le

Nermorą neseniai kalbėjo kaip apie kandidatą į postą Įrašų ir literatūros akademijoje. Jis – Bizantijos žinovas, – po kurio laiko jis dar patvirtino, – Justiniano imperijos specialistas.

– Iš kur žinote, Danglarai? – nuoširdžiai stebėdamasis paklausė Adamsbergas, pakeldamas galvą nuo žurnalo.

– Gerai. Sakykim, truputį domiuosi Bizantija.

– Kuriems galams?

– Man patinka žinoti, ir tiek.

– Ir apie Justiniano imperiją jums patinka žinoti?

– Turbūt, – atsiduso Danglaras.

– Kada valdė tas Justinianas?

Adamsbergas niekada nesivaržė paklausti, kai nežinojo, net apie tai, ką būtų turėjęs žinoti.

– VI amžiuje.

– Po Jėzaus Kristaus ar prieš?

– Po.

– Žmogus man įdomus. Eime, Danglarai, mes jam pranešime apie žmonos mirtį. Kadangi jau mūsų auka turi artimų šeimos narių, reikia pasinaudoti proga pažiūrėti, kaip jis reaguos.

Ogiusteno Luji Le Nermoro reakcija buvo paprasta. Pusiau prabudęs mažas žmogelis juos išklausęs užsimerkė, sudėjo rankas ant pilvo, ir aplink jo lūpas išbalo. Jis išbėgo iš kambario, ir Danglaras su Adamsbergu jį išgirdo kažkur namuose vemiant.

– Aišku bent jau tai, kad jis sukrėstas, – tarė Danglaras.

– Arba išgėrė vimdomųjų po to, kai paskambinome telefonspyne.

Vyras grįžo atsargiu žingsniu. Ant pižamos jis buvo užsimetęs pilką chalatą, prieš ateidamas galvą buvo pakišęs po vandeniu.

– Apgailestaujame, – pasakė Adamsbergas. – Jeigu jums labiau patiktų į klausimus atsakyti rytoj...

– Ne... ne... Prašom, aš jūsų klausau, ponai.

Šis mažas žmogelis norėjo turėti orumo, ir jis jo turėjo, pastebėjo Danglaras. Jis stovėjo tiesiai, jo kakta buvo didelė, o bjaurios mėlynos spalvos žvilgsnis buvo kibus ir nepaleido to, kuriuo į jį žiūrėjo Adamsbergas. Jis prisidegė pypkę, klausdamas, ar jiems nieko tokio, sakydamas, kad jam to reikia.

Šviesa buvo blanki, slegianti, kambarys užverstas knygomis.

– Jūs tyrinėjate Bizantiją? – paklausė Adamsbergas, mesdamas žvilgsnį į Danglarą.

– Tiesa, – tarė šiek tiek nustebęs Le Nermoras. – Iš kur jūs žinote?

– Aš nežinau. Bet mano kolega jus pažįsta iš pavardės.

– Ačiū, esate malonus, kad šitai pasakėte. Bet maldauju, ar galėtumėte man papasakoti apie ją? Ją... Kas atsitiko, kaip?

– Detales pateiksime, kai jūs būsite tvirtesnis jas išgirsti. Jau vien žinoti, kad ji nužudyta, yra skaudu. Ją surado viename iš mėlynų skritulių. Tai atsitiko Bertolė gatvėje, 5-ame rajone. Tai gana toli nuo čia.

Le Nermoras linktelėjo galvą. Jo veidas glebo. Jis atrodė labai senas. Į jį žiūrėti nebuvo malonu.

– Viktorai, liūdnas likimas, kodėl tu lauke? Šitai? – jis tyliai paklausė.

– Maždaug, nevisai, – tarė Adamsbergas. – Vadinasi, jūs žinote apie skritulių žmogaus darbus?

– Kas nežino? Istoriniai tyrinėjimai neapsaugo nuo nieko, pone, net jeigu to nori. Neįtikėtina, apie šį maniaką su Delfi – savo žmona – kalbėjomės aną savaitę.

– Kodėl jūs apie tai kalbėjotės?

– Delfi buvo linkusi jį ginti, bet aš šlykštėjausi šiuo žmogumi. Intrigantas. Bet moterys to nesuvokia.

– Bertolė gatvė toli. Jūsų žmona buvo pas draugus? – vėl prabilo Adamsbergas.

Žmogus ilgai mąstė. Mažiausiai penkias ar šešias minutes. Danglarui net parūpo, ar jis tikrai išgirdo klausimą, ar jis nebuvo beužsnūstąs. Bet Adamsbergas jam parodė luktelėti.

Le Nermoras vėl brūkštelėjo degtuką pypkei pridegti.

– Toli nuo ko? – paklausė jis.

– Toli nuo namų, – pasakė Adamsbergas.

– Ne, priešingai, tai visai prie pat. Delfi gyveno Montparnaso bulvare, prie Por Rojalio. Reikia papasakoti daugiau?

– Būkite malonus.

– Jau beveik dveji metai, kai Delfi mane paliko ir gyvena pas meilužį. Tai menkas žmogelis, žioplys, bet kadangi šitai sakau aš, jūs manimi netikėsite. Patys nuspręsite, jei jį pamatysite. Jis nelaimėlis, ir tai viskas, ką galiu pasakyti. O aš... aš gyvenu čia, šitam dideliam barake... vienas. Kaip idiotas, – baigė jis, ranka apvesdamas ratą.

Danglaro ausiai atrodė, kad jo balsas truputį silpsta.

– Nepaisant visko, jūs su ja matydavotės?

– Be to negaliu, – atsakė Le Nermoras.

– Jūs pavyduliavote? – paklausė Danglaras be ypatingo subtilumo.

Le Nermoras trūktelėjo pečiais.

– Ko jūs norite, pone, – pripranti. Jau dvylika metų Delfi mane apgaudinėja su kuo tik pakliūva. Siunti, bet nuleidi rankas. Galiausiai nebežinai, ar tai tikra meilė, ar meilė, kuri ima tūžti, o paskui įtūžiai retėja, ir viskas baigiasi tuo, kad pietauji drauge, labai maloniai, labai liūdnai. Visa tai jūs mintinai mokate, ponai, knygos apie tai nerašysim, ar ne? Delfi nebuvo geresnė nei kitos, o aš irgi nebuvau ryžtingesnis nei kiti. Neliko nieko kita, tik ją priimti tokią, kokia ji buvo. Pripažįstu, kad paskutinį meilužį, žioplį, sunkiai suvirškinau. Lyg tyčia, ji užsidegė kaip tik dėl didžiausio iš visų menkystų ir nusprendė išsikelti.

Jis kilstelėjo rankas ir nuleido jas ant šlaunų.

– Štai, – tarė jis, – šito pakaks. Be to, dabar viskas baigta.

Jis sumirksėjo ir vėl prisikimšo pypkę šviesaus tabako.

– Reikėtų, kad patikslintumėte, ką veikėte šį vakarą. Tai būtina, – vis taip pat paprastai pasakė Danglaras.

Le Nermoras pažvelgė į juos vieną po kito.

– Nesuprantu. Tai ne tas maniakas?..

– Mes nieko nežinome, – pasakė Danglaras.

– Ne, ne, ponai, jūs klystate. Po mano žmonos mirties lieka tik tuštuma, sielvartas. O paskui, kadangi žinau, jog tai jus tikrai domina, didžioji dauguma jos

pinigų, o jų jinai turėjo daug, ir netgi šis namas turi atitekti jos seseriai. Delfi taip nusprendė. Jos sesuo visada vertėsi sunkiai.

– Ir vis tiek, – iš naujo pradėjo Danglaras, – mums reikia žinoti, ką jūs veikėte. Būkite malonus.

– Kaip matėte, prie namo durų yra telefonspynė. Sargo nėra. Kas galės jums patvirtinti, meluoju aš ar ne? Pagaliau... Maždaug iki vienuoliktos valandos aš rengiau kitų metų savo paskaitų programą. Žiūrėkit, ji čia, šita krūva ant stalo. Paskui atsiguliau, skaičiau ir miegojau, kol jūs nepaskambinot. Tai nepatikrinama.

– Kaip apgailėtina, – tarė Danglaras.

Adamsbergas dabar jam leido vesti apklausą. Klasikiniams ir nemaloniems klausimams Danglaras buvo stipresnis už jį. Visą šį laiką jis nenuleido akių nuo Le Nermoro, sėdinčio prieš jį.

– Suprantu, – tarė Le Nermoras, glostydamas kaktą šilta pypkės galvute, ir šitame jo judesy buvo daug širdgėlos. – Suprantu. Apgautas, pažemintas vyras, naujas meilužis, galintis iš manęs išplėšti žmoną... Suprantu jūsų logiką. Dieve mano... Bet ar jums visada reikia būti tokiems paprastiems? Ar negalite mąstyti kitaip? Mąstyti sudėtingiau?

– Taip, – tarė Danglaras. – Būna ir taip. Bet tiesa, kad jūsų padėtis kebli.

– Tiesa, – pripažino Le Nermoras. – Bet savo labui tikiuosi, kad jūs nesuklysite spręsdami. Manau, kad mums reikės dar pasimatyti?

– Pirmadienį? – pasiūlė Adamsbergas.

– Gerai, pirmadienį. Man atrodo, aš nieko negaliu padaryti dėl Delfi. Ji pas jus?

– Taip, pone, apgailestaujame.

– Jūs darysite skrodimą?

– Apgailestaujame.

Danglaras minutę patylėjo. Po kalbų apie skrodimą jis visada minutę patylėdavo.

– Pirmadienio pokalbiui, – vėl prabilo jis, – pagalvokite apie savo trečiadienio, birželio 19 dienos, ir ketvirtadienio, birželio 27 dienos, vakarus. Tai dviejų ankstesnių žmogžudysčių naktys. Mes jums pateiksime klausimų. Nebent jūs galėtumėte atsakyti jau dabar.

– Jokio reikalo galvoti, – atsakė Le Nermoras. – Tai paprasta ir liūdna: aš niekada neišeinu. Vakarus leidžiu rašydamas. Niekas nebegyvena mano namuose, kad jums tai patvirtintų, o su kaimynais aš palaikau mažai ryšių.

Visi nežinia kodėl ėmė linksėti galvomis. Pasitaiko tokių akimirksnių, kai visi linksi galvomis.

Šį vakarą buvo baigta. Ant Bizantijos žinovo vokų matydamas nuovargį, Adamsbergas iš lėto stodamasis leido suprasti, jog laikas eiti.

•••

Kitą dieną Danglaras iš namų išėjo po pažasčia pasikišęs prieš vienuolika metų pasirodžiusią Le Nermoro knygą „Ideologija ir visuomenė valdant Justinianui“. Daugiau nieko savo bibliotekoj nerado. Ant tomo nugarėlės buvo trumpa panegiriška biografija ir autoriaus nuotrauka. Jaunesnis, tokių pat bjaurių bruožų, bet be jokių ypatingų požymių, išskyrus ly-

gius dantis, Le Nermoras šypsojosi. Vakar Danglaras atkreipė dėmesį, kad jis turi pypkorių įprotį kaukšėti kandikliu į dantis. Banalus pastebėjimas, būtų pasakęs Šarlis Rejė.

Adamsbergo nebuvo. Jis turbūt jau nuėjo pas meilužį. Danglaras padėjo knygą ant komisaro stalo suvokdamas, kad tikisi jį nustebinti savo asmenine biblioteka. Ir tai buvo tuščia, nes dabar jis žinojo, kad nedaug dalykų stebina Adamsbergą. Tiek to.

Danglaro galvoje šį rytą sukosi tik viena mintis: sužinoti, kas naktį įvyko Matildos namuose. Maržlonas, visada patikimai eidavęs sargybą, jo laukė, kad prieš eidamas miegoti jam atsiskaitytų.

– Vieni ateidavo, kiti išeidavo, – tarė Maržlonas. – Aš budėjau prie namo iki pusės aštuonių ryto, kaip buvo sutarta. Jūros ponia išėjusi nebuvo. Ji šviesą svetainėj užgesino, manau, pusę pirmos, o savo miegamajame – po pusvalandžio. O senė Valmont svyruodama grįžo penkios minutės po trijų. Nuo jos trenkė alkoholiu, čia jau visa istorija! Paklausiau, kas atsitiko, ir ji apsižliumbė. Su sene nieko linksma. Kokia žaizda! Galiausia, kiek supratau, visą vakarą vienoje kavinėje ji laukė sužadėtinio. Sužadėtinis vis neatėjo, ji išgėrė, kad įgautų jėgų, ir užmigo ant stalo. Šeimininkas ją pažadino, kad ištrenktų lauk. Manau, jai buvo gėda, bet ji buvo per girta, kad susilaikytų, visko neišpasakojusi. Aš neįstengiau išpešti kavinės adreso. Jau ir taip šioje košėje buvo sunku susigaudyti. Pagaliau man ji kėlė šiokį tokį pasišlykštėjimą. Aš ją pavedėjau už rankos iki pat jos durų ir palikau kapanotis. O paskui šį rytą ji vėl išėjo su mažu krepšiu. Ji mane pastebėjo, bet

neparodė jokios nuostabos. Pasakė, kad skelbimai jai išlindo per gerklę ir kad ji trims ar keturioms dienoms važiuoja į Bery pas draugę siuvėją. Nėra nieko geriau už siuvimą, – pridūrė ji.

– O Rejė? Ar jis buvo išėjęs?

– Rejė buvo išėjęs. Jis išėjo labai gerai apsirengęs apie vienuoliktą vakaro ir grįžo, kaukšėdamas lazdele, toks pat puošnus, kaip išėjo, pusę antros nakties. Aš galėjau klausinėti Klėmansos, kuri manęs nepažino, bet Rejė – neįmanoma. Jis pažįsta mano balsą. Tad likau pasislėpęs ir pasižymėjau jo valandas. Šiaip ar taip, jam būtų buvę sunku mane pamatyti, ar ne tiesa?

Marželonas juokėsi. Tikra tiesa, kad jis kvailas.

– Pakvieskite man jį prie telefono, Marželonai.

– Rejė?

– Žinoma, kad Rejė.

Šarlis šaipėsi, išgirdęs Danglaro balsą, ir Danglaras nesuprato kodėl.

– Gerai, – tarė Šarlis, – iš radijo sužinojau, kad jūs turite naujų rūpesčių, inspektoriau Danglarai. Nuostabu. Ir vėl man verčiate kaltę? Jokių kitų minčių?

– Ko vakar buvote išėjęs, Rejė?

– Kadrinti.

– Kadrinti kur?

– „Nuvo Palė“.

– Ar kas nors gali patvirtinti?

– Niekas! Jūs gerai žinote, kad šituose naktiniuose klubuose per daug žmonių, kad kas nors jus pastebėtų.

– Kas jus verčia šaipytis, Rejė?

– Jūs! Jūsų telefono skambutis, štai kas mane verčia šaipytis. Brangioji, liežuvio neprikandanti Matilda man patikėjo paslaptį, kad komisaras jai pataręs šią naktį likti namie. Iš to supratau, kad jūs numatę, kad bus triukšmo. Taigi pamaniau, kad tai – puiki proga išeiti.

– Bet kodėl, po paraliais? Manote, kad tai man palengvina darbą?

– To nesiekiu, inspektoriau. Jūs man graužiate nervus nuo pat šios istorijos pradžios. Man pasirodė, kad atėjo mano eilė.

– Trumpai sakant, jūs išėjote, kad mums pagraužtumėt nervus?

– Beveik taip, nes kalbant apie merginas, nesusižvejojau nė vienos. Aš patenkintas, kad jūsų padėtis sumauta. Žinote, tikrai patenkintas.

– Bet kodėl? – vėl pasiteiravo Danglaras.

– Kadangi tai man padeda išgyventi.

Danglaras ragelį padėjo gerokai įsiutęs. Išskyrus Matildą Forestjė, šią naktį Patriarchų gatvės namuose niekas nesėdėjo ramus. Jis paleido Maželoną ir griebėsi Delfi Le Nermor testamento. Norėjo patikrinti, ką ji paliko savo seseriai. Po dviejų valandų sužinojo, kad nėra jokio testamento. Delfi Le Nermor nepaliko jokio raštiško potvarkio. Yra dienų, kai viskas nesiseka.

Danglaras vaikščiojo po kabinetą ir dar sykį galvojo apie tai, kad saulė, šita suknista žvaigždė, po keturių ar penkių milijardų metų susprogs, ir jis nesuprato, kodėl jam visada tai sukeldavo baisią neviltį. Jis būtų

paaukojęs gyvenimą, kad saulė po penkių milijardų metų liktų kokia esanti.

Adamsbergas grįžo apie vidurdienį ir jam pasiūlė drauge papietauti. Tai atsitikdavo nedažnai.

– Bizantijos žinovo padai pradeda svilti, – tarė Danglaras. – Jis suklydo arba melavo dėl paveldėjimo: testamento nėra. Ir dėl to viskas atitenka vyrui. Yra akcijų, hektarai miško ir keturi namai Paryžiuje be to, kur jis gyvena. Jis pats plikas kaip tilvikas. Tik profesoriaus alga ir autoriaus teisės. Įsivaizduokite, kad jo žmona būtų panorusi išsiskirti, ir viskas būtų nuplaukę.

– Taip ir buvo nuspręsta, Danglarai. Aš buvau susitikęs su meilužiu. Tai tikrai tas pats žmogelis, kuris nuotraukoje. Tiesa, kad jis milžiniškų proporcijų ir menkų smegenų. Be to, jis žolėdis, ir tuo didžiuojasi.

– Vegetaras, – pasiūlė Danglaras.

– Taip, vegetaras. Kartu su broliu, irgi žolėdžiu, jie vadovauja reklamos agentūrai. Jiedu vakar vakare dirbo iki dviejų valandų nakties. Brolis patvirtina. Taigi jis nekaltas, nebent brolis meluotų. Bet dėl Delfinos mirties meilužis atrodo puolęs į neviltį. Jis vertė ją išsiskirti ne dėl to, kad Le Nermoras jam būtų trukdęs, bet norėjo išplėšti Delfiną iš to, ką jis vadina tironija. Atrodo, Ogiustenas Luji ją vertė jam dirbti, skaityti ir mašinėle perspausdinti jo rankraščius, tvarkyti jo užrašus ir kad Delfina nedrįso pasakyti nieko prieš. Ji aiškino, kad jai šitai tiko, kad tai vertė „suktis jos smegenis“, tačiau meilužis įsitikinęs,

kad viskas nebuvo taip geranoriška, kad ji mirtinai bijojo vyro. Bet galiausiai Delfina jau buvo beveik apsisprendusi reikalauti skyrybų. Ji norėjo bent pabandyti pasikalbėti su Ogiustenu Luji. Nežinia, ar ji tai padarė, ar ne. Žodžiu, dviejų žmonių priešiškumas drasko akis. Meilužis nesupyktų, jei Le Nermoras būtų paguldytas ant menčių.

– Visa tai gali būti tiesa, – tarė Danglaras.

– Aš irgi taip manau.

– Trims žmogžudysčių naktims Le Nermoras neturi alibio. Jeigu jis norėjo nusikratyti žmonos, kol ji dar nepakėlė maišto, jis galėjo griebtis skritulių žmogaus suteiktos progos. Jis neryžtingas, jis pats mums tai prisipažino. Ne iš tų, kurie rizikuotų. Kad apkaltintų maniaką ir sudarytų serijinių nusikaltimų įspūdį, jis įvykdė dvi atsitiktines žmogžudystes, o po to nužudė savo žmoną. Pasiekė, ko norėjo. Farai ieško skritulių žmogaus, o jį palieka ramybėj. Jis gauna palikimą.

– Pavojingi spąstai? Tikrai farus reikia laikyti visiškais idiotais.

– Viena vertus, tarp farų sutinki tiek pat idiotų, kaip bet kur kitur. Kita vertus, siaurapročius galėtų patraukti gudrybė. Sutinku, kad Le Nermoras neatrodo siauraprotis. Bet gali pasitaikyti sąmonės užtemimų. Tai pasitaiko. Ypač kai kurstomi meilės planai. O Delfina Le Nermor? Ką ji veikė tokiu laiku lauke?

– Meilužis sako, kad ji turėjo visą vakarą likti namie. Grįžęs jis nustebo, kad jos nėra. Jis pamanė, kad ji nuėjo nusipirkti cigarečių į dar neuždarytą Bartolė tabako barą. Kai pritrūkdavo, ji dažnai ten eidavo. Vėliau jis įsivaizdavo, kad jai bus paskambinęs jos vyras.

Jis nedrįso skambinti Le Nermorui ir nuėjo miegoti. O šį rytą jį prikėliau aš.

– Le Nermoras galėjo pastebėti skritulį, tarkime, apie vidurnaktį. Po to jis išsikviečia žmoną ir ją papjauna vietoje. Manau, kad Le Nermoro popieriai nelabai kokie. Ką galvojate apie tai?

Aplink lėkštę Adamsbergas buvo pribarstęs trupinių. Danglarui, kuris valgydavo rūpestingai, dėl to spaudė širdį.

– Ką galvoju apie tai? – tarė Adamsbergas, pakeldamas galvą. – Nieko. Aš galvoju apie skritulių žmogų. Jau turėtumėte tai žinoti, Danglarai.

•••

Le Nermoras buvo sulaikytas ir jo nesibaigiančios apklausos prasidėjo pirmadienio rytą. Danglaras neslėpė, kad viskas ėjo prieš jį.

Adamsbergas paliko laisvas rankas Danglarui, kuris į tikslą šaudė be gailesčio. Senas žmogus atrodė bejėgis gintis. Kiekvieną jo bandymą pasiteisinti iškart sugniuždydavo Danglaro kandumas. Bet tuo pat metu Adamsbergas aiškiai matė, kad Danglarui buvo gaila aukos.

Adamsbergas nieko panašaus neišgyveno. Jis iš pirmo žvilgsnio pajuto neapykantą Le Nermorui ir nė už ką pasaulyje nenorėjo, kad Danglaras jo paklaustų kodėl. Taigi jis nieko nesakė.

Danglaro apklausa buvo vykdoma kelias dienas.

Kartais Adamsbergas įeidavo į Danglaro kabinetą ir žiūrėdavo. Įspraustas į kampą, įgąsdintas jam

metamų kaltinimų, senas vyras gniužo akyse. Jis nebemokėjo atsakyti net į paprasčiausius klausimus. Ne, jis nežinojo, kad Delfina nebuvo parašiusi testamento. Jis visada buvo įsitikinęs, jog viskas atiteks jos seseriai Klarai. Jam patiko Klara, ji kapstėsi gyvenime viena su trimis vaikais. Ne, jis nežinojo, ką veikė žmogžudysčių naktimis. Jis turėjo dirbti, paskui miegoti kaip visais vakarais. Danglaras jam šaltai paprieštaraudavo: Madlenos Šatlen žmogžudystės naktį budinti vaistininkė mačiusi Le Nermorą išeinantį iš namų. Sutriuškintas Le Nermoras aiškinosi, kad tai – galimas dalykas, kad kartais jis išeidavo iš automato parsinešti cigarečių pakelio: „Aš nuplėšdavau popierių ir turėdavau tabako pypkei. Mudu su Delfi visada daug rūkėme. Ji bandė mesti. Aš ne. Per daug vienatvės tame dideliame barake."

Ir vėl mojuoja rankomis, gniūžta. Bet iš akių gilumos matėsi, kad nepaisant visko, dar tęs kovą. Iš Prancūzijos kolegijos profesoriaus neliko nieko daugiau, tik senėkas, kuris atrodė sužlugęs ir kuris, nepaisydamas sveiko proto, nėrėsi iš kailio, kad išsisuktų nuo bausmės, kuri atrodė neišvengiama. Gal kokį tūkstantį kartų jis pakartojo: „Betgi tai negaliu būti aš. Aš mylėjau Delfi."

Vis labiau įsijausdamas Danglaras be perstojo spaudė, nepraleisdamas nė vieno įtartino fakto. Jis netgi leido žurnalistams pasigriebti keletą naujienų, kurios atsidūrė pirmose skiltyse. Nepaisant Marželono, kuris kartais mokėdavo būti švelnus, padrąsinimų, seniui pavykdavo tik vos ne vos prisiliesti prie jam atneštų pietų. Jis nebesiskuto, net tada, kai

iš apklausų grįždavo miegoti namo. Regėdamas šį senį, vis dėlto turintį velnišką galvą, kad apsigintų, taip greitai smunkantį, Adamsbergas stebėjosi. Dar niekada jis nebuvo matęs, kad žmogus taip greitai palūžtų.

Ketvirtadienį visiškai apdujusio Le Nermoro kojos iš tikrųjų drebėjo. Teisėjas pareikalavo apkaltinimo, ir Danglaras jam pranešė šią žinią. Le Nermoras ilgai nieko nesakė kaip aną naktį namie, lyg svertų visus „už" ir „prieš". Ir lygiai taip pat Adamsbergas Danglarui davė ženklą jokiu būdu nesikišti.

Paskui Le Nermoras pasakė:

– Duokite man kreidos. Mėlynos kreidos.

Kadangi niekas nepajudėjo, šiek tiek valdingiau pridūrė:

– Paskubėkite. Aš paprašiau kreidos.

Danglaras išėjo ir rado jos gabalėlį Florencijos stalčiuje. Jame galėjai rasti visko.

Su nusilpusio žmogaus atsargumu Le Nermoras atsikėlė ir paėmė kreidą. Stovėdamas prieš baltą sieną jis dar keletą akimirksnių pagalvojo. Ir paskui labai greitai didelėmis raidėmis užrašė: „Viktorai, piktas likimas, ką tu veiki lauke?"

Adamsbergas nekrustelėjo. Jis šito laukė jau nuo vakar.

– Danglarai, suraskite Mionjė, – tarė jis. – Manau, kad jis kažkur čia.

Kol Danglaro nebuvo, skritulių žmogus atsisuko į Adamsbergą, nusprendęs nuo jo nenuleisti akių.

– Laba diena, – tarė Adamsbergas. – Jau seniai jūsų ieškojau.

Le Nermoras nieko neatsakė. Adamsbergas žiūrėjo į jo nemalonių bruožų veidą, kuris po prisipažinimo vėl įgavo ryžto.

Įkandin Danglaro į kabinetą įėjo grafologas Mionjė. Jis įsižiūrėjo į didelį, per visą sieną nutįsusį užrašą.

– Gražus prisiminimas jūsų kabinetui, Danglarai, – sumurmėjo jis. – Taip, tai ta pati rašysena. Jos nepamėgdžiosi.

– Ačiū, – tarė skritulių žmogus, Danglarui grąžindamas kreidą. – Jeigu norite, pateiksiu ir kitų įrodymų. Savo užrašus, valandas, kada išeidavau naktimis, kryžiukų nusėtą Paryžiaus planą, daiktų sąrašą, viską, ko panorėsite. Suprantu, kad tikiuosi per daug, bet norėčiau, kad tai neiškiltų į viešumą. Norėčiau, kad nei mano studentai, nei mano kolegos niekada nesužinotų, kas aš esu. Manau, kad tai neįmanoma. Galiausiai dabar viskas keičiasi, ar ne?

– Taip, – sutiko Danglaras.

Le Nermoras, atgavęs šiek tiek jėgų, atsistojo ir sutiko paimti alaus. Vis praeidamas pro savo didelį grafitį jis vaikščiojo kabinete pirmyn atgal nuo lango prie durų.

– Neturėjau kitos išeities, tik jums tai pasakyti. Prieš mane buvo per daug įkalčių. Dabar viskas kitaip. Jūs puikiai suprantate, kad jeigu būčiau norėjęs nužudyti žmoną, to nebūčiau padaręs viename iš savo paties skritulių ir net nepasistengęs pakeisti rašysenos. Tikiuosi, kad su tuo sutinkate.

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Dabar nebeverta tikėtis tos vietos Akademijoje. Ir nebeverta rengti paskaitų kitiems metams.

Kolegija manęs nenorės, ir tai normalu. Bet aš neturėjau pasirinkimo. Vis dėlto manau, kad savo ruožtu iš to ir laimėjau. Visa kita dabar jums išsiaiškinti. Kas manimi pasinaudojo? Nuo pat pirmo lavono, rasto mano apskritime, aš stengiuosi suprasti, aš grumiuosi šituose nelemtuose spąstuose. Aš labai išsigandau, kai sužinojau apie pirmą žmogžudystę. Jums jau sakiau, kad nesu ryžtingesnis nei kiti. Atvirai tariant, gal net mažiau. Nusikankinau, stengdamasis suprasti. Kas tai padarė? Kas mane sekė? Kas paguldė tos moters lavoną į mano skritulį? Ir jeigu aš po kelių dienų vėl ėmiausi skritulių, tai ne dėl to, kad kaip sako spauda, jus provokuočiau. Toli gražu ne. Aš tikėjausi pastebėti tą, kuris mane seka, nustatyti žudiką ir išsiteisinti. Kol apsisprendžiau, man prireikė kelių dienų. Prieš leisdamasis būti vieną naktį sekamas žmogžudžio, kiekvienas, ypač toks bailus žmogus kaip aš, dvejoja. Bet aš žinojau, kad jeigu jūs mane išknisite, aš niekaip neišvengsiu kaltinimo žmogžudyste. Šitai ir numatė žudikas: aš užmokėsiu už jį. Tad kova vyko tarp jo ir manęs. Mano gyvenime tai buvo pirmoji kova. Dėl to aš nesigailiu. Vienintelis dalykas, kurio nenumačiau, buvo tai, kad jis griebsis mano žmonos. Visą naktį po jūsų apsilankymo klausiau savęs, kodėl jis šitai padarė. Ir radau tik vieną paaiškinimą: policija vis manęs nepagavo, o tai prieštaravo žudiko planams. Taigi jis padarė šitai, jis nužudė Delfi, kad jūs prisikastumėt iki manęs, kad jūs mane sulaikytumėt ir kad jis liktų ramus. Galbūt taip, ar ne?

– Galimas dalykas, – tarė Adamsbergas.

– Bet jo klaida ta, kad bet kuris jūsų psichiatras pasakys, jog aš sveiko proto. Iš tikrųjų, neurotikas būtų galėjęs nužudyti du kartus ir galiausiai griebtis savo paties žmonos. Bet ne aš. Aš nesu beprotis. Ir aš niekada nebūčiau nužudęs Delfi viename iš savo skritulių. Delfi. Jei ne tie mano prakeikti skrituliai, ji būtų gyva.

– Jeigu jūs sveiko proto, – paklausė Danglaras, – kam braižyti tuos prakeiktus skritulius?

– Kad man priklausytų pamesti daiktai, kad jie man jaustųsi dėkingi. Ne, aš blogai paaiškinau.

– Tikrai, nesuprantu, – tarė Danglaras.

– Tiek to, – pasakė Le Nermoras. – Pabandysiu parašyti, gal bus lengviau.

Adamsbergas galvojo apie Matildos apibūdinimą: „Mažas žmogus, neturintis ir trokštantis galios, kaip jis išsisuks?“

– Suraskite jį, – vėl su širdgėla prabilo Le Nermoras. – Suraskite tą žudiką. Ar tikite, kad jums pavyks?

– Jeigu jūs mums padėsite, – pasakė Danglaras. – Tarkime, ar jūs pastebėjote ką nors, kas jus sekdavo, kai išeidavote?

– Nelaimė, bet nemačiau nieko labai tikslaus. Prieš du ar tris mėnesius pasitaikydavo, kad mane sekdavo moteris. Tada, tai buvo gerokai prieš pirmąją žmogžudystę, man tai beveik nerūpėjo. Bet man ji vis dėlto pasirodė keista, taip pat simpatiška. Man atrodė, kad ji mane iš tolo drąsina. Iš pradžių ja nepasitikėjau, bet vėliau džiaugdavausi ją matydamas. Bet ką jums apie ją pasakyti? Man regis, kad ji buvo

brunetė, gana aukšta, atrodo, graži ir nebejauna. Negaliu pateikti daugiau detalių, bet tai buvo moteris, tuo esu įsitikinęs.

– Taip, – tarė Danglaras, – mes ją pažįstame. Kiek kartų ją matėte?

– Daugiau nei dešimt.

– O po pirmos žmogžudystės?

Le Nermoras sudvejojo, lyg bjaurėtųsi prisiminti.

– Taip, – tarė jis, – du kartus kažką mačiau, bet tai nebebuvo ta pati moteris. Tai buvo kažkas kitas. Kadangi bijojau, aš vos ne vos atsigręždavau ir kai tik skritulys būdavo baigtas, iškart skuosdavau. Neturėjau drąsos iki galo įgyvendinti savo plano – atsigręžti ir vytis jį, kad pamatyčiau veidą. Tai buvo... nedidelis siluetas. Keista būtybė, neapibūdinama, nei vyras, nei moteris. Matote, aš nieko nežinau.

– Kodėl visąlaik jūs su savimi turėdavote krepšį? – įsiterpė Adamsbergas.

– Krepšį, – tarė Le Nermoras, – su savo popieriais. Po skritulių aš kiek įkabindamas lėkdavau į metro. Ir aš būdavau toks susinervinęs, kad man reikėdavo skaityti, vėl pasinerti į užrašus, vėl pasijausti profesoriumi. Nežinau, kaip geriau paaiškinti. Ką jūs dabar ketinate su manimi daryti?

– Galimas dalykas, kad jus paleisime, – tarė Adamsbergas. – Tardytojas nerizikuos padaryti teisinės klaidos.

– Savaime aišku, – tarė Danglaras. – Dabar viskas kitaip.

Le Nermoras jautėsi geriau. Jis paprašė cigaretės ir ją ištuštino į pypkę.

– Tai paprasčiausias formalumas, bet nepaisant visko, aš norėčiau apsilankyti jūsų namuose, – tarė Adamsbergas.

Danglaras, niekada nematęs, kad Adamsbergas skirtų laiko paprastiems formalumams, į jį pažiūrėjo nesuprantančiomis akimis.

– Darykite, kaip išmanote, – tarė Le Nermoras. – Tik ko gi jūs ieškote? Aš jums sakiau, kad pateiksiu visus įrodymus.

– Aš tai puikiai žinau. Jumis pasitikiu. Tačiau aš neieškau ko nors apčiuopiamo. O dabar reikėtų, kad jūs visa tai surašytumėte su Danglaru kaip liudytojo parodymus. (Būtinai?)

– Garbingai, komisare. Kaip „skritulių žmogus", kuo aš rizikuoju?

– Mano galva, nelabai kuo, – tarė Adamsbergas. – Kalbant paprastai, nei kėlėte triukšmą naktį, nei trikdėte viešąją ramybę. Jūs nekaltas dėl to, kad kažkam įkvėpėte žmogžudystės idėją. Mes ne visada atsakingi už idėjas, kurias įkvepiame kitiems. Jūsų manija – trijų mirčių priežastis, bet jūs dėl to nekaltas.

– Nė į galvą nebūtų galėję ateiti. Apgailestauju, – sumurmėjo Le Nermoras.

Adamsbergas išėjo, nepasakęs nė žodžio, ir Danglaras ant jo pyko, kad šiam vyrui neparodė nė krislo žmoniškumo. Jis buvo matęs, kaip komisaras daro viską, kad nepatiktų visokiems prašalaičiams ir bepročiams. O šiandien jis neparodė nė krislo žmoniškumo seniui.

•••

Kitą rytą Adamsbergas pareikalavo dar sykį pasimatyti su Le Nermoru. Danglaras paniuro. Jis būtų norėjęs, kad prie senio nebesikabinėtų. Ir Adamsbergas jį kviečiasi paskutinę minutę, kai pastarosiomis dienomis beveik nesikišo.

Taigi Le Nermoras vėl buvo pakviestas. Į komisariatą jis įėjo nedrąsiai, dar šiek tiek svyruodamas, išblyškęs. Danglaras jį stebėjo.

– Jis pasikeitė, – sušnabždėjo jis Adamasbergui.

– Aš nieko nežinau, – atsakė Adamsbergas.

Le Nermoras prisėdo ant užpakalio kraštelio ir paprašė leisti rūkyti pypkę.

– Aš galvojau šią naktį, – tarė jis, kišenėse naršydamas degtukų. – Visą naktį. Ir dabar man nusispjaut, kad visi žinos teisybę apie mane. Aš susitaikau su apgailėtinu skritulių žmogaus personažu, kaip mane vadina spauda. Iš pradžių, kai pradėjau, man atrodė, kad šitai man teikia daug galios. Iš tikrųjų, spėju, buvau tuščiagarbis ir groteskiškas. Ir paskui viskas subyrėjo. Tos dvi žmogžudystės. Ir mano Delfi. Kuriems galams visa tai slėpti nuo savęs? Kuriems galams, dangstant nuo kitų, bandyti pataisyti ateitį, kurią aš, kad ir kaip būtų, sugadinau, sužlugdžiau? Ne. Aš buvau skritulių žmogus. Juo blogiau man. Dėl to, dėl mano „frustracijų“, kaip sako Verkor-Lori, – trys mirtys. Ir Delfi.

Jis rankomis susiėmė galvą, ir Danglaras su Adamsbergu tylomis laukė, vienas į kitą nežiūrėdami. Ir paskui senis Le Nermoras pasitrynė akis lietpalčio rankovės kraštu kaip koks klajoklis, tarsi atsisakytų

viso to prestižo, kuriam susikurti paaukojo metų metus.

– Taigi neverta jūsų maldauti meluoti spaudai, – įtempęs jėgas, vėl prabilo jis. – Man regis, kad verčiau nuryti tai, kas aš esu ir ką padariau, užuot mosavus šituo prakeiktu profesoriaus krepšiu, kad prisidengčiau. Bet kadangi aš vis dėlto bailus, dabar, kai visi viską sužinos, norėčiau palikti Paryžių. Suprantate, gatvėse susitinku per daug pažįstamų veidų. Jeigu leisite, norėčiau pasitraukti į savo kaimą. Nepakenčiu kaimo. Namą nupirkau Delfi. Jis man bus prieglauda.

Le Nermoras laukė atsakymo, pypkės galvute glostydamas skruostą, susirūpinęs ir nelaimingas.

– Jūs turite visišką teisę, – tarė Adamsbergas. – Palikite man savo adresą, tai viskas, ko aš prašau.

– Dėkui. Manau, kad galėsiu ten įsikurti po poros savaičių. Viską išparduodu. Su Bizantija baigta.

Adamsbergas vėl patylėjo prieš paklausdamas:

– Tikiuosi, jūs nesergate diabetu?

– Keistas klausimas, komisare. Ne, aš nesergu diabetu. Ar tai... jums svarbu?

– Pakankamai. Aš jus pakamuosiu paskutinį sykį, bet tai kvailas menkniekis. Tačiau šio kvailo menkniekio paaiškinti nepavyksta, ir aš tikiuosi, kad jūs man padėsite. Visi jus pastebėję liudytojai kalba apie kvapą, kurį jūs paliekate įkandin savęs. Vieniems – supuvusio obuolio, kitiems – acto ar likerio. Iš pradžių maniau, kad jus kankina diabetas, jūs galbūt žinote, kad tokie ligoniai turi lengvą rūgimo kvapą. Bet tai – ne jūsų atvejis. Jūs man atsiduodate tik šviesiu tabaku. Tad pamaniau, kad šis kvapas sklinda, be abejonės, nuo

jūsų drabužių ar sieninės drabužių spintos. Aš sau leidau vakar pas jus išuostyti visas drabužines, spintas, skrynias, komodas ir visus drabužius. Nieko. Senos medienos kvapas, dažų kvapas, pypkių, knygų, net kreidos kvapas, bet nieko rūgštaus, nieko iš fermentacijos. Aš nusivyliau.

– Ką turėčiau jums pasakyti? – paklausė šiek tiek suglumęs Le Nermoras. – Koks tiksliai jūsų klausimas?

– Kaip jūs šitai paaiškintumėte?

– Aš nežinau! Niekada šito kvapo nepajutau. Man netgi gėda tai sužinoti.

– Galbūt aš galiu paaiškinti. Šis kvapas ateina iš kitur, iš spintos, kuri yra ne pas jus namie ir kurioje jūs sudedate savo skritulių žmogaus drabužius.

– Savo skritulių žmogaus drabužius? Betgi aš neturiu specialios aprangos! Aš dar nepriėjau iki to, kad tam įsitaisyčiau kostiumą! O ne, komisare. Tarp kitko, jūsų liudytojai jums irgi turėjo pasakyti, kad būdavau apsirengęs paprastai, kaip šiandien. Aš beveik visada vilkiu tais pačiais drabužiais: flanelinėmis kelnėmis, baltais marškiniais, švarku su ševronais ir lietpalčiu. Beveik niekada nesirengiu kitaip. Kodėl būčiau turėjęs, išėjęs iš namų švarką su ševronais, nueiti „kitur“, kad apsivilkčiau kitu, ir dar blogai atsiduodančiu švarku?

– Kaip tik šitai man ir įdomu.

Le Nermoro išraiška vėl buvo apgailėtina, ir Danglaras dar sykį dėl to supyko ant Adamsbergo. Pasirodo, komisaras kankinti mokėjo ne taip ir blogai.

– Norėčiau jums padėti, – kone sumekeno Le Nermoras, – bet čia jūs iš manęs reikalaujate jau per daug. Neįstengiu suprasti šitos kvapo istorijos ir kodėl tai įdomu.

– Gali būti, kad tai neįdomu.

– Gal įmanoma, kad veikdamas su įkarščiu, nes skrituliai man sukeldavo daug emocijų, aš galėjau paskleisti tam tikrą „baimės kvapą“. Tai įmanoma. Atrodo, kad taip būna. Kai po to atsidurdavau metro, būdavau permirkęs prakaitu.

– Nieko tokio, – tarė Adamsbergas, paišydamas tiesiai ant stalo, – užmirškite tai. Kartais man kyla įkyrių kvailų minčių. Aš jus paleisiu, pone Le Nermorai. Tikiuosi, kad savo kaime jūs rasite ramybę. Kartais ją randi.

Ramybė kaime! Susierzinęs Danglaras garsiai atsikvėpė. Šiaip ar taip, šį rytą komisaras jį erzino viskuo – savo beprasmėmis gudrybėmis, savo nereikalingais klausinėjimais, pagaliau savo banalybėmis. Jau dabar jis užsimanė taurės baltojo vyno. Per anksti. Labai per anksti, dėl Dievo meilės, susilaikyk.

Le Nermoras jiems nusišypsojo tragiška šypsena, ir Danglaras pabandė jį padrąsinti, labai stipriai paspausdamas ranką. Bet Le Nermoro ranka liko glebi. Jam galas, pamanė Danglaras.

Adamsbergas atsistojo, kad pažiūrėtų, kaip Le Nermoras tolsta koridoriumi su savo juodu krepšiu, nelabai tiesia nugara, dar liesesnis nei kada nors.

– Vargšas, – tarė Danglaras. – Jam amen.

– Jau geriau jis sirgtų diabetu, – tarė Adamsbergas.

•••

Rytmečio pabaigą Adamsbergas praleido skaitydamas „Ideologiją ir visuomenę valdant Justinianui". Danglaras, beveik tiek pat nualintas, kiek jo auka per kovą su skritulių žmogumi, būtų norėjęs, kad Adamsbergas pagaliau liautųsi apie tai galvojęs ir imtųsi tirti kitaip. Jis jautėsi toks persisotinęs Ogiustenu Luji Le Nermoru, kad už nieką pasauly nebūtų įstengęs perskaityti bent vieną jo eilutę. Jam būtų atrodę, jog sulig kiekvienu žodžiu regi link savęs palinkstant sutrikusius Bizantijos žinovo bruožus ir jo stinglų drumstai mėlyną žvilgsnį, jam priekaištaujantį dėl jo kietumo.

Danglaras grįžo apie pirmą valandą. Adamsbergas tebeskaitė. Jis prisiminė komisarą sakius, kad jis visus žodžius skaito vieną po kito. Adamsbergas nepakėlė galvos, bet Danglarą įeinant išgirdo.

– Prisimenate madų žurnalą, kuris buvo ponios Le Nermor krepšyje, Danglarai?

– Tą, kurį jūs vartėte furgonėlyje? Jis dar turėtų būti laboratorijoje.

Adamsbergas paskambino ir paprašė, kad jam atneštų žurnalą, jei darbas su juo buvo baigtas.

– Kas jums neduoda ramybės, komisare? – pasiteiravo Danglaras.

– Nežinau. Yra mažiausiai trys dalykai, kurie man neduoda ramybės: supuvusio obuolio kvapas, gerasis gydytojas Žeraras Pontjė ir šis madų žurnalas.

Adamsbergas kiek vėliau vėl pasikvietė Danglarą. Rankoje jis laikė mažą lapelį.

– Tai traukinių tvarkaraštis, – tarė Adamsbergas. – Vienas į Marsiji, gerojo gydytojo Pontjė tėviškę, išvažiuoja po penkiasdešimt penkių minučių.

– Bet kodėl jus taip domina gydytojas?

– Dėl to, kad jis – vyras.

– Vėl ta pati istorija?

– Aš jums sakiau, Danglarai, esu lėtapėdis. Ar manote, kad galite spėti į šį traukinį?

– Šiandien?

– Malonėkite. Aš noriu žinoti viską apie gerąjį gydytoją. Ten jūs rasite žmonių, kurie jį pažinojo jauną, prieš jam išvažiuojant ir įsitaisant kabinetą Paryžiuje. Paklausinėkite juos. Aš noriu žinoti. Viską. Kažkas mums prasprūdo.

– Bet kaip aš galiu klausinėti žmonių, neturėdamas nė menkiausio supratimo apie tai, ko jūs ieškote?

– Važiuokite ir užduokite visus įmanomus pasaulyje klausimus. Aš jumis pasitikiu. Ir nepamirškite man paskambinti.

Adamsbergas atsisveikino su Danglaru ir visiškai užsimiršęs išėjo susirasti ko nors pavalgyti. Savo šaltus pietus jis čiaumojo pakeliui į Nacionalinę biblioteką.

Prie įėjimo į biblioteką jo senos juodos medžiagos kelnės ir marškiniai, atraitoti iki alkūnių, nepadarė gero įspūdžio. Jis parodė savo pažymėjimą ir pasakė, kad nori susipažinti su visais Ogiusto Luji Le Nermoro darbais.

...

Danglaras į Marsiji stotį atvyko 18.10. Laikas, kai užeigoje išmuša baltojo vyno valanda. Marsiji buvo šešios kavinės, jis visose apsilankė ir sutiko nemažai senių, kurie galėjo papasakoti apie Žerarą Pontjė. Bet tai, ką jie pasakojo, jo visiškai nedomino. Jauno Žeraro gyvenimas jam atrodė nuobodus – jame nebuvo jokios didesnės kliauties. Danglarui atrodė, kad būtų geriau patyrinėti jo mediko karjerą. Niekada negali žinoti, – eutanazija, diagnostikos klaida... Gali atsitikti daugybė dalykų. Bet Adamsbergas reikalavo ne to. Komisaras jį atsiuntė čia, kur niekas nežinojo, ką veikė Pontjė po to, kai jam sukako dvidešimt ketveri metai.

Apie dešimtą valandą vakaro jis šlaistėsi vienas po Marsiji, apsvaigęs nuo vietinio vyno ir nieko nesužinojęs. Jis nenorėjo grįžti į Paryžių tuščiomis rankomis. Jam rūpėjo dar pabandyti, bet mintis naktį praleisti čia džiaugsmo nekėlė. Danglaras paskambino vaikiščiams, kad palinkėtų labos nakties. Paskui jis nuėjo paskutiniojo kavinės šeimininko duotu adresu, kur turėjo rasti nakvynę pas privatininką. Privatininkas buvo sena ponia, kuri jam įpylė dar vieną taurę vietinio vyno. Danglaras panoro išpažinti visus savo rūpesčius jos senam ir labai gyvam žvilgsniui.

...

Niekam apie tai neprasitardama, Matilda visą savaitę kraustėsi iš proto. Pirmiausia jai nepatiko, kai

išgirdo Šarlį grįžtant pusę antros nakties, o pabudusi sužinojo apie naują moters žmogžudystę. Nieko nepagerino ir tai, kad visą kitą vakarą Šarlis krizeno, piktas kaip kandis. Išsikankinusi ji iššveitė jį už durų, sakydama sugrįžti, kai nusiramins. Tai jai kėlė nerimą, nevertėjo nuo savęs šito slėpti. O Klėmansa apsiašarojusi grįžo vidury tos pačios nakties. Visiškai sukežusi. Matilda veltui valandą bandė ją nuraminti. Paskui visiškai išsinervinusi Klėmansa sutiko, kad jai reikia pakeisti aplinką, padaryti pauzę tarp skelbimų. Skelbimai buvo per daug sunku. Matilda tučtuojau pritarė ir ją pasiuntė į Trispyglę dyglę, kad susidėtų lagaminą ir pailsėtų prieš kelionę. Ji ant savęs pyko, nes girdėdama rytą išeinant Klėmansą, kuri bandė jos nepažadinti, atsargiai lipdama laiptais, galvojo: „atsikračiau keturioms dienoms". Klėmansa pažadėjo grįžti į Trispyglę dyglę trečiadienį, kad baigtų rūšiuoti, ką pradėjusi. Jinai, be abejonės, nujautė, kad jos draugė siuvėja jos ilgai pas save nelaikys. Senoji Klėmansa buvo pakankamai įžvalgi. Kiek jai iš tikrųjų galėjo būti metų? – susidomėjo Matilda. Šešiasdešimt, septyniasdešimt, galbūt daugiau? Bet jos tamsios akys su raudonais paakiais, jos smailūs dantys neleido nieko tiksliai įvertinti.

Visą savaitę Šarlis piktai vaipėsi savo gražiu veidu, o Klėmansa negrįžo, kaip buvo žadėjusi. Diapozityvai, kuriuos ji tvarkė, dryksojo ant stalo. Šarlis pirmasis pasakė, kad tai kelia nerimą, bet kad nebūtų blogai, jei senė traukiny būtų prisikabinusi prie kokio nors vyro, kuris ją būtų nugalabijęs. Matilda apie tai susapnavo trumpą košmarą. Penktadienį, vis nesulaukdama

grįžtant kirstukės, jau buvo kone pasiryžtanti ieškoti ir paskambinti siuvėjai.

Ir Klėmansa vėl išdygo. „Po paraliais", – tarė Šarlis, įsitaisęs ant Matildos sofos ir pirštų galais vedžiodamas po knygą Brailio raštu. Matildai vis dėlto palengvėjo. Bet matydama, kaip jiedu užgrobia jos kambarį, – jis, nuostabus, išsitiesęs ant jos sofos su ant kilimo paguldyta balta lazdele, ir ji, išsinerianti iš savo nailoninio palto, bet vis su berete ant galvos, – Matilda sau tarė, kad jos namuose kažkas negerai.

•••

Adamsbergas išvydo Danglarą įžengiant į kabinetą devintą valandą ryto su ant kaktos prispaustu pirštu, bet tikrai susijaudinusį. Visu savo dideliu kūnu jis sudribo į fotelį ir sunkiai alsavo.

– Atleiskite, – tarė jis, – man trūksta oro, aš atbėgau. Šį rytą sėdau į pirmąjį traukinį Marsiji. Neįmanoma jums prisiskambinti, jūs miegojote ne namie.

Adamsbergas skėstelėjo rankomis, lyg sakytų: „Ko gi jūs iš manęs norite, ne visada pasirenki lovas, kuriose atsirandi."

– Nuostabi sena ponia, pas kurią nakvojau, – tarė Danglaras tarp dviejų atokvėpių, – tikrai pažinojo jūsų gerąjį gydytoją. Taip artimai, kad jis jai atvirai pasipasakodavo. Tai manęs nestebina, ji iš tikro subtili moteris. Žeraras Pontjė buvo prisižadėjęs, kaip ji sakė, vaistininko dukrai, bjauriai ir turtingai. Jam reikėjo pinigų savo kabinetui atidaryti. Ir paskutinę minutę jis tuo pasišlykštėjo. Jis pats sau pasakė, kad jeigu taip

gėdingai pradės, neverta tikėtis garbingos gydytojo karjeros. Tad jis spruko į krūmus ir paliko merginą kitą dieną po sužadėtuvių, jai bailiai adresuodamas trumpą laiškutį. Trumpai tariant, nieko labai rimta, ar ne? Nieko labai rimta, išskyrus merginos pavardę.

– Klėmansa Valmont, – tarė Adamsbergas.

– Tikrai taip, – tarė Danglaras.

– Palydėkite mane, – tarė Adamsbergas, sutraiškydamas peleninėje vos pradėtą rūkyti cigaretę.

Po dvidešimt minučių jie atsidūrė prieš Patriarchų gatvės 44 numerio duris. Buvo sekmadienis, jokio triukšmo. Paskambinus telefonspyne Klėmansai, niekas neatsakė.

– Pabandykite Matildai Forestjė, – pasakė Adamsbergas, bent jau šįkart beveik įsitempęs iš nekantros.

– Žanas Batistas Adamsbergas, – tarė jis į telefonspynę. – Atidarykite, ponia Forestjė. Paskubėkite.

Jie bėgte užbėgo į antrąjį aukštą, į Sparnuotę, ir ponia Forestjė jiems atidarė duris.

– Man reikia viršutinio buto rakto, ponia Forestjė. Klėmansos rakto. Turite atsarginį?

Nieko neklausdama Matilda nuėjo surasti ryšulio su užrašu „Trispyglė dyglė“.

– Aš jus palydėsiu, – tarė ji rytą dar kimesniu balsu negu dieną. – Aš krausčiausi iš proto, Adamsbergai.

Visi trys įžengė pas Klėmansą. Nebebuvo nieko. Jokio gyvybės pėdsako, nei rūbų ant pakabos, nei popierių ant stalų.

– Ta bjaurybė paspruko, – tarė Danglaras.

Adamsbergas vaikščiojo po kambarį, lėčiau nei

kada nors, žiūrėjo į savo kojas, paskui praverdavo tuščią sieninę spintą, kokį stalčių, paskui vėl pajudėdavo į priekį. „Jis apie nieką negalvoja", – tarė sau susierzinęs Danglaras, ypač susierzinęs dėl to, kad jiems nepavyko. Jis būtų norėjęs, kad Adamsbergas pratrūktų iš pykčio, kad jis veiktų ir reaguotų, blaškytųsi, duotų įsakymus, vienaip ar kitaip ištaisytų šį praradimą, bet nebuvo verta tikėtis, kad jis ko nors tokio griebtųsi. Priešingai, su savo gražia šypsena jis priėmė kavą, kurią jam pasiūlė sutrikusi Matilda.

Adamsbergas iš jos paskambino į komisariatą ir kiek įmanoma tiksliau apibūdino Klėmansą Valmont.

– Perduokite šį požymių aprašymą visoms stotims, oro uostams, pasienio postams ir visoms žandarmerijoms. Žodžiu, organizuokite įprastas gaudynes. Ir atsiųskite sargybinį šičia. Butas ir toliau turi būti sekamas.

Jis tyliai padėjo ragelį ir gėrė kavą, lyg nieko svarbaus nebūtų nutikę.

– Reikia jus nuraminti. Jūs nekaip atrodote, – tarė jis Matildai. – Danglarai, pabandykite poniai Forestjė atsargiai paaiškinti viską, kas vyksta. Atsiprašau, kad to nedarau pats. Man atrodo, kad aš prastas aiškintojas.

– Jūs skaitėte laikraščiuose, kad Le Nermoras buvo išteisintas dėl žmogžudysčių ir kad jis – skritulių žmogus? – pradėjo Danglaras.

– Žinoma, – tarė Matilda, – net ir jo nuotrauką mačiau. Tai tikrai žmogus, kurį aš sekiau ir kuris valgydavo tame mažame Pigalio restorane prieš aštuoneris me-

tus. Nepavojingas! Aš nuilsau, šitai kartodama Adamsbergui! Pažemintas, nusivylęs, koks tik norite, bet nepavojingas! Aš tai sakiau, komisare!

– Taip, jūs tai sakėte. O aš ne, – tarė Adamsbergas.

– Būtent, – pabrėžė Matilda. – Bet kur dingo kirstukė? Kodėl jūs jos ieškote? Vakar ji grįžo iš kaimo, atkutusi, išsičiustijusi. Nesuprantu, dėl ko ji vėl išnešė kudašių.

– Ji jums pasakojo apie sužadėtinį, kuris ją paliko neįspėjęs?

– Šiek tiek, – pasakė Matilda. – Jos tai nepaveikė tiek, kiek galėtum manyti. Jūs vis dėlto nesileisite į kvailas psichoanalizes?

– Kad reikia, – tarė Danglaras. – Tai Žeraras Pontjė, antroji auka. Jis buvo jos sužadėtinis prieš penkiasdešimt metų.

– Jūs kliedite, – pasakė Matilda.

– Ne, – tarė Danglaras. – Aš iš ten grįžtu, iš jų abiejų gimtojo kaimo. Ji ne iš Neuiji, Matilda.

Adamsbergas lyg tarp kitko pastebėjo, kad Danglaras ponią Forestjė vadina „Matilda".

– Per penkiasdešimt metų įsiūtis ir beprotybė padarė savo. Artėdama prie gyvenimo, kuris jai atrodė nenusisekęs, pabaigos, jinai galiausiai pasidavė kraujo troškimui. Skritulių žmogus buvo proga dabar arba niekad įgyvendinti savąjį planą. Ji niekada iš akių neišleido Žeraro Pontjė, kuris visą laiką sukosi jos galvoje. Ji paliko Neuiji ir, kad surastų skritulių žmogų, kreipėsi į jus, Matilda. Jūs vienintelė galėjote ją nuvesti iki jo. Ir iki skritulių. Pirmiausia ji nužudė tą stambią moterį, kurios nepažinojo, kad pradėtų

„seriją". Paskui ji papjovė Pontjė. Pajuto tokį pasitenkinimą, kad ant jo visiškai padūko. Galiausiai, bijodama, kad tyrimas gana greitai atskleis skritulių žmogų ir kad bus per daug įsigilinta į gydytojo atvejį, ji nuleido kraują paties skritulių žmogaus žmonai Delfinai Le Nermor. Nuoseklumas įpareigoja, jinai ją sumaitojo taip pat, kaip Pontjė, kad nebūtų jokio skirtumo, dėl kurio mes atkreiptume dėmesį į gydytoją. Išskyrus tai, kad jis – vyras.

Danglaras metė žvilgsnį į Adamsbergą, kuris nieko nepasakė ir akimis parodė tęsti.

– Jos paskutinė žmogžudystė mus nuvedė tiesiai prie skritulių žmogaus, kaip ji ir tikėjosi. Bet Klėmansos Valmont protas ir vingiuotas, ir paprastas. Būti skritulių žmogumi ir tuo pat metu savo žmonos žudiku – to jau buvo per daug. Tai neįmanoma, nebent būtum pamišėlis. Le Nermoras buvo paleistas. Ji tai išgirdo vakare per radiją. Išteisinus Le Nermorą, viskas galėjo pakrypti kitaip. Jos idealus planas dužo. Ji dar turėjo laiko pabėgti. Ir ji tai padarė.

Priblokštos Matildos žvilgsnis šokčiojo nuo vieno prie kito. Adamsbergas jai leido susigaudyti. Jis žinojo, kad tam prireiks šiek tiek laiko ir kad jinai ims prieštarauti.

– Betgi ne, – tarė Matilda, – jai jokiais būdais nebūtų užtekę jėgų! Jūs gi prisimenate, kiek tos moteriškės tėra?

– Yra tūkstančiai būdų nugalėti šią kliūtį, – pasakė Danglaras. – Gali ant šaligatvio apsimesti ligoniu, palaukti, kol susirūpinęs praeivis palinks prie tavęs,

ir jam trinktelti. Prisiminkite, Matilda, visos aukos iš pradžių buvo pritrenktos.

– Taip, prisimenu, – tarė Matilda, nežinia kelintą kartą atmesdama standžias juodų plaukų sruogas, kritusias jai ant kaktos. – O gydytojas, kaip jai tai pavyko?

– Labai paprastai. Jinai jį pasikvietė, kur norėjo.

– Ir kodėl jis atėjo?

– Tik pagalvokit! Paskambina jaunystės laikų draugas, jam jūsų reikia! Viską užmiršti ir bėgi.

– Aišku, – tarė Matilda. – Jūs turite būti teisus.

– O žmogžudysčių naktimis ar ji buvo čia? Jūs prisimenate?

– Tiesą sakant, ji dingdavo beveik visais vakarais, sakydavo – susitikti kaip aną naktį. Ji man suvaidino šėtonišką komediją! Kodėl jūs tylite, komisare?

– Bandau mąstyti.

– Ir kas iš to išeina?

– Nieko. Bet aš prie to pripratęs.

Matilda ir Danglaras susižvalgė. Truputį apgailestaudami. Bet Danglaras neturėjo ūpo kritikuoti Adamsbergą. Žinoma, Klėmansa pradingo. Bet vis dėlto Adamsbergui pavyko viską perprasti ir jį pasiųsti į Marsiji.

Adamsbergas nelauktai atsistojo, atsainiai mostelėjo, padėkojo Matildai už kavą ir paprašė Danglaro, kad atsiųstų laboratorijos vyrukus į Klėmansos Valmont butą.

– Einu pasivaikščioti, – pridūrė jis, kad neišeitų tylomis, kad jiems paaiškintų ir jų neįskaudintų.

Danglaras ir Matilda dar ilgai liko drauge. Jie negalėjo liautis kalbėję apie Klėmansą, stengėsi suprasti. Pabėgęs sužadėtinis, kankinančios skelbimų virtinės, neurozė, smailūs dantys, bjaurūs išgyvenimai, dviprasmybės. Kartais Danglaras užlipdavo pažiūrėti, ką veikia laboratorijos žmonės, o nusileidęs sakydavo: „Jie vonios kambary." Matilda vėl įpylė kavos, praskiestos drungnu vandeniu. Danglaras jautėsi gerai. Jis būtų mielai čia likęs visą gyvenimą, alkūnėmis pasirėmęs į stalą, kur plaukiojo žuvys, nušviestas brunetės Karalienės Matildos veido. Ji kalbėjo apie Adamsbergą, klausė, kaip jam pavyko viską perprasti.

– Neįsivaizduoju, – tarė Danglaras. – O juk aš mačiau, kaip jis veikia arba kartais nieko neveikia. Kartais nerūpestingas ir paviršutiniškas, lyg niekada gyvenime nebūtų buvęs faras, kartais tokiu iškreiptu, įtemptu, susirūpinusiu veidu, kad nieko aplink negirdėdavo. Bet susirūpinęs kuo? Štai koks klausimas.

– Neatrodo, kad jis būtų patenkintas, – tarė Matilda.

– Teisybė. Kadangi Klėmansa pabėgo.

– Ne, Danglarai. Adamsbergą pjauna kitas dalykas.

Į kambarį įėjo Lekleras, laboratorijos darbuotojas.

– Ateinu dėl atspaudų, inspektoriau. Nėra nė vieno. Arba ji viską išvalė, arba visąlaik mūvėjo pirštinėmis. Niekada dar to nemačiau. Bet lieka vonios kambarys. Aš radau sudžiūvusį kraujo lašą ant sienos, už kriauklės vamzdžio.

Danglaras skubiai užkopė įkandin jo.

– Ji turėjo kažką plauti, – tarė jis atsitiesdamas. – Galbūt pirštines, prieš jas išmesdama. Prie Delfinos

jų neradome. Skubiai ištirkite šitai, Leklerai. Jei tai ponios Le Nermor kraujas, Klėmansai galas.

Po keletos valandų tyrimas patvirtino, kad tai buvo Delfinos Le Nermor kraujas. Klėmansos medžioklė prasidėjo.

Išgirdęs šią naujieną Adamsbergas liko rūškanas. Danglaras vėl prisiminė tris dalykus, kurie nedavė ramybės komisarui. Gydytojas Pontjė. Bet jis šitai sutvarkė. Liko madų žurnalas. Ir supuvęs obuolys. Neabejotinai jam rūpėjo supuvęs obuolys. Ką tai dabar galėjo pakeisti? Danglaras pamanė, kad Adamsbergas sau kniso gyvenimą, tik kitu būdu nei jis saviškį. Jam atrodė, kad nepaisant atsainumo, Adamsbergas buvo radęs veiksmingą būdą, kaip niekada sau neleisti pailsėti.

•••

Durys tarp komisaro ir jo kabinetų didžiąją laiko dalį būdavo atidarytos. Adamsbergui nereikėdavo užsisklęsti, kad liktų vienas. Dėl to Danglaras įeidavo ir išeidavo, padėdavo bylas, jam perskaitydavo pranešimą arba atsisėsdavo valandžiukę pasikalbėti. Pasitaikydavo, o po Klėmansos pabėgimo vis dažniau, kad Adamsbergas į nieką nekreipdavo dėmesio ir skaitydavo nepakeldamas akių į jį, bet šis nedėmesingumas neužgaudavo, nes nebuvo tyčinis. Beje, Danglaro galva, tai buvo veikiau nusišalinimas nei nedėmesingumas. Kadangi Adamsbergas buvo dėmesingas. Tik kam? Tarp kitko, jis skaitydavo keistai:

paprastai stovėdamas, rankas prispaudęs prie krūtinės, žvilgsnį palenkęs į užrašus, išskleistus ant stalo. Taip prastovėti jis galėdavo valandų valandas. Danglarui, kasdien jaučiančiam kūno nuovargį, linkstančias kojas, buvo įdomu, kaip komisaras įstengia taip laikytis.

Šiuo metu Adamsbergas stovėjo, žvelgdamas į mažą užrašų knygutę tuščiais lapais, atverstą ant jo darbo stalo.

– Jau šešiolika dienų, – pasakė atsisėsdamas Danglaras.

– Taip, – tarė Adamsbergas.

Šį sykį jis atplėšė žvilgsnį nuo skaitomos knygutės ir nukreipė į Danglarą, betgi mažoje užrašų knygutėje nebuvo ką skaityti.

– Tai nenormalu, – vėl prabilo Danglaras. – Mes turėjome ją rasti. Ji turi išeiti, valgyti, gerti, turi kur nors nakvoti. O jos aprašymas – visuose laikraščiuose. Ji negali mums išsprūsti. Ypač su tokia išvaizda. Ir vis dėlto faktas: išsprūsta.

– Taip, – pasakė Adamsbergas. – Ji išsprūsta. Čia kažkas negerai.

– Aš šitaip nesakyčiau, – tarė Danglaras. – Sakyčiau, kad mes per ilgai jos ieškome, tačiau mums galiausiai pavyks. Bet ta senė moka būti diskretiška. Neuiji niekas jos per daug nepažinojo. Ką apie ją pasakė kaimynai? Kad ji niekam netrukdė, buvo savarankiška, nebuvo graži, visąlaik su ta savo suknista berete ant galvos, pakvaišusi dėl skelbimų. Daugiau nieko. Ji ten išgyveno dvidešimt septyneris metus, ir niekas nežino, ar ji su kuo nors draugavo,

ar turėjo kur išvažiuoti, niekas tiksliai neprisimena, kada ji išsikraustė. Atrodo, kad ji niekada neišvykdavo atostogų. Yra žmonių, kurie taip pereina per gyvenimą ir niekas jų nepastebi. Nieko nuostabaus, kad ji baigė žmogžudyste. Bet tai – dienų klausimas. Mes ją rasime.

– Ne. Čia kažkas negerai.

– Kur paslaptis?

– Šitai ir stengiuos sužinoti.

Apimtas nevilties, Danglaras atsistojo trimis sunkiais judesiais: liemuo, užpakalis, kojos, – ir apėjo kambarį.

– Norėčiau pabandyti sužinoti, ką jūs bandote sužinoti, – tarė jis.

– Tiesą sakant, Danglarai, laboratorija gali pasiimti madų žurnalą. Aš baigiau.

– Baigėte ką?

Danglaras norėjo grįžti į savo kabinetą, iš anksto susierzinęs dėl šito nieko neduosiančio pokalbio, bet jis įtarė, kad Adamsbergas galvoje suka mintis, gal ir hipotezes, kurios žadina jo smalsumą. Net jeigu spėjo, kad šitos mintys nebuvo labai aiškios pačiam Adamsbergui.

Adamsbergas vėl žiūrėjo į užrašų knygutę.

– Madų žurnale, – tarė jis, – buvo straipsnis, pasirašytas Delfinos Vitriuel vardu. Tai mergautinė Delfinos Le Nermor pavardė. Iš vyriausios redaktorės sužinojau, kad ji bendradarbiavo žurnale, dažnai kas mėnesį pateikdavo straipsnį apie tendencijas, madų pokyčius, susižavėjimą vertugadeno suknelėmis, kojinių siūles.

– Ir tai jus sudomino?

– Nepaprastai. Perskaičiau visą rinkinį. Tam man prireikė nemažai laiko. Ir dar supuvęs obuolys. Kai kas man pradeda aiškėti.

Danglaras papurtė galvą.

– Ir kas dar, supuvęs obuolys? – paklausė jis. – Neimsime priekaištauti Le Nermorui, kad nuo jo sklido baimė! Po paraliais, kurių velnių dar sukti galvą dėl jo?

– Man rūpi viskas, kas maža ir žiauru. Jūs per daug prisiklausėte Matildos. Dabar jūs ginate skritulių žmogų.

– Nieko panašaus. Paprasčiausiai aš užsiimu Klėmansa, o jį palieku ramybėj.

– Aš irgi užsiimu Klėmansa, tik Klėmansa. Bet tai nekeičia fakto, kad Le Nermoras yra šlykštus.

– Komisare, reikia taupyti panieką, nes jos daug kam prireikia. Ir čia ne mano žodžiai.

– O kieno?

– Šatobriano.

– Ir vėl... Ką jis jums padarė?

– Aiškiai kažką bloga. Bet pamirškim. Jei nuoširdžiai, komisare, ar jums tikrai atrodo, kad skritulių žmogus vertas tiek pagiežos? Vis dėlto tai iškilus istorikas.

– Dar pamatysim.

– Aš tai palieku ramybėj, – tarė Danglaras, vėl atsisėsdamas. – Kiekvienam savo manijos. Man iš galvos neišeina Klėmansa. Aš turiu ją surasti. Ji kažkur yra, ir aš ją išknisiu. Tai neišvengiama. Tai logiška.

– Bet, – šypsodamasis pasakė Adamsbergas, – primityvi logika yra silpnapročių demonas. Ir čia ne mano žodžiai.

– Ir kieno gi?

– Tuo ir skiriuosi nuo jūsų: nežinau, kas šitai pasakė. Bet man patinka ši frazė, suprantate, ji man paranki. Aš nelogiškas. Einu pasivaikščioti, Danglarai, man reikia.

•••

Adamsbergas vaikščiojo iki vakaro. Tai buvo vienintelis būdas, kurį jis rado savo mintims surūšiuoti. Lyg einant mintys būtų suplakamos, tarsi dalelytės skystyje. Sunkiausios nugrimzdavo į dugną, o smulkiausios likdavo paviršiuje. Galiausiai jis iš to nepadarydavo jokios išvados, bet susidėliodavo jo idėjų, sutvarkytų pagal svarbą, paveikslas. Pirmajame plane plūduriavo tokie dalykai kaip vargšas senis Le Nermoras, jo atsisveikinimas su Bizantija, pypkės kandiklis į priekinius dantis, net nepageltusius nuo tabako. Protezas. Paskui supuvęs obuolys, žudikė Klėmansa, dingstanti su savo juoda berete, savo nailoninėmis palaidinukėmis ir paraudusiais paakiais.

Jis sustingo. Jauna moteris stabdė taksi. Buvo jau vėlu, jis matė neaiškiai, jis bėgo. Be reikalo, pavėlavo, taksi nuvažiavo. Jis liko čia, ant šaligatvio krašto, tankiai kvėpuodamas. Kodėl jis bėgo? Būtų buvę gerai pamatyti Kamilę, sėdančią į taksi, bet vis dėlto be bėgimo. Netgi nesiviliant ją pavyti.

Švarko kišenėse jis suspaudė kumščius. Truputį susijaudinęs. Normalu.

Normalu. Nėra reikalo iš to kurti istorijos. Išvysti Kamilę, nustebti, bėgti, – normalu truputį susijaudinti. Nuo staigmenos. Arba nuo greito bėgimo. Kiekvieno rankos drebėtų lygiai taip pat.

Tarp kitko, ar tai tikrai buvo ji? Galbūt ir ne. Ji gyvena pasaulio gale. Reikia, kad ji gyventų pasaulio gale, tai būtina. Bet profilis, kūnas, laikymasis abiem rankomis įsikibus į stiklą, kalbantis su vairuotoju? Na, ir kas? Nieko ypatinga. Kamilė – kitame pasaulio gale. Dėl to nėra abejonių, taigi nėra reikalo sau kvaršinti galvos dėl šitos merginos ir šito taksi.

O jeigu tai buvo Kamilė? Jeigu tai buvo Kamilė, jis jos nepavijo. Ir viskas. O ji sėdo į taksi, kad vėl išvažiuotų į pasaulio galą. Taigi neverta galvoti, niekas nepasikeitė. Kamilę tebegaubia naktis. Pasirodė. Dingo.

Jis žingsniavo toliau, neaiškiai skiemenuodamas šiuos du žodžius. Jis norėjo kuo greičiau užmigti, kad užmirštų senio Le Nermoro pypkę, Klėmansos beretę, susitaršiusius brangutės plaukus.

Tai jis ir padarė.

•••

Kita savaitė neatnešė jokių naujienų apie Klėmansą. Nuo trečios valandos po pietų Danglaras grimzdavo į etilinį mieguistumą, kurį pertraukdavo keliais žodiniais bejėgystės proveržiais. Dešimtys žmonių pranešė apie žudikę Prancūzijoje. Kas rytą Danglaras

ant Adamsbergo stalo atnešdavo raportus apie neigiamus atliktų paieškų rezultatus.

– Tyrimo Montobane raportas. Ir vėl nepavyko, – sakydavo Danglaras.

O Adamsbergas pakeldavo galvą ir atsakydavo: „Labai gerai. Puiku". Dar blogiau, Danglaro manymu, jis išvis neskaitydavo raportų. Vakarais jie būdavo ten pat, kur jis juos palikdavo iš ryto. Jis juos pasiimdavo, kad įdėtų į Klėmansos Valmont bylą.

Danglaras neįstengė susilaikyti neskaičiavęs. Jau dvidešimt septynios dienos, kai Klėmansa Valmont pradingusi. Matilda dažnai skambindavo Adamsbergui norėdama sužinoti naujienų apie kirstukę. Danglaras girdėdavo jį atsakant: „Nieko nauja. Ne, aš nenuleidžiu rankų, kodėl jūs taip manote? Laukiu žinių. Dabar nebėra ko skubėti."

Nebėra ko skubėti. Pagrindiniai Adamsbergo žodžiai. Danglaras buvo ant nervų ribos, o štai labai pasikeitęs Kastro atrodė į viską žiūrįs su nepaprasta tolerancija.

Paskui dar Rejė buvo atėjęs keletą kartų Adamsbergo reikalavimu. Danglarui jis pasirodė mažiau gaižus nei anksčiau. Jam buvo įdomu, ar dėl to, kad dabar gerai pažino komisarą, jis laisviau jausdamasis ėjo pasieniais, vedamas pirštų galų, ar dėl to, kad žudikės atskleidimas jį atpalaidavo nuo nerimo. Bet už jokius pinigus Danglaras nenorėjo, kad gražuolis aklasis mažiau gaižus būtų pasidaręs dėl to, kad Matilda jį pasikvietė į lovą. Jokių kalbų. Bet kaip sužinoti? Jis dalyvavo, jam pradedant kalbėtis su Adamsbergu.

– Jūs sakėte, – tarė Adamsbergas, – jog dėl to, kad nebematote, matote kitaip. Norėčiau, kad man pasakotumėte apie Klėmansą Valmont tiek valandų, kiek tik įmanoma, kad jūs man apibūdintumėte visus įspūdžius, kuriuos ji padarė jūsų klausai, visus jausmus, kuriuos jums sukėlė jos buvimas, visas detales, kurias jūs pajėgėte atspėti, prie jos artindamasis, jos klausydamasis, ją jausdamas. Kuo daugiau apie ją žinosiu, tuo man bus lengviau. Rejė, jūs su Matilda buvote tie, kurie ją geriausiai pažinojote. Ir ypač jums žinomi infraregimieji dalykai. Viskas, ko nepamatom mes, nes mūsų akis pagauna pirmąjį vaizdą, kurio užtenka mums pasitenkinti.

Kiekvieną kartą Rejė išbūdavo ilgai. Pro praviras duris Danglaras matydavo, kaip Adamsbergas, atsirėmęs į sieną, jo labai dėmesingai klausosi.

...

Buvo pusė keturių popiet. Adamsbergas atsivertė užrašų knygelės trečią puslapį. Gerokai luktelėjęs parašė:

„Rytoj važiuosiu į kaimą ieškoti Klėmansos. Tikiu, kad nesuklydau. Nebeprisimenu, kada tai supratau, būčiau turėjęs pasižymėti. Nuo pat pradžių? Ar nuo supuvusio obuolio? Visa, ką man pasakoja Rejė, šitai patvirtina. Vakar nuėjau iki Rytų stoties. Klausiau savęs, kodėl esu faras. Galbūt todėl, kad ši profesija turi dalykų, kurių reikia ieškoti, ir duoda šansų juos rasti. Beje, šitai paguodžia dėl būsimo gyvenimo. Kadangi niekur kitur jūsų niekas neprašo ko nors ieškoti, tu

negali ir rasti, nes nežinai, ko ieškai. Pavyzdžiui, medžių lapai: dar tikrai nežinau, kodėl juos piešiu. Vakar Rytų stoties kavinėje man vienas žmogus pasakė, kad geriausias būdas nebijoti mirties – gyventi kvailio gyvenimą. Tada neturi, ko gailėtis. Man tai nepasirodė labai geras sprendimas.

Tačiau aš nebijau mirties, ne taip jau labai. Vadinasi, iš tikrųjų man tai nesvarbu. Būti vienas aš taip pat nebijau.

Aš suprantu, kad visus mano marškinius reikia pakeisti naujais. Aš norėčiau surasti universalius drabužius. Tada nusipirkčiau kokių trisdešimt, ir iki gyvenimo galo nebereiktų sukti galvos dėl rūbų. Kai papasakojau šitai savo seseriai, ji ėmė šaukti. Pati universalių drabužių idėja jai kelia siaubą.

Norėčiau surasti universalius drabužius, kad nebereikėtų dėl to sukti galvos.

Norėčiau surasti universalų medžio lapą, kad nebereikėtų dėl to sukti galvos.

Teisybę pasakius, būčiau norėjęs nepaleisti Kamilės aną vakarą gatvėje. Būčiau ją pagavęs, ji būtų labai nustebusi ir galbūt susijaudinusi. Galbūt būčiau pamatęs jos veidą drebant, išbąlant ar paraustant, tikrai nežinau. Būčiau priglaudęs savo rankas prie šio veido, kad numalšinčiau šitą drebulį, ir tai būtų buvę gana nuostabu. Būčiau ją prisiglaudęs prie savęs, mes abu būtume ilgai stovėję gatvėje. Tarkime, valandą. Bet galbūt ji nė trupučio nebūtų susijaudinusi ir nebūtų norėjusi likti prisiglaudusi prie manęs. Galbūt jai į tai būtų buvę nusispjaut. Aš nežinau. Aš nesuprantu. Galbūt ji būtų pasakiusi: „Žanai Batistai, manęs laukia

taksi.“ Aš nežinau. Ir galbūt tai nebuvo Kamilė. Ir galbūt man taip pat į tai visiškai nusispjaut. Aš nežinau. Aš negalvoju.

Šiuo metu aš nervinu mąstytoją Danglarą. Tai akivaizdu. Aš to nedarau tyčia. Nieko nevyksta, nieko nesakoma, ir dėl to jis siunta. O vis dėlto nuo to laiko, kai pradingo Klėmansa, įvyko esminis dalykas. Bet aš jam negalėjau nieko pasakyti“.

Išgirdęs prasiveriant duris, Adamsbergas pakėlė galvą.

Buvo karšta. Prakaito išmuštas Danglaras grįžo iš šiaurinio priemiesčio. Sulaikymas už vogtų daiktų slėpimą. Viskas praėjo gerai. Bet jam to nepakako. Danglarui reikėjo didesnių išmėginimų, ir žudikė kirstukė jam atrodė deramas iššūkis. Bet kasdien vis labiau gėlė baimė, kad ji nebus surasta. Jis net su vaikiščiais nebedrįso apie tai kalbėti. Jo galvoje jau tikrai stipriai kirbėjo mintis įsipilti taurę baltojo, kai Adamsbergas įžengė į kabinetą.

– Ieškau žirklių, – tarė Adamsbergas.

Danglaras nuėjo pasirausti Florencijos stalčiuje ir jas jam atnešė. Jis pastebėjo, kad Florencija vėl buvo nupirkusi karamelių. Adamsbergas primerkė akį, kad į adatą įvertų juodą siūlą.

– Kas atsitiko? – paklausė Danglaras. – Siūsite?

– Atbrizgo siūlė.

Adamsbergas atsisėdo ant kėdės, užsimetė koją ant kojos ir pradėjo taisyti kelnių apačią. Danglaras žiūrėjo į jį sutrikęs, bet ramus. Ramina, kai žiūri siuvant mažyčiais dygsneliais, lyg visas likęs pasaulis nebeegzistuotų.

– Pamatysite, Danglarai, – tarė Adamsbergas, – kaip gerai aš moku siūlėti. Mažyčiais dygsneliais, beveik nieko nesimato. Jaunesnioji sesuo mane išmokė, kai vieną dieną mes nežinojome, kuo užsiimti, kaip sakydavo mano tėvas.

– O man klojasi nekaip, – pasakė Danglaras. – Viena vertus, man nelabai sekasi atsiūti vaikų kelnes. Kita vertus, man iš galvos neišeina žudikė. Šlykšti senė žudikė. Dabar ji nuo manęs paspruks, tai aišku. Šitai mane varo iš proto. Sąžiningai, šitai mane varo iš proto.

Jis atsistojo iš spintos pasiimti alaus.

– Ne, – tarė Adamsbergas, galvą palenkęs prie siūlės.

– Kas ne?

– Ne – alui.

Komisaras dantimis traukė siūlą, visiškai užmiršęs, kad turi Florencijos žirkles.

– O žirklės? – paklausė Danglaras. – Po galais, aš einu ieškoti žirklių, kad gražiai nukirptumėt siūlą, ir štai ką jūs darote. O mano alus? Kuo staiga nusidėjo mano alus?

– Gali būti, kad jūs išgersite dešimt skardinių, o šiandien tai neįmanoma.

– Maniau, kad jūs į tai nesikišate. Tai mano kūnas, mano atsakomybė, mano pilvas, mano alus.

– Suprantama. Bet tai – jūsų tyrimas, ir jūs esate mano inspektorius. O rytoj mes važiuojam į kaimą. Tikiuosi, naujas pasimatymas. Taigi man reikia jūsų, ir švaria galva. Taip pat švariu pilvu. Labai svarbu pilvas. Negali būti tikras, kad gerai veikiančio pilvo

pakanka gerai mąstyti. Bet blogai veikiančio pilvo tikrai pakanka mintims sunaikinti.

Danglaras žiūrėjo į įsitempusį Adamsbergo veidą. Neįmanoma buvo suprasti, ar dėl to mazgo, kuris užsimezgė ant siūlo, ar dėl tos iškylos į kaimą.

– Po perkūnais, – pasakė Adamsbergas. – Ant siūlo užsimezgė mazgas. Tai bjauru. Atrodo, aukso taisyklė yra ta, kad visada reikia imti siūlą ta kryptimi, kaip jis susuktas ant špūlės. Kitaip susimazgo. Suprantate, ką noriu pasakyti? Neapsižiūrėjęs aš turėjau jį įverti priešinga kryptimi. Ir dabar štai – mazgas.

– Mano galva, įvėrėte per ilgą siūlą, – pasiūlė Danglaras.

Siuvimas ramina.

– Ne, Danglarai. Įvertas siūlas buvo geras, ne ilgesnis kaip mano ranka iki alkūnės. Rytoj, aštuntą valandą, man reikia furgonėlio, aštuonių žmonių ir šunų. Su mumis turės važiuoti ir teismo gydytojas.

Jis bedė adata keletą kartų, norėdamas užtvirtinti siūlę, nutraukė siūlą, palygino kelnes. Ir išėjo nesistengdamas sužinoti, ar Danglaras galvą ir pilvą išlaikys švarius. Staiga ir Danglaras nebežinojo.

•••

Šarlis Rejė ėjo namo. Jis buvo ramus, ir tuo naudojosi, nes žinojo, kad tai ilgai nesitęs. Nuo pokalbių su Adamsbergu jam palengvėjo, jis nežinojo kodėl. Jis konstatavo tik tai, kad jau dvi dienas niekam nepasiūlė pagalbos einant per gatvę.

Jis netgi įstengė be ypatingesnių pastangų būti nuoširdus su komisaru, kalbėdamas apie Klėmansą ir Matildą, ir daugybe kitų temų, kuriomis jis šnekėjo, netaupydamas laiko. Adamsbergas jam irgi daug papasakojo. Apie save. Ne visada aiškiai. Nereikšmingų dalykų ir svarbių dalykų, nors jis nebuvo tikras, kad nereikšmingi dalykai kaip tik ir nebuvo svarbūs dalykai. Kalbantis su juo, sunku suprasti. Vaikų išmintis, senio filosofija. Jis šitai pasakė Matildai restorane. Jis nesuklydo dėl to, kas slypi po švelniu komisaro balsu. Ir po to atėjo komisaro eilė jo paklausti, kas slypi už jo juodų akių. Jis apie tai papasakojo, ir Adamsbergas jį išklausė. Visus aklojo šiugždesius, visas skaudžias pajautas patamsyje, visą regėjimą tamsoje. Kai jis stabtelėdavo, Adamsbergas jam sakydavo: „Tęskite, Rejė. Aš jūsų atidžiai klausausi." Šarlis įsivaizdavo, kad jeigu jis būtų moteris, galėtų mylėti Adamsbergą, tegul ir kankinamas nevilties, kad jis – nepagaunamas. Bet jis buvo iš žmonių, prie kurių, be abejonės, geriau nesiartinti. Arba reikėjo tuo pat metu išmokti nepulti į neviltį, kad jo nepagauni. Taip, kažkas panašaus.

Tačiau Šarlis buvo vyras, ir jis tai vertino. O dar Adamsbergas pasakė, kad jis gražus. Tad Šarlis pamanė: kadangi jis vyras, jis norėtų mylėti Matildą.

Kadangi jis vyras.

Bet ar Matilda nesistengė pasitraukti ir ištirpti vandenų gelmėse? Ar ji nesistengė nieko nebegirdėti apie žemiškas žaizdas? Kas atsitiko Matildai? Niekas nežinojo. Kodėl Matilda mėgo šitą bjaurų vandenį? Sugauti Matildą? Šarlis bijojo, kad ji pabėgs kaip sirena.

Jis neužsuko pas save ir užlipo tiesiai į Sparnuotę. Apgraibomis surado skambučio mygtuką ir paspaudė du kartus iš eilės.

– Tau kas nors atsitiko? – paklausė Matilda, atidarydama duris. – O gal turi naujienų apie kirstukę?

– Turėčiau turėti?

– Tu daug sykių mateisi su Adamsbergu, ar ne? Aš jam ką tik skambinau. Atrodo, kad naujienų iš Klėmansos jis turės rytoj.

– Kodėl Klėmansa tave šitaip domina?

– Aš ją suradau. Tai – mano kirstukė.

– Ne, tai ji tave susirado. Kodėl tu verkei, Matilda?

– Aš verkiau? Taip, truputį. Kaip tu gali šitai žinoti?

– Tavo balsas drėgnokas. Aiškiai girdisi.

– Nesirūpink. Rytoj išvyksta kai kas, ką aš dievinu. Kai tai sužinai, neišvengiamai pravirksti.

– Ar galiu pažinti tavo veidą? – paklausė Šarlis, tiesdamas rankas.

– Kaip tu tai padarysi?

– Štai taip. Tu pamatysi.

Šarlis ištiesė pirštus prie Matildos veido ir jais braukė kaip pianistas per klaviatūrą. Jis buvo labai susitelkęs. Tiesą sakant, jis labai gerai žinojo, koks yra Matildos veidas. Tikriausiai mažai pasikeitęs nuo seminarų, per kuriuos jisai jį matė. Bet jis norėjo paliesti.

•••

Kitą dieną Adamsbergas sėdo už vairo ir išvažiavo Montarži kryptimi. Danglaras sėdėjo prie jo, Kastro

ir Devilis gale. Furgonėlis važiavo iš paskos. Vairuodamas Adamsbergas kandžiojo lūpas. Retkarčiais jis mesdavo žvilgsnį į Danglarą arba, kai paleisdavo bėgių rankeną, trumpam prisiliesdavo prie inspektoriaus rankos. Lyg būtų norėjęs užsitikrinti, kad jis tikrai čia, gyvas, esantis – reikėjo, kad toks ir liktų.

Matilda prabudo anksti ir šį rytą neturėjo ūpo ką nors sekti. O štai vakar ji prisismagino, ilgai stebėdama nevedusią porą „Braseri Barnkruge". Jie pažinojo vienas kitą nelabai seniai. Bet kai vyras vidury vakarienės atsiprašė ir nuėjo paskambinti, mergina suraukusi antakius žiūrėjo, kaip jis pradingsta, o paskui iš savo draugo lėkštės į savišką įsistūmė dalį keptų bulvyčių. Džiaugdamasi grobiu, jinai jį prarijo, laižydamasi prieš kiekvieną kąsnelį. Vyras grįžo, ir Matilda sau tarė, kad jinai žino kai ką labai svarbaus apie merginą, ko jos draugas niekada nesužinos. Taip, ji gerai pasismagino. Kaip reikiant prisijuokė.

Tačiau šį rytą jai tai nieko nebereiškė. Pirmos atkarpos pabaigoje nereikėjo tuo per daug stebėtis. Ji galvojo, kad šiandien Žanas Batistas Adamsbergas suras kirstukę, kad ji švilpdama per nosį ginsis, kad tai bus pasiutusi diena senei Klėmansai, su pirštinėmis rūšiavusiai diapozityvus taip pat gerai, kaip ir savo žmogžudystes. Matilda akimirksnį paklausė savęs, ar jautėsi atsakinga. Jeigu ji nebūtų šūkaliojusi „Doden Bufane", norėdama apstulbinti visus tuo, kad sugebėjo išknisti skritulių žmogų, Klėmansa nebūtų atėjusi parazituoti ant jos sprando ir nebūtų radusi progos žudyti. Po to ji sau sakė, kad fantasmagoriška papjauti

seną gydytoją dėl to, kad jis buvo tavo vienos dienos sužadėtinis ir kad nuoskauda padarė savo.

Fantasmagoriška. Jai būtų reikėję tai pasakyti Adamsbergui. Matilda savo frazes pusbalsiu kartojo viena pati sau, alkūnėmis atsirėmusi į stalą-akvariumą. „Adamsbergai, ši žmogžudystė fantasmagoriška." Žmogžudystė dėl aistros, ji šaltakraujiškai nerengiama po penkiasdešimties metų, ypač dar užvedant tokią sudėtingą karo mašiną, kurią naudojo Klėmansa. Kaipgi Adamsbergas galėjo šitaip suklysti dėl senės nusikaltimo priežasties? Reikėjo būti idiotui, kad tikėtum tokia fantasmagoriška priežastimi. Matildą glumino tai, kad iki šiol Adamsbergą ji laikė vienu jautriausių kada nors sutiktų tipų. Bet tikrai buvo kažkas negerai dėl senės Klėmansos nusikaltimo priežasties. Ši moteris buvo beveidė. Ji įtikino save, jog jinai maloni, kad pasistengtų ją šiek tiek pamilti, jai padėti, bet viskuo kirstukė ją be perstojo erzino. Viskuo, tai yra niekuo: jos griaučiai be kūno; jos veidas be žvilgsnio; jos balsas be atspalvių. Niekur nebuvo nieko.

Vakar vakare Šarlis apgraibomis braukė per jos veidą. Reikia pripažinti, buvo gana malonu, tos jo ilgos rankos, kurios taip kruopščiai lytėjo visas jos veido linijas, lyg ji būtų išspausdinta Brailio raštu. Jai atrodė, kad jis būtų norėjęs ją lytėti dar toliau, bet ji to nepaskatino. Priešingai, ji išvirė kavos. Tarp kitko, labai geros kavos. Žinoma, šitai neatstoja glamonių. Bet tam tikra prasme glamonės irgi neatstoja geros kavos. Matilda nusprendė, kad šis palyginimas

beprasmis, kad glamonės ir gera kava negali vienas kito pakeisti.

„Gerai“, – balsu atsiduso Matilda. Pirštu ji sekė skaptuką su dviem dėmėmis, plaukiojusį po stiklu. Reikėjo maitinti žuvis. Ką jai daryti su Šarliu ir jo glamonėmis? Ar dar ne laikas jai grįžti į jūrą? Kadangi šį rytą ji nenorėjo nieko sekti. Kokį derlių ji surinko žemės plutos paviršiuj per tris mėnesius? Farą, kuris turėjo būti kekšė, piktą kaip kandis ir lipšnų akląjį, skritulininką Bizantijos žinovą, senę žudikę. Iš esmės geras derlius. Nėra dėl ko skųstis. Jai būtų reikėję visa tai aprašyti. Būtų smagiau nei aprašinėti krūtininius žuvų pelekus.

– Taip, bet na ir kas? – pasakė ji garsiai, staiga pašokdama. – Ką rašyti? Kuriems galams rašyti?

„Kad papasakotum apie gyvenimą“, – atsakė pati sau.

Kvailystės! Apie krūtininius šarvus bent jau turi pasakyti, ko niekas nežino. O visa kita? Kuriems galams rašyti? Suvilioti? Dėl to? Kad suviliotum nepažįstamuosius, lyg nepažįstamųjų tau trūktų? Kad tartumeisi keliuose puslapiuose sutelkusi pasaulio esmę? Kokią esmę? Kokį pasaulio jausmą? Ką pasakyti? Net ir senės kirstukės istorija neįdomi. Rašyti beviltiška.

Apimta niūrios nuotaikos, Matilda vėl atsisėdo. Ji galvojo apie tai, kad galvoja be ryšio. Krūtininiai šarvai, visa tai labai gerai.

Tačiau kartais liūdna kalbėti tik apie krūtininius šarvus, nes į juos visiems dar labiau nusispjaut nei į senę Klėmansą.

Matilda vėl atsistojo ir abiem rankomis atgal atmetė savo juodus plaukus. Labai gerai, nusprendė ji, metafizinis priepuolis, praeis. „Kvailystės“, – dar kartą ji sumurmėjo. Daug mažiau liūdėčiau, jei šį vakarą Kamilė vėl neišvažiuotų. Vėl išvažiuoti. Jei ji nebūtų sutikusi šio skrajojančio policininko, jai nereikėtų trankytis aplink pasaulį. O šitai aprašyti ar vertėtų?

Ne.

Galbūt jau atėjo laikas vėl panirti į jūros bedugnę. Ir šiukštu neklausk, kuriems galams.

„Kuriems galams?“ – tučtuojau savęs paklausė Matilda.

Kad atsigautum. Kad susidrėkintum. Štai. Kad susidrėkintum.

...

Adamsbergas važiavo greitai. Danglaras suprato, kad jie važiuoja Montarži link, bet nieko daugiau nežinojo. Ir kuo toliau jie važiavo, tuo labiau įtampa smelkėsi į komisaro veidą. Ir šio veido kontrastai išryškėjo tiek, kad pasidarė kone antgamtiški. Adamsbergo veidas buvo kaip tos lempos, kurios intensyvumą gali reguliuoti. Tikrai keistas. Danglaras nesuprato, kodėl Adamsbergas savotišku būdu užsirišo juodą kaklaraištį ant senų baltų marškinių. Laidotuvių kaklaraištis, kuris kabėjo įstrižai. Danglaras savo rūpestį dėl to išsakė balsu.

– Taip, – atsakė Adamsbergas. – Man atrodo, gražus paprotys, ar ne?

Ir viskas. Išskyrus, kad kartais paliesdavo jo ranką. Praėjus daugiau nei porai valandų, kai išvažiavo iš Paryžiaus, Adamsbergas miško keliuke sustabdė automobilį. Čia nebesijautė vasaros karščio. Danglaras perskaitė užrašą „Valstybinis Bertranžų miškas". „Atvažiavom", – tarė Adamsbergas, įjungdamas rankinį stabdį.

Jis išlipo iš automobilio, įkvėpė oro ir apsižvalgė, linksėdamas galvą. Jis išskleidė ant kėbulo žemėlapį ir mostu pakvietė Kastro, Delilį ir šešis vyrus iš furgonėlio.

– Štai čia, – parodė. – Eisime šiuo taku, paskui šituo ir šituo. Po to – pietinės dalies takais. Reikia iššukuoti visą zoną aplink šitą miško baraką.

Sykiu pirštu ant žemėlapio jis brėžė nedidelį apskritimą.

– Apskritimai, visur apskritimai, – sumurmėjo.

Jis sulankstė žemėlapį į netvarkingą gumulą ir ištiesė Kastro.

– Išleiskite šunis, – pridūrė.

Šeši ant pavadžių laikomi aviganiai triukšmingai išsiveržė iš furgonėlio. Danglaras, kuris nemėgo šių gyvių, laikėsi šiek tiek atokiau, kad apsisaugotų nuo jų, sukryžiuotomis rankomis teprilaikydamas savo plataus pilko švarko skvernus.

– Ir visa tai dėl senės Klėmansos? – paklausė jis. – Ir kaipgi šunys tai padarys? Ji juk mums nepaliko nė lopinėlio, kad jie pauostytų.

– Aš turiu, ko reikia, – tarė Adamsbergas, iš furgonėlio išimdamas mažą paketą, kurį šunims pakišo po nosimis.

– Tai pašvinkusi mėsa, – tarė Delilis, suraukdamas nosį.

– Tai trenkia mirtim, – tarė Kastro.

– Tikra tiesa, – tarė Adamsbergas.

Jis linktelėjo galvą, ir jie leidosi pirmuoju taku, kuris vedė į dešinę. Priešakyje šunys urgzdami veržėsi nuo pavadžių. Vienas iš jų prarijo gabalėlį mėsos.

– Šitas šuva kvailas, – tarė Kastro.

– Man tai nepatinka, – tarė Danglaras. – Visiškai nepatinka.

– Beveik neabejoju, – tarė Adamsbergas.

Kai eini per mišką, keli triukšmą. Triukšmą kelia lūžtančios šakos, sprunkantys gyviai, paukščiai, žmonės, slidinėjantys ant lapų, šunys, kurie tuos lapus skraidina aplinkui save.

Adamsbergas mūvėjo savo senomis juodomis kelnėmis. Jis ėjo, rankas pusiau susikišęs už diržo, persimetęs kaklaraištį per petį, bežadis, atidus menkiausiam šunų judesiui. Praėjus trims ketvirčiams valandos, du šunys vienu sykiu metėsi iš tako, ūmai pasukdami į kairę. Čia jau nebebuvo praeinamo takelio. Reikėjo lįsti po šakomis, apeiti kamienus. Jie stūmėsi lėtai, o šunys veržėsi pirmyn. Viena šaka bumerangu atsitrenkė Danglarui į veidą. Jis pajuto skausmą. Priešakinis šuo, geriausias šuo, kurio vardas buvo Alarmas Klokas ir kurį jie sutrumpintai vadino Kloku, sustojo už kokių šešiasdešimties žingsnių. Jis sukosi aplinkui save, lojo, versdamas galvą, paskui suinkštė ir atsigulė ant žemės, patenkintas, tiesia galva. Dabar pirštais spausdamas diržą, Adamsbergas sustingo. Jis žvilgsniu tyrinėjo nediduką plotą, kur atsigulė Klokas, kelis

kvadratinius metrus tarp ąžuolų ir beržų. Jis palietė vieną žemą, prieš kelis mėnesius nulaužtą šaką. Lūžis buvo apsitraukęs samanomis.

Jo lūpos susispaudė, kaip visada, kai jis susijaudindavo. Danglaras tai pastebėjo.

– Pakvieskite visus kitus, – tarė Adamsbergas.

Po to jis pažiūrėjo į Deklerką, atnešantį krepšį su įrankiais, ir parodė, kad galima čia pradėti dirbti. Danglaras su baime žvelgė į Deklerką, kuris praskleidė krepšį, traukė iš jo kirstuvus, kastuvus ir juos dalino.

Visą valandą jis vijo nuo savęs mintį, kad jie šito ieško. Bet dabar nebegalėjo nepripažinti: jie ieško būtent šito.

„Naujas susitikimas, tikiuosi", – vakar pasakė Adamsbergas. Jo juodas kaklaraištis. Taigi inspektorius nesibaidė jokio simbolio, kad ir koks sunkiai pakeliamas jis būtų.

Paskui – baisus kastuvų triukšmas, kai geležis gremžia akmenį, triukšmas, kurį Danglaras girdėjo pernelyg daug kartų. Žemių krūvą, pamažu augančią prie duobės, jis irgi matė pernelyg daug kartų. Vyrai mokėjo kasti. Lenkdami kelius jie dirbo greitai.

Akių nuo duobės nenuleidęs Adamsbergas sulaikė Deklerko ranką.

– Dabar atsargiau. Gramdykite atsargiau. Pakeiskite įrankius.

Reikėjo patraukti šunis. Jie kėlė per daug triukšmo.

– Šunys nervinasi, – tarė Kastro.

Adamsbergas linktelėjo galvą ir tebežiūrėjo į duobę.

Darbams vadovavo Deklerkas. Žemę dabar jis nukasinėjo maža mentele. Ir staiga jis atšoko, lyg kas nors jį būtų užpuolęs. Jis rankove nusivalė nosį.

– Štai, – tarė jis, – tai ranka. Manau, kad tai ranka.

Nepaprastų pastangų dėka Danglaras atsiplėšė nuo medžio kamieno, į kurį rėmėsi, ir prisiartino prie duobės. Taip, tai buvo ranka. Siaubinga ranka.

Vienas vyras atkasinėjo ranką, kitas galvą, dar kitas – mėlyno audinio liekanas. Danglarui apsisuko galva. Jis traukėsi, rankomis už nugaros ieškodamas savojo medžio kamieno, savojo ąžuolo. Jis užčiuopė žievę, į ją tarsi įaugo, o akyse vis dar stovėjo ką tik šmėstelėjęs siaubingo lavono pajuodusia ir pūvančia oda vaizdas.

„Nereikėjo čia važiuoti", – pamanė jis užsimerkdamas. Šį akimirksnį jis net nesistengė suvokti, kam gali priklausyti šis nežmoniškas kūnas, kodėl jie atvyko jo ieškoti, kur jie yra ir kodėl jis nieko nesupranta. Jis žinojo tik tai, kad naujas komisaro susitikimas sužlugo. Lavonas čia išbuvęs mėnesius. Taigi tai buvo ne Klėmansa.

Vyrai dirbo dar valandą, trenkiant smarvei, kuri ilgainiui darėsi vis sunkiau ištveriama. Danglaras nė centimetro nebesitraukė nuo jį prilaikančio ąžuolo kamieno. Galvą jis laikė iškėlęs. Viršuje matėsi tik nedidelis dangaus lopinėlis tarp medžių viršūnių, šis miško kampelis buvo tamsus. Jis išgirdo tylų Adamsbergo balsą:

– Pakaks. Baigiam. Išgerkim ko nors.

Įrankiai buvo sumesti krūvon, ir Deklerkas iš maišo ištraukė litrą konjako.

– Tai paprastas konjakas, – tarė jis. – Bet pravalys. Tik po gurkšnelį ant vienkartinės stiklinės dugno kiekvienam.

– Draudžiama, bet būtina, – tarė Adamsbergas.

Komisaras paėjėjo keletą žingsnių, kad paduotų stiklinę Danglarui. Jis nepaklausė „Kaip?“ arba „Geriau?“. Jis iš viso nieko nepasakė. Jis žinojo, kad po pusvalandžio truputėlį palengvės, kad Danglaras galės paeiti. Visi žinojo, ir niekas prie jo nekibo. Kiekvienam jau ir taip buvo sunku dėl savosios vidinės kovos prie šitos dvokiančios duobės.

Devyni vyrai susėdo šiek tiek atokiau nuo duobės, prie Danglaro, kuris liko stovėti. Prie duobės tebesisukinėjęs gydytojas priėjo prie jų.

– Taigi, mirusių žmonių gydytojau, – paklausė Kastro, – ką visa tai sako?

– Tai sako, kad tai – pagyvenusi, šešiasdešimties ar septyniasdešimties metų moteris... Ji buvo nužudyta prieš daugiau nei penkis mėnesius, perpjaunant gerklę. Jos tapatybę nustatyti bus sunku, mano berniukai, – teismo gydytojas dažnai sakydavo „mano berniukai“, lyg vestų pamoką. – Drabužiai paprasti, kuklūs, tai jums nepadės. Ir man atrodo, kad kape nebus rasta jokių kitų asmeninių daiktų. Nieko nesitikėkite nė iš jos dantisto. Jos dantys geri kaip mano ir jūsų, be gydymo pėdsakų, kiek galėjau pamatyti. Štai ką šitai sako, mano berniukai. Taigi nustatyti, kas ji, jums prireiks laiko.

– Tai Klėmansa Valmont, – tyliai tarė Adamsbergas, – gyvenanti Neuiji prie Senos, šešiasdešimt ketverių metų amžiaus. Aš dar norėčiau per pirštą

konjako, Deklerkai. Teisybė, jis neypatingas, bet vis tiek malonus.

– Ne! – įsiterpė Danglaras gyviau, nei galėjai iš jo laukti, bet nesitraukdamas nuo savojo medžio. – Ne. Daktaras sakė, ši moteris mirusi prieš keletą mėnesių! O Klėmansa, sveika ir gyva, paliko Patriarchų gatvę prieš mėnesį. Taigi?

– Bet, – atsakė Adamsbergas, – aš sakiau Klėmansa Valmont, gyvenanti Neuiji prie Senos, ne Patriarchų gatvėje.

– Kaip? – tarė Kastro. – Jos buvo dvi? Homonimai? Dvynukės?

Adamsbergas papurtė galvą, sukdamas konjaką ant stiklinės dugno.

– Visąlaik buvo tik viena, – pasakė jis. – Vienintelė Neuiji gyvenanti Klėmansa Valmont, nužudyta prieš penkis ar šešis mėnesius. Jinai, – tarė jis, smakru parodydamas į duobę. – O paskui buvo kažkas, du mėnesius gyvenęs pas Matildą Forestjė Patriarchų gatvėje iš Klėmansos Valmont pasiskolintu vardu. Kažkas, kas nužudė Klėmansą Valmont.

– Kas tai buvo? – paklausė Delilis.

Prieš atsakydamas, Adamsbergas mestelėjo žvilgsnį į Danglarą, lyg atsiprašytų:

– Tai buvo vyras, – tarė jis. – Skritulių žmogus.

•••

Kad būtų lengviau kvėpuoti, jie nuėjo toliau nuo duobės. Prie jos vienas po kito keitėsi du vyrai. Buvo laukiama grupės iš laboratorijos ir Nevero komisaro.

Adamsbergas su Kastro sėdėjo prie furgonėlio, o Danglaras išėjo pavaikščioti.

Jis vaikščiojo pusvalandį, leisdamas saulei šildyti nugarą ir atgaivinti jėgas, kurių buvo netekęs. Taigi kirstukė buvo skritulių žmogus. Tai jis papjovė Klėmansą Valmont, po to Madleną Šatlen, po to Žerarą Pontjė, galiausiai savo žmoną. Savo senos žiurkės galvoje jis ištobulino šitą pragarišką mechanizmą. Pirmiausia skrituliai. Daugybė skritulių. Patikėta, jog tai – maniakas. Vargšas maniakas, kurį išnaudoja žudikas. Viskas vyko, kaip jis buvo nusprendęs. Jis buvo sulaikytas ir galiausiai prisipažino savo skritulių maniją. Kaip buvo nusprendęs. Taigi jį paleido, ir visi puolė įkandin Klėmansos. Kaltininkės, kurią jis jiems buvo paruošęs. Jie būtų tuščiai ieškoję Klėmansos, nebegyvos jau keletą mėnesių, kol byla būtų buvusi nutraukta. Danglaras suraukė antakius. Per daug miglotų dalykų.

Jis grįžo prie komisaro, kuris, tebesėdėdamas su Kastro prie tako, kramsnojo gabalą duonos. Su keletu trupinių saujoje Kastro bandė prisivilioti strazdo patelę.

– Kodėl, – tarė Kastro, – paukščių patelės visada blankesnės nei patinėliai? Keista, patelės rudos, gelsvai pilkos, bet kokios. Sakytum, joms būtų nusišvilpt. O jų patinėliai raudoni, žali, auksaspalviai. Dieve mano, kodėl? Tai – pasaulis aukštyn kojom.

– Sako, – tarė Adamsbergas, – jog patinėliams viso šito reikia, kad patiktų. Jie, patinėliai, turi vis ką nors išsigalvoti. Nežinau, ar jūs šitai pastebėjote, Kastro. Visą laiką ką nors. Koks vargas!

Paukštis nuskrido.

– Patelė, – tarė Delilis, – ji turi pakankamai darbo išsigalvoti savo kiaušiniams ir juos auginti, ne?

– Kaip aš, – tarė Danglaras. – Aš turėčiau būti strazdo patelė. Mano kiaušiniai man kelia daugybę rūpesčių. Ypač paskutinysis, kurį man įdėjo į mano lizdą, mažytis balandėlis.

– Palauk, palauk, – tarė Kastro. – Tu nesirengi pilkai, gelsvai ar rudai.

– Ai, eikit po velnių, – atsakė Danglaras. – Zooantropologinės banalybės toli nenuves. Iš paukščių tu žmonių nesuprasi. Ką gi tu manai? Paukščiai yra paukščiai, ir viskas. Ko tu kvaršini galvą dėl viso to, kai ant sprando turim lavoną ir visiškai ničnieko nesuprantam? Nebent tu viską supranti?

Danglaras jautė, kad jis klejoja, kad kitomis aplinkybėmis jis būtų gynęs labiau niuansuotą požiūrį. Bet tam šį rytą jis neturėjo galvos.

– Turėsite man atleisti, kad visko jums nepasakiau, – tarė Adamsbergas Danglarui. – Bet ligi pat šio ryto negalėjau būti tikras. Nenorėjau jūsų įtraukti į savo nei šiokias, nei tokias nuojautas, kurias jūs, sveikai samprotaudamas, galėjote sumalti į miltus. Jūsų samprotavimai man daro įtaką, Danglarai, ir iki šio ryto aš nenorėjau rizikuoti, kad mane paveiksite. Būčiau galėjęs pamesti giją.

– Supuvusio obuolio giją?

– Ypač skritulių giją. Šitų skritulių, kurių aš neapkenčiau. Dar labiau, kai Verkor-Lori patvirtino, kad tai nėra autentiška manija. Netgi kad tai išvis ne manija. Šie skrituliai niekaip neliudijo tikro apsėdimo. Tai buvo tik panašu į maniją, į išankstinę nuomonę,

kurią apie tai gali turėti. Pavyzdžiui, Danglarai, jūs pastebėjote, kad žmogus piešė įvairiais būdais: kartais jis apibrėždavo skritulį vienu ypu, kartais jis būdavo iš dviejų dalių, kartais net ovalus. Bet argi jūs manote, kad maniakas būtų pakentęs tokį palaidumą? Maniakas savo pasaulį tvarko milimetro tikslumu. Kitaip neverta turėti manijos. Manijos reikia pasauliui sutvarkyti, jam suvaržyti, pasiekti tai, kas neįmanoma, nuo jo apsisaugoti. Tad skrituliai va taip – be reguliarios datos, vietos, brėžinio – buvo turgaus manija. O ovalus Bertolė gatvės skritulys aplink Delfiną Le Nermor buvo jo didžiulė klaida.

– Kaipgi čia? – paklausė Kastro. – Žiūrėk! Štai patinėlis! Štai geltonsnapis patinėlis!

– Skritulys buvo ovalus, nes šaligatvis buvo siauras. Joks maniakas nebūtų šito pakentęs. Jis būtų buvęs trimis gatvėmis toliau, ir viskas. Jeigu skritulys buvo čia, tai reikėjo, kad jis būtų čia, policininkų maršrutų pusiaukelėj, tamsioje gatvėje, kur galėjai nužudyti. Skritulys buvo ovalus, nes nebuvo galimybės Delfinos Le Nermor nužudyti kitur, plačiame bulvare. Visur per daug farų, aš tau sakiau, Danglarai. Jam reikėjo pasislėpti, nužudyti, kur buvo patikimiausia. Taigi tiek to dėl skritulio, jis bus siauresnis. Tariamam maniakui – dramatiška klaida.

– Tą vakarą jūs žinojote, kad skritulių žmogus ir yra žudikas?

– Žinojau bent jau tai, kad skrituliai buvo blogi, netikri skrituliai.

– Tad Le Nermoras gerai sulošė partiją. Jis ir mane gerai aplošė, ar ne? Jo išgąstis, jo verksmai, jo

silpnumas, o paskui jo prisipažinimas ir nekaltumas. Kvailystės.

– Labai gerai sulošta. Jis jus sukrėtė, Danglarai. Net ir teisėjas, o jis iš prigimties nepatiklus, manė esant neįmanoma, kad jis būtų kaltas. Nužudyti savo paties žmoną savo paties skritulyje? Neįsivaizduojama. Nieko neliko, tik jį paleisti ir leistis vedamam, kur jis norėjo mus nuvesti. Iki kaltininko, kurį jis mums sufabrikavo, iki senės Klėmansos. Ir aš nieko daugiau nedariau. Aš leidausi vedamas.

– Strazdas rado dovanėlę savo patelei, – pasakė Kastro. – Mažytį auksiuko gabaliuką.

– Tau neįdomu, ką mes kalbame? – paklausė Danglaras.

– Taip. Bet nenoriu, kad atrodytų, jog aš labai klausausi, pasijausčiau visiškas kvailys. Jūs į mane nekreipėte dėmesio, bet aš vis dėlto pamąsčiau apie šitą reikalą. Vienintelė išvada, kurią padariau, buvo ta, kad Le Nermoras buvo kažkuo pavojingas. Bet nieko daugiau. Kaip mes visi, ieškojau Klėmansos.

– Klėmansa... – tarė Adamsbergas. – Jam prireikė laiko jai surasti. Jam reikėjo išknisti kažką savo amžiaus, nereikšmingai atrodančio ir kas būtų pakankamai atitrūkęs nuo pasaulio, kad jo dingimas nesukeltų rūpesčio. Toji Neuiji senė Valmont su savo patikliu vienatvišku pamišimu dėl skelbimų tiko idealiai. Ją suvilioti, pažadėti jai aukso kalnus, priversti viską parduoti ir ateiti pas jį su dviem lagaminais – tam tikrai neprireikė burtų. Klėmansa apie tai papasakojo tik savo kaimynams. Bet kadangi jie nebuvo draugai, jie nesusirūpino dėl jos avantiūros,

visi tik skaniai pasijuokė. Sužadėtinis, niekas niekada jo nematė. Vargšė senė atėjo į susitikimą.

– Gerai, – tarė Kastro, – dabar va pasirodė antras strazdas. Ko jis tikisi? Patelė žiūri į jį. Tuoj kils karas. Po paraliais. Koks gyvenimas, velniai griebtų, koks gyvenimas!

– Jis ją užmušė, – tarė Danglaras, – ir atvežęs čia užkasė. Kodėl čia? Kur mes esame?

Adamsbergas mostelėjo pavargusia ranka į kairę.

– Kad ką nors užkastum, reikia žinoti ramių vietelių. Miško barakas tenai – tai Le Nermoro kaimo namai.

Danglaras pažiūrėjo į baraką. Taip, Le Nermoras jį gerai apvyniojo aplink pirštą.

– O po to, – tęsė Danglaras, – jis pasiėmė senės Klėmansos dėvėtus drabužius. Nesunku, jis turėjo du jos lagaminus.

– Tęskite, Danglarai. Leidžiu jums baigti.

– Štai, – tarė Kastro, – dabar strazdė nuskrenda, ji pametė mažą auksiuko gabaliuką. Apsidarykit su savo dovanomis. Ne, ji grįžta.

– Jis įsitaisė pas Matildą, – tęsė Danglaras. – Ši moteris jį sekė. Ši moteris jam kėlė nerimą. Jam reikėjo prižiūrėti Matildą ir paskui ja pasinaudoti. Laisvas butas jam buvo nuostabi proga. Jei rastųsi problemų, Matilda būtų svajonių liudytoja: ji pažinojo skritulių žmogų, ji pažinojo Klėmansą. Ji manė, kad tai – skirtingos būtybės, ir jis stengėsi ją tuo įtikinti. Bet kaip jis padarė dantis?

– Tai jūs man papasakojote apie jo pypkės tuksenimą į dantis.

– Tiesa. Vadinasi, protezas. Jam pakako pašlifuoti jos seną protezą. O akys? Jo mėlynos. O jos buvo rudos. Lęšiai? Taip. Lęšiai. Beretė. Pirštinės. Visada pirštinės. Vis dėlto persikūnijimas turėjo pareikalauti laiko, rūpesčio, netgi meno. O paskui kaip jis galėjo išeiti iš namų, persirengęs sena moterim? Kiekvienas kaimynas galėjo jį pamatyti. Kur jis persirengdavo?

– Jis persirengdavo pakeliui. Išeidavo iš namų kaip vyras ir ateidavo į Patriarchų gatvę kaip moteris. Ir priešingai, aišku.

– Tad turėjo būti kokia nors apleista vieta? Statybų barakas, kur jis sukišdavo savo rūbus?

– Tarkime. Reikės ją surasti. Arba kad jis mums pasakytų.

– Statybų barakas su maisto likučiais, gėrimais ant butelių dugno, šiek tiek apipelėjusi sieninė spinta? Taip? Kvapas? Supuvusio obuolio kvapas nuo drabužių? O kodėl Klėmansos drabužiai niekuo neatsidavė?

– Jie buvo plonyčiai ir likdavo po kostiumu, o likusius daiktus: beretę, pirštines – jis įsidėdavo į krepšį. Bet jis negalėjo vilkėti vyriško kostiumo po Klėmansos drabužiais. Taigi jis juos palikdavo pakeliui.

– Tai pasiutiška organizacija.

– Kai kurioms būtybėms organizuoti – didžiausias smagumas. Tai sudėtinga žmogžudystė, kuri iš jo pareikalavo keleto mėnesių parengiamojo darbo. Jis ėmėsi braižyti skritulius daugiau nei prieš keturis mėnesius iki pirmosios žmogžudystės. Tokių Bizantijos žinovų nebaugina kruopštaus pasirengimo valandos, jie viską paruošia smulkiausiai. Esu įsitikinęs, kad jam tai suteikė didžiulį malonumą. Pavyzdžiui, mintis pa-

sinaudoti Žeraru Pontjė mus priverčiant lėkti įkandin Klėmansos. Toks tobulumas jį turėjo kerėti. Kaip ir kraujo lašas, paliktas pas Klėmansą, paskutinis taškas prieš išvykstant.

– Kur jis yra? Dieve mano, kur jis yra?

– Mieste. Jis tuoj grįš pietauti. Nieko skubaus, jis taip pasitiki savimi. Toks sudėtingas planas negalėjo nepavykti. Bet apie madų žurnalą jis negalėjo žinoti. Jo Delfina be jo žinios savivaliaudavo.

– Laimi mažasis patinėlis, – tarė Kastro. – Aš jam mestelsiu duonos. Jis gerai padirbėjo.

Adamsbergas pakėlė galvą. Laboratorijos grupė atvyko. Konti su visais savo krepšiais lipo iš automobilio.

– Tu pamatysi, – pasakė Danglaras, sveikindamas Konti, – tai ne plaukų suktukas. Bet šitai padarė tas pats tipas.

– Dabar eime ieškoti to tipo, – tarė Adamsbergas atsistodamas.

•••

Ogiusteno Luji Le Nermoro namas buvo blogai prižiūrimas medžiotojų namelis. Virš prieangio durų kabėjo elnio kaukolė.

– Labai linksma, – tarė Danglaras.

– Kadangi ir pats žmogus nėra linksmas, – pasakė Adamsbergas. – Jis myli mirtį. Rejė man šitai pasakė apie Klėmansą. Ir dar jis pasakė, kad ji kalbėjo kaip vyras.

– Man nusispjaut, – tarė Kastro. – Žiūrėkit.

Jis su pasididžiavimu parodė į strazdo patelę, nutūpusią jam ant peties.

– Ar kada nors šitai matėte? Strazdę, kuri leidžiasi prijaukinama? Ir pasirinkusią mane?

Kastro juokėsi.

– Aš ją pavadinsiu Trupinėle, – pasakė jis. – Tik pamanykit! Jūs manote, kad ji pasiliks su manim?

Adamsbergas paskambino į duris. Koridoriumi ramiai slydo šlepetės. Le Nermorui niekas nekėlė nerimo. Kai jis atidarė, Danglaras kitu žvilgsniu pažiūrėjo į jo blausiai mėlynas akis ir išblyškusią odą su mažomis strazdanomis.

– Ruošiausi valgyti, – pasakė Le Nermoras. – Kas atsitiko?

– Viskas žlugo, pone, – tarė Adamsbergas. – Pasitaiko.

Jis jam ant peties uždėjo ranką.

– Jūs mane spaudžiate, – pasakė Le Nermoras traukdamasis.

– Malonėkite eiti kartu su mumis, – tarė Kastro. – Jūs kaltinamas keturiomis žmogžudystėmis.

Su strazde ant peties jis suėmė Le Nermoro riešus ir ant jų uždėjo antrankius. Anksčiau, ankstesnio komisaro laikais, Kastro pasigirdavo antrankius uždėjęs taip greitai, kad niekas nė mirktelėti nespėdavo. Šį kartą jis nieko nepasakė.

Danglaras nenuleido akių nuo skritulių žmogaus. Ir jam pasirodė, kad jis suprato, ką Adamsbergas norėjo pasakyti ta kvailo apsiseilėjusio šuns istorija. Ta žiaurumo istorija. Šitai sunkėsi. Šį akimirksnį skritulių žmogus jam pasidarė siaubingas. Dar siaubingesnis nei lavonas duobėje.

...

Vakare visi vyrai grįžo į Paryžių. Didžiulio susijaudinimo apimtas komisariatas dūzgė kaip avilys. Skritulių žmogus, kurį laikė ant kėdės Deklerkas ir Marželonas, svaidėsi prakeiksmais myriop.

– Girdite? – paklausė Danglaras Adamsbergo, įeidamas į jo kabinetą.

Bent jau kartą Adamsbergas nepaišė. Stovėdamas jis baiginėjo raportą tardytojui.

– Girdžiu, – pasakė Adamsbergas.

– Jis nori jums perpjauti gerklę.

– Žinau, seni. Reikėtų, kad jūs paskambintumėte Matildai Forestjė. Ji norės sužinoti, kas nutiko kirstukei, tai suprantama.

Laimingas Danglaras išėjo paskambinti.

– Jos nėra namie, – pranešė grįžęs. – Kalbėjausi tik su Rejė. Tas Rejė mane nervina. Visąlaik lindi pas ją. Matilda išėjo kažką palydėti į devintos valandos traukinį Šiaurės stotyje. Jis mano, kad ji grįš tuoj po to. Jis pridūrė, kad ji nesijautė gerai, kad Karalienės Matildos balsas virpėjo ir kad mes galėsime vėliau užsukti išgerti taurės, kad ją pajuokintume. Bet pajuokintume kuo?

Adamsbergas smeigė žvilgsnį į Danglarą.

– Kelinta dabar valanda? – pasiteiravo jis.

– Po aštuonių dvidešimt. Kodėl klausiat?

Adamsbergas stvėrė švarką ir išbėgo. Danglaras teišgirdo, kaip jis jam riktelėjo darsyk perskaityti raportą, kol jo nebus, ir kad jis sugrįšiąs.

Adamsbergas bėgo gatve, ieškodamas taksi.

Jam pavyko be penkiolikos devynios atsirasti Šiaurės stotyje. Vis tekinom jis įbėgo per didžiąsias duris, tuo pat metu prisidegdamas cigaretę. Jis šiurkščiai sustabdė Matildą, kuri ėjo atgal.

– Greitai, Matilda, greitai! Tai ji išvažiuoja, ar ne? Dieve mano, tik nemeluokit! Aš esu tikras! Peronas? Koks perono numeris?

– Po paraliais! – tarė Matilda. – Eikite po galais, Adamsbergai. Jeigu jūsų nebūtų, gal ji visąlaik neišvažiuotų.

– Jūs apie tai nieko nežinote! Ji taip sutverta! Dieve mano, peronas!

Matilda nenorėjo nieko atsakyti.

– Keturioliktas, – tarė ji.

Adamsbergas ją paliko. Didysis holo laikrodis rodė be šešių devynias. Artėdamas prie 14 perono, jis atgavo kvapą.

Ji buvo čia. Žinoma. Juodų triko ir siaurėjančių kelnių spaudžiamas kūnas. Atrodė kaip debesis. Kamilė galvą laikė tiesiai, žvelgdama nežinia į ką, galbūt į visą stotį. Adamsbergas prisiminė šitą išraišką, rodančią norą viską matyti, nebūtinai ko nors iš to tikintis. Tarp pirštų ji spaudė cigaretę.

Ir paskui ji ją nusviedė tolyn. Kamilės judesiai visąlaik buvo labai gražūs. Šis jai irgi gerai pavyko. Ji paėmė krepšį ir patraukė peronu. Adamsbergas bėgo, ją aplenkė ir atsigręžė. Kamilė atsimušė į jį.

– Eikš, – tarė jis. – Turi ateiti. Eikš. Vienai valandai.

Kamilė į jį žvelgė lygiai taip susijaudinusi, kaip jis įsivaizdavo, jeigu ją būtų pagavęs prie taksi.

– Ne, – tarė ji. – Eik iš čia, Žanai Batistai.

Kamilė nebuvo pastovi. Adamsbergas prisiminė, kad Kamilė paprastai visada atrodydavo arba tuoj pasuksianti kita kryptimi, arba išvis kažkur nugarmėsianti. Šiek tiek kaip jos motina. Tarsi ji, laikydama pusiausvyrą, eitų lanksčia lenta, pakabinta virš bedugnės, užuot ėjusi žeme kaip visi žmonės. Bet dabar Kamilė tikrai svyravo.

– Kamile, tu neparkrisi? Pasakyk man.

– Ne.

Kamilė padėjo krepšį, ištiesė rankas virš galvos, lyg norėtų paliesti dangų.

– Žiūrėk, žiūrėk, Žanai Batistai. Išsistiebusi ant pačių pirštų galų. Matei? Ir nekrentu.

Kamilė nusišypsojo ir atsikvėpdama nuleido rankas.

– Aš tave myliu. O dabar leisk man išvažiuoti.

Pro pravertas duris ji įsviedė krepšį. Užkopė tris laiptelius ir atsisuko į jį, liekna, juoda, ir Adamsbergas nenorėjo tik kelias sekundes beregėti šį graikų dievo ir egiptietės prostitutės veidą.

Kamilė papurtė galvą.

– Tu puikiai žinai, Žanai Batistai. Aš tave mylėjau, ir, Dieve mano, tai nepradingsta vos pūstelėjus. Musės, taip. Pūsteli, ir musės nuskrenda. Tikrai, Žanai Batistai, tu neturi nieko bendro su muse. Dieve mano. Betgi mylėti tokius tipus kaip tu, – gal man galvoj negerai. Per sunku. Per daug sukti galvą. Niekada nežinai, kur tu esi, kur tu valkioji savo sielą. Man trūksta ir man kelia nerimą. O kalbant apie mano sielą, – ji irgi per daug valkiojasi. Tad visi nuolatos apimti nerimo. Dieve mano, tu gi visa tai žinai, Žanai Batistai.

Kamilė nusišypsojo.

Durys darėsi, vis traukėsi nuo perono krašto. Buvo patariama nemėtyti daiktų per langus. Taip. Adamsbergas visa tai žinojo. Šitai gali sužeisti arba užmušti. Traukinys pajudėjo.

Viena valanda. Viena valanda iki nustimpant.

Jis bėgo paskui traukinį ir įsikibo rampos.

– Policija, – tarė jis kontrolieriui, kuris jau norėjo plūstis.

Jis perėjo pusę traukinio.

Jis ją rado, išsitiesusią ant kušetės, pasirėmusią viena ranka, nemiegančią, neskaitančią, neverkiančią. Jis įėjo ir uždarė kupė duris.

– Taip visąlaik ir maniau, – tarė Kamilė, – tu įkyruolis.

– Noriu valandą pagulėti prie tavęs.

– Kodėl vieną valandą?

– Aš nežinau.

– Tu išsaugojai šitą įprotį? Tu visąlaik sakai: „Aš nežinau“.

– Aš nemečiau jokio įpročio. Aš tave myliu ir noriu čia vieną valandą pagulėti.

– Ne. Paskui dėl to per daug suksiu sau galvą.

– Tu teisi. Aš irgi.

Vienas prieš kitą jie liko gerą laiko tarpą. Įėjo kontrolierius.

– Policija, – pakartojo Adamsbergas. – Aš tardau ponią. Kol kas niekam neleiskite įeiti. Kokia kita stotis?

– Lilis, po dviejų valandų.

– Ačiū, – tarė Adamsbergas. Kad neįžeistų, jis jam nusišypsojo.

Kamilė stovėjo ir žiūrėjo į peizažą, skriejantį už lango.

– Tai vadinama piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi, – tarė Adamsbergas. – Apgailestauju.

– Sakai, vieną valandą? – paklausė Kamilė, kaktą spausdama prie stiklo. – Ar tu manai, kad galėtume pasielgti kitaip?

– Ne. Nuoširdžiai, aš netikiu, – tarė Adamsbergas.

Kamilė prisiglaudė prie jo. Adamsbergas ją prisispaudė kaip sapne, kur šveicorius laukė ant lovos. Šioje traukinio kupė buvo geriau, nes čia nebuvo šveicoriaus. Nė Matildos, kad ją išplėštų.

– Iš tikrųjų, iki Lilio dvi valandos, – tarė Kamilė.

– Viena valanda tau, viena valanda man, – tarė Adamsbergas.

...

Likus kelioms minutėms iki Lilio, Adamsbergas prieblandoje apsirengė. O paskui iš lėto aprengė Kamilę. Tiesą sakant, nė vienas nebuvo linksmas.

– Lik sveika, brangioji, – tarė jis.

Jis paglostė jos plaukus ir ją pabučiavo.

Jis nenorėjo žiūrėti į traukinį, kai jis vėl pajudėjo. Sukryžiuotomis ant krūtinės rankomis jis liko ant perono. Susizgribo, kad kupė paliko švarką. Įsivaizdavo, kad Kamilė galbūt jį apsivilko, kad rankovės siekia jai pirštus, kad šitokia ji atrodo graži, kad ji pravėrė langą ir žiūri į naktinį peizažą. Bet jis buvo nebe traukiny ir negalėjo nieko žinoti apie Kamilę dabar. Jis panūdo eiti, susirasti prie stoties viešbutį.

Jis dar pamatys brangutę. Tarkime, mažiausiai valandą iki nustips.

Viešbučio administratorius pasiūlė kambarį su vaizdu į bėgius. Jis atsakė, kad jam nusispjaut ir kad nori paskambinti.

– Danglarai? Čia Adamsbergas. Le Nermoras tebėra prie jūsų? Jis nemiega? Labai gerai. Pasakykite jam, kad aš neketinu nustipti dabar. Ne. Bet ne dėl to jums skambinu. Dėl madų žurnalo. Paskaitykite madų žurnalą, Delfinos Vitriuel straipsnius. Paskui iš naujo paskaitykite didžiojo Bizantijos žinovo knygas. Suprasite, kad jo knygas rašė ji. Pati viena. Jis tik surinkdavo medžiagą. Žolėdžio meilužio dėka Delfina anksčiau ar vėliau būtų ištrūkusi iš vergovės, Le Nermoras tai puikiai žinojo. Galiausiai ji būtų išdrįsusi kalbėti. Tad visi būtų sužinoję, kad didysis Bizantijos žinovas niekada neegzistavo ir kad jo žmona mąstė ir rašė už jį. Visi būtų sužinoję, kad jis buvo tik apgailėtinas tironas, žiurkė. Ne kas kita, o tai, Danglarai, buvo jo nusikaltimo priežastis. Pasakykite jam, kad Delfi nužudymas jam niekuo nepasitarnavo. Ir kad dėl to tegul jis nustimpa.

– Iš kur tiek pagiežos? – paklausė Danglaras. – Kur jūs esate?

– Aš esu Lilyje. Ir man nelinksma. Visiškai nelinksma, seni. Bet šitai praeis. Esu dėl to tikras. Pamatysim. Iki rytojaus, Danglarai.

Kamilė rūkė koridoriuje, rankas susipančiojusi Žano Batisto švarko rankovėmis. Jai nesinorėjo matyti peizažo. Netrukus ji paliks Prancūziją. Pasistengs nusiraminti. Už sienos.

Tamsoje išsitiesęs ant viešbučio lovos Adamsbergas laukė, kol užmigs, rankas pasikišęs po pakaušiu. Jis vėl uždegė lempą, iš užpakalinės kišenės išsitraukė užrašų knygutę. Jam neatrodė, kad ši užrašų knygutė jam labai daug padėjo. Ką padarysi.

Pieštuku jis užrašė: „Aš guliu Lilyje. Aš pamečiau savo švarką."

Jis stabtelėjo, pagalvojo. Tikrai, jis gulėjo Lilyje. Paskui pridūrė:

„Aš nemiegu. Jau seniai lovoj, aš mąstau apie savo gyvenimą."

UAB „Baltų lankų" leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt
Spausdino UAB „Print-it" spaustuvė
Gamyklos g. 27, LT-96155 Gargždai
info@print-it.eu
Tiražas 3000 egz.

Paryžiuje dedasi keisti dalykai: beveik kiekvieną naktį tai vienoje, tai kitoje gatvėje kažkas piešia apskritimus mėlyna kreida. Jų viduryje guli koks nors senas daiktas, rastas šiukšlyne ar tiesiog gatvėje. Paryžiečiai mano, kad tai nepavojingo bepročio išdaigos. Niekas, išskyrus komisarą Adamsbergą, negalvoja, kad visas šitas reikalas reiškia ką nors rimta. Ir štai vieną naktį tokio rato viduryje randamas žiauriai nužudytos moters kūnas. Pasirodo, tai tik pradžia…

Komisaras Adamsbergas, žymusis prancūzų rašytojos Fred Vargas (Fred Varga, g. 1957) detektyvų serijos herojus, yra netradicinis policijos tyrėjas. Tai intravertiškas tipas, kuris užuot rėmęsis šalta logika, vadovaujasi intuicija, o nusikaltimus tiria paskendęs paslaptinguose apmąstymuose. Keistasis komisaras išgarsino šią seriją visame pasaulyje, o jos autorė imta vadinti prancūzų detektyvų karaliene (*Le Figaro*).

ISBN 978-9955-23-123-3

www.baltoslankos.lt